Mehmet Ali Aybar

TİP
(Türkiye İşçi Partisi)
TARİHİ
2

Türkiye İşçi Partisi Tarihi

Mehmet Ali Aybar

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ TARİHİ

2

BDS

Mehmet Ali Aybar
BÜTÜN ESERLERİ/3

Sosyal mücadelelerin ucu bucağı belirsizdir. Eskilerin deyimiyle, ezelden-ebede *sürer gider. İnsanoğlu odur ki, zamanında yaptığı işi, sevabıyla günahıyla gelecek kuşaklara aktarsın... Deneylerinden yararlanma fırsatı versin kendinden sonraki kuşaklara... İnsanlar daha iyiyi, daha güzeli ararken, eskilerin gelip geçtikleri yollardan bir kez daha geçmek zorunda kalmasınlar.*

Sosyal mücadelelerde süreklilik gösteren ülkelerde, bu sürekliliği sağlayan önemli etkenlerden biri de, bilgi ve deney aktarımının sürekli olmasıdır.

Türkiye'de ise, böyle bir gelenek yoktur. (Nedenine girmeden sade bir saptama bu) Bilgi ve deney birikimleri aktarılsaydı/aktarılabilseydi, Türkiye'deki sosyal mücadeleler tarihi bir başka yerde olurdu herhalde. Elbette aktarma biçiminin de ayrı bir önemi var: Gerçekleri yazmak.

Her mücadelede bir ütopya vardır, ulaşılmak istenen, hayal edilen.

Mücadelede başarıyı belirleyen, çoğu kez, ütopya değil, dışımızdaki gerçeklerdir. Ütopya güzeldir, çekicidir, gerçekler değil. Güzele varmak, güzel olmayanları, yani gerçekleri görmek, onların hakkından gele gele yürümekle mümkündür ancak. Bu, ciddi bir iştir. Bilim adamı titizliğini gerektirir.

Elinizdeki kitap, ütopyasına varmayı ciddiye alan, bilimsel yöntemi hayatında düstur bellemiş bir eylem adamının eseridir.

Türkiye'nin sosyal mücadeleler tarihinde TİP (Türkiye İşçi Partisi), son derece önemli bir yere sahiptir. Sosyalizm kavram olarak emekçi halk yığınlarına TİP döne-

minde ulaşmış, 1963, 1965, 1966 ve 1969 seçimlerinde hemen her mahalleden, her köyden TİP'e oy çıkmıştır. TBMM'ne ilk kez sosyalist milletvekili girmiş, o güne kadar meclis gündemine gelmeyen konular, mecliste konuşulur olmuştur. Mehmet Ali Aybar, 1962'den 1970'e kadar TİP'in genel başkanlığı görevini yürütmüş, 1963 - 1973 arasında iki dönem milletvekilliği yapmıştır. Parti, tüzük ve programının yazılışından, gündelik politikasına kadar, Aybar'ın damgasını taşır.

TİP'in tarihi, onun sorumluluğunu 8 yıl taşımış genel başkanı tarafından teorisi ve pratiğiyle kaleme alındı. Yaklaşık 2000 sayfa tutan bu eseri, yayınevimiz beş cilt olarak hazırladı. Birinci cilt TİP'in meclise girişine kadar olan dönemi kapsıyor. İkinci cilt 1965 seçimleri ve sonrasını, TİP içindeki çalkantılı dönemi anlatıyor. Üçüncü ciltte TİP'le ilgili belgeler var. Nihat Sargın, Behice Boran, Sadun Aren, Minnetullah Haydaroğlu ve Şaban Erik'in imzaladığı 5'li önergeyle başlayan çatışmaların teyp bantlarından çözülmüş metinleri ve TİP'i kapatan Anayasa Mahkemesi kararını kapsıyor. Dördüncü ve Beşinci ciltler ise TİP hareketinin teorisine ayrıldı.

Mehmet Ali Aybar, eserinde çok değişik bir dil kullanmış. Anılarda alışılmış dil değil; bilimsel yayımlardaki dil değil; roman dili de değil... Sanki bu üç dilin karışımı. O nedenle çok rahat ve ilgiyle okunuyor. Yer yer geri dönüşlerle 45 yılık demokrasi, bağımsızlık, sosyalizm mücadelelerine dönerek, TİP'in teori ve pratiğinin kökenlerini ortaya koyuyor.

Yayınevimiz, TİP Tarihi'ni yayımlamakla çok önemli bir görevi yerine getirmenin kıvancını taşımaktadır.

BDS YAYINLARI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ MECLİSE GİRİYOR

TİP'in Millet Meclisine 15 milletvekili sokması büyük yankılar uyandırmıştır. Tarihimizde ilk kez bir Sosyalist Parti, parlamentoya giriyor; gurup kuruyordu. Bey Takımı şaşkındı: TİP, bir iki milletvekili çıkarabilirdi. Sembolik bir şey yani. Ama 15 milletvekili ile mecliste gurup kurması, ciddi bir tehlike idi Bey Takımımızın gözünde... *Sermayedar Vehbi Koç, 1965'in en önemli iki olayının, hızlı nüfus artışı ile TİP'in meclise girmesi olduğunu söylüyordu.** Bizce bu demeç tehlikenin altını çiziyor ve gerekenin yapılmasını istiyordu. Ama asıl Amerika için şok olmuştu TİP'in başarısı. Seçim konuşmalarında TİP sözcüleri II. Ulusal Kurtuluş Savaşımı için çağrıda bulunmuşlardı. TİP genel başkanı Sergi Sarayında seçim kampanyasını açarken, Türkiye'deki Amerikan üslerine ağırlık vermiş, bunların bağımsızlığımıza gölge düşürdüğünü vurgulamıştı. Seçimlerden sonra, Millet Meclisinde TİP adına yapılan ilk konuşmada da bu gerçek daha açık bir biçimde, bir kez daha vurgulanacaktı...

Türkiye'nin siyasal gündeminde, 20 yıldır Amerikancı iktidarlarla kamuoyundan gerçek yüzünü saklamayı başardığı, BİR AMERİKA SORUNU VARDI. Meclis kürsüsünden: «*Bugün Türkiye'de 35 milyon m² lik vatan toprağı, ABD'nin egemenliği altındadır. (...) Amerikalıların izni olmadıkça, devlet kademelerinde hangi yeri işgal ederse etsin, hiçbir vatandaşımız ayak basamaz. (...) Bu üslerden havalanacak uçaklar, füzeler bizim haberimiz olmadan, Büyük Meclisin onayı alınmadan, yurdumuzu her an va-*

* Basın, 3.2.1966.

*him tehlikelerle karşı karşıya bırakabilir,»** dediğimiz zaman kıyamet kopmuştu. TRT bu konuşmaları *canlı yayın* olarak verdiğinden, tahmin ederim, asıl kıyamet halkın radyo dinlediği kahvelerde kopmuştu. Dostumuz (!) Amerikanın gerçek yüzü halkımıza böylece ilk kez açıklanmış oluyordu.

TİP artık tehlikelerle, mayınlarla dolu bir darboğazda ilerleyecekti. TİP'lilerin, seçimlerdeki başarımızdan sonra, Amerika'nın ve ona bağımlı olan egemen çevrelerin, TİP'i yok etmek için her türlü oyunu sahneleyebileceklerini iyice bilmeleri gerekti. Seçimlerden hemen sonra, 25 Ekim günü yayımladığımız bir genelge ile, partili kardeşlerimizin oynanabilecek oyunlar karşısında uyanık olmalarını istemiştik. Şöyle deniliyordu bu genelgede: *«Türkiye İşçi Partisi'nin seçimlerdeki başarısını hâkim sınıflarımız ve onların dışardaki efendileri gereği kadar ciddiye almışlardır. Bundan dolayı bu çevrelerin, Partimizi sarsmak, çökertmek ve toplumcu hareketi bölüp parçalamak amacıyla yeni saldırılara ve tertiplere hazırlanmakta olduklarını göz önünde bulundurmalıyız. Bugüne kadar Partimizin gelişmesini durdurmak, hiç değilse yavaşlatmak için iki taktik kullandılar.* Bunlardan birincisi Partimize dışardan yapılan ve kaba kuvvete, yalan ve iftiraya dayanan saldırılardı. İkincisi de içerde bazı Parti yöneticilerine karşı girişilmiş olan yıpratma teşebbüsleriydi. Bu taktiklerin ikisi de başarısızlığa uğramıştır. Şimdi bir üçüncü yolun denenmesi ihtimali önemle göz önünde bulundurulmalıdır. Partimize sureti haktan görünen birtakım ajanların sokulması ve bu ajanlar aracılığı ile kışkırtmalar yapılması mümkündür. Bunlar iktidara seçim yoluyla geçilemeyeceğini, yani hükümetin Partimizi kapatmaya hazırlandığını, baskı ve terörün geleceğini söyleyerek, üyelerimizi Parti dışında teşkilâtlanmaya teşvik edebilirler. Türkiye İşçi Partisi Anayasa teminatı altında ve her işini gün ışığında yapan bir partidir. Üstelik Türkiye İşçi Partisi artık sağlam*

* TBMM Tutanak Dergisi, C. I, s. 176.

*temellere oturmuş ve bugün yurt ölçüsünde en az 300 bin yurttaşımızın fiili desteğine kavuşmuş demokratik bir kuruluş halindedir. Anayasamızı apaçık çiğnemeyi göze almadıkça, Partimizin kapatılması mümkün değildir. Unutulmasın ki, Türkiye İşçi Partisi'ni bu çevreler, en güçsüz zamanında bile kapatamamışlardır. (...) Şüphesiz Türkiye İşçi Partisi'ni kapatmak isterler, ama istemek başka şeydir, istediğini yapabilmek de bambaşka bir şeydir.»**

Nitekim aradan birkaç ay geçti. Mersin'de bir genç Partimize üye oldu ve Suriye'den silah alarak bir terör örgütü kurmayı önerdi. Tam o sırada İçişleri Bakanı Sükân, «*TİP'in Baas Partisi ile gizli ilişkileri var*» diyordu...

BAY KOSİGİN

1966'nın son günlerinde Sovyetler Birliği Başbakanı resmi bir ziyaret yaptı. Başbakan Suat Hayri Ürgüplü bir yıl önce Moskova'ya davet edilmişti. Türk - Sovyet ilişkilerinde yıllardır süren soğukluğun ortadan kaldırılması için, iki taraf da ölçülü bir çaba gösteriyordu. Sovyetler bir cam fabrikası ile İskenderun Demir Çelik tesislerini kuracaklardı, yanlış anımsamıyorsam. Başbakan Demirel, Türkiye Büyük Millet Meclisi salonlarında Kosigin onuruna bir davet veriyordu. Bu davette eşimle biz de bulunuyorduk. Demirel, Kosigin. Ana muhalefet partisi lideri İnönü, Bakanlar ve eşleri bir perdenin ayırdığı bir salonda bulunuyorlardı. Moskova Büyük Elçisi Hasan Esat Işık yanıma geldi ve Kosigin'in benimle tanışmak istediğini söyledi. Buna fena halde canım sıkıldı. Kosigin benimle neden tanışmak isterdi? Bunun hiçbir nedeni yoktu. Sovyet Başbakanı TİP'le nasıl uğraşıldığını, Sovyetlerden emir aldığının söylendiğini elbet biliyordu. Bize ilgi göstermesinin, durumumuzu çok daha zorlaştıracağını tahmin ederdi kuşkusuz. Evet, fena halde canım sıkıldı, ama

** Aybar, Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm, s. 429-430 İstanbul, 1968*

yapılacak bir şey yoktu. İster istemez Esat Işık'ı izledik. Salona girdiğimizde Kosigin, İnönü ile görüşüyordu. Orta yerde bir kanape. Arkada ayakta çevirmen Mustafayef. Benim içeri girdiğimi görünce İsmet paşa vedalaşıp kalktı. Ondan boşalan yere biz oturduk. Benimle tanışmaktan kıvanç duyduğunu söyleyen Kosigin, çalışmalarımızı izlediğini ve TİP'in başarılarından memnun olduklarını belirterek, bize nasıl yardımcı olabileceklerini sordu. Kan başıma çıkmıştı. Ama tebessümle teşekkür ettim. Ve konuyu değiştirmek için sözü Sovyet - Çin anlaşmazlığına getirdim. Anlaşmazlık yeni su yüzüne çıkmıştı. Kosigin hiç memnun olmadı. Ama uzun açıklamalara girişti. Sovyetlerin bu işte hiçbir suçu olmadığını, Mao ve arkadaşlarının Marksist-Leninist ilkelerle bağdaşmayan bir politika izlediklerini; proletarya enternasyonalizmine ters düşen davranışlar içinde olduklarını; hatta *Partiyi, Partinin öncülüğü* ilkesini sarsan işler yaptıklarını, Kızıl Muhafızlar hareketi gibi maceracı yollar izlediklerini uzun uzun anlattı. Sözünü bitirince veda edip kalktım.

Ertesi gün Yabancı Konuklar köşkünde bu kez Kosigin'in davetine katıldık. Salona girdiğimde Kosigin, Demirel ve İnönü ile konuşuyordu. Beni görünce onlardan ayrıldı yanıma geldi. Ve çok yararlı anlaşmalar imzaladıklarını, Türk ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunduklarını anlattı. Olacak iş değildi. Ne yapmak istiyordu sayın Kosigin. *Aybar bizim adamımızdır* imajı yaratmak mı istiyordu? Sözü bitince, nezaketle selamlayarak Sovyet Başbakanının yanından ayrıldım. Bu tatsız hikâye de böylece noktalandı.

SOKAK SALDIRILARINDAN MECLİS SALDIRILARINA...

TİP Meclise girmeyi başarınca, saldırıların da niteliği değişti. TİP toplantılarını basan eli sopalı kalabalıklara, Meclis'te AP'li milletvekillerinin saldırıları eklendi. Önceleri sözle yapılan saldırılar, 1967'den sonra önceden plan-

lanmış toplu saldırıya dönüştü. Neden 1967? Bu konuyu ilerde daha ayrıntılı olarak ele alacağız. Kısacası şu: 1967' de Ortadoğu dünya politikasında ön plana çıkıyordu. Amerika'nın tâ Uzakdoğu'ya kadar uzanan ve birbirlerine paktlar, ittifaklarla bağlı devletlerden oluşan bir silahlı kordonla, Sovyetler Birliği'ni sarma planı, Vietnam savaşındaki başarısızlıklar yüzünden suya düşmüştü. Ve Ortadoğu Amerikan planlarının ağırlık noktası haline gelmişti. Ne var ki Arap-İsrail savaşı Arap dünyasında Amerika'yı istenmeyen kişi haline getirmişti. Ortadoğu, Sovyetlerin de planlar yaptığı bir stratejik bölge idi. Türkiye bu bölgenin kilit taşı durumunda bulunuyordu. Oysa birkaç yıldan beri Türkiye'de Amerika'ya karşı bir akım gittikçe güçleniyor, tâ köylere kadar yayılıyordu. Türkiye'ye gönderilen ve en uzak köylere kadar giden *Barış Gönüllülerinin* hazırladığı raporlar, Amerika'yı önlem almaya zorluyordu herhalde...

Amerika'ya karşı olan akımı başlatan ve başını çeken Türkiye İşçi Partisi idi. Türkiye İşçi Partisi mutlaka susturulmalıydı. Bu görev iktidarda olan Adalet Partisi'ne düşüyordu. Önce sokak saldırıları denenmiş bir sonuç alınamamıştı. Şimdi planın ikinci aşaması uygulanıyordu: TİP, Mecliste aşağılanan, horlanan, dövülen, konuşturulmayan bir parti haline getirilecek ve *düşmanın içimizdeki beşinci kolu* olarak iyice teşhir edildikten sonra, kapatılması için Anayasa Mahkemesinde dava açılacaktı. Bunun için Anayasa Mahkemesini de hazırlamak gerekiyordu. Nitekim, bizim *Hodri Meydan!* sözümüzü yanıtlayan Demirel: *Aybar, Anayasa Mahkemesine mi meydan okuyor?** biçiminde yorumlamıştı. Ama TİP Anayasanın ne olduğunu iyi biliyordu. Üstelik Türkiye Tarihi içindeki yerini de doğru saptamıştı. Uygulanmasını içtenlikle istiyordu. Bu koşullarda TİP'in açık düşürülmesi olanaksızdı. Ama TİP'i safdışı etmek için hazırlanan plan adım adım uygulanmıştır.

Hemen her kürsüye çıkışımızda, laf atarlar, sataşırlar-

* TBMM Tutanakları, C. 14, s. 790.

dı. Genellikle AP'lilerden gelirdi bu sözlü saldırılar. Ama bunlar kişisel, kendiliğinden olan tepkilerdi! Ya da biz öyle değerlendirirdik. TİP'li olmanın kaderi sayardık bunları. Umursamazdık. 1967'den başlayarak bu saldırılar nitelik değiştirdi: hükümetçe düzenlendiği anlaşılan ve belirli bir amacı olan suçlamalar biçimini aldı. Olaylar sıralanınca, tasarlanmış bir plan karşısında bulunduğumuz ortaya çıkıyor. Güdülen amaç da anlaşılıyor.

GENELKURMAY BAŞKANININ EMİRNAMESİ:

23 Ocak 1967 Pazartesi günü, Milliyet gazetesinin birinci sayfasını, iri puntolarla şu başlıklar kaplıyordu: «*Komünistler Türkiye'yi bir ihtilâl yaparak elegeçirmeye çalışmakta, dikkatli olalım.*» «*TURAL, KOMÜNİZM İÇİN ORDUYA EMİR VERDİ*». «*Basına, bir kısım öğrenci teşekküllerine çatan emir her ayın ilk Cumasında askerlere ders olarak okutulacak.*»

Bu bir özetti. Kimi bölümleri aktarıyorum:

«*Dünyada hakim olmak yolculuğuna çıkmış Komünist alemin merkezi önüne asırlardan beri bir mâni halinde çıkan Türkiye'miz, uzun ve kanlı savaşlar vermeye daima onlar tarafından zorlanmıştır. Asırlarca süren bu savaşlar Türkiye'nin fakir, Türk çocuklarının yetim büyümelerini mucip olmuştur. Bu fakirliğin doğurduğu tevekkül ve dünya milletlerinden geri kalış, hep bu dış savaşlarla, lüzumsuz iç döğüşlerin sonucudur. İstiklâl Savaşlarımızda geçici ve oyalayıcı bir dostluğu komünistlerin istismara yönelmeleri karşısında, kesmek mecburiyetinde kalışımız, topraklarımızı isteyen komünist âleme karşı kendimizi nasıl kolladığımızı da göstermektedir.*»

Bu şaheser rus salatasını şu ilginç satırlar izliyor:

«*Türkiye'nin NATO paktına girmesi ile zor karşısında sesi kesilen komünistlerin, Türkiye üzerindeki arzuları NATO'daki bazı boşluklar karşısında yeniden ve fakat bu kere yıkıcı faaliyetlerle Türkiye'yi dize getirmek şek-*

linde meydana çıkmıştır. Çok partiler sistemi ve geniş hürriyet havasını memleketimiz aleyhine fırsat bilen ve ajanlarını memleketimizde sağ sol cereyanları istismara sevk eden bu âlem, bu aldatıcı havanın içinden muzaffer çıkacağı hayali peşindedir.»

NATO içindeki kimi boşluklardan yararlanan Komünistler, çok partili sistem ve geniş özgürlük havasını, ajanlarını harekete geçirmek ve sağ sol kavgaları körüklemek için fırsat bilmişlermiş... Ne imiş bu savın kanıtları? Ve ne imiş Tural paşanın önerdiği önlemler? Zamanın Genelkurmay Başkanı analizlerini şöyle sürdürüyor:

«Komünist rejimin kuvvetlenmesi ile Ortadoğu ve yurdumuzda uydurma Kürt milliyetçiliği üzerinde sarfedilen gayretler şümûllendirilmiştir. Türk milli birliğinin uydurma Kürtçülük faaliyetleri ile parçalanması, Anadolu, İran, Irak ve Suriye'nin en kısa zamanda Komünist bloku içinde yer almaşı için gizli komünist partilerinin yıkıcı faaliyetleri planlı bir şekilde yürütülmektedir.»

Tural paşa, Nurculuk, Ticanilik, Babailik, Pilavcılık gibi tarikatlar aracılığı ile Türkiye ve İslâm âleminin düşman kamplara ayrılarak bölünmesini amaçlayan planların Moskova'da hazırlandığını ileri sürdükten sonra, emirnamesinde şu görüşlere de yer veriyor:

«Memleketimizin çok partili rejime geçişi ile gizli komünist faaliyetleri artmıştır. Ayrıca 1961 Anayasamızın hürriyet ve insan haklarından istifade eden komünistlerin milli bakamızı tehlikeye düşüren davranışlarının dozajı artmaktadır. Komünistlerin gizli teşvik ve entrikalarıyla hergün yeni tertiplerle karşılaşılmakta, milli birliğimiz parçalanmaya çalışılmaktadır. (...) Sosyalizm perdesi altında mevcut rejimimizi devamlı surette kötülemek isteyen aşırı davranışları ile memlekette Batı demokrasi sistemine karşı düşmanlık yaratmaya çalışan bazı şahısların yıkıcı faaliyetleri vardır. Yerli ve yabancı teşkilâtlar, açık veya gizli menfaatler karşılığında bazı şahısları, teşekkül ve neşir organlarını, mevcut demokrasi ve Anayasa nizamına karşı bir cephe teşkil etmeye çalışmaktadır.»

«Türk milletinin en büyük düşmanı komünizmdir, nerede görülürse ezilmelidir diyen Atatürk'ün bu sözünün gereği yerine getirilmelidir,» diyen Orgeneral Cemal Tural, aksi takdirde başımıza büyük felâketler geleceğini, bu arada *«Türk erkek neslinin Rusya steplerine sürüleceğini, buna mukabil komünizmi benimsemiş bir erkek kitlesi getirtip yeni bir nesil yetiştirilerek Türklüğün yok edileceğini»* vurgulayarak:

*«Bütün bu fenalıkları bir anda temizlemeye muktedir ve disiplini ile meşhur bir lider, büyük bir komutan zuhur edince, planlarının bozulacağını gören komünistler derhal menfi propagandalarını bu lidere musallat ediyorlar,»** diyor.

Bir parantez açacağım: Bu damızlık hikâyesini, Cami ve Zekeriya beylerle evine gittiğimizde, Mareşal Fevzi Çakmak da anlatmıştı. Anlaşılıyor ki, erat'ın erkeklik duygularına hitap edilerek komünizm düşmanlığı telkin edilmesi, bizde etkili bir eğitim yöntemi olarak kabul edilmiştir. Komünist damızlıklarla Türk analarından komünist çocuk yetiştirilmesi komünizmi yaymanın biolojik yolu olsa gerek. Parantezi kapatıyorum.

Pekçok yönden ilginç bir *emirname* idi bu. 21 Kasım 1966 günlü olan Tural emirnamesi, Milliyet gazetesinde iki ay gecikme ile yayımlanmıştı. Milliyet gazetesi bunu nasıl öğrenmişti? İlginç bir rastlantı olarak Milliyet'in o sayısında, Anayasa Mahkemesinde görülmekte olan Türk Ceza yasasının 141 ve 142. maddelerinin iptali ile ilgili dava hakkında da bir haber vardı. Anayasa Mahkemesi üyelerinden sayın Hakkı Ketenoğlu'nun hazırladığı karar taslağında 141 ve 142. maddelerin ihtilâlci sosyalizmi de, demokratik sosyalizmi de yasakladığını ileri sürdüğü bildiriliyor ve Anayasa Mahkemesi çevresinde bunun Ketenoğlu'nun kişisel görüşü olduğunun belirtildiği vurgulanarak, sayın Hakkı Ketenoğlu'nun Anayasa Mahkemesine Adalet Partisi kontenjanından girdiği açıklanıyordu. Rastlantılar

* Milliyet, 23 Ocak 1967.

birbirini kovalamaktaydı. Emirname kamuoyunca öğrenilir öğrenilmez, Başbakan Demirel hükûmet olarak Tural emirnamesini benimsediklerini söyleyecek, AP Meclis gurubu da Başbakanı izleyecektir.

Türkiye İşçi Partisi Meclis Gurubu olarak sorunu Meclise götürmeye karar verdik. Aşağıdaki Gensoru önergesini Başbakanlığa sunduk:

TİP'İN GENSORUSU: HÜKÛMET ANAYASAYA KARŞI

TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar ve 7 arkadaşının, Hükûmetin Anayasa çizgisi gerisinde bir politika izlemiş olması sonucunda Anayasaya karşı zihniyet, tutum ve davranışların son zamanlarda büsbütün yoğunlaşmış olduğu iddiasıyla Hükûmet hakkında bir gensoru açılmasına dair önergesi (11/50)

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Ankara, 2 Şubat 1967

Türkiye'miz ciddi bir rejim buhranı içindedir. Yıllardır yoğunlaşarak süren buhran, son zamanlarda had bir safhaya gelmiştir. Bunu görmemezlikten gelmek ya da bunun nedenlerini doğru teşhis etmemek, sorumlularını ortaya çıkarıp buhranın çözümüne çare aramamak, Türkiyemizin çok vahîm olaylara sahne olmasına yol açabilir.

Durumun beklemeye tahammülü kalmamıştır. Gerçekleri bütün çıplaklığıyla ortaya sermek ve buhrana Anayasa içinde çözüm bulmak, Yüce Meclisimize düşmektedir.

Burada ödeve başladığımız gün ettiğimiz yemine sadık kalarak ve tarih önündeki sorumluluklarımızın tam bilinci içinde, meseleyi vakit kaybetmeden Yüce Meclisin huzuruna getiriyoruz. Gensoru önergemizin bu şekilde anlaşılıp değerlendirilmesini rica ederiz.

Bugünkü Anayasamız, tarihimizde yeni bir dönemin

hukuk plânında başlangıcını teşkil eder. Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidarın, milletin direnme hakkını kullanması sonucunda devrildiğini tescil eden Anayasamız, aynı zehirli tohumların bir daha filizlenemeyeceği yeni bir düzenin kurulmasını öngörmüş, ve bu yeni düzenin menzil taşlarını bir bir tâyin etmiştir.

1961 Anayasası «insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmayı» amaçlayan ve asıl teminatını «hürriyete, adalete ve fazilete aşık evlâtlarının uyanık bekçiliğinde bulan» bir yasadır. «Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.»

Anayasamız, yeni düzenin dayanakları olan temel ilkeleri ve genel kavramları tesbit etmekle yetinmemiş, çok partili sosyal devlet düzeninin kuruluş yollarını, yapılması zorunlu olan dönüşüm ve reformları da bir bir göstermiş, bu konuda Devlete düşen ödevleri saymıştır. Gerçekten sosyal devletin emekçi halk kütlelerinden yana olan, onu savunan bir devlet olduğunu açıklayan Anayasamız, mülkiyet hakkının kullanılışının toplum yararına aykırı olamayacağını; topraksız ya da toprağı yetersiz olan köylüye toprak sağlamak üzere tedbirler alınacağını; kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüslerin kamu yararı gerektirdiğinde Devletleştirilebileceğini; Devletin, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları koruyup destekleyeceğini, işsizliği önleyici tedbirler alacağını; Devletin, çalışanların yaptıkları işe uygun ve insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamalarına elverişli, adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alacağını; herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu, bu hakkı sağlamak için Devletin, Sosyal Sigortalar ve sos-

yal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmakla ödevli bulunacağını; Devletin herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesi için, tıbbi bakım görmesini sağlamakla ödevli olacağını; halkın öğretim ve eğitim ihtiyacını Devletin sağlayacağını, kesin şekilde hükme bağlamıştır.

Bunlardan başka Anayasamız tabii servetler ve kaynakların Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunduğunu, bunların aranma ve işletme hakkının Devlete aidolduğunu ilân etmiştir. Ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli tedbirleri alacağı; bütün ormanların gözetilmesi işinin Devlete ait bulunacağı esasını koymuştur.

Ve iktisadi, kültürel ve sosyal kalkınmayı plâna bağlayarak, kalkınmanın bu plâna göre gerçekleşeceğini açıklayan Anayasamız, klâsik insan hak ve hürriyetlerinin kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve milli güvenlik gibi sebeplerle de olsa, özlerine dokunulamayacağını belirterek bunların kâğıt üzerinde kalmamaları için, işçi ve müstahdemden yana dar gelirli yoksul halk kütlelerinden yana olan sosyal devlet düzeni içinde gerekli bütün somut tedbirlerin alınmasını zorunlu görmüştür.

Beri yandan Anayasamız sosyal sınıflar arasında eşitliği öngördüğünden bütün bu devrimlerin gerçekleştirilmesini emekten ve emekçi halktan yana olan siyasi partilerin de katıldığı çok partili bir demokratik düzen içinde mütalâa etmiştir. Bu demektir ki, sermayeyi, sermayenin haklarını temsil eden ve tek başına bırakıldığı takdirde Anayasanın öngördüğü bu köklü dönüşümleri aslâ hayata geçirmeyeceği şüphesiz olan siyasi partiler karşısında, emeği temsil eden, bundan dolayı da bütün bu köklü dönüşümleri gerçekleştirmek, hayata geçirmek amacında olan siyasi parti veya partilerin varlığını, demokratik düzenin vazgeçilmez bir şartı olarak kabul etmiştir. Esasen Batı demokrasisi denilen rejim, sermaye kuvvetleri karşısında emeği temsil eden sosyal kuvvetlerin vücuda getirdiği ve tarihin akışıyla boyuna emekten yana, emekçi halktan yana dönüşen bir denge rejiminden ibarettir.

Oysa Anayasamızın getirdiği bütün bu yeni müesseseler, tarihî sürecin yarattığı sosyal birikimin bir sonucu olduğu halde, Devlet makinası henüz çıkarcı sınıf ve zümrelerin tekelinden kurtulmuş olmadığı için, genellikle kâğıt üzerinde kaldılar. Ve 1961'den bu yana Türkiye İşçi Partisi kurulup, bütün baltalama teşebbüslerine rağmen hızla gelişmesi; sendika hareketinin yavaş yavaş sarı sendikacıların elinden kurtulması; halkımızın uyanmaya başlayarak haklarına, hürriyetlerine, gittikçe daha geniş ölçülerde sahip çıkması sonucunda, çıkarcı ve sömürücü sınıf ve tabakalardan yana işleyen fiilî düzenle Anayasanın öngördüğü hukukî düzen arasındaki çelişki ve intibaksızlık hergün daha kalın çizgilerle ortaya çıktı.

Bugün bu çelişki ve intibaksızlık had bir safhaya gelmiştir. Halkın oylarıyla iktidara geldiği halde, emekçi halk kütleleri yararına değil de, sermayeci sınıflarla toprak ağalarını koruyucu bir politika izleyen AP iktidarı, geniş halk kütlelerini kapitalist sisteme entegre etmek, Kapitalist sistem içinde eritmek maksadıyla olayları, Anayasamızın kurulmasını öngördüğü demokratik, lâik ve sosyal hukuk Devletine ters düşen bir doğrultuya itelemiştir.

Üstelik AP'nin, DP'nin mirasçısı olarak ortaya çıkması, AP'yi 27 Mayıs'a karşı dolayısıyla silâhlı kuvvetlerimize karşı bir zihniyet, tutum ve davranış içine sokmuştur. Son milletvekili seçimlerine tekaddüm eden günlerde AP mensuplarının Türk Ceza Kanununun 159. maddesi ve 38 sayılı Kanun kapsamına giren fiilleri kabarık bir yekûn tutmaktadır. Bu dosyalardan bir kısmı, hatırlanacağı gibi Büyük Millet Meclisi'ne intikal etmiş ve son Af Kanunuyla muameleden kaldırılmıştır.

Beri yandan, AP iktidarının çok samimî dostluk ve ittifak bağlarıyla bağlı bulunduğu Amerika'nın yurdumuzdaki halka mâlolarak hızla gelişen Amerika aleyhtarı akımdan ve sosyalizm akımından hoşlanmadığı da bir gerçektir.

Bütün bu neden ve etkenlerin bir araya gelmesi ve Hükümetin iktisadi durgunluğu önleyememesi, hattâ bunun

daha da artmasına sebep olması; hayat pahalılığının işsizliğin yükselmesi üzerine AP'ye oy vermiş vatandaşların hergün daha büyük ölçülerde AP'den kopmaları, Sayın Başbakanı ve Adalet Partisi Meclis Grubunu şeklen Anayasaya sahip çıkmış görünerek, Anayasanın gerçekten uygulanmasını isteyen yukarda, sıraladığımız köklü dönüşümlerin biran önce hayata geçirilmesi için ısrar eden ve bugünkü kapkaç düzeninin karşısına çıkarak yapılan yolsuzlukları açıklayan, halkı uyaran, Amerikan emperyalizmine karşı İkinci Millî Kurtuluş mücadelesinin bayrağını taşıyan kuruluş ve kişileri, komünist ihtilâli hazırlamak, anarşi yaratmak ve Anayasa hürriyetlerini kötüye kullanmakla suçlamaya sevketmiştir.

İktidar çevrelerince sahneye konmak istenen ve hiçbir inceliği bulunmayan bu politik manevranın başarı sağlaması mümkün değildir. Ancak bu politikanın bizi çok tehlikeli bir yere getirdiği de muhakkaktır.

Basında Sayın Genelkurmay Başkanının 21 Kasım 1966 tarihli emirnamesi olarak takdim edilen beyanların, Sayın Başbakan ve AP Meclis Grubu tarafından benimsenmesi, Yüce Meclisi ciddi bir Anayasa meselesi karşısında bırakmıştır.

Gerçekten Sayın Genelkurmay Başkanının Anayasa ile aslâ bağdaşamayacak mahiyetteki bu beyanının Başbakan tarafından benimsenmiş olması, Başbakan ve Hükümetini ağır bir sorumluluk içine sokmuştur.

Bu kadar vahim ve ciddî bir durumda Sayın Başbakanın Anayasa savunucusu, demokrasi savunucusu kesilerek, anarşistlerin, komünistlerin mevcut huzuru bozmak kasdiyle harekete geçtiklerini Türk Silâhlı Kuvvetlerinin itibarını zedelemeye yeltendiklerini söylemesi ve tehditler savurması, şüphesiz ne ciddiye alınabilir, ne de Anayasaya, halka ve yurduna bağlı olanları yıldırabilir.

Sayın Başbakanın, sanki meselemiz demokrasi üzerinde bir tartışma açmakmış gibi davranarak, demokrasinin tartışılamayacağını beyan etmesini de elbet kimse ciddiye alamaz. Fakat tekrar edelim bizim meselemiz bu de-

ğildir. Bizim meselemiz Anayasaya, Anayasanın getirdiği demokratik müesseselere Başbakanın bağlı bulunmadığı noktasıdır ki, bu bir siyasi ve hukukî sorumluluk meselesidir.

Keza Başbakanın bu meseleyi ele alanların Türk Silahlı Kuvvetlerine karşı geldiklerini söylemesi de son derece kaba bir manevradır. Çünkü Sayın Genelkurmay Başkanınca yayımlanan bir emirnamenin Anayasaya uygunluk derecesini eleştirmenin, hele bu emirnameyi benimsemiş olan Sayın Başbakanın sorumluluğu üzerinde durmanın, Türk Silâhlı Kuvvetlerine beslenen sevgi ve saygıyla hiçbir ilişkisi yoktur ve ilişki kurulamayacağı âşikârdır. Sayın Başbakan politikayı böyle ters yorumlar ve tehditlerle yürütülen bir sanat haline getirmiş olmalıdır ki, gerçeğe ve mantığa bu derece aykırı bir iddiadan medet umulabileceğini düşünmüş olsun. Şimdi biz Başbakanın üzerine aldığı 21 Kasım 1966 tarihli emirname ile bu emirnameye ilişkin beyanlarının hangi yönlerden Anayasaya aykırı olduğunu açıklayarak Hükümetin sorumluluğunu ispata çalışacağız.

1. Gerçekten 30.1.1967 tarihli yazılı demecinde Başbakan; «hiç kimsenin ihlâline rıza göstermeyeceği hakların ve hürriyetlerin siperi altına girerek huzur bozucu anarşi düzeni yaratıcı bir ortam meydana getirilmeye çalışılıyor. Bunun neticesi olarak kanun ve hukuk Devletinin sağlamış olduğu hürriyet havasını kötüye kullanıp Devleti ve onun müesseselerini itibardan düşürücü, zümre ve sınıf mücadelesini körükleyici tutum ve davranışlara şahid olmaktayız,» demek suretiyle Anayasa hak ve hürriyetlerinin özellikle sosyal devlet ilkesinin kullanılması ve hayata geçirilmesiyle ilişkin davranışları Anayasa hürriyetlerinin kötüye kulllanılması şeklinde nitelemeye kalkışıyor.

Başbakanın ve Adalet Partisi iktidarının Anayasamız hükümlerine karşı duyduğu allerji ve hazımsızlık komünizm ihtilâli tehlikesinden söz açılmak suretiyle bir kere daha ortaya çıkmış bulunuyor. Gerçekten Sayın Başbakanın ima ettiği husus bugünkü Anayasamızın komünizme

müsait bir zemin hazırladığı merkezindedir. Zira Anayasa teminatı altında bulunan hakların kötüye kullanıldığı ve mevzuatın bu kötüye kullanma fiillerini bugüne kadar önleyememiş olması iddiası Başbakanın zihninde mevcut Anayasanın boşlukları ifade ettiği, hiç değilse toplumculuğu, demokratik hürriyetleri öldürücü şekilde engelleyici hükümler ihtiva etmemesinden bir şikâyeti dile getiriyor. Daha açık söylemek lâzım gelirse Başbakanın asıl şikâyeti demokratik hürriyetlerin, basın hürriyetinin, ilim hürriyetinin, sanat hürriyetinin, emekçi kütlelerin örgütlenmesi hürriyetinin ve sosyal devlet ilkesinin Anayasa tarafından sımsıkı teminata bağlanmış olmasıdır.

2. Başbakan Anayasayı Marksizmin veya Komünizmin koruyucusu şeklinde tefsir etmek küstahlıktır derken, asıl maksadı Anayasanın sözü ve ruhu ile eksiksiz tastamam uygulanmasına karşı olduğunu ifade ediyor. Zira Anayasamızın neleri yasakladığı ve neleri yasaklamadığı gayet açık ve kesin bir şekilde bilinmektedir. Anayasamız her türlü dikta rejimini, yani ister kişi diktatörlüğü, ister zümre veya sınıf diktatörlüğü şeklinde olsun çok partili demokratik düzeni yok edici iktidarları ve siyasi kuruluşları yasaklamış bulunmaktadır. Kaldı ki, Anayasamızın Marksizm esaslarına göre hazırlanmış ve komünizmi öngören bir Anayasa olduğunu kimse iddia etmemiştir. Başbakan kendi düşüncesini ve hayalinin yarattığı neticeleri karşısındakilere atıf ve izafe ederek bu mevhum iddiaları kolayca çürütmek gibi pek basit ve herkesçe malûm fakat hâdisemizde asla başarıya ulaşamayacak olan bir politik münazara şekli içinde görünüyor.

3. Sayın Başbakanın son demeçlerinde Anayasayla çelişki ve intibaksızlık halinde bulunan noktalardan biri ve belki de başlıcası Anayasamızın sosyal Devlet ilkesine aykırı düşen söz ve beyanlarıdır.

Bilindiği gibi Anayasamız 2'nci maddesinde sosyal Devlet ilkesini benimsemiş, 56'ncı maddesinde de çok parti rejiminin demokratik düzenin vazgeçilmez bir unsuru olduğunu kabul etmiştir. İkinci maddenin gerekçesinde: «Za-

manımızın refah devleti iktisaden zayıf olan kişileri, bilhassa işleri bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemleri, her türlü dar gelirli ve yoksul kimseleri himaye edecektir. Bu suretle hem insan şahsiyetine hürmet etmek vazifesini yerine getirecek, klâsik hürriyetlerin gerçeklerle alay eden mahiyet almasına engel olacak, hem de çalışan geniş halk tabakalarının refaha kavuşması sayesinde toplum hayatı için daha verimli olmaları hedefine ulaşacaktır,» demektedir. Bundan da açıkça anlaşıldığı üzere sosyal Devlet, emekçi kütleleri koruyan bir Devlettir, Sosyal Devlet ilkesinin kâğıt üzerinde kalmaması ve hayata geçirilmesi ise, ancak işçilerin, müstahdemlerin ve her türlü dar gelirli ve yoksul kimselerin politik bir güç halinde örgütlenerek Devlet yönetiminde ağırlıklarını duyurmaları, kendi öz partileri aracılığıyla söz ve karar sahibi olmalarıyla mümkündür. Anayasamızın Üçüncü bölümünde yer alan ekonomik ve sosyal hakların günlük hayatımızda yerleşip kök salması çok partili demokrasi düzeni içinde herhangi bir başka yoldan gerçekleştirilmesi esasen mutasavver değildir. Batı demokrasisi dediğimiz düzen sermaye ve emek kuvvetlerinin karşı karşıya gelmelerinden sağlanmış ve tarihin akışıyla boyuna emekten yana dönüşen politik sosyal bir denge rejiminden ibarettir. Anayasamız: «Siyasi partiler ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır,» derken hiç şüphesiz bahsettiğimiz bu denge sistemini kasdetmektedir.

Demek oluyor ki, emekçi halk sınıf ve tabakalarının hak ve hürriyetleri için mücadele etmek, onları örgütlemek, toplumda emekçi halk kütlelerinin ağırlıklarını koyabilmeleri için çaba göstermek, Anayasamızın öngördüğü sosyal Devlet düzeninin ve çok partili demokratik hayatın kurulması ve kök salıp yerleşmesi, teminata bağlanması, yolunda bir uğraşıdır ki Anayasamızın temel bir emrini yerine getirmektir.

Bundan dolayı Başbakanın, bu yolda harcanan çabaları, yurtta anarşi yaratan ve komünizmin gelişmesi isti-

kametinde uğraşılar olarak göstermesi Anayasanın en temel ilkelerinden birine, sosyal devlet ve çok partili rejim ilkesine karşı hazımsızlığının ifadesidir.

4. Adalet Partisi iktidara geldiği günden beri Sayın Başbakanın ve bellibaşlı yöneticilerinin 27 Mayıs Anayasasına karşı bu hazımsızlıklarıdır ki, yurdumuzda Anayasa ile asla bağdaşmayan zihniyet, tutum ve davranışların gittikçe yayılmasına ve Anayasaya karşı olan kişi ve çevrelerin hergün biraz daha cesaretlenerek Anayasa rejimini tehdit etmelerine yol açmaktadır.

Gerçekten kurulduğu günden beri Anayasaya karşı bir zihniyet, tutum ve davranış içinde görünen Adalet Partisi'nin ters politikasının körüklediği tutucu ve gerici akımlar son günlerde ciddî bir buhrana sebep olacak yoğunluk kazanmıştır.

DP iktidarının mirasçısı olduğunu ilân eden ve öteden beri 27 Mayıs ve Türk Silâhlı Kuvvetlerinin karşısında intikamcı akımların besleyicisi ve temsilcisi olarak faaliyet gösteren AP son aylarda Türk Silâhlı Kuvvetlerini kendi paralelinde göstermeye âzami bir dikkat sarfetmektedir. Bunun son tezahürü Sayın Genelkurmay Başkanı tarafından yayımlanan emirname vesilesiyle pek açık şekilde ortaya çıkmıştır. Bu emirnameyi tamamen tasvip ettiğini ve benimsediğini ifade eden Sayın Başbakan ve AP'nin Sayın Meclis Grubu böylece Türk Silâhlı Kuvvetlerinin tümünün bu zihniyet ve anlayışta olduğunu imaya kalkışarak Türk Silâhlı Kuvvetlerini yurdumuzdaki Atatürkçü toplumcu akımlarla bütün ilerici kuvvetlerin karşısına koymayı ve böylece Anayasa dışı zihniyet tutum ve davranışlarına güçlü bir destek bulmuş görünmeyi politikalarının mesnedi yaptıkları anlaşılmaktadır.

23 Ocak 1967 tarihli Milliyet gazetesi, Sayın Genelkurmay Başkanı tarafından Türk Silâhlı Kuvvetlerine gönderilen bir emirnameden parçalar ve cümleler yayımlamıştır. Bunun ertesi günü basına verdiği demeçte Sayın Başbakan sözü geçen emirnameden haberli olduğunu ve muh-

teviyatını tamamen tasvip ve terviç ettiğini açıklamıştır. Ve hemen akabinde Adalet Partisi Meclis Grubu yayımladığı bildiride, söz konusu olan emirnameyi desteklediğini ifade etmiştir.

Oysa söz konusu emirnamenin Milliyet Gazetesinde yayımlanan özeti ve tırnak içinde verilen kısımları, gerek ifade ettiği zihniyet, gerekse muhteviyatı bakımından Anayasamızla açıkça çelişmektedir. Gerçekten komünistlerin Türkiye'yi bir ihtilâl yaparak ele geçirmeye çalıştıklarını ileri süren bu emirnamede: «Türklerin, Türk, Arap, Kürt, Laz, Çerkez diye bölünme gayretleri, Nurcu, Plâvcı, Ticani, Bektaşi, Alevi, Sünni diye gösterilme hevesleri sağcı, solcu, nurcu, gerici, ilerici diye parçalayıp birbiri karşısına sürdürülme gayretleri hep bu komünist merkezin boyaları, değişen oyunları» olduğu ifade edilmektedir.

Emirnamede keza: «NATO'daki bazı boşluklar karşısında yeniden fakat bu kere yıkıcı faaliyetlerle Türkiye'yi dize getirmek şeklinde meydana çıktığı; çok partili sistem ve geniş hürriyet havasını memleketimiz aleyhine fırsat bulan ve ajanlarını memleketimizde sağ - sol cereyanlarını istismara sevk eden bu âlemin, bu aldatıcı havanın içinde muzaffer çıkacağı hayali içinde bulunduğu» belirtilerek, Anayasa teminatı altında bulunan düşünce, ilim, sanat, basın ve gösteri hak ve hürriyetleri komünist kışkırtmaları şeklinde nitelendirilerek ve Anayasamızın 12. maddesinin teminatı altında bulunan ırk, din, dil, mezhep ve sınıf eşitliği esasları hiçe sayılmak suretiyle; «Memleketimizin çok parti rejimine geçişiyle gizli komünist faaliyetleri artmıştır. Ayrıca 1961 Anayasamızın hürriyet ve insan haklarından istifade eden komünistlerin milli bekamızı tehlikeye düşüren davranışlarının dozajı artmaktadır,» denilmekte ve bu mantık silsilesi Anayasa hürriyetlerinin ve çok partili demokratik rejimin tatilini ve disiplinli bir şahıs yönetiminin kurulmasını telkin eden şu cümlenin mihveri etrafında dönüp bağlanmakta ve bu emirnameye hüviyetini veren temel görüş şu şekilde açıklanmaktadır: «Bütün fenalıkları bir anda temizlemeye muktedir ve

disipliniyle meşhur bir lider, bir büyük komutan zuhur edince plânlarının bozulacağını gören komünistler derhal menfi propagandalarını bu lidere musallat ediyorlar.»

Emirnamenin temel fikri olan bu cümlede çok partili demokratik düzenin ve Anayasamızın 4. maddesinde ifadesini bulan egemenliğin bir şahıs, bir zümre ve bir sınıf tarafından kullanılamayacağı hususundaki kesin hükmün bertaraf edilmesi görüşünün, şüphe ve tereddüde mahal bırakmayacak bir açıklıkla dile getirildiği görülmektedir. Gerçekten bütün fenalıkların bir anda temizlenmesi Anayasa rejiminin tatil edilme isteğinden başka bir anlam taşımaz, başka türlü yorumlanamaz.

Sayın Başbakanın ve Adalet Partisi Sayın Meclis Grubunun benimseyip savunmasını yaptıkları emirname işte yukarda belirttiğimiz gibi Anayasa düzeninin bertaraf edilmesini öngören bir mahiyet taşımaktadır.

Beri yandan emirnamenin komünist faaliyet ve tahriki olarak gösterdiği davranışlar, Anayasa teminatı altında bulunan hak ve hürriyetlerimizdir. Faşizmin her yerde, her zaman bu taktiği kullandığı ve komünistlerin demokratik hürriyetlerden istifade ederek ihtilâl hazırladıkları gerekçesiyle iktidarı tekellerine aldıkları ve bütün demokratik hürriyetleri kaldırdıkları bilinen bir gerçektir. İtalya'da Mussolini, diktasını bu şekilde kurmuştur. Almanya'da Hitler, aynı taktikle Devleti tekeline geçirmiştir. İspanya'da Franko aynı sloganları kullanarak ve bir iç harbe sebep olarak faşist diktatoryasını kurmuştur. Gerçi şartlar I. Dünya Savaşı'ndan sonraki şartlara benzememektedir. Fakat yine de Faşizmin kıpırdanışları karşısında milletçe uyanık ve tedbirli olmak zorunda olduğumuza inanıyoruz. Yüce Meclisin Türkiye'de Faşist bir darbe teşebbüsüne asla meydan vermeyeceğine ve etiketi ne olursa olsun bu memlekette bir dikta rejiminin kurulmasına imkân bırakmayacağına kaaniiz.

5. Komünist ihtilâli hareketi, işçilerin, köylülerin silâhlandırılması ve bir yeraltı ordusu olarak teşkilâtlandırıl-

ması demek olduğuna göre, Hükümetin bu iddiaları bir ihbar sayarak, ya komünist ihtilâli hazırlığı içinde bulunanları, silâhları ve yeraltı teşkilâtlarıyla birlikte ortaya çıkarması; ya da bu gibi mesnetsiz iddiaları ileri sürerek yurtta huzursuzluk yaratanlar hakkında kovuşturma açması gerektiği halde, bu iki şıktan hiçbirini ihtiyar etmeyerek emirnamede ileri sürülen komünist ihtilâli hazırlıklarının mevcudiyetini tasvip ve terviç ederek Anayasa teminatı altındaki temel hak ve hürriyetleri kısıtlamaya hazırlanması Hükümeti Anayasa çizgisinin daha da gerilerine itelemekte ve Yüce Meclise karşı sorumluluğunu bir kat daha ağırlaştırmaktadır.

6. Söz konusu olan emirnamede bâzı yazarlar, kişi ve kuruluşların eleştiri yazıları ve davranışları, keza bâzı filmlerle toplumcu nitelikteki tiyatro oyunları ve öğrenci derneklerinin gösterileri komünist faaliyet ve komünist kışkırtması olarak nitelendirilmektedir.

Oysa, Anayasamızın 20, 21, 22, 23 ve 24. maddelerinde herkes için düşünce hürriyeti, gazete, dergi ve kitap çıkarma hakkı tanındığına ve 11. maddesinde: «Kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve milli güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz,» denildiğine göre, demokratik temel hürriyetlerin normal kullanılışı mahiyetinde olan bu gibi faaliyetleri komünist kışkırtması olarak niteleyip bunların yasaklanması gereğinin ilham ve telkin edilmiş olması Anayasa hürriyetlerinin tatil edilmesi arzusunun açık bir belirtisidir.

Anayasaya bu derece aykırı telkinlerin Hükümetçe benimsenmiş olması da keza Hükümetin Yüce Meclise karşı sorumluluğunu gerektirmektedir.

7. «Egemenliğin kullanılması hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye ve sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz,» diyen Anayasamızın dördüncü maddesinin bu açık hükmü karşısında bir kişinin veya bir zümrenin, gerçekten bütün kötülükleri kaldırmaya muktedir olacağı

farzı mahal bir an için kabul edilse dahi, bir şahsın bu yolda bir niyet izhar etmesi bile Anayasayı ihlâl suçu teşkil eder. Oysa söz konusu olan emirnamede disiplinli bir şahıs yönetiminin kurulması açıkça telkin edilmiş ve bütün fenalıkları bir anda temizlemeye muktedir bir lider ve disipliniyle meşhur bir komutan zuhur edince plânlarının bozulacağını gören komünistler derhal menfi propagandalarını bu lidere musallat ediyorlar denilmek suretiyle Anayasanın hem kötülükleri önleyemediği, komünistlerin faaliyetlerine meydan verdiği ifade edilmekte hem de bu fenalıkların ancak disiplinli bir şahıs yönetimiyle yani Anayasamız tadil edilmek suretiyle ortadan kaldırılabileceği görüşü savunulmaktadır.

Böyle bir beyanı benimseyip tasvip etmek suretiyle Başbakan ve Hükümetinin sorumlu duruma düştükleri açıktır.

8. Anayasamız başlangıç bölümünde «Millî Mücadele ruhuna, millet egemenliğine, Atatürk devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olmayı» da emretmiştir. Ayrıca üçüncü maddede: «Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür,» denilmektedir. Millî bağımsızlığımızı, egemenlik haklarımızı ve ülke bütünlüğümüzü ihlâl edici hükümler taşıyan mahut ve malûm ikili anlaşmalara ve bu anlaşmalarla yurdumuzda birtakım imtiyazlar elde etmiş olan Amerikan emperyalizmine karşı millî varlığımızı, haklarımızı, hürriyetlerimizi ve millî şeref ve haysiyetimizi korumak için mücadele etmek, tarihimizden gelen en tabiî hakkımız olduğundan başka, Anayasamızın da hepimize yüklediği kaçınılmaz ve şerefli bir ödevdir. Bundan dolayı dost maskesi ve yardım bahanesiyle yurdumuza giren Amerikan emperyalizmini yurdumuzdan söküp atmak için, üç yıldır, gittikçe hızlanarak halkımıza mâl olan, İkinci Millî Kurtuluş hareketimizi Batı düşmanlığı ve Doğu hayranlığı olarak göstermeye çalışmak ve bu namus ve şeref mücadelesini komünist kışkırtması şeklinde nitelendirmek, millî tarihimizle, Birinci Millî Kurtuluş Savaşımızla ve Anayasamızla açıkça çelişen bir zihniyet ve tutum olarak belirmektedir.

Sözü geçen emirnamede, Amerikan aleyhtarı davranışlar, Batı medeniyeti aleyhtarlığı şeklinde, gösterilmektedir; böylece Amerika'nın yurdumuzdaki imtiyazlı durumunun devamında bir sakınca görülmediği anlaşılmaktadır. Bundan dolayı bu emirnameyi benimsemekle Başbakan ve Hükümetinin, Millî Mücadele ruhunu temel ilke olarak kabul eden Anayasamızla, bu konuda da çelişik ve intibaksızlık halinde bulundukları ortaya çıkmakta ve Yüce Meclise karşı sorumlu olduklarını ifade zarureti hâsıl olmaktadır.

Sonuç: Yukardan beri tafsilen arz edildiği üzere, Demirel Hükümetinin Anayasa çizgisi gerisinde bir politika izlemiş olmasının sonucunda Anayasaya karşı zihniyet, tutum ve davranışların son zamanlarda büsbütün yoğunlaşması ve söz konusu emirnamenin Hükümetçe benimsenmesi başta Sayın Başbakan ve Hükümetini sorumlu duruma düşürmektedir. Bundan dolayı Anayasamızın 88 ve 89. maddeleri uyarınca Hükümet hakkında Gensoru açılmasına aracılığınızı dileriz.

Saygılarımızla.

TİP Grup Başkanı: Mehmet Ali Aybar, Grup Sekreter Üyesi: Tarık Ziya Ekinci, Grup Başkanvekili Cemal Hakkı Selek, Konya Milletvekili Yunus Koçak, Hatay Milletvekili Yahya Kanbolat, Urfa Milletvekili Behice Boran, Malatya Milletvekili Şaban Erik.

BAŞKAN — Gensorunun gündeme alınıp alınmaması hususundaki görüşmeler Anayasanın 89. maddesine göre yarınki birleşimde yapılacaktır.

Gündemin diğer maddelerine geçiyoruz.

Önergeyi açıklayan bir konuşma yaptım. Genelkurmay Başkanının Anayasadan, çok partili rejimden şikâyetçi olduğunu, bir dikta rejiminin kurulmasını önerdiğini, Başbakanın da bu öneriyi içeren emirnameye arka çıktığını belirterek önergenin gündeme alınmasını istedim. Bu konuşmanın kimi bölümlerini aktarıyorum. Anayasamızın

Sosyal Devlet ilkesini, ekonomik bakımdan zayıf durumda olan, işleri bakımından başkalarına bağlı bulunan işçileri, ücretlileri, dar gelirlileri, yoksulları koruyan devlet olarak nitelediğini; ayrıca Anayasamızın klasik hak ve özgürlüklere yer verdiğini vurgulayarak şunları söyledim:

«Sayın milletvekilleri, bugün Anayasanın getirdiği bu hukuk düzeni ile tatbikat intibaksızlık halindedir. Neden bu böyledir? Anayasanın temel hükümlerini açıklarken bunun nedenini de bu arada söyledim. Çünkü Anayasamız yoksul halktan, emekçi halktan yana olan bir Devlet kurulmasını öngörmüştür. (Adalet Partisi sıralarından gürültüler, daha açık konuş sesleri) Anayasamızın ikinci maddesi, tekrar ediyorum, bu hususta herhangi bir tereddüde mahal bırakmayacak kadar açıktır. Benim anlayışım olarak ifade etmiyorum, Anayasanın anlayışı olarak değerlendiriyorum. Halbuki, tatbikatta Devlet mekanizmasını birtakım çıkarcı çevreler doğrudan doğruya veya dolaylı olarak etkileyecek durumdadırlar. İntibaksızlık bundan ileri geliyor. Bu intibaksızlığın daha özel nedenleri de var. Bizzat Adalet Partisi iktidarı kurulduğu günden beri Anayasaya karşı hazımsızdır.

M. ZEKİ YÜCETÜRK (Balıkesir) — Haltetmişsin sen. (TİP sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Lütfen yerinizden müdahale etmeyiniz efendim.

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Biz müdahale ettik mi hemen ceza veriyorsunuz Başkan. Bu haddini bilmez milletvekiline haddini bildiriniz.

BAŞKAN — Sayın hatip, bir dakikanızı rica ediyorum. Arkadaşlar, böyle karşılıklı bağrışmaya başlarsanız ne biz bu görüşmeleri devam ettirebiliriz, ne de doğru bir netice alabiliriz. Bu sebepten arkadaşlarımın yerlerinden müdahale etmemelerini çok rica ediyorum.

O arkadaşımız da kim ise, ondan da sözünü geri almasını rica ediyorum.

Sayın hatip, lütfen devam edin efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — AP iktidarı 27

Mayıs Anayasasına karşı kurulduğu günden beri hazımsızdır. Anayasa oylanırken Anayasaya hayır demekte hayır vardır sloganını, buna itiraz eden sayın milletvekili arkadaşlarıma hatırlatmak isterim.

Anayasaya hazımsız olan bir partinin iktidara gelmesi de intibaksızlığı hızlandırmakta daha keskin bir hale getirmektedir. Bu ortam içinde Sayın Genelkurmay Başkanımız, Türk Silâhlı Kuvvetlerine bir emirname göndermiştir. Emirnameyi basından öğrendik. Basında emirnamenin bir özeti verildi ve bâzı cümleler tırnak içine alınarak verildi. Bu emirname basından çıktıktan sonra hemen ertesi günü Sayın Başbakan bu emirnameyi benimsediğini ifade ettiler. (AP sıralarından bravo sesleri ve alkışlar) Birgün sonra da Sayın AP Meclis Grubu aynı istikamette bir bildiri yayımladı. (Bravo sesleri)

Sayın milletvekilleri, çok ciddi bir Anayasa meselesi görüşmekteyiz. Anayasa meselesi görüşülürken Anayasanın ağırlığı ve mütenasip olmayacak tezahürlerden ve müdahalelerden kaçınılması kanaatimce, bu benim kanaatim, herhalde yerinde olacaktır.

Bu emirnamede ne denilmektedir? (AP sıralarından herşey sesleri)

BAŞKAN — Çok rica ederim, yerinizden müdahale etmeyiniz, çok rica ederim.

CELÂL NURİ KOÇ (Kars) — Soru sordu, cevap verdik.

BAŞKAN — Çok rica ederim beyefendi..

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bu emirnamede, çok partili rejime geçtiğimizden beri komünist faaliyetlerinin arttığı, (AP sıralarından doğru doğru sesleri) ve 1961 Anayasasının temel hak ve hürriyetlerinden komünistlerin yararlanarak faaliyetlerini hızlandırdıkları ifade edilmektedir. (AP sıralarından doğru doğru, yalan mı? sesleri) Ve bu cümlenin sonunda bu faaliyetlerin millî bekâmızı tehdit ettiği hükmüne varılmaktadır. (AP sıralarından doğru sesleri.)

Sayın milletvekilleri, evvelâ şu cümleler üzerinde duralım. Sayın Genelkurmay Başkanımız çok partili rejimi

ve 1961 Anayasasını millî bekâmız için tehlikeli bir ortam yaratır görmektedir. (Gürültüler.)

BAŞKAN — Çok rica ederim sayın arkadaşlarım, gürültü ile müdahale etmeyin, hatibin sözünü kesmeyin, çok rica ederim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Çünkü komünist faaliyetler, Sayın Genelkurmay Başkanının ifade ettiği şekilde, çok partili rejime başladıktan sonra artmış ve 1961 Anayasasının hak ve hürriyetlerinin himayesi altında gelişmişse bunun mantıki ve tabii neticesi çok partili rejimin ve 1961 Anayasamızın millî bekamıza tehlikeli olan bu hükümlerinin ortadan kaldırılması merkezindedir. Gerçekten emirnamede herhangi bir demokraside en tabii davranışlar telâkki edilecek hususlar memleketimiz için zararlı faaliyetler ve komünist kışkırtmaları olarak nitelendirilmiştir. Meselâ gazetede yazılan yazılar, öğrencilerin yaptıkları gösteriler, kovboy filimleri, tiyatro oyunları, bunların komünist kışkırtmaları ve komünist ihtilâlini hazırlayıcı bir ortam yarattıkları ifade edilmiştir.

Sayın milletvekilleri; bizde ya Anayasa uygulanacaktır, ya uygulanmayacaktır. Ya demokratik haklara saygı göstereceğiz, gösterirsek bütün bunlar en tabii davranışlarıdır vatandaşların. Bunun karşısına indi mütalâalarla, bu mütalâalar kime aidolursa olsun, çıkarılamaz yahut Anayasa ortadan kalkacaktır.

Şimdi bu emirnamenin mantık silsilesini takibedelim. Çok partili rejimi suçladıktan sonra emirname mantıkî silsileyi devam ettirerek şu temel fikirde düğümlenmektedir. Temel fikir şu: Sayın Genelkurmay Başkanı bütün fenalıkları bir anda temizleyecek kudrette ve disipliniyle iftihar etmiş bir lider, bir kuvvetli komutan çıkınca komünistlerin onu hedef aldıklarını ifade etmektedir. (AP sıralarından doğru doğru sesleri.)

Sayın milletvekilleri, ben ömrüm boyunca Türkiye'de Silâhlı Kuvvetlerimize karşı kimlerin geldiğini hatırlayacak bir yaştayım. Ama hâfızaları geriye doğru pek zorlamaya ihtiyaç yok; Silâhlı Kuvvetlerimize pek yakın tarih-

te karşı koymuş, fikren karşı durmuş olanlar bu Mecliste herhalde sayın AP grubu içinde bulunan veyahutta bu partiye mensup olan bâzı kimselerdir. (AP sıralarından şiddetli gürültüler, 'sözünü geri alsın' sesleri.)

BAŞKAN — Sayın hatip.. (Gürültüler.) Muhterem arkadaşlarım, çok rica ederim, yerinizden müdahale etmeyin, lûtfen yerlerinize oturun.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın milletvekilleri, daha bundan bir süre önce Yüce Meclisinizin kabul ettiği Af Kanunu tasarısı ile.. (Gürültüler.)

BAŞKAN — Lûtfen, çok rica ederim, karşılıklı bağırışmalarla hiçbir şey halledilmez. Eğer İçtüzüğümüze aykırı ve haklkaten muhalif bir beyanda bulunurlarsa, Riyaset vazifesini yapacaktır. Karşıdan bağırmak suretiyle müdahale ederseniz ben de hiçbir şey yapamam. Görüyorsunuz ki gürültülerden başka bir şey olmuyor, çok rica ederim, susunuz.

NAZMİ ÖZOĞUL (Edirne) — İsim tasrih etsin. Başkanım.

İSMET ANGI (Eskişehir) — Sözünü geri alsın. (Gürültüler.)

CELÂL NURİ KOÇ (Kars) — Kimdir bunlar, açıklasın.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, siz susarsanız ben ancak bu suretle yapılan konuşmalarda lâzım gelen vazifemi yaparım. Ama bu karşılıklı bağrışmalarla hiçbir şey halledilmez.

Çok rica ederim sayın hatipten, grup içerisinde bu gibi insanların bulunup bulunmadığının, hali hazır önerge ile bir ilgisi olmadığına göre bunu tavzih edip lûtfen gürültüye mâni olmalarını rica ediyorum kendilerinden. Lûtfen tavzih edin gürültüye sebebiyet vermeyin sayın hatip. (Gürültüler)

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın Başkan burada... (Gürültüler)

BAŞKAN — Eğer bağırmaya devam ederseniz, celseyi tatil ederim, bakın onu size söyleyeyim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın Başkan burada Anayasanın niçin tastamam uygulanmadığını inceliyor ve Sayın Genelkurmay Başkanımızın buna ilişkin emirnamesini Anayasaya uygunluğu bakımından tahlil ediyorum. Olayları dile getirmek mecburiyetindeyim. Gerçeklere hazımlı olmak zorundayız. Hepimizin bildiği bir hakikattir ki, Af Kanunu münasebetiyle burada birtakım dosyalar, Ceza Kanunumuzun 159. maddesine ve Tedbirler Kanununun 38. maddesine ilişkin suçlardan ötürü tanzim edilmiş dosyalar yürürlükten, muameleden kaldırılmıştır. (AP sıralarından gürültüler.)

Şimdi sayın milletvekilleri, emirnamenin mantığı, çok parti rejiminin tehlikeler yarattığı ve bu tehlikelerin memleketin bekasını tehdid ettiği mebdeinden hareket ederek bütün bu kötülüklerin bir anda temizlenebileceği bir şahıs yönetimi telkin ederek mantığını bağlamaktadır. Gerçekten düşünelim bu sözü, nedir? Çok parti rejimi vardır, Anayasa hürriyetleri vardır. Fakat bunlar...

HAMİT FENDOĞLU (Malatya) — Tavzih edecekti...

BAŞKAN — Rica ederim, müdahale etmeyin.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bunlar komünizm faaliyetlerinin artmasına yol açmıştır. Anarşi vardır, toplumun bekası tehlikededir. Ama beri yandan güçlü bir lider de vardır ve bütün kötülükleri bir anda temizleyecektir...

Sorarım size, bütün kötülüklerin bir anda temizlenecağı, farzı muhal, kabul edilse bile, Anayasa rejimi muhafaza edilerek nasıl temizlenebilir? Çünkü bütün kötülüklerin temizlenmesi ya bedenen, fizikî olarak kötü bellenmiş kimselerin temizlenmesidir. Yahut bunların temel hak ve hürriyetlerden yoksun bırakılmasıdır ki, her iki şık da Anayasamızın getirdiği haklara, rejime temelden aykırıdır.

Şimdi, bir de Anayasamızın temel hükümlerini hatırlayalım, emirnamenin bu cümleleri müvacehesinde. Anayasamız, söyledim, çok partili bir rejim getirir, bu partiler arasında emekçi halktan yana partilerin bulunmasını

zaruri kılar. Herkese, 20'den 24. maddeye kadar olan hükümleriyle söz, düşünce, ilim, sanat, haberleşme ve örgütlenme hakları tanır. 56. maddesinin hükmünü düşünelim. 56. maddesi çok partili rejimi öngörür ve 4. maddesi dikta rejimlerini yasaklar. İster kişi diktası, ister zümre diktası, ister sınıf diktası bütün dikta rejimlerini, yani kestirmeden iktidara gelip Hükümet etme usullerini yasaklar.

NAZMİ ÖZOĞUL (Edirne) — Sizin istediğiniz rejim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — İşte Sayın Başbakan emirnameyi tümü ile benimsemekle, Anayasaya aykırı olan bu hususlardan yana da çıkmıştır. Bundan ötürü biz, Sayın Başbakan ve Hükümeti hakkında gensoru açılmasını istedik.

Sayın milletvekilleri, Anayasayı korumak üzere, burada ödeve başlarken, yemin ettik. Anayasayı korumak vazifemizdir. Kaldı ki, Anayasa, bu memleketin uyanık evlâdının bekçiliğine emanet edilmiştir. Demek ki, bizim Anayasayı korumak görevimiz, iki yöndendir: Bir kere bir vatandaş olarak Anayasayı korumakla ödevliyiz; ikincisi, milletvekili olarak yeminimize hânis olmamak için, Anayasayı korumakla görevliyiz.

Sayın milletvekilleri;

Ben, bu gensoru önergesinin kabul edilip gündeme alınacağından eminim. Tarihî sorumluluklarımızı, kaçınmadan yerine getireceğiz.

Sayın milletvekilleri; hürriyetler ve hayat, onları hak edenlere aittir. Anayasayı korumak için siz öne atılmazsanız, Anayasayı korumak lâzım geldiği zaman şu veya bu gerekçe ile kaçınırsanız, Türkiye'de demokrasi kurulamaz, Türkiye'de demokrasiyi kuracağız! (TİP sıralarından, alkışlar.) Çünkü, Anayasaya sahip çıkan uyanık evlâtları vardır bu memleketin.

Sayın milletvekilleri; önergemizin kabul edilerek gensorunun gündeme alınması hususunun oylarınızla iltifata

*mazhar olmasını rica ederim. Saygılarımla. (TİP sıralarından, alkışlar.)**

Grupların konuşmasına geçildi. İlk konuşmayı Yeni Türkiye Partisi adına Cengiz Ekinci yaptı. Olumsuz oy kullanacaklarını açıkladı. Ondan sonra CHP adına İsmet İnönü kürsüye geldi. Bu eski asker, eski Milli Şef ne söyleyecekti? Demokrasiyi savunacak mıydı? Orduyu savunacağını tahmin ediyordum. Öyle oldu. İnönü, *Önergeyi gerekli bulmuyoruz. Reddine oy vereceğiz* diye söze başladı ve konuşmasını şöyle sürdürdü:

İNÖNÜ NASIL DEĞERLENDİRİYOR?

Bu önergede, umumi efkârın bugün ilgilenmekte olduğu mesele yanında, Türkiye İşçi Partisi öteden beri Hükümete karşı takibettiği dış ve iç politika konularını yeniden dile getirmektedir. Bütçe konuşmaları içinde bunlardan bahsedilebilir.

Günün önemli meselesi ve önergenin değindiği başlıca konu, Sayın Genelkurmay Başkanının, Orduya yazdığı emirnamedir.

Bu emirnamenin temeli ve teferruatı umumi efkârı haklı olarak ilgilendirmiştir.

Ordu emirnamesinin yalnız dağınık kısımları bilinmekte ve tümü, tabiatiyle, meçhul bulunmaktadır.

Sayın Başbakanın beyanatından anlaşıldığına göre, kendisi emirnamenin tümünü biliyor ve tasvibediyor..

Emirnamenin intişar eden kısımlarının verdiği mânâ üzerinde, fikirlerimizi söyleyeceğiz.

Ordu başında bulunan yüksek sorumluların, Orduya eğitim konuları bildirmeleri tabii bir olaydır; her zaman, Ordu kadrosu içinde yapılır. Ordu, memleketin en değerli ve en yüksek eğitim ve kültür yuvasıdır. Yetişmiş vatan

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 12, s. 442-445.

çocukları, orada silâhlarını kullanmayı öğrendikleri kadar, vatansever ve sosyal kültürlerini de artırırlar. Askerlik vazifesinin önemi, vatan savunmasını, her fedakârlığı seve seve yapmayı, babalarından miras kalan millî faziletlerini, askerlik esnasında tazeler ve güçlendirirler.

Ordu eğitiminde kanun içinde kalmak ve ordu dışında bulunan bütün vatandaşların haklarına ve haysiyetlerine saygılı olmak Cumhuriyet Ordusunun geleneğidir. Cumhuriyet Ordusu bu esaslar üzerine kurulmuştur.

Millî mücadelenin başında muntazam ordu teşkiline gidildiği zaman şu üç esas konmuştu:

1. Ordu alacağı askeri kendisi seçmez; ona Millî Savunmadan gönderilir.

2. Ordu mensupları, Ordu ihtiyacı için vatandaştan para isteyemezler.

3. Ordu mensupları, Ordu dışında bulunan hiçbir vatandaşa ceza tâyin edemezler.

Hemen ilâve etmek isterim ki, birinci madde o zamana mahsus bir müstesna hal idi.

İkinci maddenin tatbikat yerini bugünkü vatandaşlar anlayamazlar.

Üçüncü maddedeki ceza vermek olayı bir cephe teşkilâtı içinde müstesna olarak işlenilen kusurlardandı. Her zaman, her yerde olduğu gibi ve daima görüleceği gibi büyük heyete isnadolunamazdı. Aksine büyük heyet böyle kusur sebebiyle şereflerinin zedelenmiş olmasından müteessir olurdu.

Bu eklemeden sonra sözümün sırasına devam ediyorum.

Kurtuluş savaşının çok güç olan başlangıç devresinde kahramanca mücadele etmiş ve şerefli büyük başarılar kazanmış halk teşkilâtı yerine bu üç esas tesirinde düşmanı tekrar tekrar yenerek kesin neticeyi alacak gücde Cumhuriyet Ordusunun temeli olan muntazam Ordu kurulmuştur.

Bundan şu neticeyi çıkarmak lâzımdır. Türk Ordusunu içinden, dışından, şahsi bir maksat için kullanmaya imkân yoktur. (Orta sıralardan alkışlar) Türk Ordusunun,

vatandaşın serveti ile alâkası tabiatiyle olmadığı gibi, hiçbir suçtan veya zandan dolayı sivil bir vatandaşa ceza etme yetkisi ve eğilimi tasavvur olunamaz. (Bravo, sesleri)

Türk Ordusu Anayasa ve kanunlara bağlıdır. 27 Mayıs gibi pek müstesna bir askeri harekete ancak meşruiyetini kaybetmiş bir iktidara karşı milletin direnmesi olarak girmiş ve tarihte görülmemiş bir süratle milletin seçim hakkına iktidarı teslim etmiştir. Bugünkü Anayasa düzeninin ve demokratik rejimin dayanağı şerefli Ordumuzdur. Bugünkü Anayasaya göre kurulmuş olan çok partili siyasi düzene itibar, Anayasaya saygılı olan herkesin borcudur.

Vatandaşa karşı isnatların değerlendirilmesinde ve hükme ve cezaya bağlanmasında, adaletten ve yargıçlardan başka bir kimsenin hakkı olmadığını kesin olarak biliriz.

Cumhuriyet Ordusu milli mücadelede ilk kurulduğu günden beri bu anlayışta ve bu gelenektedir.

Sayın Başbakanın emirnameyi bütünüyle bilip kabul ettiğini söylemesi teminat vericidir. Sayın Genelkurmay Başkanı, Başbakana karşı sorumludur. Genelkurmay Başkanı ile Başbakanın tam bir ahenk içinde çalışmakta oldukları anlaşılmıştır.

Eğer emirnameyi, umumi efkâra tam olarak açıklamaya lüzum görürlerse daha çok mütalâa söylemek mümkün olabilir. Fakat böyle bir açıklamayı takdir etmek kendilerine aittir.

*Saygılar sunarım. (Sürekli alkışlar)**

Tural'ın emirnamesinde savunulan görüşler, demokrasiye ters düşen ve kişi diktatörlüğüne açık bir çağrı niteliğinde olan şeylerdi. Ama kimse buna karşı çıkmıyordu. İsmet paşa bile, yani Türkiye'ye demokrasiyi getiren adam olarak tarihe geçmeyi amaçlayan bir insan bile yan çiziyordu. Tüm parti sözcüleri bizim önergeye cephe almışlardı. Bizde ilkeleri savunmak alışkanlığı, daha önce savun-

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 12, s. 447-448.

duğu bir görüşe sadık kalma doğruluğu, henüz yaygın bir hal almamıştır. Küçük hesaplar çoğu zaman ilkelerden önce gelir. Bu kez de öyle olmuştu.

TİP gurubu adına Behice Boran konuşmuştu. Bu konuşmanın önemli bölümlerini aktaracağım:

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Son defa Sayın Genelkurmay Başkanının yayımlamış olduğu emirnameyi Başbakanın benimsemesi, tasvibetmesi, önceden haberdarım, demesi ve bilhassa bu emirname dolayısıyla verdiği demeçler, yine Hükümetin Anayasaya aykırı, Anayasa çizgisi dışı bir tutum ve politikada olduğunu göstermektedir. Kanaatimizce bu vesileyle Sayın Başbakan ve Hükümeti iki taktik kullanmak istemektedirler. Birincisi; bir komünist tehlikesi, hattâ sadece komünist tehlikesi değil, komünist ihtilâli tehlikesi alârmı yaratarak, ortalığı toz-dumana vermek, meseleyi esas çizgisinden esas mahiyetinden bu yöne kaydırmak ve böylece hazırlamakta olduğu, Anayasaya aykırı antidemokratik kanunlara bir ortam yaratmak, son zamların, ekonomik güçlerin yarattığı havayı bu suretle maskelemek;

İkincisi de; bu emirnameyi benimsemek ve savunmak suretiyle bu emirnamenin Anayasaya aykırı olup olmadığını tartışan kimseleri orduya karşı çıkıyor göstermek, bu suretle kendisini ve partisini ordunun savunucusuymuş durumuna alarak orduyu kendi yedeğinde bir güç olarak göstermek taktiğidir.

Müsaadenizle bu iki hususu kısaca incelemek istiyorum. Artık hepimiz biliyoruz ki, Anayasanın ikinci maddesinin getirdiği esas ilkelerden birisi; Türkiye Cumhuriyetinin bir hukuk Devleti oluşudur. Hukuk Devleti Anayasada, mevcut kanunlara göre işleyen ve Anayasanın ve kanunların uygulanmasını yetkili organlara bırakan bir Devlettir. Memleketimizde Anayasamız var, kanunlarımız var, bunları uygulayacak yetkili organlarımız var. Bu memlekette başta Hükümet olmak üzere, bütün resmî organlar, bütün resmî ve hususî teşekküller ve bütün yurttaşlar, ki-

şi olarak, herşeyden önce Anayasa hükümleriyle bağlıdır. Anayasanın kendisi, bütün kanunlardan önce gerek organların, kurumların, gerekse kişilerin Anayasa ile bağlı olduğu hükmünü getirmiştir. Binaenaleyh, gerek kişiler, gerek kurumlar, partiler, dernekler ve saire, Anayasaya riayet ettikleri müddetçe, kanuna riayet ettikleri müddetçe ve bunlar hakkında yetkili organlar bir takibata geçmediği müddetçe birtakım komünistlik, anarşistlik, aşırılık, yok pembelik, kızıllık ithamlarıyla şahısları, kurulları, teşekkülleri kötülemek, yalnız kötülemekle de kalmak değil, bu kötülemeden sonra tehdit etmek herhalde Anayasa nizamına uygun olduğu iddia edilemeyecek bir durumdur. Yalnız, kanaat ve fikir seviyesinde kaldığı müddetçe belki buna pek itiraz edilmeyebilir, 'Demokrasidir, fikir, kanaat hürriyeti vardır, o öyle görüyordur' denebilir. Nitekim burada hukuka, mantığa dayanarak tahliller yapacak yerde, birtakım çirkin sıfatlarla hücuma geçen sözcü arkadaşımız için ben de pekâlâ mukabil sıfatlar bulabilir, 'Amerikan, emperyalizm uşakları' diyebilirim. O 'uşakları' tâbirini kullandı, tâbir kendisinindir. Sonra, 'Faşizm çömezleri' diyebilirim. Fakat bunu yalnız demekle ve düşünmekle kalmazlar, iktidarda bir kişiysem eğer, bu iktidarımdan, bu mevkiimden istifade ederek bu suçlamaları bir tehdit; boğmak, ezmek, öldürmek, bastırmak, gibi tehditler yolunda kullanırsam, o zaman bu davranışın ne hukuk devletiyle, ne de Anayasanın getirdiği demokratik hak ve hürriyetlerle telif edilecek bir noktası yoktur. Ve şimdi bakıyoruz ki, bu komünistlik, anarşistlik, aşırılık, kızıllık tehditleri hep Anayasanın eksiksiz, tastamam uygulanmasını, Anayasanın özellikle emekçi kütlelere; dar gelirli, yoksul halka sağladığı hakların hürriyetlerin gerçekleşmesini, emekçi halkın da bir siyasi örgüte sahibolarak demokratik yoldan siyasi mücadeleye girmesini, memleket siyasetine ağırlığını koymasını savunanlara yöneltiliyor. Oysa, dünyada hep biliyoruz, hiçbir çok partili demokratik rejim yoktur ki, örnek aldığımız hiçbir Batılı demokratik rejim yoktur ki, orada emekçi kütleler kendi siyasi partile-

rine sahibolmasınlar veya sahibolma hakkına sahibolmasınlar.

Adalet Partisi Sayın Sözcüsü; «Demokrasi bir denge rejimidir» dedi. Hep arkadaşlar hatırlarlar, herhalde demokrasinin bir denge rejimi olduğunu savunan, bu tâbiri hattâ ilk ortaya atan Türkiye İşçi Partisi'dir. Ama bir dengeden bahsedebilmek için, yalnız denge kavramı hangi mânayı ifade ediyor? Denge, iki karşılıklı güç halinde olur, iki kuvvet vardır, biri diğerini dengeler. Eğer Adalet Partisi resmen ifade ettiği gibi, bu memleketi özel sektör eliyle kalkındırmak niyetinde ise, millî ekonominin zirvelerine özel sektör müteşebbislerini oturtmak niyetinde ise, bunun karşısına Anayasanın teminatı altında olan emekçilerin grev, toplu sözleşme, insan gibi yaşama, vergi adaleti, toprak reformu gibi haklarını müdafaa eden bir parti gelmez ise nasıl bu denge meydana gelecektir?

BAŞKAN — Sayın Hatip, bir dakikanızı rica ediyorum.

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Adalet Partisi Sözcüsü denge rejiminden bahsetti. Aynı konuya değiniyorum. Onu susturmadınız, beni de susturamazsınız. Aynı konuya değiniyorum. (AP sıralarından, gürültüler)

BAŞKAN — Sayın hatip, bir dakikanızı rica ediyorum. (AP sıralarından gürültüler)

Müsaade buyurun, çok rica ederim arkadaşlar. (AP sıralarından sadet dışına çıkıyor sesleri) Yerinizden bağırmayın. Lûtfen dinleyin arkadaşlar. (AP sıralarından gürültüler) Lûtfen bağırmayın.

Başkan olarak sizlerden ricam şudur... (AP sıralarından, 'mevzuun dışına çıkmasın' sesleri) Lûtfen müdahale etmeyin. Başkan olarak sizlerden ricam şudur; dinleyin lûtfen: Grubunuz adına konuşan Sayın Cevat Önder arkadaşımızı sükûtla dinleyen İşçi Partisi mensupları karşısında asgari olarak sizlerin de sükûtla dinlemenizi rica ediyorum. Eğer sadet haricine hatip çıkarsa Başkanlık elbette

müdahale eder ve sözünü keser lûtfen yalnız yerinizden müdahale etmemenizi rica ederim.

Buyurun sayın hatip.

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Sayın AP sözcüsü Anayasayı marksist bir metotla, bir anlayışla tahrif ederek yorumladığımızı söyledi. Ama dikkat ederseniz, biz Anayasayı yorumlarken daima maddelerini ve gerekçelerini belirterek, okuyarak yorumluyoruz. Ben bekledim ki, Sayın Adalet Partisi sözcüsü de bizim karşımıza bir yorum koyarken Anayasanın maddelerini zikrederek, okuyarak bir yorum koysun. Hayır, bunu yapmadı; çarpık zihniyette olan kişiler, kendi çarpık zihniyetleri, kızıllar, yok Anayasa pembe değildir kırmızı değildir, bembeyazdır, gibi, demogojik yollarla karşımıza çıktı. Yeniden kısaca hatırlatıyorum, yorum değil, maddeleri söylüyorum. Anayasanın 4. ve 14. maddeleri. Türk toplumunun sınıflardan teşekkül ettiğini kabul eder; alın okuyunuz. Bu maddelere göre Anayasa, sosyal sınıfların mevcudiyetini kabul ettiği gibi, bu sınıfların hukuk açısından eşit olduğu hükmünü de getirir. Anayasanın ikinci maddesinin gerekçesinde ve ikinci maddesinde; sosyal Devlet anlayışı ve bu sosyal Devlet anlayışının gerekçesi sosyal Devletin vazifesinin iktisaden başkalarına tabi, iktisaden zayıf zümre ve sınıfları korumak olduğunu kabul eder. Bunlar bizim yorumumuz değil, gerekçenin şu birkaç satırını bir daha bu meselenin açılmaması için okumama müsaadenizi rica ediyorum.

«Zamanımızın refah Devleti, iktisaden zayıf olan kişileri, bilhassa işleri bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemleri, her türlü dar gelirli ve yoksul kimseleri himaye edecektir. Bu suretle hem insan şahsiyetine hürmet etmek vazifesini yerine getirecek, klâsik hürriyetlerin gerçeklerle alay eden mahiyet almasına engel olacak, hem de çalışan geniş halk tabakalarının refaha kavuşması sayesinde, toplum hayatı için daha verimli olmaları hedefine ulaşacaktır,» demektedir.

Ayrıca Anayasamız üçüncü bölümünde, çalışanlara,

yani iş bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemlere temel insan haklarını, insanca bir hayat seviyesine kavuşma hakkını tanımaktadır. Ayrıca 47. maddesinde grev hakkını tanımaktadır. İşverenlere karşı durumunu muhafaza etmek veya durumunu düzeltmek amacı ile toplu sözleşme ve grev yapabilir, demektedir. Grev, bir müeyyidedir. Grev, işçinin haklarını kabul etmeyen işverene karşı işi tatil etmek, işvereni zarara sokmak suretiyle işçinin kullandığı bir müeyyidedir. Demek, Anayasamız bir denge rejimini gerçek anlamda öngörmektedir.

BAŞKAN — Sayın hatip, bir dakikanızı rica ediyorum.

Demin Adalet Partisi Grubu arkadaşlarımdan rica ettim; sizden de rica ediyorum. Saded dışına çıkmak suretiyle tahrik edip karşılıklı konuşmalara sebebiyet vermemenizi rica ediyorum. Çünkü, işçi ve grevlerin burada yeri olmasa gerek.

BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Lûtfen mevzu dışına çıkmamanızı tekrar rica ediyorum.

BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Estağfurullah, efendim. Yalnız hatırlatmama müsaade buyurun. Ben burada Adalet Partisi sözcüsünün söyledikleri noktalara temas ediyorum. Siz kendilerine aynı ihtarı yapmış olduğunuz için, bana bu ihtarda bulunmanızı ben de sosyal adalete uygun görmüyorum. (AP sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Rica ederim, tekrar ediyorum. Lûtfen dinlemenizi tekrar rica ediyorum, efendim.

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Şimdi ikinci husus; Başbakan tarafından benimsenmesi ve savunulması dolayısiyle Başkanın verdiği demeçlerde bu meseleyi ele alanları orduya karşı çıkmış gibi göstermesine gelince; aslında bu iddia, önergemizde de belirttiğimiz gibi, ciddiyetten yoksun bir iddiadır. Bir emirnamenin muhtevasının Anayasaya uygun olup olmadığını tartışmanın ordu ile hiçbir ilgisi olmadığı mantık sa-

hibi herkesçe aşikârdır. (AP sıralarından, gürültüler.) Bir şahıs, işgal ettiği mevki ne olursa olsun hiçbir zaman tek başına bütün bir müesseseyi, bu hâdisemizde bir orduyu temsil edip, onunla aynileştirilemez, eşitlendirilemez ve hiçbir kişinin sırf mevkiinden dolayı hatadan münezzeh olduğu iddia edilemez. Demokratik rejimlerin bir hususiyeti de, kişilerin işgal ettikleri mevki ne olursa olsun, kanuni mevzuat dâhilinde demokratik hak ve hürriyetler dâhilinde eleştirilebileceğidir. Hiçbir insan tenkitten azade değildir demokrasilerde. Orduya kimin karşı olduğu, kimin ondan yana olduğu ise çoktan beri herkesçe malûmdur. Türkiye İşçi Partisi kuruluşundan beri 27 Mayıs'ı tutarlı bir şekilde, içtenlikle, ısrarla savunmuş, bizim tarihimizde oynadığı olumlu rolü belirtmiş, yorumlamış, değerlendirmiş olan bir partidir. Türk ordusunun, Türk tarihinde daima toplumun ilerleme doğrultusunda, ilerici bir rol oynadığını menşei ve terkibi itibariyle halkçı bir ordu olduğunu daima belirtmiş bir kuruldur. Ama, acaba bizi bu yönden tenkid etmek isteyen Sayın Başbakan ve onun partisi için aynı şey söylenebilir mi? Büyük iddialara, tenkidlere lüzum yok, yıllardan beri iktidar partisine mensup şahısların çıkardıkları yayın organlarının yayınları, yazıları ortadadır. (AP sıralarından, 'Akşam Gazetesi var' sesleri) 5.4.1963'te Büyük Meclisimizde açılmış olan bir görüşmede kimlerin 27 Mayıs'a ve orduya karşı gelmiş olduğunun belgeleri bu Meclis tutanaklarında mevcuttur. Nihayet, Başkanımızın belirttiği gibi, son Af Kanununda da, Ceza Kanununun 159. maddesi, Tedbirler Kanununun 38. maddesi kapsamına giren dosyaların —ki, sayısı bir hayli kabarıktır— hangi parti mensuplarına aidolduğu da hepimizin malûmudur ve en son olarak Kasım'da Sayın Başbakanın Adalet Partisi kongrelerinde verdiği demeçler, —ki, onu bir gensoru meselesi ile burada eleştirdik— onlar da hepimizin hâtırasından henüz silinmemiştir. Böyle bir kaba taktikle, bu memlekette Atatürk'ün gerçek mirasçısı olan gerçekten devrimden, halktan yana olan kuvvetleri; gençliği, partileri, emekçi kütleleri, orduya karşı göstermek

manevrası kimsenin yutacağı bir manevra değildir ve ordunun aydın kadroları hakikatleri bilecek kadar dirayet sahibi insanlardır. (AP sıralarından, gürültüler.) Binaenaleyh, böyle suçlamalarla, sıfatlarla meseleler halledilmez. Adalet Partisi her meselede aynı taktiği kullanıyor. Ben de, bizim sözcülerimiz de aynı taktikle onlara çirkin sıfatlar kullanabiliriz. Ama bu Meclisin seviyesini o dereceye düşürmek istemiyoruz. Biz, mevzuat hükümlerini ve Anayasayı tahlil ederek yorumlarımızı yapıyoruz. (AP sıralarından gürültüler) Sıfatlar kullanmıyoruz ve kendilerinden de emirname muhteviyatını, Anayasa maddelerini akıl ve hukuk kaidelerinin ışığında tahlil ederek yorumlamalarını ve neticelere varmalarını diliyoruz.

Sıfatlar kullanmak, demagojiler yapmak hiçbir iktidarı yerinde tutamayacaktır. İktidarlar memleketin gerçek problemlerine gerçek çözüm yollarını bularak ancak ayakta kalabilirler, suçlamalarla, tehditlerle, muhalifleri susturmaya kalkmakla değil. Kanunlar çıkararak, korkutarak değil. Böyle olsaydı dünyada bütün diktatörlükler payidar olurdu. Çünkü, muhalifleri, çünkü halkı susturmak için kanun çıkarmaktan daha kolay bir şey yoktur. (AP sıralarından, gürültüler.)

BAŞKAN — Sayın Behice Boran, bu şekilde konuşursanız sözünüzü kesmek mecburiyetinde kalacağım.

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Ama, tarihte bunun hiçbir misali görülmemiştir. Türkiye'de de bu tip misali olmayacaktır. Saygılarımla. (TİP sıralarından, alkışlar), (AP sıralarından gürültüler).

DEMİREL, TURAL'I SAVUNUYOR

BAŞKAN — Lûtfen sükûneti muhafaza ediniz, çok rica ederim.

Hükümet adına Sayın Başbakan, buyurun efendim. (AP sıralarından, 'Bravo' sesleri, sürekli alkışlar.)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin sayin üyeleri, huzurunuza bir gensorunun gündeme alınıp alınmaması münakaşasına iştirak etmek için ve Hükümet adına fikir ve mütalâalarımızı beyan etmek için gelmiş bulunuyorum. Sözlerime başlarken hepinizi saygı ile selâmlıyorum. (AP sıralarından, alkışlar.)

Gensoru müessesesi, demokratik sistemin, Parlâmentoların en müessir ve en kıymetli müessesesi iken, maalesef Parlâmentomuzda Anayasanın 88 ve 89. maddelerinin ölçüsüz bir şekilde kullanılması ve bir hakkın suiistimaline kadar götürülmesi dolayısiyle müessiriyetinden çok şeyler kaybetmiş bulunuyor. Yüce Meclise düşen görevlerden birisi, Yüce Meclisin Hükümetler üzerindeki bir çok kıymetli kontrol yolunu tekrar itibarlı bir şekle getirmek olmalıdır. Aslında, gensoru müessesesinin bir obstrüksiyon, bir engelleme müessesesi olarak kullanılması Hükümetlerin icraatını engellemek değil, bizzat Meclislerin çalışmasını engelleme şeklinde tecelli etmiştir.

Muhterem üyeler, Türk Parlâmentosunun faaliyetlerinin, kusur ve mâzeret gösterilmeden münakaşa edilebilmesi halinde, demokratik nizamın müesseseler zincirlerindeki çok kıymetli bir halkayı zedelemekten kurtuluruz veyahut mâzeret ve kusurlu münakaşası halinde bu halkayı zedeleriz.

Bunları niçin söylediğimi şöylece arz etmek istiyorum, Genel görüşme ve gensoru müessesesi gündeme alınsın mı, alınmasın mı, münakaşaları yapılırken bu zamana kadar her mevzuda ne söylenmişse, tekrar söylenmek suretiyle insanı bir merak içinde bırakıyor. Acaba, gündeme alınsa söyleyecek daha ne kalmıştır, diye. Bu itibarla 11 sayfalık bir takrirle huzurunuza gelmiş bulunan gensorunun içinde sadece bir madde değil, birçok maddeler var ve bu maddelerin her birisi defalarca münakaşa edilmiş ve Parlâmentonun zabıtlarına geçmiş, seçim meydanlarında münakaşa edilmiş ve hiçbirisi de icraatla değil, hemen hemen hepsi kaville alâkalıdır. Dünyanın hiçbir yerinde kavilden

dolayı, niyetten dolayı bir Hükümetin gensoruya tabi tutulduğu görülmüş iş değildir. Anayasamız takbihin, suçun hangi hallerde olabileceğini göstermiştir. Fikir özgürlüğü; şöyle düşünürseniz, kendilerinin şöyle düşünmeye, böyle düşünmeye hakları olacak da, başkalarının şöyle veya böyle düşünmeye hakları olmayacak. Bunu anlamaya imkân yoktur.

Huzurunuzda bu meseleyi açışımın sebebi şudur: Gensoru önergesinin içinde bulunan mesele, bir husus, iki husus, üç husus olsa idi, huzurunuzu hiç fazla işgal etmezdim. Gelirdim, bu hususlar hakkında gayet kısaca, mücmel fikirlerimi söyler giderdim. Aslında gensoru müessesesi bu halde, bu hali hususide şu kürsüyü suiistimal etmek için getirilmiştir ve fikirleri bizce ve milletçe malûm olan bir siyasi topluluk bu kürsüyü bir propaganda vasıtası yapmak istemiş ve bu kürsünün, milletin bu hür kürsüsünün, defalarca işgal ettiği bu kürsünün tekrar işgalini sağlamıştır. Esasen gensoru takriri ile, gensoru takririnin yazılması ile buradan okunmuş olması ile, muhtevası ile, iki hatibinin yarımşar saatten bir saat konuşması ile bu siyasi topluluk tarafından bu gensorudan beklenen fayda yerine gelmiştir. Bu itibarladır ki, huzurunuzu kısa bir müddet değil, biraz fazlaca işgal etmek zaruretinde olduğumdan dolayı konuşmamın başında özür diliyorum.

Gensoru önergesinden başlayacağım konuşmaya. Çünkü önergede yazılmış bulunan hususlar burada değişik renklerde, değişik tablolar içinde ve değişik üslûplarla tekrar edildi. Bu önerge aslında bir fikir anarşisini temsil etmektedir. Tezatlar, dolambaçlı yollar, tenakuzlar önergenin karakteristik vasfını teşkil ediyor; esas söylenmek istenen bir şey var, bir türlü söylenemiyor. (Adalet Partisi sıralarından bravo sesleri, alkışlar).

Bir uğraşı, kendi tâbirleriyle bir uğraşı var ama, bu uğraşı bir türlü vuzuha kavuşamıyor.

Önergenin ikinci bir hususiyeti de şudur: Bir Anayasa çizgisi tâbiri getiriyor, yeni bir mefhumdur, Türk Hukuk sisteminde. Eline bir tebeşir alacak, çizecek bir çizgi,

«Bu çizgiye gelen yanar» diyecek. İstediği zaman çizgiyi istediği şekilde çizecek... Böyle bir hukuk düzeni Türkiye'de mevcut değildir. Çizgi, bu önergenin sahipleri tarafından istenildiği şekilde çizilemez. Şurada görülen, 'Egemenlik Kayıtsız, Şartsız Milletindir' prensibinden bütün kudretini, kuvvetini alan Türkiye Cumhuriyetinin, kanun ve hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetinin kanunları hiçbir yanlış anlayışa lüzum kalmaksızın —çünkü kasdi olarak yanlış anlayış olabilir— bu çizgileri çizmiştir. (AP'den alkışlar) Yeni birtakım mefhumlar daha geliyor, tâbirler geliyor, Anayasaya bağlı bulunmamak fikri. Bu nasıl bir fikirse; Anayasaya bağlı bulunmamak fikri, II. Milli Kurtuluş Hareketi, dönüşüm, köklü dönüşüm, Anayasanın prensiplerine bağlı olup olmamak, Anayasanın getirdiği müesseselere bağlı olmamak, Anayasamızın komünizme müsait bir zemin hazırladığı iddialarını ortaya atmak, Türk Silâhlı Kuvvetlerini kendi paralellerinde göstermeye gayret etmek, Atatürkçü, toplumcu akımlarla ilerici kuvvetler, tutucu ve gerici akımlar gibi, hiçbir zaman Türk lisanında yer bulamayacak birtakım uydurmalarla da karşı karşıyayız. (AP sıralarından alkışlar, bravo sesleri)

Önergeye tam teşhis koymak imkânı yok. İhtimaller şöyle olabilir:

Türkiye İşçi Partisi herkesçe malûm olan fikirlerini Anayasanın himayesi altına almak istemektedir. Bu bir ihtimaldir. Aslında böyle bir talep, bir yarma ve bir zorlama gayretidir. Bir denemedir bu. Yarıp da bu duvarın arkasına geçip bir proteksiyon, bir korunma elde edebilir miyiz?

İkinci ihtimal şu olabilir: TİP bir vehim içerisindedir. Önerge bir telâşın eseri olabilir, bir suç üstü telâşının eseri olabilir. (Adalet Partisi sıralarından 'bravo' sesleri alkışlar)

Üçüncü bir ihtimal —ki, onu daha evvel zikrettim, tekrarlayacağım— her vasıtayı propagandaları için mubah kılan bir zihniyetin, bir söylediğini yüz defa daha tekrar etmek şeklinde bir tekniği, kendi propagandalarına usul

ittihaz etmiş olan bir zihniyetin bu kürsüyü suiistimali olabilir.

Dördüncü bir ihtimal; muayyen hedefler vardır, buralara taarruz, aslında yine bu zihniyetin çok iyi bildiğimiz usullerindendir. Binaenaleyh bir fırsat çıkmıştır, demokratik sistemin muayyen halkalarına tekrar taarruz edelim, belki zinciri koparabiliriz, olabilir.

Bu önerge, AP Grubu Sayın Sözcüsünün de beyan ettiği gibi, Hükümet aleyhine açılmış bir önerge değildir, nevi şahsına munhasırdır. Nevi şahsına munhasırlığı da; Anayasa hakkında bir feryattır bu ve Anayasa hakkında verilmiş bir önergedir.

Ne demek istenildiği de anlaşılamıyor. Gayet dikkatle okudum, çok dikkatle de dinledim. Komünizm propagandası serbest mi olsun isteniyor, komünizm tehlikesinin olmadığı mı iddia ediliyor, komünizmden korkmayın, faşizm tehlikesi vardır, ondan mı korkun denilmek isteniyor, bir yıldırma maksadı mı güdülüyor? Açıkçası kimin ve neyin müdafaa edildiği meçhuldür.

Hükümetin ve burada şahsen benim fiil ve harekâtım, icraatım değil, düşüncelerim bile kendilerinin tahammül edemediği, kendilerinin rahatsız olduğu bir hususdur. Önerge bunu da tesbit ediyor.

Önergenin diğer bir hususiyeti de şudur: Buraya gelip Anayasanın muayyen maddelerini istedikleri gibi, muayyen yerlerini atlayarak dile getirip, kendi fikirlerini savunmak ve bunları Anayasanın himayesine almak durumunda olanların, Anayasanın bir maddesini değil, Anayasanın tümünü birden nazarı dikkate almaları lâzımdır. Anayasanın 63. maddesi, Meclislere kanun çıkarmak, af çıkarmak yetkisini veriyor. Buraya geliniyor, deniliyor ki, önergede de ve şifahen konuşan hatipler de diyorlar ki; «Efendim, 159'dan şu kadar, filânca maddeden bu kadar affoldu. Bunu Parlâmento yaptı.» Acaba Parlâmentoyu kusurlu mu buluyorsunuz? Görülüyor ki, teşhis ettiğimiz zaman bu zihniyet şöyle bir zihniyettir: Bir defa Meclisin üstündedir. Çünkü diyor ki, «Af Kanunu çıkardınız» bun-

dan dolayı takbih ediyor Meclisi. Afta suçun cinsi münakaşa edilmez. Suç işlendikten sonra, hangi suçtan cezalıdır diye bir mesele, affın umumi prensibinin dışındadır. Buraya geliniyor. Meclisin üstünde Milletin üstünde, her mesul makamın üstünde Millet, bir avuç aldatılmış, soyulmuş, sömürülmüş, menfaatlerini bilmeyen, reyinin kıymeti olmayan bir topluluk!.. İşte zihniyet bu, bunu teşhir ediyoruz. Esas dikta zihniyeti bu, esas dikta burada! (AP sıralarından bravo sesleri)

Türkiye İşçi Partisi milletin menfaatlerinin bekçisi ve İkinci Milli Kurtuluş hareketinin de alemdarı ve bayraktarı... Nasıl olduğunu da söylemiyor, nasıl alemdarıdır İkinci Millî Kurtuluş hareketinin? Türk Milleti Millî Kurtuluş hareketini 1920'lerde tamamlamıştır. Türk Milleti esaret içinde mi ki, ikinci bir millî kurtuluş hareketine, üçüncü bir millî kurtuluş hareketine ihtiyaç vardır? Eğer böyle ise, önümüzdeki bütçe geliyor, bu Türk Milletinin izzeti nefsini rencide eden bir hususdur, değerli muhalefet mensuplarının bu hususta gelip fikirlerini söylemelerini hassaten rica ediyorum.

Şimdi gelelim önergenin bâzı yönlerine. Evvelâ şunu tesbit edelim: Genelkurmay Başkanının Orduya yayımladığı emir, zannediyorum ki, 40 küsur senelik Türk Parlâmento tarihinde ilk defa münakaşası Meclis kürsüsünde yapılan bir emirdir. Tahmin etmiyorum ki, bundan evvelki Genelkurmay Başkanlarının Silâhlı Kuvvetlerimize yayımladığı emirlerden hiçbirisi burada münakaşa edilmiş olsun. Neden burada münakaşa ediliyor bu emir? Münakaşa edilebilir, ona hiçbir şey demiyorum. Meclisler herşeyin üstündedir.

Şimdi, «Bu emirname, Anayasaya aykırıdır,» diyor. Neden aykırıdır onu söylemiyor. Neden uygun olduğunu biz söyleyelim.

Bir defa Anayasanın 110. maddesi diyor ki: «Başkomutanlık, TBMM'nin mânevi varlığından ayrılmaz ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur.

Millî güvenliğin sağlanmasından ve Silâhlı Kuvvetle-

rin savaşa hazırlanmasından, TBMM'ne karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur.

Genelkurmay Başkanı, Silâhlı Kuvvetlerin Komutanıdır. Genelkurmay Başkanı Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine, Cumhurbaşkanınca atanır; görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. Genelkurmay Başkanı bu görev ve yetkilerinden dolayı Başbakana karşı sorumludur.»

Anayasanın 110. maddesi, Türkiye'nin savunma sorumluluğunu ve millî güvenliğin sağlanması sorumluluğunu Meclise karşı Hükümete vermiştir. Genelkurmay Başkanı da Başbakana karşı mesuldür. Bunun aksini düşünme halinde, o zaman demokrasiyi düşünmek imkânı yoktur. Çünkü, sivil idarenin kontrolunda olmayan silâhlı kuvvetlerin demokrasi ile hiçbir ilgisi olamaz.

Silâhlı Kuvvetler demokratik idarelerde sivil kuvvetin, siyasi kuvvetin emrindedir. Şimdi ne yapmış Genelkurmay Başkanı, ne imiş kusuru? Yıkıcı hareketlere karşı uyanık olun demiş. Muhterem üyeler bundan dolayı mı gensoruya muhatabız? Bu, taacübedilecek bir iştir. «Yıkıcı kuvvetlere karşı uyuyun» deseydi, o zaman şu maddeye göre gensoruyu gelip bizim talebetmemiz lâzımdı. (AP sıralarından alkışlar) «Yıkıcı kuvvetlere karşı uyanık olun» demiş. Bunu kusur olarak bu Meclisin önüne getirmeyi anlamaya imkân yoktur. Millî Güvenlikten mesul...

Sonra ne olmuş? Ben demişim ki, Başbakan olarak: «Evet, gazetelerde neşredilmiş bulunan emirnameyi ben tasviple karşılıyorum..» Böyle demişim. Bundan dolayı da mesuliyet bana da geliyormuş. Gayet tabiidir ki, Anayasanın 105. maddesine göre, aslında idarenin eylem ve işlemlerinden ilgililer sorumludur. Karşınıza, bir sorumluluk varsa, biz geleceğiz. Benim Genelkurmay Başkanının beyanlarını veya emirnamesini tasvibediyorum dememde yadırganacak bir şey yoktur. Çünkü hükümetlerin birinci vazifesi memleketin güvenliğini, emniyetini sağlamaktır, Devletin emniyetini sağlamaktır.

Devletin emniyetini sağlayamadığımız takdirde, parlâmentoların veyahut Devletin emniyetinin üzerine şüphe

düşürdüğümüz takdirde o zaman parlâmentoların hükümetleri alaşağı etmesi lâzımdır ve bu bir zarurettir.

110. maddeye göre sorumluluğumuzu, 105. maddeye göre sorumluluğumuzu nasıl karşılayacağız, şayet yıkıcı kuvvetlere karşı mücadele etmezsek? Evet muhterem üyeler, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak, Adalet Partisi'nin ortaya çıkardığı bir iktidar olarak, Devletin iç ve dış emniyetinde fevkalâde hassasız ve hassas olmaya devam edeceğiz! (AP sıralarından alkışlar.)

Emir, Ordunun —Komünizm de dâhil— bütün yıkıcı kuvvetlere ve faaliyetlere karşı uyanık bulunması gerektiğini ihtiva ediyor. Böyle bir emri ne zaman ve kim verirse tasvipçisi olacağımı huzurunuzda açıkça beyan etmek istiyorum.

Şimdi burada (Ordunun içine siyaset karışmış mıdır, karışmamış mıdır?) münakaşasını yapalım. Muhterem üyeler, Türk Devletinin emniyeti, Türk Emniyet kuvvetlerinin kanun tatbikçisinin vazifesidir. Binaenaleyh «Devleti yıkacak, yıkmaya teşebbüs edecek kuvvetlere karşı uyanık olun» demenin siyasetle değil, vazife ile alâkası vardır.

İkinci bir husus burada söyleniyor; AP orduyu kendi paraleline almak istiyormuş. Türk Ordusu, Hükümet, TC. Hükümeti, Parlamento, TC. Parlamentosu, aralarındaki ilişkileri Anayasa 110 ve 105. maddelerinde belirtmiştir. Düşünebilir misiniz ki, Hükümeti tanımayan bir ordu?.. O zaman anarşi olur. Gayet tabiidir ki, Anayasanın 110 ve 105. maddelerine göre demokratik müesseselerin birbirleriyle olan münasebetleri ve demokratik müesseselerin yerleri iyice tâyin edilmiştir ve herkes bu yerin içinde kalmaya mecburdur. Bunu alıp, ordu Adalet Partisi paraleline getiriliyor şeklinde bir iddiada bulunmak, doğrudan doğruya memlekette nifak yaratmak, memlekette bir gocunma yaratmak, memlekette gönül huzuru içinde çalışan insanlara karşı töhmetler tevcih etmektir. Ordu, ne şu partinin malıdır, ne bu partinin malıdır, Türkiye Cumhuriyeti Silâhlı Kuvvetleri Türk Milletinin göz bebeğidir, Türk Parlamentosunun, Türk Milletinin, Türk Hükümetlerinin

emrindedir. Siyasetle ilişki kurmadan, siyasete bulaştırılmadan Türk Tarihine yeni şanlı sayfalar ilâvesi için kendi kumanda zinciri içerisinde disiplini ile ve talimi ile, terbiyesi ile meşgul olmakta ve kendisine kanuni merciler vatan vazifesi verdiği zaman bunu yerine getirebilmenin mesuliyet duygusu içinde bulunmaktadır (AP sıralarından alkışlar.) Biz politikayı meydanlarda yapacağız; kahvelerde yapacağız, salonlarda yapacağız, bu Parlamentonun çatısı altında yapacağız. Ama, kimse heveslenmesin, biz politikayı, kışlalarda, mekteplerde, camilerde ve temiz Türk işçisinin günlük ekmeğini çıkarmak için çalıştığı yerlerde, onu fesada uğratmak için yapmayacağız. (AP sıralarından bravo sesleri, alkışlar.) Evvelâ bir kaideye razı olalım. Hem buraya gelip yemin edeceğiz, «Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir» diyeceğiz, ondan sonra da ilerici kuvvetlerden, tutucu kuvvetlerden, zinde kuvvetlerden, baskı gücünden bahsedeceğiz. Esas bunu, bu yeminle telif etmenin imkânı yoktur. (AP sıralarından bravo sesleri)

Büyük Türk Milleti ve Türk Parlamentosu, bugün burada iftiharla görüyorum ki, sayın muhalefet hatipleri de ordunun üstüne toz kondurulmasına razı olmadıklarını beyan ettiler. Büyük Türk Milleti burada gensoru olarak getirilmiş mevzuu üzüntü ile, esefle ve taaccüple karşılamaktadır.

Bugünkü Anayasa düzeni ile TİP'in anladığı Anayasa düzeni birbirinden farklıdır. TİP hiçbir zaman Anayasanın bütün maddelerini bir arada mütalâa etmiyor. «Efendim, diyor; biz geliyoruz buradan madde söylüyoruz, gerekçe söylüyoruz.» Biz de bunu yüz defa söyledik. Yine aynı maddeleri, aynı gerekçeleri söylüyorsunuz.

Şimdi geçen sene, Hükümet programı müzakerelerinde bundan 15 ay evvel 9 Kasım 1965 tarihinde tamamen aynı münakaşa harfi harfine cereyan etmiştir. Şurada zabıt, burada.. Bugün yine meseleyi dile getiren sözcüler, tamamen aynı şeyleri dile getirmişlerdir, burada da kendilerine cevap verilmiştir. Diyor ki, «maddeleri vermediniz, gerekçelerini söylemediniz..» Lüzum yok, isterseniz yüz

defa söyleyin, muayyen bir şeyi mütemadiyen tekrara memur edilmişler gibi (AP sıralarından alkışlar bravo sesleri), doğrunun, yanlışın peşinde değillermiş gibi, aynı şeyleri yüz defa tekrar edeceklerdir. Bakınız ne demişiz? Demişiz ki, TİP sözcüsünün Anayasa anlayışı ile aynı fikirde olmaya, 27 Mayıs Anayasasının ruhu ve metni imkân vermemektedir. Anayasamız demokratik, lâik, hürriyetçi ve sosyal bir hukuk Devleti esasını almıştır. Maddedeki «sosyal» kelimesi, TİP sözcüsünün iddia ettiği, gibi, doktiriner, sosyalizme açık bir anayasanın ifadesi değildir. Nitekim bu hakikat, Anayasa Komisyonu Sözcüsü Muammer Aksoy'un «Bu Anayasada aslâ doktrin yoktur. Ne devletçilik vardır, ne liberalizm, ne sosyalizm, ne de herhangi bir (izm) vardır» tarzındaki beyanları ile sabittir.

Diğer taraftan Anayasanın tümü üzerinde cereyan eden müzakereler esnasında Anayasa Komisyonu Sözcüsü Tarık Zafer Tunaya Anayasamız için, «Anayasamız şu veya bu iktisadi görüşü empoze etmeyen bir kadrodur. Anayasa bir parti programı değildir. Öyle ki, bu tasarı içinde bir devletçi de, bir liberal de halk oyu ile kendilerini iş başına getirdiğinde programlarını uygulamak imkânlarını bulacaklardır» demek suretiyle iddialarımızı teyit ve TİP sözcüsünün, yalnız sosyalizme açık bir Anayasa olduğu tezini tekzip etmektedir.

Zannederim ki Sayın Aybar, Anayasamızın ikinci maddesinde ifadesini bulan, Devletin sosyal vasfı, ibaresini sosyalizm mefhumu ile karıştırmaktadır. Anayasamızın ruh ve esprisine eğildiklerinde anlayacaklardır ki, Devletin sosyal vasfı esasında demokratik nizamın devamlı ve ömürlü olmasını sağlayan bir vasıtadan ibarettir. Kaldı ki, Anayasa Komisyonu Başkanı Enver Ziya Karal, «Anayasanın birinci vasfı inkilâpçı oluşu, ikinci vasfı da doktrinci bir Anayasa olmayışıdır. Anayasamız Milletimizin geleneksel teamüllerini bir defa daha burada tesbit etmiş olmaktadır.» Geleneksel teamüller tesbit edilmiş. Bu Anayasa «dönüşümcü» imiş, Anayasa, 'Devlet kişisinin temel hak ve hürriyetlerini fert huzuru, sosyal ve hukuk devleti ilke-

leriyle bağdaşamayacak surette sınırlayan, siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar' hükmünü vaz'etmek suretiyle Devletin temel haklar ve görevler hususundaki vazifesini göstermiş olmakla beraber, 11. maddesinde de «Devlet bu vazifelerini yaparken kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve milli güvenlik gibi sebeplerle de olsa, bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz» diyerek, Devletin temel haklar ve ödevler mevzuundaki fonksiyonunun hududunu göstermiştir. Böylece Devletin karşısında ferdin sahibolduğu temel hak ve ödevleri de teminat altına almış bulunmaktadır. Nedir bu temel hak ve ödevler? Bu temel hakların içinde mülkiyet vardır, bu temel hakkın içinde hürriyet vardır, bu temel hakların içinde hür teşebbüs vardır, kazanç vardır, veraset vardır, aile vardır. Bunların hepsi vardır. İşte hakların özü bu, dokunamayacağınız hakların özü bu. (AP sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Aslında Anayasanın bu iki maddesini beraberce okudukları zaman kendileri de bu tezadı koyuyorlar, orta yere. Fukaradan yana Anayasa imiş. Peki fukaranın dışında kalanlar bu memleketin vatandaşı değil mi, onların hakkı, hukuku olmayacak mı?.

RIZA KUAS (Ankara) — Fakiri biz, onları siz. Denge, denge!..

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şu Türkiye İşçi Partisi isminden başka işçi ile hiçbir alâkası olmayan bir teşekküldür. (AP sıralarından bravo sesleri, alkışlar) Sadece ismi Türkiye İşçi Partisi'dir. Kaç rey almıştır, Türkiye'nin işçi bölgelerinden? Sorunuz kendilerine. 60 bin işçisi olan Zonguldak'tan kaç rey almıştır? (AP sıralarından alkışlar, bravo sesleri)

Burada siz Türk işçisinin temsilcisi değil, Türk işçisinin hakiki temsilcileri sizin dışınızda oturan insanlardır. (AP sıralarından Bravo sesleri)

RIZA KUAS (Ankara) — Bravo, sizi tebrik ederim.

AP sıralarından bir üye (TİP'e hitaben) — Siz kimi temsil ediyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Kuas, lûtfen müdahale etmeyin efendim. Çok rica ediyorum.

RIZA KUAS (Ankara) — O tarafı görmüyor musunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Evvelâ siz sebebiyet verdiniz. Lûtfen müsaade edin de susun, rica ederim. Lûtfen bağırmaya devam etmeyin efendim. Bağırmaya devam etmemenizi rica ediyorum. (Gürültüler.)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türk işçisine, Türk köylüsüne ve Türk fukarasına sahibolmaya kalkmayınız. Onların, şu sıralarda oturan herkes sahibidir. (AP sıralarından 'bravo' sesleri, alkışlar) Bu itibarla zaten onbeş kişi ile Türk işçisinin, Türk fukarasının, Türk Milletinin hiçbir derdini halledemezsiniz. Eğer millet, sizin ortaya koyduğunuz hususları kabul etseydi sizi buraya Bakiye Kanuna rağmen 15 kişi ile değil, daha çok gönderirdi. (AP sıralarından alkışlar, bravo sesleri) Neden bu kaideye razı olmuyorsunuz? Neden olmuyorsunuz?..

RIZA KUAS (Ankara) — Dolâr saysak biz de gelirdik.

BAŞKAN — Sayın Kuas, sükûneti ihlâl ediyorsunuz, Tüzüğü tatbik etmek mecburiyetinde kalacağım, çok rica ederim.

RIZA KUAS (Ankara) — Onları görmüyorsunuz, hep bizim bu sıraya bakıyorsunuz.

BAŞKAN — Her tarafı gözüm görür, ama siz sebebiyet verdiniz, çok rica ederim tekrar etmeyin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi şu hususları da kaydetmeye mecburum; AP'nin politikasını böyle birtakım basmakalıp, tekrarlana tekrarlana çürümüş, millet tarafından yüzlerine fırlatılmış sloganlarla değil, AP'nin programıyla, seçim beyannamesiyle, Hükümet Programıyla mütalâa ediniz geliniz deyiniz ki, şunları şunları yanlış yaptınız, şunları şunları şunları yapmadınız. Bunun dışında bir esas düşünmeye imkân yok. Çünkü, partilerin, siyasi iktidarların angaje olduğu şeyler

sizin kendi zihninizde yarattığınız dünyanın kuralları değil; kendilerinin seçim beyannamelerinde, programlarında ve Hükümet programlarında millet önüne serdiği hususlarıdır. Bunun dışındaki şeylerden mesul addedemezsiniz. İktidarları kanunların içinde mesul addedersiniz. Kanunlar tatbik edilmiş mi, edilmemiş mi? Kanunlar hüsnüniyetle, enerji ile tatbik edilmiş mi edilmemiş mi? Geliniz bunları söyleyiniz, bunların cevabını verelim.

Önümüze bütçe geliyor. Şayet gensoruyu açmazsanız, önümüzdeki bütçede Allah aşkına geliniz bunları söyleyiniz ve bunların cevaplarını alınız. (AP sıralarından bravo sesleri ve alkışlar)

YUNUS KOÇAK (Konya) — Merak etmeyin Sayın Başbakan, söyleyeceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Merakı aslında sen etme, benim merak ettiğim bir şey yok.

Bir 27 Mayıs istismarını şimdi görüyorum. Türkiye İşçi Partisi de tekrar ele almış ve bundan medet umuyor. Bu istismarı bırakın. Bu istismar Türkiye'ye hiçbir fayda sağlamayacak bir istismardır. Gelin geriye değil, ileriye bakalım ve memleketin âtisini Türk vatandaşları için, Türk çocukları için bu güzel vatan için düşünelim. 27 Mayıs istismarı yapıp bizi münakaşaların içine çekemezsiniz. Çekemezsiniz çünkü, bu münakaşalardan korktuğumuzdan dolayı değil, bu münakaşaların memleketin hayrına olmadığını düşündüğümüzden dolayıdır. (AP sıralarından alkışlar, bravo sesleri) Bu, Adalet Partisinin orduya karşı olduğu, orduya karşı gösterilmek istendiği için ortaya konuyor. Bu, yine aslında hiçbir şekilde mesnedi olmayan ve yalandan da büyük bir iftiradır. Bu itibarla AP'nin orduya karşı olduğu şeklindeki iddiaları söyleyenleri, yayanları müfterilikle itham ediyorum. Ne ümidediyorsunuz; bir memlekette düşününüz ki, memleketin yüzde 57 reyini almış bir parti, milletin gözbebeği olan subayı ile, eratı ile, erbaşı ile, kumandanı ile milletin çocukları olan insanlara karşı gelecek, onlara karşı olacak... Bu düşünülebilir mi? Bunu düşünmeye imkân yok. Bunu vatanperverlik öl-

çüleri içinde mütalâa etmeye imkân yok. Bırakın bu iddiaları, memleketi nifaka götürmek istiyorsanız, bu yollardan götüremezsiniz. Buna ne Türk Silâhlı Kuvvetleri, ne de Türk Milleti razı olur... (AP sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

Yine önergede 'AP iktidarının çok samimî dostluk ve ittifak bağlarıyla bağlı bulunduğu Amerika' tâbiri kullanılıyor. Şimdi muhterem üyeler, gelin bir hususta daha anlaşmaya varalım: Yine herkes bu kürsüye gelsin, Türk - Amerikan münasebetleri hakkında fikrini söylesin, açık ve net söylesin. İstemiyoruz diyenler, istemiyoruz, desin. Türk-Amerikan münasebetleri Türkiye'nin milli menfaatlerine faydalıdır, demeyenler böyle desin. Hergün bunları münakaşa etmenin mânası yok ki. Bunun altında birtakım safsatalar aramanın mânâsı yok ki. Bu münasebetleri AP olarak. biz de kurmuş değiliz. Ama biz defaatle söyledik ki; Türk - Amerikan münasebetlerinde Türkiye'nin milli menfaatleri, Amerika'nın da menfaatleri vardır. Karşılıklı menfaatlere dayanmayan dostluk olmaz. Bunu defaatle söyledik. Yine de söylüyoruz. Bunu bir suçmuş gibi, bir nakisa imiş gibi, bize yapıştırmaya çalışanların ne maksat güttükleri bellidir; anlamaya imkân yoktur diyemeyiz, bellidir. Türkiye bizim iktidarımız zamanında olmayan birtakım tehditler ve tehlikeler karşısında muayyen dostluklar kurmuş, kendisini kolektif bir savunma düzeninin içine almış, savunma düzeninin icabettirdiği birtakım karşılıklı şartların içine girmiş. Bunları koparıp atmak mı istiyorsunuz?.. Bu politikada olanlar buradan gelip söylemelidir. AP olarak Hükümet programımıza koyduk, biz Türkiye'nin milli menfaatlerini icabettiren hiçbir şeye karşı değiliz. Bu arada Türk - Amerikan dostluğu Türkiye'nin milli menfaatleri icabıdır. Burada Türkiye'nin milli menfaatleri hangi dostluktan rencide olmaya başlarsa, o noktada mesul hükümetler işin icabını düşünür. Bunu böyle anlayalım, böyle anlamayanlar da gelsin açıkça söylesin. Bir.

İkincisi, muhterem üyeler, bu dostluk 1947'den beri ge-

liyor. Biz burada aslında Devletin temadiyet esasına, hükümetlerin temadiyet esasına, Türkiye'nin millî menfaatlerine uyarak birtakım hususların müdafaasını yapıyoruz. Türkiye, birtakım kapkaççıların, birtakım soyguncuların, sömürücülerin elinde imiş. Adalet Partisi iktidara gelince mi böyle oldu? Bunları kabul etmeyenler de gelip buradan söylemeye mecburdur. Biz bunları kabul etmiyoruz. Türkiye fakir bir memleket, çeşitli iktisadi sıkıntıları var, çeşitli içtimai sıkıntıları var, çeşitli dertleri var. Bu sıkıntıların hepsi hepimizin kalbini kanatıyor. Ama bunları alıp, gelip birisinin omuzuna yafta diye takmanın mânası yok ki. Bununla da hiçbir mesele halledilmez.

Şimdi burada bir hususu tekrarlıyorum. Biz, TC. Hükümetiyiz. Adalet Partisi'nin ortaya getirdiği oy çoğunluğuna dayanırız. Ama gayet dikkat ve itina ile söylüyorum, Cumhuriyet Hükümetiyiz. Bu takdirde bir muhalefet Hükümeti mevcut değil ki, İktidar Hükümeti, muhalefet Hükümeti desek. Türkiye'de bir tek Hükümet vardır ve 32 milyon vatandaşın Hükümetidir. Dostlukları, parti ile milletler veya devletler arasında, partilerle milletler veya devletler arasında, aramak fevkalâde acayip ve fevkalâde yadırganacak bir iştir. Aslında ne akla, ne mantığa, ne de beynelmilel hukuka sığar. Hiçbir Hükümet gelip, bir memlekette bir parti ile dost olmaz. Hiçbir hükümet bu budalalığı yapmaz. Hükümetler hükümetlerle dost olur, imzalanmış bulunan muahedeler hükümetleri bağlar, devletleri bağlar, partileri bağlamaz. Milletler milletlerle dost olur, devletler devletlerle dost olur. Binaenaleyh bu acayip iddianın altındaki imayı safsatadan ibaret bulduğumu huzurunuzda söylemek istiyorum. (AP sıralarından, bravo sesleri)

Şimdi beyanat vermişiz.. Bir defa birçok şeyleri birbirine karıştırırlar. Benim yazılı olarak verdiğim beyanatta ne emirname vardır, ne şu vardır, ne bu vardır. Ben Sayın Genelkurmay Başkanının vermiş bulunduğu emri vazifesi icabı buluyorum, vazifesini yerine getirdiği için de, takdir ediyorum kendisini ve bana karşı sorumlu bir vazifeli

olarak da vazifesini yapmış bir insan olarak karşımda görüyorum. Peşinen söylüyorum, bir kabahatli görmüyorum. Türkiye'de, «Komünizme karşı uyanık olunuz,» demenin bir kabahat olduğunu tasavvur etmeyi mümkün bulmuyorum. Bunun akla mantığa, Türkiye'nin hukuk düzenine, Türk kanunlarına uyar bir yerini görmüyorum. AP'den vatandaşlar kopmuş da, AP'den vatandaşlar soğumuş da, ellerinde nerde ise termometre, ölçü aleti; bunları nasıl ölçtülerse, neye dayanarak bunları söylüyorlarsa... (TİP sıralarından, «Şeker zammı» sesleri) Böyle olmuş da ondan dolayı biz bundan iki ay evvel çıkarılmış bulunan bir emirnameyi desteklediğimizi beyan etmişiz.

Buyurun; «Şeker zammı», diyorlar oradan. Şekerin hikâyesini anlatayım. Evvelâ şunu koyalım orta yere. («İstemez, istemez», sesleri) Anlatayım, anlatayım müsaade buyurun.

Ne zannediyorsunuz Devleti? Devleti elinde dibi bulunmayan bir hazinenin sahibi mi zannediyorsunuz?

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Programda yok.

BAŞKAN — Sayın Çetin Altan, lûtfen müdahale etmeyiniz, çok rica ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şeker Şirketinin 600 milyon lira teraküm etmiş borcu var. Nereden ödeyeceksiniz bunu, nereden ödeyeceksiniz? İçtimai istikrar, iktisadi istikrara bağlıdır. İktisadiyatını ve maliyesini sağlamlaştıramamış hiçbir Devlet ayakta duramaz. Herşeyin izahı var. Siz şekeri bedava da dağıtsanız Türk Milletine Türk Milleti size rey vermeyecektir. (Adalet Parti sıralarından, bravo sesleri, alkışlar)

TİP'in Adalet Partisi hakkındaki bir iddiasına da burada cevap vermeden geçemeyeceğim. Diyor ki; «Halkın oyları ile iktidara geldiği halde, emekçi halk kütlelerinin yararına değil de, sermayeci sınıflarla, toprak ağalarını koruyucu bir politika izleyen Adalet Partisi iktidarı...» Nasıl korumuşuz? Bunlar meçhul.

«Adalet Partisi İktidarının çok samimî dostluk ve it-

tifak bağlarıyla bağlı bulunduğu Amerika, Adalet Partisi' nin ters politikasının körüklediği tutucu ve gerici akımlar...»

Şimdi geliniz muhterem arkadaşlar, şu üç beyanı bir vesikayla karşılaştıralım. Vesika şudur: «Toprak ağalarının ve zenginlerin, gericilerin partisinin Başkan ve lideri olarak, iç siyasette halk tarafından benimsenmeyen bir hattı hareket takibetmiştir. Onun emri ile Türkiye Komünist Partisi ve diğer işçi teşekkülleri kapatılmıştır. Sovyet Rusya ile dostane ilişkiler devam ettirmek istediğine dair demeçler vermesine rağmen, Kemal Atatürk esasta emperyalist devletlerle yaklaşma politikası gütmüştür. Kemal'in bu siyaseti Başkanlığının son yıllarında özel bir parlaklıkla kendini göstermiştir.» Bu nedir biliyor musunuz? Bu, Büyük Sovyet Ansiklopedisinin 20'nci cildinin 504'ncü sayfasındaki «Kemal Paşa» bahsinden bir paragraftır.

Ne demiş Genelkurmay Başkanı? Milleti şu diye, bu diye, o diye bölmeyin, bölücülüğe razı olmayın. İşte Anayasanın 12. maddesi. Milletin bölünmesine razı değiliz. Şimdi diyor ki TİP, «Biz fukaraların partisiyiz.» Şimdi, bakınız bunun Anayasaya ve Türk kanunlarına nasıl aykırı olduğunu size göstereyim. Partiler Kanunu madde 84; «Siyasi partiler Türk Milletine aidolan egemenliğin belli bir kişiye, zümreye veya aileye, yahut sınıfa bırakılması amacını güdemezler.»

Türkiye'de, fukaraların partisi, zenginlerin partisi diye bir şey olmaz. Türkiye'de, vatanperver siyasi partiler vardır. Vatandaşlar, fukarasıyla, zenginiyle tasvibettikleri programların esası üzerinden o partiler içinde yer alırlar.

Devam edelim 88. maddeye; «Siyasi partiler Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı Devlet tekniği ilkesini değiştirmek amacını güdemezler.»

Devam edelim, 89. madde: «Siyasi partiler Türk dilinden ve kültüründen gayrı, dil ve kültürleri korumak veyahut yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratacak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler.»

91. madde; «Siyasi partiler Türk vatandaşları arasında, kanun önünde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep ayrımı gözetmek yahut belli kişi, aile veya zümrelere yahut sınıflara imtiyaz tanımak amaçlarını güdemezler.» Belli kişi, aile, zümre veya cemaat esasına veya adına dayanan siyasi partiler kurulamaz.

Şimdi bütün bu hükümler yok; Anayasa fukaradan yana bir Anayasa imiş, Türk vatandaşlarının hem eşitliğini; 12. maddede iddia edeceksiniz; ondan sonra da hem gelip, Anayasa fukaradan yanadır, diyeceksiniz. Niye? Fukarayı istismar etmek mümkün, fukaralığı istismar etmek mümkün. Gelip, fukaralığı ortadan kaldırmanın çarelerini söyleyin; ama bu hukuk düzeni içerisinde. Mülkiyeti kaldırarak, serveti taksim ederek, vatandaşı refahta değil, sefalette eşit kılarak değil. (Adalet Partisi sıralarından bravo sesleri, alkışlar) Şimdi bakıyoruz, bu önergede komünizme karşı tek bir ima yok. Şöyle bir durum var: Yani deniyor ki; bir komünizm terörü mü yaratmaya çalışıyorsunuz? Muhterem üyeler, huzurunuzda şunu söylemek istiyorum; Adalet Partisi ve ona dayanan iktidar olarak ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak, biz hiçbir şekilde bir terör yaratmak hevesinde değiliz. Biz Türkiye'de bir Mc Carty'zm açılması taraftarı değiliz. Ama, bu demek değildir ki, Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 312. maddelerine göre suç sayılan fiilleri işleyen kimseleri, yani aşırı cereyanları yayma propagandası yapanları, yani komünizm propagandası yapanları da, bu propagandaları yapın, biz size bir şey demeyeceğiz, bu propagandaları yapmaya devam edin, diyemeyiz. Bu takdirde memleketi anarşiye götürürüz.

Muhterem üyeler, çok nazik bir konuya dokunmak istiyorum. Despotizmden, faşizmden mi korkuyoruz? Evet. Türkiye'de meselelerin her şeklinin görüşüldüğü Parlamenter düzen varken, her şeyin açıkta, aleni cereyan etmesi imkânları varken, bu düzenin dışında bir düzeni aramayı akılla bağdaştıramayız. Akılla bağdaşamaz bu. Niçin he-

ves edecek Türk halkı komünizme; niçin heves edecek Türk halkı faşizme. Türk halkının heves etmediği bir şeyi de, Türk halkının tasvibetmediği bir şeyi de, Türkiye'de hiç kimse gerçekleştirmeye muktedir olamayacaktır. (AP sıralarından bravo sesleri alkışlar) Rey ile gelip, rey ile giden hükümetler vardır. Niçin heves etsin Türk halkı diktaya veya komünizme? Her ikisi de dikta. Şimdi faşizmden veya komünizmden mi korkuyoruz, buna dair endişemiz mi var? Bu endişe devamlı bir endişedir. Cumhuriyet kurulduğundan beri vardır ve Cumhuriyet tarihinde muhtelif zamanlarda bu memlekette komünistler takibedilmiş, cezalandırılmıştır. Bunu Türk mahkemeleri yapmıştır ve bugünkü Türk kanunları ile yapmıştır. Şayet mesele yine aynı noktaya gelirse, hiç kimsenin tereddüdü olmasın Türk adaletinin pençesinden, Türk Devletini yıkmaya kalkanlar hiçbir şekilde kurtulamazlar. (AP sıralarından alkışlar) Şimdi, aslında komünizm, faşizm her ikisi de diktadır. Birisi şahıs diktası, birisi zümre diktasıdır.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — İkisi de sınıf diktasıdır.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Ankara) — Kes sesini.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Doğruyu söylüyorum, ikisi de sınıf diktasıdır.

BAŞKAN — Şimdi doğrusunu söylemek burada size yakışmaz beyefendi. Siz söz almadınız ki. Çok rica ediyorum kaç defa rica ettim Sayın Çetin Altan. Hepinize ayrı ayrı rica etmeye mecbur değilim arkadaşlar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Doğru, onların inhisarındadır, hergün yalan söylerlerse, bu kürsüye gelip «sosyalist yalan söylemez» derler. (AP sıralarından bravo sesleri, alkışlar)

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — İkisi de sınıf diktasıdır bunların..

BAŞKAN — Sayın Çetin Altan, çok rica ediyorum; müdahale etmeyin, gürültülere sebebiyet vermeyin, 184. madde sarih, beni mecbur etmeyin. (Gülüşmeler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Fukaralık istismarını yaparak diktaya gidenler, fukaranın hiç

sesinin çıkamayacağı bir ortamı yaratırlar ve milleti fukaralıktan kurtaracağız, diye kandırıp, neticede milletin sırtına binerler. Cereyan eden hâdiseler budur. Fukaranın, zenginin, herkesin müsavi haklara, müsavi fırsatlara ve konuşabilme, söyleyebilme, şikâyet edebilme, hakkını arayabilme hürriyetlerine sahibolduğu bir düzendedir ki; ancak memleket en kestirme yoldan fukaralıktan kurtulur.

Demek istediğim şudur: Diktanın yolu anarşiden geçer. Binaenaleyh; eğer anarşi yaratabilirseniz hiç şaşmayınız, arkasından dikta gelir. Bu sosyal bir kanundur. Onun içindir ki; dikta heveslileri diktacı görünmezler, anarşici görünürler. Binaenaleyh; hep bütün numaraları biliyoruz. Evvelâ anarşi yaratmak, sonra da meseleyi diktaya götürmek. Şimdi benim tenkide hedef olan beyanım şudur:

Muhterem üyeler, vaktinizi alıyorum ama, mecburum bu meseleyi bu şekilde kapatamam.

«Memleketimizdeki huzur ve sükûnu hasretini çektikleri ortama uygun bulmayanların ve bunu milletimize çok görenlerin bir süredir yeniden kesin bir faaliyet içine girdiklerine şahidolmaktayız.»

Niye üstünüze alıyorsunuz canım? Burada biz kimseye bir şey demiyoruz ki, böyle olanlara diyoruz.

Hiç kimsenin ihlâline rıza gösteremeyeceği hakların ve hürriyetlerin siperi altına girerek huzur bozucu, anarşi düzeni yaratıcı bir ortam meydana getirilmeye çalışılıyor. Cumhuriyetin her devrinde buna çalışılmıştır.

Bunun neticesi olarak kanun ve hukuk devletinin sağlamış olduğu hürriyet havasını kötüye kullanıp, devleti ve onun müesseselerini itibardan düşürücü zümre ve sınıf mücadelesini körükleyici tutumlara ve davranışlara şahit olmaktayız.

Muhterem üyeler, bu Devletin Genelkurmay Başkanı Cumhuriyet Hükümetinin ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Genelkurmay Başkanıdır. Türkiye Cumhuriyetinin Genelkurmay Başkanı Türk Silâhlı Kuvvetlerinin komutanıdır. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin komutanlarını da, erlerini de, erbaşlarını da, subaylarını da, astsubaylarını da, hiç-

birinin üzerine toz kondurmadan itinayla korumaya mecburuz. Ama, görüyorsunuz ki, birtakım yazılar, birtakım benzetmeler hakikaten bugün üzücü ve hattâ iğrenç bir mahiyettedir. Bunların misallerini verecek değilim burada. Ben diyorum ki, bu arada günlük ve aktif politikanın dışında kalması... Buna mı razı olamıyorsunuz, yani Türk Silâhlı Kuvvetlerinin günlük ve aktif politikanın dışında kalmasına mı razı olunamıyor? Görevlerinin tabiî bir özelliği olan bâzı müessese ve makamların yersiz hücumlarla siyasi münakaşalar içine çekilmek istendiğini de görmekteyiz.

Kendi kumanda zinciri içinde Devletin emniyetine, milletimizin bütünlüğüne yöneltilebilecek her türlü tehdit ve tehlikeyi yok etmeye, şerefle muktedir Türk Silâhlı Kuvvetlerine ve emniyet mensuplarına vâkı satışmalar üzücü bir hal almıştır. Bu kabil faaliyetler kitaplara geçmiş, ilim haline getirilmeye çalışılmış, malûm taktiklerdir. Ve aslâ itibar ve iltifat görmeyeceklerdir. Demokrasiyi yıkmaya mâtuf her türlü maceracı teşebbüslerin karşısına, hayatlarını istihkâr ederek dikilenleri ve mert göğüslerini siper edenleri, gizli emellerinin tahakkukuna engel sayarak kahraman Türk Silâhlı Kuvvetleri mensuplarına yöneltilmeye çalışılan alçakça târizlerin sahipleri kanunlarımızın ve Türk Adliyesinin pençesinden kurtulamayacak ve mukadder âkibetlerini bulacaklardır. Anarşi heveslilerinin karanlık emelleri ve hainane maksatları cümlece mâlûm, kanun ve hukuk devleti olan ülkemizde bu faaliyetlere aslâ fırsat ve imkân bırakılmayacaktır. Bütün vatandaşlarımızın, milleti birbirine düşürmek isteyen hayasızlara karşı ne kadar tiksinti içinde bulunduklarını biliyorum. Bu gibi sapık arzulara ümit ve gönül bağlamış olanlar hiçbir zaman umduklarını bulamayacaklardır. Hürriyetleri ortadan kaldıran, milletimizin hayat tarzı olarak seçtiği demokratik düzenin baş düşmanı olan komünizme karşı uyanık bulunmaktan üzüntü duyanlardır ki, komünizm aleyhine yapılan beyanların savunmasını fahri olarak üzerlerine alırlar. Bunlar gayelerine aykırı her çalışmaya kar-

şı büyük bir telâş ve heyecan içindedirler. Burada yine şunu beyan etmek istiyorum: Türkiye'de açık veya kapalı komünizm propagandası yapmak hevesinde olanlar veya komünizmi müdafaa durumunda bulunanlar, milli menfaatlerimize aykırı bir davranışın içindedirler ve yakalarını Türk Devletinin elinden kurtaramayacaklardır. (AP sıralarından bravo sesleri) Komünizme karşı uyanık bulunmayı tavsiye edenler vatani ve kanuni bir vazife yapmaktadırlar. Bu kutsal hizmete yönelenleri de hiçbir kuvvet yıldıramayacaktır.

Türk Anayasasını marksizmin veya komünizmin koruyucusu şeklinde tefsir etmek küstahlıktır... Evet böyledir. Yani, bunun ayıplanacak bir yeri var mı? Bunun müdafaası nasıl yapılabiliyor «hayır öyle değildir» diye.

Hürriyet nizamı, Türk Devletinin emniyet ve bekası üzerinde tehlikeli oyunlar oynamak için hazırlanmış bir meydan değildir. Devlet itibarına, silâhlı kuvvetlerimizin bütün kademelerindeki mensuplarına, her vesileyi fırsat bularak sataşma heveslilerine bu hareketlerin, millet vicdanında nefret uyandırdığını ve bir hukuk ve kanun Devleti nizamı içinde muhakkak nedamet ve pişmanlıkla sonuçlanacağını hatırlatmak istiyorum. Türk demokrasisini yanlış istikametlere sürüklemek isteyenlerin sonu mutlaka hüsran olacaktır. Komünizme karşı uyanık bulunmaktan tedirgin olanların hüviyet ve maksatları milletçe malûmdur. Bu gibilerin kirli işlerden ellerini çekmeleri lâzımdır. Bunların Türk Silâhlı Kuvvetlerine, Türk gençliğine, Türk köylüsüne, Türk işçisine bulaştırabilecekleri bir şey yoktur. Ülkemizde hukuk, nizam, hürriyet, halk, kardeşlik, sevgi, huzur ve sükûn hâkimdir ve hâkim olmaya devam edecektir.»

Benim beyanım bu muhterem üyeler. Tekrarlıyorum, böyle olacaktır, ülkemizde hukuk, nizam, hürriyet, hak, kardeşlik, sevgi, huzur ve sükûn hâkimdir ve hâkim olmaya devam edecektir. Çünkü, bunda bütün milletin menfaati vardır, çünkü Türk Anayasası bu temel üzerine kuruludur.

Şimdi, bir ibareye takılınıyor; emirnamede, «bütün fenalıkları temizleyecek bir kimse çıkarsa, bu hedef olur» şeklinde bir beyan varmış. 36 sayfalık emirname; bir cümlesi alınacak; başı belli değil, sonu belli değil ve bu cümle memlekette komünizm tehlikesi yoktur, niye bunu bir baskı havası haline getirmek istiyorsunuz, aslında faşizm tehlikesi vardır, şeklinde getirilecek. Bu, mantıkla kabili telif değil, hiçbir şekilde kabili telif değil. Ama aslında bundan tedirgin olmak, fenalıkların temizleneceğinden tedirgin olmak demektir.

Şurasını açıklıkla söyleyelim; kanun ve hukuk devleti olan Türkiye'de hiçbir şekilde bizzat ihkakı hak olamaz. Kimse kendi hakkını kendisi alma durumunda değildir. Kanun ve hukuk Devleti içinde hiç kimse, temizlenirim, endişesi içinde olmasın. Kanun gelecektir, suçu varsa yakasına yapışacaktır, şerefli Türk hâkiminin önüne çıkaracaktır ve şerefli Türk hâkimi karar verecektir; suç var mı, yok mu, diye. Böyle olmadığı takdirde, Devlet yoktur. Senelerdir kurmaya çalıştığımız, tekâmül ettirmeye çalıştığımız, ilerletmeye çalıştığımız Cumhuriyeti artık bir aşiret devleti gibi görmeye kimsenin hakkı olamaz. (AP sıralarından bravo sesleri) Burada aslında, kanunlara ve Cumhuriyete inansızlık yatmaktadır.

Bir antika mevzuu daha işlemek istiyorum, bu da; komünist ihtilâli hareketi, söylentisidir. Şimdi, aslında bu zihniyetin sahipleri, putu kendileri yaparlar ve döner ona taparlar. Komünist ihtilâli hareketi iddiası kendileri tarafından ortaya atılmış ve takip görmüştür; o bildiğiniz bir şey varsa gelin söyleyin diye. Türkiye'de işçi, köylü çıkacakmış da, nasıl olacakmış komünist ihtilâl hareketi?. Böyle bir tane komünist ihtilâli hareketi gösteremezsiniz. Türk köylüsüne, Türk işçisine ihtilâl yapacakmış gözüyle bakmak ancak, kör gözlü olmaktan farklı bir şey değildir. (AP sıralarından alkışlar ve bravo sesleri)

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — O zaman da komünizm olmaz üstadım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, Bulgaristan'da 12 bin kişi komünist hareketini yaptı, Romanya'da 18 bin kişi yaptı.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — O zaman komünizm olmaz...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Adıdır onun, adı. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lûtfen karşılıklı konuşmayınız efendim. Sayın Çetin Altan; gürültülere sebebiyet veriyorsunuz, lûtfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi, bu, uzun izahatımı bazı neticelere bağlamak istiyorum. Bir defa, Türk Anayasası sosyalizmi veya komünizmi derpiş eden bir Anayasa değildir. Türk Anayasası, sınıf mücadelesini derpiş eden bir Anayasa değildir, Türk Anayasası komünizmi yaymak hürriyetini sağlayan bir Anayasa değildir. Türk Anayasası anarşiyi ve neticede despotizmi yaratmaya müsait bir Anayasa değildir. Türk Anayasası çok partili düzeni bir nifak ve yıkıcılık faaliyeti için zemin olarak addeden bir Anayasa değildir. Evet, siyasi hayatımız çok partili düzene bağlı, çok partisiz bir demokratik düzen düşünmeye imkân yok. Ama, siyasi partilerin hiçbir mesuliyeti olmadığını, kanunlara karşı mesuliyet taşımadıklarını, istediği şekilde hareket içinde bulunabileceklerini, milleti dil esası üzerinden, din esası üzerinden, inanç esası üzerinden, varlık esası üzerinden parça parça etmeye hakları olduklarını da kimse iddia edemez. Türk Ceza Kanunu bölücü, aşırı cereyanları suç saymış ve cezalandırmıştır. Önerge sahibi parti Anayasa Mahkemesine müracaat etmiş, 141 ve 142. maddeleri ve Türk Ceza Kanununun 312. maddesinin, sadece sınıfla ilgili olan kısmını ortadan kaldırmak için ve Anayasa Mahkemesi bunu reddetmiştir.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Gerekçe yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi bu zihniyete bakın: Karar var ortada, gerekçe olmadığı için kararı muteber addetmeyecek... Bu düşünülebilir mi?

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Anayasa «Gerekçesiz karar olmaz» der.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte söyledik, Anayasa Mahkemesinin üstünde, TBMM'nin üstünde, Milletin üstünde, herkesin üstünde akıldane. (Gülüşmeler.) Türk Anayasası hür teşebbüsü, mülkiyeti, mirası, meşru kazançları, Türk vatandaşının istediği işi tutabilmesini, Türk vatandaşının tabii hakkı addeder. Türk Anayasası kamu yararı sloganı altında demokratik memleketlerdeki demokratik insan haklarının çiğnenmesini derpiş etmez.

Şimdi, bir hususu daha tasrih etmeden geçemeyeceğim: Diyor ki; sayın hatiplerden birisi, önerge sahibi partinin hatiplerinden birisi; «Anayasaya kırmızı oy verilmiş.» «Hayır deyin, hayır vardır,» propagandasını yapan partinin adamları imiş gibi gösteriyor, benim arkadaşlarımı ve benim partimi. Reyden dolayı, reyinden dolayı bir suçun mevcut olduğunu kabul eden hiçbir düzen mevcut değildir. (AP sıralarından alkışlar) Bu itibarla, Anayasaya hayır deyin, demiş. O hak tanınmış mı kendisine? O hak tanınmış ise, o şekilde propaganda yapmışsa, bunda günah nerede? Bunun günahı neresinde? O zaman rey müessesesini temelinden göçürürsünüz. Rey müessesesinde neticeyi münakaşa etmeden kabul etmeye mecbursunuz. Binaenaleyh, bunu burada gelip Adalet Partisi için bir nakısa olarak göstermeyi demokratik zihniyetle, hür düşünce ile bağdaştırmaya imkân yoktur.

Şimdi şu hususu da belirtmek istiyorum: Kanunlar, kanun haline geldikten sonra hiç kimse biz buna rey vermediydik, demek hakkına sahip değildir. Onlara uymaya mecburdur. Eğer bunu bu şekilde vaz'edemezsek, demokratik parlamentolarda karar meselesini halledemeyiz. Kararın kendisi münakaşa edilmez artık.

Şimdi şu hususları da belirtmek istiyorum: Türkiye'de, Türk Anayasasının himayesine girip, bunu suiistimal etmeye çalışanların, her ne nam altında olursa olsun, Türk Devletine ve Türk Milli bütünlüğüne zarar vermesine im-

kân bırakılmayacaktır. Türk Devletinin düzeni, hukuk düzenidir ve her ne nam altında olursa olsun komünizme kapalıdır. Çok partili hayat Türkiye'nin bütünlüğünü bozma mânâsında hiçbir şekilde anlaşılamaz. Türk Silâhlı Kuvvetlerini herkes rahat bırakmak mecburiyetindedir, Türk Silâhlı Kuvvetlerini ve onun kumandanlarını huzur içinde, vatan müdafaası için çalışırken kimse kimseyi tedirgin etme hakkına sahip değildir.

Komünizm ihtilâli arzusunda olanların veya faşizm ihtilâli arzusu içinde olanların şu veya bu şekilde isyan arzusu içinde olanların, ihtilâl arzusu içinde olanların bu arzuları bu memlekette kursaklarında kalacaktır. (AP sıralarından bravo sesleri) Niçin olacaktır? 1961 Anayasası orta yerde. Bu Anayasa bütün düzenlerini kurdu, diyoruz. Kurmadı ise gelin bu düzenleri kuralım, diyoruz; geçen sene de söyledik. Yani, illâ ki milletin istediğine karşı bir netice alınmak için mi olacaktır? Bunu hiçbir şekilde ne anlamaya, ne de mümkün görmeye imkân vardır. Komünizme karşı uyanık bulununuz, diyen kumandanın sözlerini vesile ittihaz ederek reaksiyon gösterilmesini anlamak imkânı yoktur. Kulaklarınızı tıkayınız, deseydi bunu anlamak mümkündü. Türkiye'de ne komünizm, ne de faşizm olacaktır. Cumhuriyet ve hür demokratik sistem ilelebet payidar olacaktır. (Alkışlar, bravo sesleri.)

Muhterem üyeler, grupları adına ve kendi adlarına konuşmuş olan üyelerin söylediklerine teker teker cevap vermeyeceğim. Önerge sahibi önergesini izah ederken, hakikaten bir zekâ spekülâsyonu yaptı; karşınıza öyle bir mesele koydu ki, aslında boşluklarla doludur. Bu boşlukları yer yer işaretledim. Tekrar dönüp son söylediği sözler üzerinde yeniden boşluklar ortaya koymayacağım.

Niyet şudur: Bir vakıa ihdas etmek istemişlerdir ve böylece Parlamentonun bir gününü almak istemişlerdir. Parlamentonun bir gününü aldıkları doğru. Ama, Türk Parlamentosu bütün vatanperver partileri ile gelmiş bu kürsüye, sözünü söylemiştir ve bu Türk Parlamentosunun, Türk Milletine gurur verecek bir hususiyetidir. Milli meseleler

etrafında Türk Parlamentosunda münakaşalar prensipler üzerinde olmaz, detaylar üzerinde olur ve budur ki, Türk Milletinin bütünlüğünün ve kudretinin hiçbir şekilde ihlâl edilemeyeceğinin ve Türk Devletinin bekasının teminatını içine alır.

Huzurunuzda Partimi, Hükümetimi ve şahsımı müdafaa için konuşmadım. Huzurunuzda gerçekler bunlardır, demekle gerçekler onlar olmaz. Buraya gelip gerçekleri seriyoruz ortaya, deyip hiçbir gerçek söyleyememek zaaf demektir. Huzurunuzda, gerçek nedir, diye sorduğumuz zaman bir şey söyleyemeyenlerin ve bir münakaşayı, bir münazarayı yaparak bundan propaganda menfaati umanların durumunu teşhir ettim.

Şöyle demek istiyorum: Bu önerge, komünizm safsatası etrafında örülmüş, cüretli bir siyasi demagoji örneğidir.

Gensoru açıp açmamak takdiri Yüce Meclisindir. Şayet Yüce Meclis gensoru açmaya karar verirse söyleyeceğimiz daha çok şeyler vardır. Ve bunları Türk efkârı umumiyesinde aydınlatmak fırsatını bulduğumuz zaman ancak memnun oluruz.

Beni dinlediğiniz için hepinize saygılarımı ve şükranlarımı sunuyorum, takdir sizlerindir. (AP sıralarından, bravo, sesleri ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, gensoru üzerindeki konuşmalar bitmiştir.

Gündeme alınıp alınmaması hususunu oylarınıza arz ediyorum. Gündeme alınmasını kabul edenler... (Yalnız TİP milletvekillerinin el kaldırması üzerine AP sıralarından «yuh» sesleri duyuldu.) Kabul etmeyenler... Gündeme alınması TİP Grubunun muhalefetine rağmen, ekseriyeti kahire ile kabul edilmemiştir. (AP sıralarından alkışlar)

Muhterem arkadaşlar, bir dakikanızı rica edeceğim; seçim neticelerini okutacağım.

Olayın kendisi önemliydi. Ama Meclisteki konuşmalar belki daha önemliydi; İsmet paşanın sözleri, Başbakan'ın konuşması... Paşa emirnameyi bir yana itiyor, Ordunun Kurtuluş Savaşından beri ulusun hizmetinde olduğunu anlatıyordu. Tural'ın çok partili rejimi suçladığından, güçlü bir komutanın her kötülüğü bir anda temizleyebileceği hakkındaki görüşünden hiç söz etmiyordu. Başbakan da Anayasanın sosyalizme kapalı olduğunu söylüyor ve Amerika ile ittifakı savunuyordu. Herkes TİP'e karşı birleşiyordu: Doğruyu söyleyenin dokuz köyden kovulacağını bize anımsatmak istiyorlardı. Türkiye İşçi Partisi yalnızlığını bir kez daha görüyordu. Ama bir şeyi daha görmeye, anlamaya başlayacaktı. Türkiye İşçi Partisi'nin suyu ısıtılıyordu. Tabloyu tümüyle o gün görüyor muyduk? Bu olanaksızdı. Ama fırtınanın yaklaştığını görmemek de olanaksızdı. CHP'den AP'ye kadar, bir uçtan öbür uca, tüm partiler TİP'e karşı cephe almışlardı. Yani TİP'i dışlıyorlardı. Bütçe konuşmaları bunun daha açık biçimde anlaşılmasına olanak verdi: Hükümet katında bir senaryo hazırlanıyordu. TİP, Moskova'nın uzantısı olarak gösterilecek, bunun kamuoyunda yaratacağı olumsuz etkiler gözlenecek ve kapatılması yolları araştırılacaktı TİP'in... Başbakan emirname ile ilgili olarak yaptığı konuşmada, Sovyet Ansiklopedisinden bir bölüm okuyor ve buradaki değerlendirmelerle bizim izlediğimiz politikanın, bizim değerlendirmelerimizin aynı doğrultuda olduğunu söylüyordu. Böylece TİP'in komünistliği belgelenmiş, tescil edilmiş oluyordu. Suçlamalar ilk kez hükûmet adına dile getirilmiş bulunuyordu. Sergilenen bu tablonun çizgileri İçişleri Bakanı tarafından, birkaç gün sonra daha belirgin hale getirilecekti.

Sol'u saf dışı etmekte, kimin, kimlerin çıkarı vardı? Bu soruya verilecek yanıt çok şeyi aydınlatacaktı. Biz Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısının yanısıra, stratejik konumunu da göz önünde tutarak şu yanıtları veriyorduk: Türkiye 1947'den sonra yakın tarihi ile ilişkilerini kesmiş-

ti; Ulusal Bağımsızlık, devlet adamlarının söylevlerinde, artık gerçek içeriği olmayan bir edebiyat formülü haline gelmiştir. «Türkiye halkını, emperyalizm ve kapitalizmin tahakküm ve zulümünden kurtaracak ifade ve hakimiyetinin sahibi kılmakla gayesine vasıl olacağı kanaatindedir» diyen Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin Bildirisindeki anlamlı amaç, çoktan unutulmuştu ve anımsatılmasına ne Bey Takımı, ne Burjuvalar, ne de Türkiye'de üsler kurmuş, yeni müttefikimiz Amerika razıydı. Türkiye İşçi Partisi ise ulusal bağımsızlığı, demokrasinin ve sosyalizmin koşulu olarak görüyor, İKİNCİ ULUSAL KURTULUŞ için savaşım bayrağını açıyordu. TİP artık bir hükûmet sorunu olmuştu. Gensoru önergesi üzerindeki tartışmalardan sonra, büyük taarruz Bütçe konuşmalarında başlayacaktı. İçişleri Bakanlığı bütçesi konuşuluyordu. Yunus Koçak arkadaşımız TİP adına eleştirilerini dile getirirken, jandarma ve polis tarafından kimi yurttaşlarımıza işkence yapıldığını, olayların nerede, hangi gün olduğunu belirterek ve işkence görenlerin adlarını vererek, konuşmasını şöyle sürdürmüştü:

«(...) Oysa 31.12.1966 günü Köyceğiz ilçesinin Demirli köyünde Yılbaşı münasebetiyle 15 arkadaş o köyde katrancılık yapan Mehmet Demirel'in evinde toplanmışlar, radyo dinlemişler, kendi hallerinde eğlenirlerken ve hiçbir makul sebep yok iken Akköprü jandarma karakolundan uzatmalı çavuş Mehmet Aktaş'ın ve arkadaşlarının baskınına uğramışlar, dipçiklenerek küfürlerle ve vurulmak tehdidi altında karakola götürülmüşler, coptan geçirilmişler, falakaya yatırılmışlar, uzatmalı çavuş Hasan ve yine uzatmalı çavuş Mehmet Aktaş ve onlara yardımcı olan jandarma erleri tarafından Yılbaşı gecesini böylece Demirli köyünden 15 kişi dayak ve işkence içinde karakolda geçirmişlerdir.

Yine Mardin vilâyeti dahilinde bir katil olayından ötürü katili aramak için 1966 yılının 7'nci ayında Silvan kazası jandarma kumandanı başçavuş Turgut Çapanoğlu ve jandarmalar pikapla Pilakan köyüne girmişler, köye giren jandarmalar süngü ucuyla kadınları ayrı, erkekleri ayrı sı-

raya dizmişler, suçluyu köylüden istemişler, muhtara hakaret ve küfür, kadınların bacakları arasına, erkeklerin gözleri önünde sopa ile dürterek erkeklere en ağır kelimelerle hakaret etmişlerdir. Başbakana ve İçişleri Bakanlığına yapılan şikâyetlerin bir fayda vermediği ve bu sebeple suçlu olması gereken Başçavuş Turgut Çapanoğlu'nun Silvan Merkez Jandarma Komutanlığına atandığı bildirilmektedir. (...) 28 Kasım 1966 tarihli gazetelerden: Adapazarı'nda yapılmakta olan TMTF Kongresi iki otobüsle Ankara' dan gelen ve AP gençlik kolları yönetim kurulu üyesi Atillâ Karamın'ın başlarında bulunduğu 60 kişi tarafından basılmıştır. Çıkan kavgada dördü ağır yaralı olmak üzere 18 kişi yaralanmıştır. (...) Olaydan sonra karakola götürülen gençler, bilhassa Atillâ Akman, İçişleri Bakanı ile görüşmek istemiş, polisler tehdit edilmiş, kongre basanlar geç vakit İçişleri Bakanının telefon talimatı ile serbest bırakılmışlardır.»

Yunus Koçak arkadaşımız Adalet Partisi iktidarını ve İçişleri Bakanı'nı suçlayan konuşmasını şöyle tamamlamıştır:

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (devamla) — «Arkadaşlar, bunlar İçişleri Bakanlığı'nın emniyet ve huzur yerine suç tasnii, iftiralar tertibi yoluyla, emniyetsizlik, huzursuzluk yaratmak, anarşi yaratmak, vatandaşı tedirgin etmek yoluna, gayretlerini teksif ettiğini göstermektedir. Biz Parti olarak Anayasaya içtenlikle bağlıyız. Ve Anayasaya «hayır» dedirtmek isteyenlerle, bütün uyanık vatandaşlarla birlikte bu meşru mücadele içindeyiz. (...) Bütün bu huzursuzlukların, polis baskı ve terörünün sorumlusu hükûmettir. Özellikle Dr. Faruk Sükân'dır. (...) Artık isnadı, iftirayı, tehdidi, Anayasayı ve kanunları hafife almayı bir yana bırakıp, demokratik rejimin kaderi üzerinde ciddiyetle düşünmenin ve olumlu davranışlar yoluna girmenin zamanı gelmiştir. (...) Otobüsleri soyan şakilere, Doğuyu haraca kesen eşkiyaya gücü yetmeyen hükûmet ve İçişleri Bakanlığı, Meclis basarak, İşçi Partililere tertipler yaparak, İşçi Partisi binalarına saldırılar tertipleyerek ve-

ya teşvik edecek bir tutum içinde bu saldırıları takip etmeyerek, bir zulüm ve baskı makinası halinde işlemektedir. (...) Ama yer yer iktidar organlarının yazdıklarına bakılırsa, yakında Meclise teşrii masuniyetlerimizin kaldırılması için dosyalar gelecek ve Adalet Partili milletvekillerinden, İşçi Partili milletvekilleri hakkında karar istenecektir. Bütün tertiplerin amacı, İçişleri Bakanının ve emniyet teşkilâtının faaliyetleri bunu sağlamak içindir. İşçi Partisi vurulmak suretiyle Anayasanın Sosyal hakları bölümünün gerçekleştirilmesini isteyenlerin sesi kısılmak veya uzun süre iktidarın savunduğu sömürü düzeninin devamı sağlanacaktır. Savcılar, mahkemeler ve Anayasa Mahkemesi bu yoğun propagandanın tesiri altında bırakılmak istenilerek ve Siyasi Partiler kanununun ne yapıp bazı maddelerinin kapsamına, bazı tertiplerle Türkiye İşçi Partisi de sokulmak istenerek Partimiz hakkında birtakım gayretler yapıldığı aşikârdır. Ve gayretler bu istikamettedir.

(...) Türkiye İşçi Partisi Anayasaya ve demokratik ilkelere saygılıdır. Anayasanın öngördüğü kanunların bütün vatandaşlara ve kendisine verdiği hakları hiçbir tehdide kulak asmadan sonuna kadar kullanmaya kararlıdır. Ve Anayasanın insan haklarının iktidar tarafından da saygı görmesi ve uygulanması için kanun yollarından sonuna kadar savaşacak ve bu konuda demokratik düzenin korunması için, yapılan her gayret, nereden gelirse gelsin, partimizden ancak destek görecektir. Anayasa düzenini, demokratik düzeni sarsıcı, baltalayıcı, Türkiye'nin bütünlüğünü, demokratik yoldan kalkınmasını önlemeye matuf bütün davranışlarda, karşısında Türkiye İşçi Partisi'ni bulacaktır.

İSMET ANGI (Eskişehir) — Halt etmişsin.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (devamla) — Halt eden sensin.

BAŞKAN — Efendim çok istirham ediyorum; bu şekilde hitap etmeyiniz, bunlar zapta geçiyor.

İSMET ANGI (Eskişehir) — Sen halt ediyorsun.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (devamla) — Halt eden sensin.

BAŞKAN — Sayın Koçak, kürsüyü bu şekilde işgal etmeyiniz efendim. Sözünüz bitti. İnin istirham ediyorum efendim.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (devamla) — Efendim nasıl hitap ediyor?

*BAŞKAN — Sayın Koçak, ben vazifemi yapıyorum. Efendim, ihtar ettim size o şekilde hitabeden arkadaşa. Siz bunları başkanlığa bırakın, istirham ederim.»**

Daha sonra kürsüye gelen İçişleri Bakanı Sükân, konuşmasının büyük bölümünü Türkiye İşçi Partisi'ne ayırdı. Birkaç gün önce Başbakan'ın yaptığı gibi, o da, Moskova kökenli kimi belgeler sergileyerek, karşılaştırmalar ve yorumlar yaptı. Bu konuşmanın kimi bölümlerini verelim:

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKÂN (Konya) — «(...) Peşinen arzedeyim ki, Türkiye'de komünist faaliyetleri ve komünist propagandası kanunen yasaktır. Anayasaya göre, 1961 Anayasasına göre, 1924 Anayasasına göre de öyle idi, Türkiye'de sınıf hakimiyetine müstenit bir nizam kurmak, mevcut nizamı bozmak ve tağyir etmek bu hususta faaliyet göstermek suçtur. Bunun propagandasını yapmak da suçtur. Arkadaşlar, denilebilir ki, Anayasanın bahsettiği fikir özgürlüğünden, vicdan ve kanaat özgürlüğünden ve hürriyetlerinden bilistifade Anayasanın teminat altına almış olduğu temel hak ve hürriyetlerden hareketle bu fikri hareketler yapılabilmektedir. Hatta günün basın konusu olarak bazı kıymetli yazarlar Türkiye'deki fikir hareketlerini birçok gurup memleketlerinde olduğu gibi Marksist bir felsefenin ancak fikir hareketi olarak değerlendirilmesi iktiza ettiğini, bunun aksiyon olarak veya Anayasanın ve kanunlarımızın yasak ettiği propaganda mahiyetini alırsa, bunların vesikaya istinadettirilmesi suretiyle

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 13, s: 433-437.

ancak bunun mürevviçlerinin veya bunları organize etmek durumunda olan teşekküllerin suçlandırılması iktiza ettiğini beyan ederler. Zannediyorum ki, benim bugünkü, bu meseledeki maruzatım bu hususta kıymetli Meclise bazı döküman mahiyetinde ip uçları vermek olacaktır.»

TİP MOSKOVA'DAN EMİR ALIYORMUŞ!

İçişleri Bakanı Moskova'da toplanan 81 Komünist Partisi delegelerinin 6 Aralık 1960 günü yayımladıkları bildiriden kimi bölümler okuyor; Kanada'da yayımlandığını söylediği bir dergide Yakup Demir ve Halis Okan takma adları ile kaleme alınmış bir yazıdan söz ediyor; bunları Türkiye İşçi Partisi'nin Malatya'da yapılan ikinci Genel Kongresinin 24.11.1966 günü yayımlanan bildirisi ve benim 1 Aralık 1966 günlü Dönüşüm dergisinde yayımlanan bir demecimle karşılaştırıp yorumluyor. Böylece Türkiye İşçi Partisi'nin Moskova'dan emir aldığı kanıtlanmış oluyor... Ne kadar basit ve inandırıcı. Moskova Bildirisinde:

«Her bir ülkede sosyalizme geçişin şekli o ülkenin tarihi şartlarına bağlıdır. (...) Komünistlerin inancına göre demokrasi mücadelesi, sosyalizm için mücadelenin bir parçasıdır. Bu mücadele işçi sınıfı ile bağların sürekli olarak kuvvetlendirilerek, bunların politik şuurlarının arttırılması suretiyle olur» deniyormuş. Malatya Kongresi bildirisinde de: *«Türkiye İşçi Partisi ikinci büyük kongresi gerek politik, gerek ekonomik bağımsızlığın son tahlilde sosyalizmle gerçekleşeceğine ve Türkiye'de sosyalizmin genel sosyalist ilke ve gelişme kanunlarına dayanmakla beraber, memleketimizin tarihsel şartlarına milli özelliklerine uygun, milli bağımsızlığına kıskançlıkla bağlı ve aşağıdan yukarı demokratik bir yoldan, yani örgütlenmiş emekçi sınıfların işbirliği, bilinçli, cesur çabası ile gerçekleşeceğine olan inancını teyideder»* denilmekteymiş. Aybar'ın Dönüşüm dergisinde yayımlanan demecinde de şunlar dile getiriliyormuş; deniliyormuş ki: *«Sosyalizmin Türkiye'ye özgü ta-*

rih koşulları içindeki uygulanışına ve bu koşullarla bu koşullar içindeki uygulanışın teoride değerlendirilmesinden meydana gelen Türkiye'ye özgü sosyalist teori/eylem sistemine Türkiye sosyalizmi adını veriyoruz...»

Behice Boran yerinden bağırmış: «*Bağımsız ve milli*» diye. İçişleri Bakanı ise suçlamalarını sürdürüyor. Gene Malatya Kongresine dönüyor: «*Gerçekten Türkiye'nin bir millî kurtuluş savaşı verdikten sonra bugün ikinci bir millî kurtuluş mücadelesi içinde bulunması; halkımızın Osmanlı tipi ceberut devlet anlayışı ve yöntemine karşı olması ve oy hakkına sahip çıkması; halktan yana sosyalizme açık bir Anayasanın varlığı gibi etkenler, Türkiye'de sosyalizme âlelâde uygulanış özelliklerinden ötede bir nitelik kazandırmaktadır... Türkiye Sosyalizmi teori ve eylem olarak, İşçi Partisi'nin millî bağımsızlık, emekçi halkımızın horlanma ve sömürülmeden kurtulması, Anayasanın eksiksiz, tastamam uygulanması yolunda beş yıldır vermekte olduğu mücadele ile kurulmaktadır. Türkiye Sosyalizmi oluş halindedir. Bu oluş, yukarda işaret olmasına rağmen hürmetle ve takdirle karşılardık. Ama kendi fikirleri ile ilgisi olmayan doğrudan doğruya başka istikametlerden, tamamen aynı sloganlarla, aynı dialektik, aynı kelimeler, aynı üslup, ama kanunlar müsaade etmedi diye onları başka sloganlar ve mefhumların arkasına almak suretiyle, oradan aldıkları emir istikametinde propaganda ve tatbikat yapmaya herhalde... (TİP sıralarından gürültüler)*

*İÇİŞLERİ BAKANI: «(...) Cepheleşme hareketinin emirnamesi 6 Mayıs 1965 tarihinde Kanada'da Halis Demir ve Zeki Baştımar tarafından kaleme alınmış, verilen direktifin Türkiye'de uygulanması 12 Kasım Kızılay hadiseleri ile bizzat sizin neşriyatınız ve beyanlarınızla aynı şekilde tatbikat görmüştür. (...) Bunlar TİP'in Malatya tebliğinde ve TİP liderinin basına verdiği çeşitli beyanlarında bütün bu esaslar yer almış bulunmaktadır.»**

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 13, s. 439-452, özellikle: 441-446.

Bu konuşma, TİP'in hükûmet adına, komünistlikle ve dışardan aldığı direktiflerle hareket eden bir parti olarak, ilk kez resmen suçlanması idi. Belki size garip gelecek: fazla önemsememiştik sayın Sükân'ın konuşmasını. Ama bizden nasıl rahatsız olduklarını, adeta elle tutarcasına, somut olarak kavramamıza yol açmıştı bu iddialar. Bir şey yapamayacaklarını biliyorduk. Bizi kapatamazlardı. Anayasa Mahkemesi bunu yapmazdı. Son yıllarda birçok yasanın iptali için Anayasa Mahkemesinde dava açmıştık. Layihalarımızı ciddi bulduklarını öğreniyorduk. 141 ve 142. maddelerin iptali için ayrıca sözlü savunu'da da bulunmuştuk. Bu kaba kuvvet gösterilerinin olsa olsa halkı etkilemesi düşünülebilirdi. O konuda da her geçen gün bizim kazancımızdı. Hükûmetin kuru gürültü koparması, halkın bize iftira edildiğini anlamasına neden oluyordu.

1966 yılı örgütlenme için küçümsenmeyecek çalışmalarımızla geçmişti. Örgütlendiğimiz il sayısını 59'a çıkarmıştık. Milletvekillerinin bağışlarına karşın, hâlâ sıkıntı içindeydik. Yani örgütlenmelerin gerektirdiği masraflar, hâlâ örgütlediğimiz İl'deki arkadaşlarımız tarafından üstleniliyordu. Onlarda varlıklı kişiler olmadıklarından, mütevazi de olsa bu alandaki ilerlemeler bizi çok sevindiriyordu. Partimiz tam anlamda, gerçekten tabandan kuruluyordu. O yıl kısmi Senato seçimleri yapıldı. Biz Kocaeli'den bir senatörlük kazandık: Fatma İşmen, Parlamentoya girdi. Böylece sesimizi İkinci Mecliste de duyurabiliyorduk. Sanıyorum Varto depreminden hemen sonra deprem bölgesine gitmemiz, felâketzedelerle birlikte yaşamamız, ızdıraplarını paylaşmamız da sanırım TİP'in tüm Doğuda sempati ile görülmesine, benimsenmesine yol açtı. Yol açtı derken sözlerim yanlış anlaşılmasın. Milyonlar TİP'i bağrına bastı demek istemiyorum. Ama küçümsenmeyecek kalabalıklar bize yakınlık duydu. Yapılan yardımların yeterli olmadığını yerinde görmüştük. Meclis tatilde idi: Olağanüstü toplanmasını istedik. Sanıyorum deprem haberi duyulur duyulmaz, genel sekreterlerimizle birlikte hemen yola çıkmamız ve ertesi gün Varto'da olmamız, Varto'luların

birkaç gün dertlerini acılarını paylaşmamız, ve her halimizden bunu politik amaçla yapmadığımızın anlaşılmış olması, bize yurdun o yöresinde pekçok dost kazandırmıştı.

İKİNCİ KURTULUŞ SAVAŞI

1966, *İkinci Kurtuluş Savaşı* çağrısında bulunduğumuz ve *Amerikalılara Karşı Pasif Direnme* kampanyasını başlattığımız yıl olmuştur. Egemen çevrelerin ve onların dışardaki efendileri Amerika'nın yıldırımlarını üzerimize çektiğimiz, Burjuvazinin ve Amerika'nın büsbütün boy hedefi haline geldiğimiz yıl olmuştur 1966. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, bir de Başbakan tarafından yanıtlanması istemi ile, Amerika ile ilişkiler hakkında Meclis Başkanlığına bir sözlü soru önergesi vermiştik.

Amerika'nın Kuzey Vietnam'da sivil halka karşı giriştiği hava bombardımanları ve *bilyalı bomba,* Napalm bombası gibi vahşi silâhlar Avrupa'nın ilerici çevrelerinde büyük tepkilere yol açıyordu. Ünlü İngiliz filozofu Bertrand Russell, Amerika Başkanı Johnson'u savaş suçlusu olarak yargılayacak, uluslararası bir özel mahkeme kurduğunu açıkladı. Çeşitli ülkelerden 15 kişiyi, yargıç olarak Londra'ya çağırdı. Russell'den ben de bir çağrı teli aldım. Konuyu M.Y. Kurulunda görüştük. Gitmeme karar verildi. Böylece Amerika'ya bir kez daha meydan okuyorduk: TİP'in genel başkanı Amerika'yı yargılayacak bir mahkemede görev alıyordu. Amerika'ya karşı verdiğimiz savaşımda, bu, Amerika'yı rahatsız edecek önemli bir adımdı. Yanıtsız kalmayacağını da elbet düşünüyorduk. Ancak TİP'in Avrupa'da sesini duyurmasının, bizim için bir kazanç olacağına inanıyorduk. Russell Mahkemesine ilerde yeniden döneceğiz.*

* Tribunal Russell, 2 Cilt, Gallimard, 1967/68.

Türkiye, Amerika ve bizim sermaye çevreleri için dikensiz bir gül bahçesi haline gelmeliydi. Oysa bu bahçedeki deve dikeni dal-budak salıyordu. Sökülüp atılmalıydı. İçişleri bakanının konuşmaları, bu görevin ilk belirtileriydi. Adalet Partisi hükümeti, TİP'i kapatmaya hazırlanıyordu. Korkmuyorduk. Bu işin üstesinden gelemeyeceklerini biliyorduk. Anayasa Mahkemesinden karar alamazlardı. Adalet Partisi hükümetine yanıtımız şöyle oldu:

BAŞKAN — Türkiye İşçi Partisi Grubu adına Sayın Mehmet Ali Aybar, buyurun efendim.

TİP GRUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri,

Hükümetin gelecek bir yıllık icraatının rakamla ifadesi demek olan 1967 bütçe kanunu tasarısı ile bu kanunun hazırlanmasına yön vermesi gereken 1967 programı üzerinde, Türkiye İşçi Partisi Meclis Grubunun son görüş ve eleştirilerini açıklayacağım.

İki haftadır süren bütçe görüşmeleri boyunca arkadaşlarım, partimizin olaylara dayanan ve rakamlarla ifade edilen görüş ve eleştirilerini açıklamışlardır. Bu eleştirilere hükümetten beklenen cevaplar alınmamıştır. Milletvekili seçimlerinden önce Devletin koalisyonlarla yönetilemeyeceğini söyleyen Sayın Başbakan, şimdi de, «beş muhalefet partisi olmasının, Türkiye'de iktidar olmayı güçleştirdiğini» söylemiş, «Türk Milleti birtakım düşüncelerden rahatsız olmaktadır,» demiştir. (...)

Sayın Maliye Bakanı ise: «Rakamlar yanlış tarzda kullanılıyor; yanlış iddialarda bulunuluyor» demekle yetinmiş; fakat ileri sürdüğümüz rakamların, iddiaların neresi yanlış olduğunu ve doğrusunun neden ibaret bulunduğunu söylememiştir.

Aren arkadaşımızın, Hükümetin, çıkışı olmayan kapitalist yoldaki iflâsını rakamlarla ispatlayan bilimsel eleştirilerine, bilmem belki Başbakan yadırgar «eleştiri» sözünü, «tenkid» demektir, Sayın Maliye Bakanı: «Ben basü-

badelmevte inanırım. Bugün esefle bu kürsüden Marks'ın ve Engels'in dirildiğini ibretle seyrettim... Biz iktidarda kaldığımız sürece esir kamplarına müsaade etmeyeceğiz» şeklinde, asla ciddiye alınmayacak, demagojilerle cevap vermiştir.

Günler ilerledikçe sayın bakanların ve AP Grubu sözcülerinin, bize verdikleri cevapların, gittikçe daha boş olduğu, demagoji dozunun daha da arttığı görüldü.

Sayın İçişleri Bakanı da, 1960'ta Moskova'da toplanan 81 komünist partisi temsilcisinin toplantısından sonra yayımlanan bildiri ile, Kanada'da yayımlanan bir derginin yazıları üzerinde durarak, bunlarla bizim beyan ve bildirilerimiz arasında paralellik olduğunu ileri sürmüş: «Oradan aldıkları emir istikametinde propaganda yapıyorlar» demiştir.

Bakanların üstü kapalı şekildeki kapatma tehditlerinden sonra, bâzı milletvekilleri de, Türkiye İşçi Partisi'nin kapatılmasını açıkça istemişlerdir.

Kısacası, Türkiye İşçi Partisi sözcülerinin bilimsel eleştirilerine, AP iktidarı sözcüleri, artık iyice foyası meydana çıkan «Komünistlik» suçlaması ile cevap vermişler ve böylece bu bozuk düzeni sürdürme sorumluluğundan kurtulacaklarını sanmışlardır.

Birazdan bunlara gerekli karşılığı vereceğim. Şimdi Hükümeti bu kadar hesapsız konuşmalara sevkeden nedenler üzerinde duracağım.

Mecliste 250 sandalyalık şişkin bir çoğunluğa sahiboLan Hükümet, 15 kişilik bir sosyalist grubun eleştirilerine dayanamıyor ve; «Bu kadar çok muhalefet partisi iktidar olmayı zorlaştırıyor» diyerek, sosyalist muhalefeti susturma çareleri arıyorsa; bütçe eleştirilerine suçlamalar ve tehditlerle karşılık veriyorsa; bunun hiç şüphesiz Hükümetin aczine ilişkin birtakım ciddi objektif nedenleri olması gerekir.

Gerçekten dünyanın hiçbir parlamentosunda, bütçe eleştirilerine, iktidarın muhalefeti suçlayarak karşılık ver-

diği görülmemiştir. Bu gibi manevralara ancak Faşizme ortam hazırlandığı sıralarda rastlanır. 1922 - 1925 yılları arasında, Mussolini diktasını kurmak için bu yola başvurmuştur. 1933'te Hitler ve adamları, Rayştak'ta aynı oyunu oynamışlardır.

Demokratik denge kendi aleyhine dönmeye başlayınca, burjuvazi, demokrasiyi tatil etme ve iktidarını Faşist dikta rejimiyle yürütme yolunu tutar. Demokratik dengenin burjuvazi aleyhine dönmesi, kapitalizmin zorluklarla karşılaşması; halkta uyanış hareketinin, sendikaların, Sosyalizmin güçlenmesi demek olduğundan, burjuvazi bu gelişmeleri Komünist ihtilâl hazırlıkları şeklinde göstermek bahanesini kolayca bulur. Hattâ tertiplere, kışkırtmalara başvurarak kargaşalıkları bizzat çıkartır. Kurduğu, silâhlandırdığı Faşist örgütlerine saldırılar, suikastlar yaptırtır. Yangınlar çıkarttırır. Evet yangınlar çıkartır. Nazileri hatırlarsınız Rayştağı, solcuları suçlamak ve bertaraf etmek için, bizzat kendilerinin yaktığını biliriz. Kimi zaman din duygularını, kimi zaman milliyet duygularını sömürerek, şövence sömürerek orta tabakaları, işçilere, köylülere karşı kışkırtır. İmkân ve fırsat bulursa, orduyu da kendi paraleline çeker. İtalya ve Almanya gibi, kadroları aristokratik olan ülkelerde, ordu Faşizmin kuruluşunda kesin bir rol oynamıştır.

Geri kalmış toplumlarda bu oyun biraz değişik şekilde oynanır. Bu ülkelerde milletlerarası ilişkiler, Faşizmin kuruluşunda, gelişmiş ülkelere göre, daha ağır basar.

Geri kalmış ülkelerde, büyük toprak sahipleriyle büyük tüccarlar, bankerler ve montaj sanayicileri, hâkim sınıf durumundadırlar. Bunlar çıkarlarıyla milletlerarası kapitalizme bağlıdırlar. Emperyalizmin aracısı ve ortaklarıdırlar. Ve genellikle emekçiler politik bir güç olarak ya hiç örgütlenmemiştir bu geri ülkelerde, ya da örgütleri zayıftır. Bundan dolayı demokrasi varsa sadece şekilden ibarettir. Fakat buna karşılık sömürü içerden ve dışardan olduğu için, katmerlidir ve millî bağımsızlık fikri son dere-

ce canlıdır. Gençlik uyanık ve hareketlidir. Bu etkenler geri kalmış ülkelerde halkın hızla uyanmasını ve örgütlenmesini sağlar.

Halk uyanmaya ve demokratik haklarına sahip çıkmaya başladı mı, geri kalmış ülkelerin, emperyalizmin desteği ile ayakta duran kültürsüz, çıkarcı ve bencil burjuvazisi ile toprak ağaları, şeklî demokrasiyi bile imtiyazlı durumları için tehlikeli bulurlar. Hele dış borçlanmalar yetersiz olduğu ve ekonomik ve malî zorlukların başgösterdiği dönemlerde, demokrasiyi büsbütün tatil edip faşizmi kurmaya heveslenirler. Bu iş için yabancı dost ve ortaklarının, yani emperyalizmin askerî desteğini de isterler. Emperyalist kuvvetler, ittifaklar ve anlaşmalarla zaten yurtta üslenmiş bulunuyorsa, bunlar davete lüzum kalmadan yardımlarını esirgemezler. Hattâ millî kurtuluş ve sosyalizm akımı güçlenmeye başlayınca, emperyalistler içerdeki adamlarını, ortaklarını harekete iterler: Komünizm umacısı canlandırılır; dış tehlikeden söz açılır; demokratik hakların kullanılışı, hürriyet rejimini içerden yıkma teşebbüsleri olarak nitelendirilir; ve besleme dernekler, gazeteler, dergiler aracılığıyla iftiralar, yalanlar, suçlamalar, taşlı, sopalı saldırılar, suikastlar başlar. Hükümet tertiplere girişir: Düzme beyannameler, silâh depoları bile keşfolunur. İşçiler grev mi yapıyor; bastırmak için asker gönderilir ve grevi gizli komünist ajanlarının kışkırttığı ilân olunur. Gençlik örgütlerine ajan sokularak gençler birbirine düşürülür ve olaylar komünistlerin işi olarak gösterilir. Öğretmenler komünistlikle suçlanır; namuslu sendikacılar keza komünist olarak ilân edilir. Kim ki, emperyalizmin boyunduruğuna karşıdır; kim ki, üslerin temizlenmesini ister; kim ki, ne şu devletin, ne bu devletin uydusu olmayalım, bağımsız yaşayalım der; kim ki, toprak reformu yapılsın, sömürgeye son verilsin, Anayasa eksiksiz tastamam uygulansın diye, yazar, çizer, söyler; hepsi de komünistlikle suçlanır. Yürürlükteki Faşist kanunlar az gelir; yeni yeni terör kanunları hazırlanır. Halktan, emekten yana bir parti varsa kapatılması yoluna gidilir. Mili-

tanlar, sendikacılar, yazarlar, karikatürcüler, hattâ 15 yaşındaki çocuklar tevkif edilir. Bu işe en uçtakilerden başlanır. Ve en uçtakiler yok edildikten sonra, sıra geride kalan en uçtakilere gelir. Tabii bütün bunların, vatanı komünizmden korumak; demokrasiyi, hürriyetleri kurtarmak için yapıldığı söylenir. Ve bu işler enerjik bir yönetim istediğinden, çoğu zaman emperyalistlerle işbirliği eden bir komutan, bir subay hükümeti ele alır. Güney - Vietnam'da faşizm aynen bu anlattığımız şekilde kurulmuştur.

Sayın milletvekilleri,

Demirel hükûmetinin, bütçe görüşmeleri sırasında büsbütün artan hırçın çırpınışlarını, biraz önce anaçizgilerini belirttiğim faşizme ortam hazırlamanın gayreti olarak nitelendiriyoruz. Türk burjuvazisi, Anayasamızın kurulmasını öngördüğü emekten yana bir demokrasi düzeni içinde, bugünkü imtiyazlı durumunu sürdüremeyeceğini anlamıştır.

Bugünkü aşırı sömürünün ve milli gelirin adaletsiz bölüşümünün devam etmesi, kötülüklerin serbestçe ortaya serildiği, halkın uyanıp örgütlendiği demokratik bir ortamda mümkün değildir. Sosyalizm yurdumuzda hızla gelişmektedir. TİP hemen bütün köylerden oy almıştır. Kapitalist yoldan yurdu kalkındırmanın mümkün olmadığı, olamayacağı artık halk sınıf ve tabakalarınca da kavranmaktadır. Bakınız bu yıl AP sözcüsü Papenek'ten, kundura bağlarına asılarak havalanmak mucizesinden söz etmedi. Toprak ağalarının, aracı burjuvazisinin umurunda değil Türkiye'nin kalkınması. Fakat kapitalizm dolabı döndürülemezse, imtiyazlarının, çıkarlarının bozulacağını biliyorlar. Sayın Başbakan bu kürsüden «Anayasa kazanç hakkını temel hürriyet olarak ilân etmiştir» diye boşuna haykırmadı. Fakat ne var ki, kapitalizmin bozuk işleri feryatlarla düzelmiyor. Nasıl ki, Amerika'nın yurdumuzda kurduğu üsler de «yalan! Yok öyle şey!» diye bağırmakla ortadan kalkmamıştır. Anayasa çizgisinin gerisinde Hükümet etmenin de elbet bir sınırı vardır. Ve bu sınırın, derinleşen buhranla, Demirel Hükümetine manevra imkânı bırakma-

dığı nihayet bizzat Başbakan tarafından anlaşılmış olmalıdır ki, Hükümet yeni törer kanunları hazırlatıyor.

Sayın milletvekilleri,

Türkiye bugün mali ve ekonomik bakımdan 1957-1958 yıllarını; politik bakımdan ise 1959 - 1960 yıllarını yeniden yaşar görünüyor. Demirel Hükümeti Türk burjuvazisinin o tarihlerdeki ters talihinin, faşizme göz kırpmakla önlenebileceği, umuduna kapılmıştır. Senaryoyu buna göre hazırlatmak istiyorlar. Yalnız bir noktayı ihmal ediyorlar: Türkiye, Güney - Vietnam değildir.

Hazırladıkları 'terör' kanunlarını Meclisten geçirebileceklerini biran için düşünsek bile, bunlar Anayasa Mahkemesi tarafından mutlaka iptâl edilecektir. Anayasa Mahkemesinde namuslu, bilgili yargıçlar var. Anayasayı Amerika'nın nüfuzunu korumak hürriyeti ve vurgunculara kazanç hürriyeti şeklinde yorumlamaya asla yanaşmayacak, yargıçlardır bunlar. Ama olacak şey değil ya, biran için olduğunu farzetsek ve bu terör kanunlarının iptal edilmediğini düşünsek, bu takdirde bile amaçlarına ulaşamayacaklardır. Çünkü yargıçlar, savcılar ve zabıta memurları 'terör' kanunlarını vicdanlarınca yorumlayarak, Hükümetteki bayların istediği şekilde uygulamayacaklardır.

Anayasanın fiilen tatili demek olan bu kanunları hazırlayanlarda, olayları görme ve değerlendirme yeteneği, acaba hiç mi kalmamıştır? Cidden merak ediyorum.

Baylar, elinizde Ceza Kanununun 141 ve 142. maddeleri gibi, Mussolini diktatörlüğünü yıllarca ayakta tutmuş müeyyideler var. Hem de bunlar faşist İtalya'dan alındıktan sonra beş kere değiştirilerek, daha da ağırlaştırılmıştır. Eğer bugün bunlarla dilediğiniz sonuçları alamıyorsanız, bunun bir sosyolojik anlamı olacağını aklınıza getirmiyor musunuz?

İleri sürdüğünüz gibi bu maddelerin boşluğu falan yoktur. Bu maddeler o derece elâstikidir ki, dilenen doğrultuya çekilebilir ve Türkiye'de bu maddelerle bir anda on binlerce kişi hapse atılabilir. Ama görüyorsunuz ki, atılamıyor. Neden? Çünkü Türkiye'nin ortamı değişmiştir.

Kara koyunla ak koyun artık ayırt edilir olmuştur. Türkiye'de ihmal edilemeyecek güçte bir sosyalist akım vardır. Güçlü sendikalar vardır. Devrimci öğrenci dernekleri vardır. Örgütlenmiş Atatürkçü öğretmenler vardır. Anayasayı korumaya azimli güçler vardır, ve de Türkiye İşçi Partisi vardır. Polisi, savcısı, yargıcı da çoğunlukla uyanmıştır; uyanmaktadır. Baylar, Yargıtay Başkanının adalet yılını açış konuşmasında neler söylediğini unutuyorsunuz herhalde.

Hazırladığınız 'terör' kanunlarını haber vereyim, yürütemeyeceksiniz. Çünkü toplumun kanunları kendisine ters düşen kanunlardan daima daha güçlüdür.

Sayın milletvekilleri,

Demirel Hükümeti, zihniyet, tutum ve davranışlariyle, Anayasa çizelgesinin gerisindedir. 1967 programı ve 1967 Bütçe kanun tasarısı bunun son ve açık delilidir. İki-üç noktayı belirtmekle yetineceğim; yetineceğimde iktifa edeceğim demektir, belki anlamayanlar bulunur.

Anayasanın 2. maddesine göre: «Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laîyik ve sosyal bir hukuk Devletidir.»

Başlangıçta: «Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülkeler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak» denildikten sonra, «yurtta sulh, cihanda sulh ilkesine, millî mücadele ruhuna, millet egemenliğine Atatürk devrimlerine» atıfta bulunulmakta; ve Anayasamızın: «İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk Devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmayı» amaç bildiği ilân edilmektedir.

Demek ki, hükümetler Türk Milletinin bütün fertlerini kaderde, kıvançta, tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde görecekler ve aynı milletin fertleri olduğumuz halde kaderde, kıvançta, tasada ortak olmayışımızın ekonomik, sosyal, politik nedenlerini ortadan kaldıracak bir politika izleyeceklerdir.

Bu husus Anayasanın 10. maddenin 2. fıkrasıyla teyid edilmiştir: «Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk Devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddi ve mânevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar» denilmektedir.

Devletimizi nitelendiren biraz önce okuduğum 2. maddenin gerekçesinde ise, sosyal Devlet ilkesi şöyle açıklanmaktadır: «Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir Devlettir. Başka bir deyimle çalışma ve sosyal adalet ilkelerine dayanır. Sosyal Devlet, fertlere yalnız klâsik hürriyetleri sağlamakla yetinmeyip, aynı zamanda onların insan gibi yaşamaları için zaruri olan maddi ihtiyaçlarını karşılamalarını da kendisine vazife edinen Devlettir. Modern Anayasa, asgari geçim şartlarından, sıhhi bakımdan, öğrenim imkânlarından ve hele barınacağı bir konuttan yoksun bir kişinin gerçek anlamda hür olamayacağını kabul eden zamanımızın hukuk ve siyaset ilmine, Devlet görüşüne uygun olarak, fertlere ve vatandaşlara sosyal birtakım haklar tanımak zorundadır. Her sınıf halk tabakaları için refah sağlamayı dikkat buyurun, her sınıf halk tabakaları için refah sağlamayı kendisine vazife edinen zamanımızın Devleti (refah Devleti) iktisaden zayıf olan kişileri, bilhassa işleri bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemleri, her türlü dar gelirlileri ve yoksul kimseleri himaye edecektir. (Bunları Türkiye İşçi Partisi'nin yorumları sanmayınız; okuduklarım Anayasamızın gerekçesidir. Gerekçeyi okumaya devam ediyorum.) Bu suretle hem insan şahsiyetine hürmet etmek vazifesini yerine getirecek, klâsik hürriyetlerin gerçeklerle alay eden bir mahiyet almasına mâni olacak, hem de çalışan geniş halk tabakalarının refaha kavuşma-

sı sayesinde toplum hayatı için daha verimli olmaları hedefine ulaşacaktır. Gerçekten maddi (mali ve iktisadi) imkânlardan mahrum olan halk tabakaları için, klâsik hürriyetler yalnız kâğıt üstünde kalan parlak, fakat boş lâflardan başka bir değere sahib olamaz.»

Sayın milletvekilleri, demek ki, Türkiye hükümetlerinin mutlaka uymaları icabeden birtakım kurallar vardır. Türkiye Cumhuriyetinde her halde hükümetler 'sandıktan çıktık' gerekçesiyle diledikleri politikayı izlemekte serbest değillerdir. Cumhuriyet hükümetleri millî mücadele ruhuna sadık kalacaklardır. Millî bağımsızlığımızı, egemenlik haklarımızı sınırlayıcı anlaşmalar imzalamayacaklar; bu sonucu doğuracak ittifaklara girmeyeceklerdir. Halktan, emekten yana olacaklardır; «iktisaden zayıf olan kişileri, bilhassa işleri bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemleri, her türlü dar gelirlileri ve yoksul kimseleri» himaye edeceklerdir.

Hükümetlerin, emekçi sınıf ve tabakaları nasıl ve ne yoldan koruyacaklarını da, Anayasamız üçüncü bölümünde göstermiştir. Bu bölümde yer alan maddeler, iktisaden zayıf olanların, işleri bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemlerin, her türlü dar gelirli ve yoksul kimselerin korunması için sevk edilmiştir. Yani Anayasamız emekçi sınıf ve tabakalardan yana, sol karakterde, sosyalizme açık bir yasadır. Sosyalist bir yasadır demiyorum ve hiçbir zaman da demedim. Sosyalizme açık, yani sosyalist gelişmeye elverişli bir Anayasadır.

Sayın milletvekilleri,

Anayasaları anlama ve yorumlama bir uzmanlık işidir. Bunun temel kurallarını şöyle özetlemek mümkündür. Anayasalar önce toplumun tarih çizgisine göre anlaşılıp yorumlanır. Toplumların tarih çizelgeleri sosyal sınıflar arasındaki mücadelelerden ve millet olarak bağımsız yaşamak için, yabancı uluslara karşı yürüttükleri mücadele ve savaşlardan meydana gelir. Anayasalar önce bu tarih çizgisi doğrultusuna oturtularak yorumlanır. Yorumda başvurulacak ikinci kural, Anayasanın tarih çizgisine göre

belirtilen temel ilkelerinin açıklanmasıdır. Örneğin: 1961 Anayasamız, XIX. yüzyıldan beri, toprak rantına tasarruf edenlerin geleneksel iktidarına karşı, yeni doğan iki sınıfın, burjuva sınıfı ile işçi sınıfının ve yoksul köylülerle bir dönüşüm içinde bulunan orta tabakaların mücadeleleri ve bu mücadelelerin muhassalasının çizdiği kalın gelişme çizgisi hesaba katılmadan; ve bir millî kurtuluş savaşı vererek emperyalizmin ve kapitalizmin boyunduruğundan kurtulmak için, milletçe yaptığımız hamleler, bir miheng olarak kullanılmadan, asla anlaşılamaz, yorumlanamaz.

Nihayet üçüncü bir kural olarak, Anayasanın her maddesinin bu temel tarih ve sosyoloji çizgisine ve bu temel ilkelere göre yorumlanması gelir. Anayasanın her somut hükmü temel ilkeler ve tarih çizgisinin ışığında anlaşılmak gerekir.

Bir noktaya önemle işaret edilmelidir. Temel ilkeler arasında olsun, maddeler arasında olsun, tarih çizgisine göre bir silsileler mertebesi kurulur. Yani Anayasanın bütün maddeleri aynı değerde değildir.

Sayın milletvekilleri,

Anayasamızdaki özel teşebbüs serbestliğine ilişkin hükümlerin bu kurallara göre değerlendirilmesi gerekir. Sayın Maliye Bakanı gibi özel teşebbüsü millî ekonomimizin temeli saymaya katiyen cevaz yoktur. Türkiye'nin tarih çizgisi, Anayasamızın millî mücadele ruhuna dayanan temel ilkesi ve 2. maddede açıklanan «Sosyal Devlet» kavramı ile, «mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz» diyen 36. maddenin 2. fıkrası; ve «Devlet, özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır,» hükmünü koyan 40. maddenin 3. fıkrası; ve «iktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir,» diyen 41. maddenin 1. fıkrası; özellikle «Devlet, dikkat bu-

yurun, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları korur ve çalışmayı destekler; işsizliği önleyici tedbirleri alır,» şeklindeki 42. maddenin 2. fıkrası hükümleri karşısında, özel teşebbüsün milli ekonomide tali bir kesim olduğu hususunda şüpheye yer bırakmaz. Anayasamıza göre özel teşebbüsler, kamu yararına aykırı olmadığı ölçüde serbesttir. Ve herhalde 39. maddenin açık hükmü: «Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüslerin, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı kanunda gösterilen şekilde ödenmek şartiyle devletleştireceği» merkezindedir.

Anayasamızın 39. maddesinin mefhum muhalifinden özel teşebbüsün esas olduğu sonucu çıkarılamaz. Çünkü birincisi teorik bir sebepten dolayı çıkarılamaz.

Türkiye geri kalmış bir toplumdur ve geri kalmış bir toplumun çağımızda kapitalist yoldan kalkınması mümkün değildir. İkincisi Anayasamızın tarih çizgisi başlangıç kısmı ve özellikle 2. maddesi buna engeldir ki, bu neden birinci teorik nedenle bağlanır.

Üçüncüsü, Anayasamızın 36. maddesinin 2. fıkrası 'genel olarak mülkiyetin kamu yararına aykırı olarak kullanılamayacağı' diyor zararına demiyor, esasını koymuştur. Bütün bu nedenler karşısında kapitalist gelişmelerini tamamlamış Batı toplumlarında cari olan ekonomik sistemden bizim gibi geri kalmış toplumlar hakkında hüküm çıkarmak yanlıştır.

Tekrar edelim: Anayasamız mucahesinde özel teşebbüs ancak tali bir kesimdir. Fakat hemen söyleyelim TİP ancak büyük teşebbüslerin kamulaştırılmasını ister. Buna karşılık milyonlarla mülkiyetin sağlanmasından yanadır ve orta ve küçük teşebbüslerin devletleştirilmesini de düşünmemektedir. Çünkü bunların devletleştirilmesinde kamu hizmeti ve kamu yararı niteliği esasen yoktur. Buna karşılık büyük özel teşebbüslerde daima kamu hizmeti dolayısıyla devletleştirmelerde kamu yararı vardır. Kaldı ki, kamu hizmeti ve kamu yararı kavramları statik, değişmez

kurumlar değil, zaman içinde değişen ve somut olarak her işletme kolu için ayrı ayrı mütalâası gereken kavramlardır.

Sayın milletvekilleri,

Anayasamız bir denge rejimi kurmuştur. Bu denge, iç ve dış çevreli olarak iki yönlüdür.

Anayasamız, Anayasanın üstünlüğü ve görev ayrılığı ilkeleri gibi; tarafsız Cumhurbaşkanlığı, Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Sayıştay gibi, özerk üniversite, özerk TRT ve ajans gibi müesseselerle iç çevre dengesi sağlamıştır.

Anayasamız demokrasiyi teminat altına almak için, bir de dış çevre denge unsurları meydana getirmiştir. Anayasamız son tahlilde bu dış çevre dengesinin varlığı ile günlük hayatta uygulanan, yaşayan bir kural niteliği kazanır. Halkın hakları, asıl bu dış denge sayesinde teminat altına girer.

Dış çevre dengesi, emek kuvvetleriyle sermaye kuvvetleri arasındaki doğal mücadelenin, Anayasa sınırları içine alınmasıyla sağlanır. Anayasamızın 56. maddesinde hükme bağlanmış olan çok parti rejimi, aslında böyle bir dengenin ifadesidir. Anayasanın sosyal Devlet ilkesi ve 3. bölümündeki sosyal hak ve ödevler ancak emekçi sınıf ve tabakalarını temsil eden sosyalist partilerin varlığı ile, kâğıt üzerinde kalmaya mahkûm güzel; fakat boş sözler olmaktan kurtulur.

Anayasamızın sınıfların eşitliğini ilân eden 12. maddesi; Devletin emekçi sınıf ve tabakaları korumakla ödevli olduğunu söyleyen 2. maddesi ve grev hakkını tanıyan 47. maddesi, sosyal sınıflar arasındaki mücadelenin Anayasa sınırları içine alınmış olduğunda şüphe bırakmaz.

Batı demokrasisi esasen böyle bir denge rejimidir. Sosyal sınıfları, sınıflar arasındaki doğal mücadeleyi, Anayasa içinde hukukî müesseseler haline getirecek yerde; bunları inkâra saptınız mı, demokrasiyi de inkâr etmiş olursunuz. Böyle bir rejim demokrasi etiketi altında sermayedar sınıfların diktasından başka bir şey değildir. Bugün

Filipin'deki Güney Vietnam'daki rejimler, bu çeşit demokrasilerdir.

Türkiye'deki demokrasi; İngiltere'deki, Fransa'daki, İtalya'dakiler gibi bir demokrasidir. Anayasamız açıkça çiğnenilmedikçe rejimimizin bu niteliği değiştirilemez.

Hal böyleyken Demirel Hükümeti, gerek yerli, gerek yabancı özel teşebbüslere, daima öncelik tanımıştır. Anayasanın yukarda belirtilen açık hükümlerine rağmen işçileri, müstahdemleri, dar gelirlileri ve yoksulları korumak görevini ihmal etmiş, sistemli bir şekilde işverenleri, büyük toprak sahiplerini, büyük tüccarları, yani yoksulu değil varlıklıyı korumuştur.

1967 programı ve Bütçe kanunu tasarısı ile, bütçe açığını kapatmak için başvurulan Vasıtalı Vergi yolu, Hükümetin Anayasaya aykırı zihniyet, tutum ve davranışının, son ve canlı örnekleridir.

Gerçekten Birinci Beş Yıllık Plân stratejisinde vergi adaletinin sağlanması için, vasıtalı vergilerin oranının azaltılması buna karşılık gelir ve servetlerin müterakki vasıtasız vergilere tabi tutulması öngörülmüştür. Demirel Hükümeti son zamlarla, hem Anayasaya, hem Birinci Beş Yıllık Plâna karşı gelmiştir.

Hükümetten sormak isteriz: Bütçe açığını kapatmak için neden büyük toprak sahiplerinin tarımsal gelirlerinin gereği gibi vergilendirilmesine veya büyük servetlerin vergilendirilmesine gidilmemiştir de, ağır yükünü yoksul emekçi halkın taşıdığı Vâsıtalı Vergi demek olan zaruri ihtiyaç maddelerinin fiyatlarını yükseltmeye veya ayarlamaya gidilmiştir? Buna Anayasa sınırları içinde mâkul bir karşılık bulmak mümkün değildir. Bu sorunun cevabı Demirel Hükümetinin halktan yana bir iktidar olmadığı, sermayedarın çıkarlarını koruyan bir Hükümet olduğu merkezindedir.

Gene düşünülmelidir ki, Gelir Vergisinin de ağır yükü işçi, müstahdem, memur gibi emekçi ve dar gelirli vatandaşların omuzlarındadır. Gelir Vergisinin yaklaşık olarak % 60'ını beyannameye tabi olmayan bu vatandaşları-

mız öder. Tüccarların, fabrikatörlerin ve serbest meslek sahiplerinin ödedikleri vergi % 40 oranındadır. Oysa millî gelirin adaletsizce bölünüşünde büyük payları da bunlar almaktadır.

Son zamların zincirleme bir fiyat yükselişine yol açacağı şüphesizdir. Ekonominin enflâsyoncu bir döneme girdiği anlaşılmaktadır. Hükümet bu gidişi önlemek niyetinde olmadığı gibi, bunu yapacak gücden de yoksundur. Emekçi halkımızı gittikçe artan geçim sıkıntıları beklemektedir.

Bütün bu nedenlerle 1967 yılının iktisaden zayıf durumda olan bütün emekçi sınıf ve tabakalar için, dar gelirli yoksul vatandaşlarımız için son derece sıkıntılı geçeceği, milli ekonomideki istikrarsızlığın daha da artacağı kanısındayız.

Refah devleti kurmak vaatleriyle iktidara gelmiş olan Adalet Partisi, birbuçuk yılda tam bir acze düşmüştür. Demokrat Parti aynı politikayı 6 - 7 yıl sürdürmüştü. Ama onların elinde başka olanaklar vardı: Merkez Bankasında 137 ton altın ve önemli döviz rezervleri bulunuyordu: Amerika'dan sağlanan borçların henüz taksit ve faizlerinin vâdesi gelmemişti; birkaç yıl üst üste iyi mahsul alınmıştı; ve Kore Savaşının pamuk gibi bâzı ürünlerimiz için yarattığı elverişli satış imkânlarından yararlanılmıştı. Bütün bu olanaklara rağmen Demokrat Parti iktidarı da uyarlı bir gelişme sağlayamamış, ilk yılların aldatıcı bolluğundan sonra Türkiye'yi iflâsa sürüklemiştir.

Bu iflâsın asıl nedeni, pekçoklarının sandığı gibi, sadece plânsızlık, israf ve suiistimaller değildir. Asıl neden geri kalmış bir ülkenin kapitalist yoldan kalkınmasına imkân bulunmamasıdır. Adalet Partisi iktidarı, bu gerçeği yoksul Türk Milletinin sırtından bir kere daha isbat etmeye kalkmıştır.

Sayın milletvekilleri,

Demirel Hükümetinin Anayasanın temel ilkelerine ters doğrultuda iktisadi ve malî bir politika izlemesine paralel

olarak, sosyal kültürel alanlardaki politikası da, hergün daha çok Anayasa çizgisinin gerisine düşmektedir. Faşizme ortam hazırlayan bu politikanın zehirli ürünlerinden bâzı örnekler vermek istiyorum.

Önce şu noktayı belirteyim: Adalet Partisi emekçi halk yığınlarının oylarını almasına rağmen, büyük toprak sahiplerinin, büyük sermayedarların çıkarlarına hizmet eden bir partidir. Anayasa çizgisinin gerisine düşmesinin asıl nedeni budur.

Demirel Hükümeti millî tarihimizle, 27 Mayıs Anayasasıyla intibaksızlık halindedir. Bu durum Adalet Partisi'ni, partizan bir yönetime ve giderek faşizme itelemektedir.

Partizanlık gayretleri bütün Devlet dairelerinde, sendikalarda, öğrenci derneklerinde, öğretmenler topluluğunda, esnaf derneklerinde kendisini şiddetle hissettirmektedir.

Halk çocuklarının bilinçlenmesini önlemek için Millî Eğitim Bakanlığı sistemli şekilde çalışmaktadır. Bakanlığın kilit noktalarına Atatürk düşmanlığı, devrim düşmanlığı ile tanınmış kimseler getirilmiştir. Bunlar öğretmenleri kendi tutucu ve çağdışı zihniyetlerine göre derecelendirmektedir.

Atatürk'çü devrimci, toplumcu öğretmenler, komünistlikle suçlanarak, ya Bakanlık emrine alınmakta, ya başka ödevlere nakledilmekte, ya da istifaya zorlanmaktadırlar. Türkiye Öğretmenler Sendikası yönetici ve üyelerine sistemli şekilde baskı yapılmaktadır. Bu kuruluşun başına yeni seçilen bir öğretmen, Ankara'daki ödevinden alınarak Elâzığ'ın uzak bir köyüne atanmıştır. Millî Eğitim Bakanı, bu hukuk dışı işlemin nedenlerini açıklayabilir mi?

Millî Eğitim Bakanlığı ırkçı, mukaddesatçı ve her türlü gerici ve tutucu yayınların âdeta dağıtım merkezi haline gelmiştir. Bu gibi yayımlar okullara, öğretmenlere gönderilmekte ve bunların okunması ve okutulması için okul yönetim kurulları, öğretmenler üzerine baskı yapılmaktadır.

Devlet Tiyatrosunun oynayacağı eserler, çağdaş medeniyet zihniyetiyle çelişen bir şekilde sansür edilmektedir.

Öğrenci dernekleri, gençlik ve fikir kulüpleri arasında ayrım yapılmakta, faşist komando çömezlerinin yuvalandığı kuruluşlar Devlet Hazinesinden beslenmektedir.

Özerk kuruluşlar olması gereken TRT ve Anadolu Ajansı gibi kuruluşlar da, tarafsızlıktan ayrılmaları, Hükümetin propaganda organları haline gelmeleri için baskı yapılmaktadır.

Sayın Milletvekilleri,

Yurdun Doğusu ile Batısı arasındaki farkı hızla azaltmak için gerekli gayret gösterilmiyor. Doğulu vatandaşa Anayasanın: «Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir,» diyen 12. maddesi uyarınca muamele edilmiyor. Keza Alevi vatandaşlarımızı huzura kavuşturacak tedbirler alınmıyor: Diyanet İşleri Başkanlığında Alevilere temsil hakkı tanınmıyor.

TİP GRUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) Tekrar ediyorum. Bütün bu işler millî birliğimizin ve toprak bütünlüğümüzün korunması bakımından son derece ters sonuçlar verebilecek kısa görüşlü bir politikadır. Bu topraklar üzerinde yaşayan ve Türkiye Cumhuriyetine vatandaşlık bağı ile bağlı bulunan herkese eşit muamele edilmelidir. Edilmelidir ki, onlar da bu vatanı daha candan benimsesinler. Doğudaki son deprem felâketinden sonra, İmar ve İskân Bakanının felâketzedelere: «Beğenmiyorsanız, gidin kendinize bir başka Hükümet bulun» demek hafifliğini ve sorumsuzluğunu gösterdiği bilinmektedir. (Soldan müdahaleler)

BAŞKAN — Çok rica ederim, bağrışmayın efendim, lütfen susun.

TİP GRUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) İmar ve İskân Bakanlığının felâketzedelere gazetelerde yazıldığı gibi «Beğenmiyorsanız, gidin kendinize bir başka Hükümet bulun» demek hafifliğini ve sorumsuzluğunu

gösterdiğini bilmekteyiz. Bunlar kötü tutum ve davranışlardır. Hükümetçe alınan tedbirlerin son derece yetersiz olduğu belirtilmelidir. Aradan bunca zaman geçtiği halde felâketzade vatandaşlarımızın ıstıraplarının dindirilmediği, hâlâ arkası kesilmeyen şikâyetlerden, protestolardan anlaşılmaktadır. Hükümeti zamanında uyardık. Bizi temin etmişlerdi. Şiddetli geçen bu kış aylarında felâketzede vatandaşlarımızın özellikle dağ köylerinde yaşayanların, içinde emniyetle barındıkları konutlara kavuşturulmuş olduklarını biz sanmıyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

Demirel Hükümeti, her işi ters yürütmekte âdeta kararlı görünüyor. Her vesileyle anarşistlikten, komünistlikten söz açan, Anayasa haklarının kullanılışını anarşistlik olarak nitelendiren Hükümet, izlediği bölücü ve partizan politikasıyla, bizzat kendisi anarşik bir ortam yaratmıştır.

Demirel hükümetinin bu politikası akla ister istemez 5 Mart 1959 tarihli ikili anlaşmayı getiriyor. Başbakan ve Dışişleri Bakanının böyle bir anlaşmanın varlığından haberdar olmadıklarını defalarca tekrarlamış olmaları da şüphe ve endişelerimizi arttırıyor. Başbakana ve Dışişleri Bakanına sözünü ettiğimiz ikili anlaşmanın düstur 3. tertip, cilt 41, sayfa 1025'de yayımlanmış olduğunu haber verelim.

Bu anlaşmanın başlangıç kısmında Amerika'nın Türkiye'yi doğrudan veya dolaylı saldırılara karşı koruyacağı ifade edildikten sonra, 1. maddede: Bir saldırı olunca —bu saldırı dolaylı da olabilir —Amerikan Hükümetinin, Türk Hükümetinin çağrısı üzerine, Silâhlı Kuvvetlerin kullanılması dâhil bütün gücüyle, Türkiye'ye yardım edeceği bildirilmektedir.

Dolaylı saldırı terimi, devletler hukukunda, içerde başgösteren yıkıcı faaliyetler karşılığı olarak kullanılmaktadır. Faaliyetlerin yıkıcı olup olmadığına ise, Hükümet karar verir. Görülüyor ki, sözü geçen anlaşmanın bu hükmü, bir yabancı devletin içişlerimize karışması imkânını sağ-

ladığı için, milli varlığımız bakımından son derece tehlikelidir.

Terör kanunları çıkarmaya hazırlanan Demirel Hükümetinin, başı darda kalınca bu anlaşmaya sarılmayacağından; hele Amerikan aleyhtarı akımların daha da gelişmesi karşısında, Amerikan'ın Hükümeti bu yola sürüklemeye kalkışmayacağından emin değiliz.

Dünyanın her yerinde Amerika askeri müdahalelerini buna benzer anlaşmaların gölgesinde yapmıştır.

Bu anlaşmanın milli savunmamız bakımından herhangi bir önemi bulunduğu da ileri sürülemez. Amerika'sız kendimizi savunamayacağımız kanısında olanların elinde NATO ve CENTO ittifakları vardır. Amerika'ya içişlerimize karışmak yetkisi tanıyan 5 Mart 1959 tarihli İkili Anlaşmanın derhal feshini isteriz.

Bu vesileyle Amerikan Büyükelçisinin bütçe tartışmaları başladığı sırada yaptığı konuşmayı egemen devletler arasında cari olan kurallara aykırı ve içişlerimize açık bir müdahale saymaktayız. Egemen bir devlet nezdindeki elçiler o devletin içişleriyle ilgili demeç veremezler. Oysa Mister Hart Türkiye'nin kapitalist yoldan kalkınma gayretlerini övmüş ve garip bir tesadüfle, AP sözcüsünün, Doğu blokunda da kapitalist metotlara dönülmekte olduğu hakkındaki görüşüne paralel sözler sarfetmiştir.

Türkiye'de Demirel Hükümetinin izlediği kapitalist yönetime karşı olan partiler, kuruluşlar ve kişiler vardır. Bütçe münasebetiyle Hükümetin iktisadi ve mali politikası Büyük Mecliste tartışılırken Amerikan elçisinin bu konudaki beyanlarını, Devletler hukukuna aykırı bir davranış ve İçişlerimize müdahale sayıyoruz.

Sayın milletvekilleri, Amerika ile imzalanmış ikili anlaşmalar, milli güvenliğimizi tehdit eden, egemenlik haklarımıza karşı duran nitelikleriyle hâlâ yürürlükte duruyor. Türkiye İşçi Partisi'nin inkâr edilemeyecek hukukî delillere, olaylara dayanan açıklamaları karşısında, önce «yok öyle şey! yalan!» diye bağırarak tepki göstermiş olan Demirel Hükümeti, nihayet bu anlaşmaların bağımsızlığımız,

millî menfaatlarımızla bağdaşmayan hükümlerinin değiştirilmesi için Amerikan Hükümetine başvurduğunu açıklamak zorunda kalmıştır.

Aradan hemen bir yıla yakın bir zaman geçtiği halde Amerika ile bu konuda müzakereler başlayıp başlamadığı, başlamışsa bugüne kadar ne sonuç alındığı hakkında bir fikrimiz yoktur.

(...)

Dışişlerine ilişkin görüşlerimizi sunarken, Hükümetin Güney Vietnam'a bir Türk askerî heyeti göndermek hususundaki kararının tehlikelerine ve isabetsizliğine, Yüce Meclisin dikkatini çekmek isteriz.

Malî sıkıntı içinde bulunan Demirel Hükümetinin, Amerika'dan sağlanacak kredi ve yardım karşılığında, Vietnam'daki müşahitler heyetinin kadrosunu genişletmeye yanaşması ve Türkiye'yi, tarihin yazdığı ilk millî kurtuluş savaşını yapmış olan bu milletin evlâtlarını, kurtuluşları için savaşan Vietnamlılara karşı Amerikan emperyalizmi emrinde savaşa sokması, ihmal edilemeyecek bir ihtimal olarak belirmektedir. Her ne kadar basında gidecek heyetin aslâ savaşa katılmayacağı, sadece gerilla savaşının nasıl yapıldığını izleyeceği yazılmışsa da, asıl maksadın —hiç değilse Amerika'nın bu işte güttüğü asıl maksadın— bu olduğundan şüphe ettirecek sebepler vardır. Bir kere gerilla savaşı Amerikan karargâhlarından nasıl izlenecektir? Gerilla savaşını Amerikalılar yapmıyor ki; ikincisi, öteden beri bilindiği üzere Amerika müttefiklerinin Vietnam'da kendisine yardım etmelerini istemektedir. Bir heyet gönderilmesinin bu yolda ilk adım olmayacağını, ileride heyetin genişletilip daha aktif bir role sokulmayacağını, bir askerî birlik haline getirilmeyeceğini kim temin eder? Bu mülâhazalarla, Türkiye İşçi Partisi son derece tehlikeli gelişmelere yol açabilecek olan bu kararın kesinlikle karşısındadır.

Sayın milletvekilleri, oturduğu koltuğun sorumluluğunu idrakten âciz bir kişi, bizler için «Moskova'dan emir alırlar» demiştir. Bu sözleri sahibinin yüzüne bir tokat gi-

bi çarparım. (Gürültüler). Türkiye İşçi Partisi'nin yöneticileri kimseden emir alacak tiynette olmadıklarını ömürleri boyunca ispat etmişlerdir. Ama kamuoyunun, daha dün denecek kadar kısa bir zamandan beri tanımaya çalıştığı bâzı kişiler hakkında, aynı hüküm verilemez.

Kârü kisp peşinde olanların neyi, ne zaman, kime satacakları belli olmaz. (AP sıralarından «ne demek bu?» sözleri, sıra kapaklarını vurmalar) (TİP sıralarından «Başkan, niye müdahale etmiyorsun?» sesleri)

BAŞKAN — Siz sebebiyet veriyorsunuz, lûtfen susun, rica ederim sükûtu muhafaza edin. (Karşılıklı müdahaleler, gürültüler) Bağırmakla ne istiyorsunuz efendim? Lûtfen susun, rica ederim, gürültüye sebebiyet vermeyin.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Burası TBMM'dir, Moskova kürsüsü değildir, lûtfen sözlerini tavzih etsin.

BAŞKAN — Ataöv rica ederim oturun. (Gürültüler) («Sözlerini tavzih etsin» sesleri) Lûtfen oturun efendim.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Anlamaya çalışın. (Karşılıklı müdahaleler).

BAŞKAN — Karşılıklı bağırmayın, muhterem arkadaşlar. Eğer gürültüye devam edecek olursanız celseyi tatil ederim. Açık söyleyeyim; lûtfen sükûtu muhafaza edin. Sayın Aybar siz de o cümleyi tavzih edin, tavzih edin Beyefendi.

TİP GRUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) Tekrar edeyim Beyefendi: Kârü kisp peşinde bulunanlar... (AP sıralarından gürültüler, «Tavzih etmedi Sayın Başkan» sözleri)

RIZA KAUS (Ankara) — Neyi tavzih ediyor, bir daha okusun bakalım, bunların anlama kabiliyeti kıtlaşmış.

BAŞKAN — Oturun rica ederim, sizin bağırmanızla anlamak kabiliyeti artacak mı efendim. Lûtfen oturun.

TİP GRUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Kârü kisp peşinde olanların neyi ne zaman kime satacakları belli olmaz. (AP sıralarından gürültüler).

TİP dışardan emir alırmış. Dışardan beslenen komünistler varmış? (Gürültüler, müdahaleler)

BAŞKAN — Rica ederim susun; bu şekilde müzakere devam edemez. Oturumu kapatırım, lûtfen dinleyin. (AP sıralarından «kapat, kapat» sesleri) Vakit kaybetmekten başka neye yarar oturumu kapatmak?... Lûtfen susun, neticeye varalım.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Sayın Başkan, tavzih edin dediniz, hatip tekrar etti, tavzih etmedi.

ALİ İHSAN BALIM (İsparta) — Amerikan kolejinde öğretmenlik yap, ondan sonra gel burada böyle konuş (AP sıralarından «tavzih etsin» sesleri)

BAŞKAN — Rica ederim, biz şimdi vazifemizi yapıyoruz, siz de onun üzerine mütemadiyen yürümeyin efendim. Bu şekilde müzakere devam edebilir mi? Lütfen susun efendim.

Devam edin efendim, gürültüyü keselim.

TİP GRUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — TİP dışardan alırmış. (Gürültüler)

BAŞKAN — Çok rica ediyorum efendim, bu şekilde devam edilemez, müzakerelere. («Tavzih etsin» sesleri) Ne yapalım biz de tavzih edin dedik? Beyefendi elimizde ne yetki var, ya celseyi kapatırız, ya ortadan kalkarız. Biz tavzih edin dedik, etmemiş ne yapalım. Başka bir çare bulun bakalım? (Gürültüler) Lûtfen susun efendim, gürültüyle bu iş olmaz.

ŞEVKET BOHÇA (Kastamonu) — Haysiyetli insanlar açık konuşur, haysiyetli ise tavzih etmeye mecburdur? («Tavzih etsin» sesleri)

BAŞKAN — Efendim, eğer böyle müdahaleler devam ederse celseyi kapatırım. Fazla bağıranlara da ceza vermeye başlarım. Lûtfen susun. Bakın açık söylüyorum, İçtüzüğü tatbik etmeye mecburum, beni mecbur bırakmamanızı sizlerden rica ediyorum. Susun, siz de devam edin, buyurun Sayın Aybar. («Tavzih etsin» sesleri)

Rica ederim, biz tavzih etmesini istedik, bu kadar konuştu, icbar edecek elimizde kuvvet yok. Devam edin efendim.

HAMİT FENDOĞLU (Malatya) — Tavzih etmediği takdirde müdahale edeceğiz.

TİP GRUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Türkiye İşçi Partisi dışardan emir alırmış; dışardan beslenen komünistler varmış; komünistler bir ihtilâl hazırlığı içindelermiş... Peki ne duruyorsunuz baylar, ne duruyorsunuz? Elinizde belgeler vardır elbet, döksenize bunları ortaya. Hayır! Hiçbir delilleri, ispatları yoktur. Ama bu baylar söylerler bunları. Terör rejimi kurmak için söylerler bunları; halk uyanmasın diye söylerler bu yalanları.

Talihsizliği Türkiye'nin, bugün sorumluluk yerlerinde bu gibilerin de bulunmasıdır.

Gene bu kürsüden Türkiye İşçi Partisi'nin kapatılacağı tehdidi savrulmuştur. (Gürültüler, müdahaleler)

BAŞKAN — Ali Rıza Bey lûtfen siz de başlamayın, Başkanlık Divanına dâhil olan arkadaşlar hiç olmazsa yatıştırmaya çalışsınlar, rica ediyorum.

TİP GRUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bu, Anayasa tadil edilecek demektir. Kimin haddine bunu yapmak! Kimin haddine Anayasayı tadil etmek. Türkiye İşçi Partisi'nin kimse kılına dokunamaz! (TİP sıralarından alkışlar) TİP'in kimse kılına dokunamaz.

Türkiye İşçi Partisi Anayasanın dışındaymış. «Anayasaya hayır demekte hayır vardır,» diye propaganda yapanlar; bir avuç çıkarcının imtiyazlı durumları için Anayasayı engel olarak görenler; Anayasayı değiştirecek yeterli çoğunluğa sahip olmadıkları için yakınanlar; Anayasa müesseselerine öteden beri sövenler, bu iddiada bulunuyorlar.

Baylar, özellikle sizlere hitap ediyorum, Hükümet koltuğunda oturan baylar. Anayasayı sizlere çiğnetmeyeceğiz. (Gürültüler) Sizlerin mantığı ile hükümetler sandıktan çıkar; ama şunu iyi belleyiniz: Milletlerin tarihi sandıktan çıkmaz.

Akıllar başlara devşirilmelidir:

Biz de Adalet Partisi'nin kapatılması için Anayasa Mah-

kemesine başvurabiliriz. Hem bizim delillerimiz geçerli şeylerdir, bu nokta unutulmasın. Ama biz sizin kapanmanızı değil, Anayasa sınırları içine girmenizi isteriz. Çünkü emekçi halkımızın hergün gözünden düşen, düşmeye mahkûm olan bir partisiniz. Kaldı ki, toprak ağalarının, büyük sermayedarların çıkarlarını savunan bir partinin, demokratik ortamda seçim mekanizmasının hakemliği ile günbegün eridiğini görmek zevkinden mahrum olmak da istemeyiz.

Türkiye İşçi Partisi'ni kapatacaklarmış!.. Kimin haddine!.. Bunu başardıklarını farzımuhal biran için kabul etsek bile, millî kurtuluş hareketinin, sosyalizm için mücadelenin duracağı, hattâ duraklayacağı düşünülebilir mi?.. Bu hareket, kaynağını tarihsel gelişmemizden almaktadır. Mücadele devam edecektir ve üstelik sizler «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidar» durumuna düşmüş olacaksınız. (Gürültüler)

Faşizm geçmeyecektir, baylar!..

Anayasayı koruyan kuvvetler sizden kat kat güçlüdür. Çünkü onlar, haklı bir dâvayı savunmanın yenilmez mânevi gücüne de sahiptirler.

Akıllar başlara devşirilmelidir!.

Türkiye İşçi Partisini kapatacaklarmış!...

Hodri Meydan!.

Saygılarımla.

(Mehmet Ali Aybar Adalet Partililerin «yuh!» sesleri ve Türkiye İşçi Partililerin alkışları arasında kürsüden indi)[*]

1967 YILININ ÖZELLİĞİ

1967 çok önemli bir yıldır. Ortadoğu savaşı, Türkiye'yi gene ön plana çıkarmıştır. ABD - SSCB ilişkileri bakımından Türkiye'nin stratejik önemi, Ortadoğu savaşı ne-

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 14, Sa. 744-755.

deniyle artmıştır. Bu da ister istemez içişlerimizi olumsuz yönde etkilemiştir. Gelecek yıllara kayan birtakım siyasal nitelikte olayların, 1967 yılında sahneye çıktığını gözardı edemeyiz. *İçişleri Bakanının yukarıdaki konuşması neden 1966'da, 1965'de yapılmamıştır da, 1967'de yapılmıştır? Oysa TİP 1962'de ne idiyse gene o idi. Programı, tüzüğü değişmemiştir. İkinci ulusal kurtuluş hareketi de 1965'de başlatılmıştır. Üsler sorunu da 1965'de hem de Mecliste ortaya atılmıştır. Komünist Partilerinin Moskova Toplantısı da 1960'da yapılmıştır. AP iktidarı, neden 1967 ve 1968 yıllarına kadar beklemiştir saldırıya geçmek için?* Besbelli Ortadoğu sıcak bir bölge haline gelince, Amerika askeri üsler kurduğu Türkiye'nin, kendisi için tam güvenilir bir ülke olmasını istemiştir.

1967'den başlayarak Batı - Doğu ilişkilerini yeni bir dengeye yönelten bir dizi olay olmuştur. Vietnam savaşındaki tırmanma, Arap-İsrail savaşı bu olayların başında gelir. Ancak ABD eski dışişleri bakanlarından Foster Dulles'in Sovyetler Birliği'ne karşı uygulanmasını istediği katı politikanın, umulan sonuçları vermeyeceği de ortaya çıkmıştır. Sovyetler Birliği'ni Atlantik kıyılarından Pasifik kıyılarına uzanan askeri ittifaklarla sarıp sıkıştırma ve geriye itme politikasının gerçekleştirilemeyeceği, ABD'nin Vietnamda Güney ile Kuzey arasındaki savaşa eylemli olarak katılması ve Kuzey Vietnam kentlerini, su bentlerini, ulaşım şebekesini, savunma tesislerini ağır ve sürekli biçimde havadan bombalamasının, Kuzeylileri dize getiremeyeceği anlaşılmıştır. Bunun üzerine ABD'nin politikasında kimi değişiklikler sezilmeye başlanmıştır. SSCB'yi kuşatma girişimlerinden, büsbütün vazgeçilmese de, önemli değişikliklerle bu politikanın küçülen boyutlarda uygulanacağı görülmüştür. Böylece Ortadoğu giderek öncelik kazanmaya başlamıştır. Bunda füze silahı alanında, hızlı gelişmelerin olması da etkili olmuştur elbet. Dolayısıyla her iki süper-devlet, egemenlikleri altındaki ülkelerde karşılıklı olarak, hiç değilse bir süre için, statükonun korunmasını fiilen kabul etmişlerdir. Bu, her iki süper-devletin kendi

egemenlik bölgelerinde alacakları güvenlik(!) önlemlerine, karşılıklı olarak göz yumacakları anlamına da gelmiştir. Nitekim Çek lideri Dubçek ve arkadaşlarının ülkelerinde halka açılma girişimleri ve Sovyet modeline göre biraz daha *liberal* bir sosyalizm uygulamaya kalkışmaları, Sovyetlerin Çekoslovakya'yı işgal etmelerine neden olmuştu. Ancak ABD'nin bu olay karşısında sudan protestolarla yetindiği gözden kaçmamıştır.

1967 ve sonraki yıllarda, ABD'de kendi bölgesindeki ülkelerde benzer *güvenlik* önlemleri almıştır: Yunanistan'da faşist albaylar iktidarı, Türkiye'de 12 Mart darbesi... Her ikisinde de amaç demokrasinin askıya alınması ve Amerika'ya karşı olan SOL muhalefetin saf dışı edilmesi idi. Yukardan beri açıklandığı gibi Türkiye'de bu, önceleri TİP'in sindirilmesi ve dağıtılması amacını güden, taşlı sopalı saldırılar biçimini almıştır. Bunda başarı sağlanamayınca TİP'in kapatılması için gerekli ortamın hazırlanmasına geçilmiştir: AP iktidarı Mecliste TİP'in Moskova'dan emir aldığını ileri sürmüş; bunu sözde kanıtlayan belgeler okumuş, yorumlar yapmıştır. Bu belgelere dayanılarak TİP hakkında dava açılacağı söylenmiştir. Ayrıca Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay da demeçlerinde Anayasamızın Sosyalizme kapalı olduğunu vurgulamış, hatta TİP'e şimdilik tahammül edildiğini söyleyecek kadar ileri gitmiştir.

Hürriyet ve Anayasa Bayramının yıldönümü dolayısıyla yayımlanan uzun mesajının bir bölümünde, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay aynen şöyle diyordu:

*«Anayasamız (...) ayrıca ve bilhassa millet hayatında bir zümrenin veya sınıfın hakimiyet ve iktidarını öngören aşırı akımlarla, yani Sosyalizme, Komünizme ve Faşizme karşı Devletimizin kapılarını kapamış bulunmaktadır.»**

Cumhurbaşkanının mesajı tepki ile karşılandı. Anayasa profesörleri, özellikle Anayasanın hazırlanışında emekleri geçen profesörler, Sunay'ın Anayasanın sosyalizme ka-

* Cumhuriyet, 28.5.1967.

palı olduğu hakkındaki sözlerine karşı çıktılar. DİSK, Gençlik kuruluşları olayı protesto ettiler. Ve tabii Türkiye İşçi Partisi... Sunay'ın mesajına Basın aracılığı ile verdiğimiz yanıt şöyledir:

«TBMM'de bir Sosyalist partisi bulunurken, Sayın Cumhurbaşkanının Anayasamızın Sosyalizme kapalı olduğu yolundaki beyanları, çok partili siyasi hayatımızın inkârı anlamına gelen esef verici bir müdahaledir. Sayın Cumhurbaşkanının bu beyanı Anayasamızın hüviyetini de tağyir etmektedir. Gerçekten eski bir Anayasa hocası olarak kendilerine Anayasanın sol karakterde ve sosyalizme açık bir belge olduğunu kesinlikle ifade ederim.

Kaldıki, Anayasa'yı yorumlamak Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini çok aşan bir iştir. Nihayet bu beyanlarıyla Sayın Cumhurbaşkanı kapitalizmin savunucusu durumuna da düşmüş oldukları cihetle, Atatürk'ün ifadesiyle: emperyalizm'e ve kapitalizm'e karşı mücadele ederek kurulmuş bulunan Türk devletinin aziz varlığı ile de telifi zor bir durum yaratmaktadır.

*Sayın Cumhurbaşkanı'nın tarafsız hüviyetini bir an evvel iktisap etmelerini temenni ederiz.»**

Bu tepkiler Sayın Sunay'ın bu konudaki görüşünü bir kez daha açıklamasına engel olmadı. İngiliz Kraliçesinin konuğu olarak Londra'da bulunduğu sırada, Cumhurbaşkanı Anayasamızın Sosyalizme kapalı olduğunu gene açıkladı. Akşam Gazetesi muhabirine verdiği demeçte, Sayın Sunay, Türkiye İşçi Partisi'ne şimdilik tahammül edildiği anlamına gelen sözler de söylemişti. Kendisine şu yanıtı verdik:

«Sayın Cumhurbaşkanının Londra'da Akşam Gazetesi muhabirinin Anayasa, Sosyalizm ve Türkiye İşçi Partisi ile ilgili sorularına verdiği cevaplar, Türkiye'mizde demokratik Anayasa rejiminin yerleşmesini isteyenlerce hayret ve üzüntü ile karşılanacak mahiyettedir. Üstelik sayın Sunay, bu demeci ile demokratik bir hukuk devletinde Cumhur-

* 28.5.1967 günlü Basın Bülteni.

başkanlığı makamına tanınan görev ve yetki sınırlarını da aşmış bulunmaktadır.

Bu vesileyle bazı gerçekleri bir kere daha ısrarla belirtmek isteriz:

1. Anayasa'mız sosyalizme açıktır. Anayasa uzmanlarının görüşü budur. Anayasa Mahkemesinin 141 ve 142. maddeler münasebetiyle verdiği karar ve başta Yargıtay olmak üzere mahkemelerimizin tatbikatı da bu doğrultudadır. Bütün bunlardan dolayı sayın Sunay'ın bu konudaki indi mülahazalarına itibar ve iltifat edilemez.

2. Siyasi partiler, sayın Sunay'ın temsil ettiği Türkiye Cumhuriyeti'nin vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu husus Anayasamızda açıkça belirtilmiştir. Türkiye İşçi Partisi kanunlarımıza göre kurulmuş ve Anayasa teminatı altında faaliyet gösteren bir partidir. Bundan dolayı sayın Cumhurbaşkanının, herşeyden önce, herhangibir siyasi partiden ve bu arada halkın oylarıyla Meclise giren ve Mecliste grubu bulunan Türkiye İşçi Partisi'nden bahsederken tarafsız ve saygılı olması ve yetkilerini aşarak işgal ettiği makamın yüceliğini gölgeleyecek konuşmalardan titizlikle sakınması gerekir.

*Sayın Sunay'a atfedilen ve Türkiye İşçi Partisi'ne «şimdilik» tahammül edildiği anlamına gelen sözler gerçekten söylenmişse, bu son derece vahim bir durum ortaya çıkarır. Bu sözler demokratik hukuk devletini hedef alan nitelikte olup aslında Anayasamıza 'şimdilik' tahammül edildiği anlamını taşımaktadır.»**

Türkiye İşçi Partisi'ni hedef alan yüksek düzeydeki suçlamalar, Genelkurmay başkanı Tural'ın emirnamesi ile başlamıştı: Sonra devreye Başbakan Demirel girmiş, Gensoru önergemiz dolayısıyla yaptığı konuşmada, emirnameyi savunurken TİP'i suçlamayı da ihmal etmemişti. Arkadan İçişleri Bakanı suçlamaları sürdürmüştü. TİP'in sert tepkisi üzerine Başbakan yeniden devreye girerek şu ilginç konuşmayı yapmıştır: Önce *«Hodri meydan! diyen Aybar*

* 3.11.1967 günlü Basın Bülteni.

kime meydan okuyor? Anayasa Mahkemesine mi?» gibi sorularla ve kaba mantık oyunları ile başladığı konuşmasını sonradan açık suçlamalarla sürdürüyor. TİP'le ilgili bölümlerden örnekler vereceğiz:

«Yine TİP buraya geliyor, diyor ki, gayet celâlli ve büyük bir haşmetle diyor ki, «TİP'i kapatacaklarmış, hodri meydan, kapatsınlar görelim» diyor. Acaba kime meydan okuyor, kime?.. (TİP sıralarından bir milletvekili «kapatmak isteyenlere.») Anayasa Mahkemesine mi hodri meydan? Bu, anarşi düzeninin tâ kendisidir. Anarşinin ispatı bu. (AP sıralarından şiddetli alkışlar) Bunların hepsini Anayasa bağlamış, bu meseleleri halletmiş.

TARIK ZİYA EKİNCİ (Diyarbakır) — Tehditlere hodri meydan.

(AP sırasından bir milletvekili, «Kes sesini hergele»)

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Hergele senin baban. (Gürültüler).

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı bağırmayın. Bağırınca ne oluyor sanki?

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Seviyenizi gösteriyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Görülüyor ki, Türkiye İşçi Partisi Anayasanın 57. maddesini okumamış. Eğer okudu da hodri meydan diyorsa aslında Anayasaya hodri meydan diyor, dediği bu.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Hayır, tedbirlere diyor, kuru tedbirler için diyor.

BAŞKAN — Yunus Koçak rica ederim, bir parçacık hiç olmazsa karşılık vermeyin. Siz konuşurken müdahale olmadı. Dinlemeye mecbursunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Zabıtlarda var, isterseniz okuyayım, diyor ki: «TİP'ni kapatacaklarmış hodri meydan! Saygılarımla.» Böyle bitiyor nutuk. Şimdi merci neresi, merci. Yani burada tecavüzü mercii yapamazsınız. Veyahutta yanlış mercie müracaat yapamazsınız, Anayasa tarif etmiş. Anayasa, parti kapatma işini Anayasa Mahkemesine vermiştir.

Şimdi bu sözcülerin bütçenin başından beri büyük bir rahatsızlığın, büyük bir kuşkunun bir nevi suçüstü haleti ruhiyesinin içerisinde olduğunu, bir telâşın, bir vehmin içerisinde olduklarını görüyoruz. Hiç merak etmeyiniz. Türkiye kanun devletidir. Kanunların içerisinde kalan eşit haklara sahip herkes kim kanunların dışına çıkarsa, Türk Devleti kanunların dışına çıkanı kanunların içerisine sokar. (TİP sıralarından 'bravo' sesleri, alkışlar)

Şimdi burada 'demokratik sosyalizm', 'Doğu usulü sosyalizm' münakaşalarına girmeyeceğim, sadece bir hususu belirtmek istiyorum: Biz bir 1961 Anayasası yapmışız. Devleti, rejimi, Devletin vazifelerini, vatandaşın hakkını, vatandaşın vazifelerini, Devletin müesseselerini, bu müesseselerin haklarını, vecibelerini, tâyin etmişiz. Bunda bir noksanlık varsa bu noksanlığı yine düzeltmek elbetteki teşrii organın vazifesi içindedir. Yine Anayasa bunu böyle yapmıştır. Plân yapmışız, plân stratejisi yapmışız, vergi düzeni koymuşuz. Şimdi bunların hepsini atacağız, bir düzen kurmuşuz, bu düzenin işlemeyen beğenmediğimiz yerleri varsa düzelteceğiz. Ama bunu yıkıp da yerine yenisini yapmayacağız.»

Kurulduğu günden beri *Anayasanın eksiksiz tastamam uygulanmasını* savunan TİP'i Anayasaya karşıymış gibi göstermeye ve hele Anayasa Mahkemesine meydan okuduğunu, sapık mantık oyunlarıyla kanıtlamaya kalkışmak, bu savların, hiç değilse o günkü oturumda, yanıtlanmayacağının bilinmesi halinde başvurulabilecek bir kısa görüşlü taktikti. Parti gurubu adına söz isteyen arkadaşımız Sadun Aren'e ve öteki partilerin sözcülerine söz verilmedi. Başbakanın dayanaksız savlarına gereken yanıtları nasıl olsa ilk fırsatta verecektik. Başbakan konuşmasını şöyle sürdürüyordu:

«Şimdi TİP sözcüsünün bu kürsüye getirdiği mesele, bu kürsüde daha evvel, bir iki defa değil, defalarca müdafaasını yaptığı hususlardır. Bu, bugünkü üslubu en hırçın ve hemen hemen birçok yerlerinde yalanlarla, iftiralarla dolu bir hezeyan manzarası arz ediyor. (AP sıralarından

'bravo' sesleri, alkışlar). Birbiriyle hiç birleşemeyecek, birbiri ile hiç irtibatı olmayacak meseleleri sabit bir mantık ölçüsü içinde, daha doğrusu bir mantıksızlık ölçüsü içinde birleştirmek gayreti güdülmüştür. Ben burada ne Anayasanın 39. maddesinin, ne 40. maddesinin, ne 2. maddesinin, ne 12. maddesinin münakaşasını yapacak değilim. Zaten bu maddelerin 1. ve 2. fıkraları değil, çok kere, bazan 2. bazan 3. fıkrasını almışlardır ki, demin de arzettiğim şekilde prototipten model çıkarmaya uğraşıyorlar, zor iştir bu. Modelden prototipte gidersiniz de, prototipten model çıkarmak zordur.

Şimdi çok şayanı dikkat bir şey var, burada diyor ki, temel hak ve hürriyetleri koruma kanunlarını çıkarırsanız bunu Anayasa Mahkemesi bozar. Çünkü Anayasa Mahkemesi şerefli hâkimlerden vatanperver hâkimlerden müteşekkildir. Şayet Anayasa Mahkemesi bozmazsa, savcılar, hakimler bunu tatbik etmez. Peki şimdi bu mantığı bir tahlil edelim. Eğer Anayasa Mahkemesi şerefli hâkimlerden müteşekkil olduğu için bunu bozacaksa, bozmama ihtimali karşısında, bozmadığı takdirde Anayasa Mahkemesinin durumu nedir? O zaman nedir Anayasa Mahkemesinin durumu, gelin konuştuğunuzu bilin, sonra, gelip de buradan Anayasa Mahkemesi hâkimine, savcıya, hâkime kumanda edemezsiniz. Onun iradesi, vicdan hürriyeti mantık hürriyeti sizin cebinizde mi? (AP sıralarından alkışlar). 141-142. maddeler faşist damgası yer. Çünkü burada 141 ve 142. maddeleri geçen defa tahlil ettik. Sınıf kavgası olsun, nifak olsun, Türkiye birbirine girsin, Türkiye'nin milli bütünlüğü bozulsun. Yok, bu hususta size müsaade etmezler, kimseye müsaade etmezler.

Bir de «Sandıktan çıktık» lâfı var. Sandıktan çıktık bazan birtakım böyle kelimeler alınır espiri haline getirilir, sirküler edilir, dağıtılır. Evet, şurada yazıyor. «Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir..» işte sandık bunun işareti. Bundan sonra sandık geliyor. Şimdi sayıyorsunuz burada birtakım güçlerden bahsediyorsunuz, talebeler, öğret-

menler, şunlar, bunlar. Peki nerede halk (Adalet Partisi sıralarından 'bravo' sesleri, şiddetli alkışlar).

Şimdi burada bir mantık mugalâtası daha vardır. Diyor ki: «1959'da bir iki anlaşma yapılmış, eğer Türkiye dolaylı veyahut direkt olarak bir hücuma mâruz kalırsa Amerika'dan yardım isteyecekmiş. Dolaylı mânâsı da, Türkiye'nin içinden geçmesi ihtimali olan bir şeymiş.»

Şimdi dolaylı manasını Türkiye'nin içinden gelecek bir şey almak, yani Türk Devletinin kendi halkından, kendi müesseselerinden korku içinde olduğunu söylemek gafletin tâ kendisidir. (AP sıralarından 'Bravo' sesleri, alkışlar) Türk Devletinin karşısına neyi koyuyorsunuz dolaylı? Hiçbir şeyi koyamazsınız, onun için aklını başına toplayacak birisi varsa bu tavsiyeyi yapandır aklını başına toplayacak olan. ('Bravo' sesleri alkışlar)

Şimdi bakınız mantık sakatlığına: 1959'da yapılmış bu anlaşma. 27 Mayıs 1960 olmuş. O günün Hükümeti acaba bunu dolaylı bir nevi mesele addetmiş mi? Yardım talebetmiş de yardımına kimse mi gelmemiş.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gene burada Kıbrıs'la ilgili birtakım safsatalar... Yok ikili görüşmeler gizli olmuş, yok herkesin önünde olacaktı. Neymiş? Makarios beyanat vermiş de, buradan Enosis ihtimali çıkıyormuş. Eğer Makarios'a dayanarak Türkiye'de fikir yürütüyorsanız devam edin yürütmeye. Bunlar safsata. Yani demek mi istiyorsunuz Türk Hükümeti Enosise razı oluyor gibi bir tavrın içinde? Bizim söylediklerimize inanmıyorsunuz da, Makarios'ın söylediklerine niçin inanıyorsunuz. (AP sıralarından alkışlar) Eğer bizim söylediklerimize inanmayacaksanız bize bu sualleri niye soruyorsunuz? Söylüyoruz, gene soruyorsunuz, söylüyoruz yine soruyorsunuz. Niye soruyorsunuz inanmıyorsanız?»

Başbakan asıl konuya geliyor konuşmasının sonunda: Amerika ile ilişkilerimize. Bu dostluğu biz kurmadık diyor ve *«27 Mayıs 1960 sabahı ihtilâl kuvvetleri NATO'ya, CENTO'ya bağlı olduklarını ilân ettiler»* diye, TİP dışında hepimiz aynı geminin yolcularıyız anlamına gelen bir tüm-

ceyi, sıkıştırıveriyor konuşmasına. Amerika ile ilgili bölüm şöyle:

«Şimdi bir de Amerika safsatası vardır. Biz söylüyoruz, biz dostluklarımıza bağlıyız, hükümetler arasında değildir, dostluklar, devletler arasındadır. 27 Mayıs 1960 sabahı ihtilâl kuvvetleri NATO'ya CENTO'ya bağlı olduklarını ilân ettiler. Biz yapmadık bu dostlukları, millî menfaatler, geçen gün de bu kürsüde söylendi, bir hesap meselesidir. Biz dostluklarımıza bağlıyız. Karşılıklı menfaatler olmadıkça dostluklar olmaz. Yani hep siz alan durumunda olacaksınız. Kim verecek size, hep alan durumunda? Gayet tabii ki, karşılıklı menfaatler olacak. Tek taraflı dostluk olmaz. Dostluklar menfaatlere dayanır, karşılıklı menfaatlere ve itimatlara dayanır. Biz açık ve aleni olarak söylüyoruz, Amerika bizim NATO içinde dostumuz, Amerika 1947 anlaşması ile bizim dostumuz, Fransa da dostumuz, Almanya da dostumuz. Bunun altında birtakım imalar aramak, yüz defa söyledik, hattâ artık bunları mantık ölçüleri içinde değil, bu kürsüye yakışmayan bizim taşıdığımız mesuliyete yakışmayan elfaz içinde söylemeye bizi mecbur etmeyin.

Şimdi burada arkadaşlarımın tepkisine mucibolan bir şey daha var. Zannediyor ben o meseleyi halledeceğim, diyor ki, «Biz tanınmış adamlarız» öyledir. (AP sıralarından alkışlar) Ama diyor, dün çıkanlar var ortaya, biz belliyiz diyor. (Gürültüler) Şimdi onlara sonra diyor ki, terör rejimi kurmak için söylerler, halk uyanmasın diye söylerler bu yalanları. Uyuyor mu Türk halkı, bir uyuyan varsa sizsiniz, açın gözlerinizi (AP sıralarından şiddetli alkışlar) Ama bundan evvelki bütçenin tümü üzerindeki sözcü Türk halkının uyanık olduğunu söyledi. İşte böyle tezatların içindedirler.

Muhterem milletvekilleri, burada bir misal daha var. İtalya, Fransa, İngiltere misali, Almanya misali yok, buralarda komünist partileri serbesttir. Marksist düşüncenin girdiği meclislerde burada konuşan ses aynı taktiklerin, aynı sedama içindedir. Ortalığı karıştırmak büyük iddia-

lar ortaya atıp her defasında kendinden bahsettirmek bunlar taktiktir. Onun için bundan sonra sözlerinize bu ölçü içinde cevap verecek değilim. (AP sıralarından 'Bravo' sesleri)

Şimdi bir defa daha söyleyelim bunları da sözlerinizi söylemeye yine siz devam edeceksiniz. Bizden ciddiye alınmadığınız zaman da artık kusura bakmayın (AP sıralarından 'Bravo' sesleri sürekli alkışlar). Şimdi benim halledivereceğim şudur muhterem arkadaşlarım; kâr ve kisp peşinde olanların neyi, ne zaman, kime satacakları belli olmaz. Şimdi zannediyorlar ki biz bunun üzerine varmayacağız. Türkiye'nin bir şeyini kimse satamaz, siz bile satamazsınız. (AP sıralarından alkışlar) Yine burada milli kurtuluş hareketinden bahsediliyor. Şunu diyeceğim ki, «Milli kurtuluş hareketi kim, siz kim?» (AP sıralarından 'bravo' sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, çok sayın milletvekilleri; size daha toprak üzerinde, size daha başka meseleler üzerinde mâlûmat arzetmek isterdim. Bakıyorum, uzun saatlerdir sabahın onundan beri dinliyorsunuz. Onun için ümidediyorum ki, bir başka vesile ile bütün balonları delecek cümlede bilgi vardır. Bu itibarla Türk hallı zaten bütün bu balonları 10 Ekim 1965'te deldi Şükran onadır..

*Hepinize saygılar sunarım. (AP sıralarından sürekli alkışlar, 'Bravo' sesleri)**

ORTADOĞU'DA SAVAŞ

Ortadoğu savaşı, önceleri kısa sürede sona erecek yerel bir çatışma olarak görülmüştü pek çoklarınca. Oysa aradan uzun yıllar geçtiği halde hâlâ sürüyor. İki süper devletin dünyaya egemen olma savaşlarında, Ortadoğu eşsiz stratejik değeri ile, her ikisi için vazgeçilemez bir böl-

* TBMM Tutanak Der. Dev: 2, Top. 2, C: 14, S: 789-790, 795-797.

gedir. Bu bölgenin kuzey duvarını oluşturan Türkiye'nin Amerika açısından önemi, Sovyetler Birliği'ni, Avrupa'dan Güneydoğu Asya ve Kore'ye dek uzanan askeri üsler zinciri ile kuşatma planının suya düşeceği ortaya çıktıktan sonra, daha da artmıştır. Ortadoğu'nun stratejik öneminin yanında, petrol bölgesi olması da başlıbaşına önem taşımaktadır. Ne var ki, İsrail'i desteklemesi, Amerika için ciddi bir handikap olmuştu. Arap hükûmetleri Amerika ile yakın ilişkiler içinde görünmeyi göze alamazdı. Amerikan petrol sermayesi ile içli dışlı olan Suud prensleri bile, Amerika'dan yana görünmekten çekinmişlerdir. Bu durumdan yararlanan Sovyetler Birliği Suriye ve Mısır'la dostluk ilişkileri kurmayı başarmıştır. 1967 ve sonraki yıllarda, yani Afrika'nın Vietnam'da zafer kazanamayacağı gittikçe netleşen çizgilerle ortaya çıkmaya başlayınca, Ortadoğunun bir hareket üssü olarak kullanılması görüşü, Amerikan siyasi ve askeri çevrelerinde gittikçe ağırlık kazanan bir görüş haline gelmiştir. Böyle olunca da, Türkiye'de demokrasinin bir Amerikan ileri karakoluna yaraşacak biçime sokulması, yani Türkiye İşçi Partisi'nin her ne pahasına olursa olsun saf dışı edilmesi, Amerika bakımından bir zorunluk haline gelmiştir. Başbakan yukarıdaki konuşmasında *size mi kalmış milli kurtuluş savaşı yapmak* derken, sadece bizim iş çevrelerinin değil, Amerikan emperyalizminin de çıkarlarını savunuyordu. Amerika'nın sanıyorum daha o yıllarda Türkiye hakkında ileriye dönük bir planı vardı: Türkiye aracılığı ile Arap dünyasına girmek... Oysa Türkiye İşçi Partisi tüm bu hesapları altüst etmeye kararlı olduğunu gösteren adımlar atıyor, *Amerikalılara karşı pasif direnme kampanyasını* başlatıyor ve yurt düzeyinde, özellikle Doğu ve Güneydoğuda mitingler düzenliyor, 6. Filonun Türk limanlarını her ziyaretini protesto ediyordu. Hele Amerika'ya karşı hareketin başka bir partiye de bulaşma istidadı göstermesi, hükûmeti çileden çıkarmıştı. Başbakan yukarıya bölümlerini aldığımız konuşmasının Millet partisine ayırdığı yerinde, bu partiyi TİP paraleline düşmekle suçlayacaktı. «*Fi-*

*kirleriniz TİP'ne benzedi demişiz, bu alınganlığın içerisinde ellerine ne geçirmişlerse, Maliye Bakanı arkadaşımla bana fırlatmışlardır. (...) Buradaki mesele bir Amerikan özentisidir. Bu aslında MP'nin Amerikan düşmanlığına girdiğinden beri böyle imâları, böyle tarizleri yapar ve onun altında da devam ediyor. (...) Bir tabir daha var: Zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapmak.»**

Böylece Adalet Partisi iktidarının Sağ Sol ayrımı gözetmeden Amerika ile imzalanmış sözleşme ve ittifakların savunucusu ve koruyucusu görevini üstlendiği pek açık olarak ortaya çıkmış bulunuyordu.

Başbakanın konuşmasında geçen bir tümce de ilginçti. Başbakan dostlukların hükümetler arasında olmayıp devletler arasında olduğunu belirttikten sonra, şöyle bir tümce kullanıyor: *«27 Mayıs 1960 sabahı ihtilâl kuvvetleri Nato'ya Cento'ya bağlı olduklarını ilân ettiler»* diyor. Ne demek istiyordu sayın Demirel? Neden hiç ilgisi yokken 27 Mayıs'tan söz etmişti. Önce hemen şunu belirtelim ki, 27 Mayıs bir ihtilâl değil, bir askeri darbe idi. Bu darbeyi gerçekleştirenler dileselerdi, kuşkusuz Amerika ile imzalanmış antlaşmaları yürürlükten kaldırabilirlerdi. Tabii böyle bir kararın hukuksal ve siyasal sonuçlarına katlanarak. Acaba Başbakan bize; *Ordu Amerika ile imzalanmış antlaşmalara bağlıdır, Amerika'ya, NATO'ya karşı çıkabileceğini hiç düşünmeyin; Ordunun sizi desteklemesine olanak yoktur* demek mi istemişti? Türkiye İşçi Partisi hiçbir zaman *darbe* yanlısı olmamıştı. Evet 27 Mayıs'tan sonra beliren umutlara ve 1961 Anayasasına içtenlikle sahip çıkmıştık. Ama bu daha öteye gitmezdi. Çünkü biz sosyalisttik ve sosyalizmin darbe ile tepeden inme kurulamayacağını biliyorduk. Bu alandaki deneylerimiz öğretmişti bunu bize. Silahlı Kuvvetlerin politikaya yön vermeye kalkışmasına oldum olası karşıydık; hâlâ da karşıyız. Demokrasi ve Sosyalizm ancak aşağıdan yukarı, yani bu sistemlere halkın sahip çıkması ile kurulur. Başka bir yol, bir kestir-

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 14, S. 286-287.

me yol yoktur. Türkiye İşçi Partisi'ne girdiğimiz ilk günden beri *halkın söz ve karar sahibi olması* için çalışıyorduk. Halkın sorunları kavramasına, politik bilince ulaşmasına yardımcı olmak için uğraşıyorduk. Bir noktayı daha her vesileyle vurgulamıştık: Bağımsızlığımızı; bağımsız sosyalistlerdik. Sadece organik anlamda değil, düşün alanında da bağımsızlık. Bunları yıllardır dilimizin döndüğü kadar anlatıyorduk. Ama işte Başbakan, İçişleri Bakanı çıkmışlar Türkiye İşçi Partisi'nin Moskova'dan emir aldığını söylüyorlardı. Biz Amerika'ya karşı çıkıyorduk ulusal Bağımsızlık adına. Onlar da diyorlardı ki: bu direktifi Moskova'dan aldılar. Moskova Türkiye'yi Amerika'nın askeri şemsiyesi dışına çekmek istiyor. Türkiye İşçi Partisi'ni buna alet ediyor. İçişleri Bakanı: *Bunların sosyalistliği Batılıların anladığı anlamda değil; bunlar Guy Mollet gibi, Willy Brant gibi sosyalist değiller,** diyordu. Sükan'ın Willy Brant ve Mollet türü bir sosyalizme yeşil ışık yakılabileceği anlamına gelen sözlerinin aslında sosyalizmle bir ilgisi yoktu. Sorun Amerika'ya karşı olup olmamaktı. Biz Amerika'ya karşıydık, çünkü ülkesinde Amerikan askeri üslerini barındıran bir Türkiye savaşta ilk hedef olacaktı. Yani yok olacaktı. Bloklar dışı Türkiye'nin ise, savaş dışı kalabilme olasılığı vardı. Amerika'nın ileri karakolu durumunda olan bir Türkiye, atom savaşının ilk kurbanı olmaya mahkûmdu. Oysa bağımsız bir Türkiye inandırıcı bir yansızlık politikası izleyerek paçasını kurtarabilirdi. Saldırıya uğrarsa, Amerika, NATO, bize yardım etmek zorundaydılar. Burada bunun tartışmasını yapmak istemiyorum. Bu sorunun askeri yanı. Ama bizi Amerikan emperyalizmine, kapitalist sisteme karşı olmaya iten nedenlerin başında, Türkiye'nin uluslararası tekellere bağlı kaldığı sürece, benliğini koruyarak kalkınmasının olanaksız olması gelmektedir. Türkiye kapitalist yoldan kalkınamaz. Bunu Cumhuriyet tarihimiz yadsınamayacak bir kesinlikle kanıtlamıştır. Uluslararası Sermaye ahtapotunun kanı-

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 14, S. 444.

mızı emen vantuzlu kolları arasında, onunla rekabet etmeye kesinlikle olanak yoktur. Tek çıkar yol emperyalizm ve kapitalizmin zincirlerini kırarak, hepimizin kardeşçe dayanışarak, ortaklaşa özveride bulunarak bağımsız bir sosyalist düzen kurmamızdır. Emekçilerin söz ve karar sahibi olacağı bir yeni düzen... İçinde bulunduğumuz durumda bunun ilk adımı, Amerikan emperyalizmine karşı ikinci ulusal kurtuluşun bayrağını açmaktı, açmaktır. Türkiye'de böyle bir partinin varlığına ve gelişmesine, özellikle Ortadoğu'nun stratejik önemi 1967'de ön plana çıktığı bir sırada, Amerika göz yumamazdı. Yummuyordu. Adalet Partisi'nin hırçınlığıda bunu gösteriyordu. Nitekim Adalet Partisi iktidarının sözcüleri, Başbakan, İçişleri Bakanı ve Gurup sözcüsü Aydın Yalçın, Millet Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi'ni de Amerikan düşmanlığı ve Türkiye İşçi Partisi paraleline düşmekle suçlayacaklardır.*

İşimizin zor, çok zor olduğunu biliyorduk. Bilim düşüncesine, akla dayalı politika yapmak ve bilinçlenecek halk yığınları ile iktidara gelmeyi amaçlamak, Türkiye gibi duyguları ile düşünen, duyguları ile karar veren bir toplumda, ürünlerini uzun vadede verecek bir büyük sabır işiydi. Biz böyle çetin bir yolun yolcularıydık.

1967, Türkiye İşçi Partisi için hareketli ve bir ölçüde başarılı bir yıl oldu. Bir yıl önce başlattığımız *Amerikalılarla yurttaşların ilişki kurmaması, ilişkileri varsa kesmelerini amaçlayan Pasif Direnme* yurt düzeyine yayılıyordu. Ayrıca 6. Filonun ziyaretleri İzmir'de, İstanbul'da gençlerin tepkisi ile karşılanıyordu. İstanbul'da tıbbiyeli Şafak Kutal ve arkadaşları Dolmabahçe'de 6. Filoya karşı çadır kurmuş, açlık grevine yatınışlardı. Telle beni de aralarında görmek istediklerini bildirmişlerdi. Çok istediğim halde gidememiştim. Güneydoğuda Hakkâri'ye, Kuzeydo-

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 14, S. 760, 762, 764 ve 787.

ğuda Posof'a kadar uzanan uzun bir yolculuğa çıkmıştık. Kalabalık mitinglerde *İkinci Ulusal Kurtuluş* için Amerikan emperyalizmine karşı mücadelenin neden zorunlu olduğunu anlatmaya çalışmıştık. Van'da, Kars'ta, Ağrı'da, Iğdır'da, Sarıkamış'ta, uğradığımız her kasaba ve köyde, yurttaşlarımız bizi dikkatle dinlemişler, sorular sormuşlardı. Biz de Amerikan üslerinin bizi savaşın ilk vurulacak hedefi haline getirdiğini anlatmıştık. Emperyalist sistemin ne olduğunu, kapitalizmin ne olduğunu, tarihimizden örnekler vererek anlatmak fırsatı bulmuştuk. Amerika'dan ve Sovyetler'den aynı uzaklıkta, bağımsız bir dış politika izlemenin tek çıkar yol olduğunu açıklamıştık. 1967'de Amerika'dan söz edilmeyen bir konuşmamız, bir demecimiz, bir bildirimiz yoktur desem yalan olmaz. Ortadoğu karışmaya başlayınca Amerikan üsleri sorunu bizi daha çok tedirgin ediyordu.

Bununla ilgili olarak, Genel Yönetim Kuruluna sunulmak üzere Merkez Yürütme Kurulunun 1 Mart 1967 günü kabul etmiş olduğu, Dünya ve Yurt olaylarına ilişkin rapordan, Ortadoğu üzerindeki değerlendirmeleri buraya aktarmak istiyorum. Dünya Barışı ve Vietnam; Çin'de Olup Bitenler; Avrupa'da Durum; başlıkları altında sunulan analiz ve değerlenmelerden sonra, Ortadoğu ve Kıbrıs başlıklı bölüm geliyor. Biz bu bölümün Ortadoğu ile ilgili kısmını sunuyoruz:

«Amerika'nın Ortadoğuda sürdürdüğü etkin saldırgan politika, yurt olaylarında da kendini kuvvetle hissettirmekte, Amerikanın nüfuzu altına düşmüş bir memleket olarak, cereyan eden bütün olaylarda ve politik hayatın her kesiminde ön planda rol oynamaktadır. Birbirinden bağımsız ve ilişkisiz görülen hadiseler, ancak Amerika'nın etkisi açısından değerlendirildiği zaman bir mânâ kazanmaktadır.

«Türkiye'de Amerikan aleyhinde hareketin daha da gelişmesi halinde buradaki menfaat ve imtiyazlarını koruyabilmek için Amerika'nın doğu ve güneydoğu illerimizde kışkırtmalar yaparak merkezi hükûmete karşı, hatta

silahlı bir çatışmayı hazırlaması, daima gözönünde tutulması gereken bir büyük meseledir.

*«Amerikan emperyalizminin gerek dünya hegemonyası kurma strateji ve planları bakımından, gerekse Ortadoğu'daki petrol menfaatleri bakımından bu kışkırtmaları yalnız Türkiye'de değil, hatta Irak, İran ve Suriye'de yürütmesi, keza gözden uzak tutulmaması gereken bir konudur. Bu tehlikelerin Türkiye'miz açısından önlenmesi için, herşeyden önce Amerikan emperyalizminin içişlerimize müdahale sayılacak bu gibi kışkırtmalarına ve gizli faaliyetlerine son vermek gerekmektedir. Ayrıca Doğu ve Güneydoğu'da yaşayan vatandaşlarımıza farklı muamele yapılmasına kesinlikle son verilerek ve Anayasa hak ve hürriyetleri eksiksiz, tastamam uygulanarak, bu kardeşlerimizin kendilerini, ülkemizin tam haklarına sahip vatandaşları olarak görmeleri sağlanmalıdır. Böylece bu kardeşlerimizi kendi öz yurtlarına karşı kışkırtma umutları tamamiyle suya düşecektir.»**

Bu arada silahlı sopalı saldırılar sürüyordu. Partimizin Sakarya'da düzenlediği kapalı salon toplantısını, kimi İmam-Hatip'li öğrencilerle Komünizmle Mücadele derneğinden kimi zorbalar, engellemeye kalkmışlar, olay çıkarmışlar, birkaç yurttaşın yaralanmasına neden olmuşlardı. Biz bu saldırı olaylarından Adalet Partisi iktidarını sorumlu tutuyorduk. Basın Bültenimizde Hükûmeti sorumlu tutmamızın nedenleri şöyle belirtiliyordu:

«Anayasa, kanun ve nizamın bu açık ihlâllerinden AP iktidarı sorumludur. Sorumludur, çünkü Komünizmle Mücadele derneklerinin, taşlı sopalı saldırılar, baştan başa küfür, yalan ve iftira dolu yayımlarla Anayasanın himayesindeki temel hak ve hürriyetleri tahribe çalıştıkları defalarca sabit olmuşken, AP iktidarı bu dernekleri kapatacak yerde bunlara bütçeden yardım yapılmasını sağlamıştır. AP iktidarının gerek Büyük Meclisteki sözcülerinin tutum ve davranışları, gerek İçişleri Bakanının Türkiye İş-

* Başkanlık Bürosu, 3 Mart 1967 gün ve 155 sayılı bülten.

çi Partisi ile ilgili ve Meclis kürsüsünden hak ettiği cevabı alan kışkırtıcı yalan beyanları, kanundışı olaylara zemin hazırlamıştır ve hazırlamaktadır.

AP iktidarının bu genel mahiyetteki sorumluluğundan başka, Demirel hükümeti ve ona izafetle Sakarya Valiliği Sakarya olaylarından doğrudan doğruya sorumludurlar. Mani zabıta tedbiri almamışlardır. Böyle bir olayın hazırlıklarından bilgileri olmalı gerektiğine göre önleyici tedbir almayanlar sorumludurlar.

Beri yandan gazetelerden öğrendiğimize göre, nezaret altına alınanlardan hemen hepsi Türkiye İşçi Partilidir. Kanuni bir toplantıyı sabota etmek için türlü zorbalıklara başvuran, bıçak çekip hatiplere jilet atanlar yakalanacak yerde, saldırıya uğrayan ve nefis müdafaası durumunda bulunanların nezarete alınması, Sakaryalı idare amirlerinin ve Demirel hükümetinin sorumluluğunu ortaya koymaktadır.

Demirel hükümetine ve onun yarattığı tahrikçi ortamdan yararlanarak, Türkiye'de orman kanununun hüküm sürdüğünü sanan bilcümle beyinsiz zorbalara Türkiye'de halktan yana bir Anayasa olduğunu ve bu Anayasayı korumaya azimli, hızla uyanan bir halk bulunduğunu hatırlatırım.

Türkiye İşçi Partisi altı yıldır bu gibi saldırılara çok kere göğüs germiş ve her saldırıdan biraz daha azimli, biraz daha güçlenmiş olarak çıkmıştır. Zira emekçi halkımızın uyanışı bu gibi zorbalıklarla daha da hızlanmaktadır.

Hükümete ve onun tutum ve davranışından cesaret alan bilcümle halk düşmanı zorbalara Türkiye İşçi Partisi'nin hakları çiğnetmeyeceğini ve meşru müdafaa halinde bırakılacağı bir durumda saldırıya ayni vasıtalarla mukabelede bulunarak kendi gücüyle saldırganı zararsız hale getireceğini ihtar ederim.

Toprak ağaları, aracı sermayedarlar ve adamları, emekçi halkımızın haklarına sahip çıkmasını engelleyemeyeceklerdir. Zafer, tam bağımsız, demokratik ve sosyalist

Türkiye'yi kuracak olan emekçilerin ve onların biricik siyasi örgütü Türkiye İşçi Partisi'nin olacaktır.»

CİDDİ ve YENİ BİR SORUN

İşçi Partisi kurulduğu günden beri Anayasanın eksiksiz, tastamam uygulanmasını istiyordu. Kimden istiyordu? İktidarı ellerinde tutanlardan, yani günün hükûmetlerinden. Oysa bu hükûmetler Anayasanın öngördüğü yollardan iktidara gelmişlerdi. Bunlar yasal, meşru iktidarlardı. Ne var ki, TİP'e göre bu iktidarlar Anayasanın kimi temel ilkelerini, kimi temel maddelerini tam anlamıyla uygulamıyorlardı. Örneğin: Türkiye Cumhuriyetinin Sosyal bir Hukuk Devleti olduğu hakkındaki 2. maddenin gerekçesinde belirtilen esaslara uymuyorlardı. Gerekçede belirtildiği gibi, Sosyal Devlet biçimsel hak ve özgürlüklere bağlılığını ilan etmenin ötesinde, ekonomik bakımdan zayıf durumda olan ve başkalarına bağlı olarak yaşayan kişilerden, yani emekçi halktan yana olan Devletti. Yani emekçilerin hak ve özgürlüklerini eylemli olarak güvence altına alan bir Devletti. Oysa Bey Takımının ve Burjuvaların Devleti elinde tutan iktidarları, Sosyal Devlet ilkesinin emekçilerin günlük yaşamlarında gerçekleşmesi için hiçbir şey yapmıyor, hiçbir somut adım atmıyorlardı. TİP'in görüşü, bunlar sınıf karakterlerinin gereği olarak bu yönde herhangi bir adım atamazlardı. Sosyal Devlet ilkesinin soyut bir ilke olmaktan çıkıp, gerçek bir düzenleme haline gelebilmesi için, Bey Takımı ve Burjuva partilerinin karşısında bir İşçi ve Emekçi Partisinin varlığına gerek vardı. TİP bu boşluğu doldurmuş ve şimdi Anayasanın ihmal edilen, askıya alınan tüm ilke ve maddelerinin uygulanmasını istiyordu. Adalet Partisi'nin rahatsızlığı ve hırçınlığı buradan kaynaklanıyordu. Demirel Mecliste: 'TİP sözcüsü kendi Anayasa yorumlarına uygun davranılıncaya kadar, Anayasanın eksik uygulandığını, çiğnendiğini söyleyecektir. Bizim onların yorumunu kabul etmemiz beklenemez. Kaldı ki,

Anayasalar semavi metinler değildir; değiştirilir' derken çağdaş Devlet Hukukunun yeni ve ciddi bir sorununa bilmeden değinmiş oluyordu. *Halkların kendi kaderlerini belirleme hakkı* Birleşmiş Milletler Yasası ve Genel Kurulun 1514 sayılı kararı ile ve daha başka belgelerle Pozitif Hukuka girmiştir. Ancak bu hak bir halkın yabancı boyunduruğundan kurtulması halinde sözkonusudur. Bizim sorunumuzsa başkadır: Devletin Anayasal düzeni içinde hakları yadsınan emekçi halkın bu haklarını tanıtma savaşımıdır. Zor ve ince bir sorundur. Çağdaş Hukukta buna *Devrim Hakkı* adı veriliyor. Yani kurulu düzeni değiştirme hakkı...

Evet, biz yukarda altını çizdiğimiz Anayasanın Sosyal Devlet ilkesine dayanarak, emekçilerin ekonomik, sosyal, kültürel ve politik haklarını bağımsız bir politik parti içinde örgütlenerek ve onun aracılığı ile fiilen elde etmeleri ve kullanmaları için, Anayasa düzeni içinde iktidar savaşımı yapmaya ve kendi bilinçli oyları ile iktidarı ele alıp düzeni gene Anayasa doğrultusunda daha adil, daha haklı, daha özgür bir düzen haline getirmeye hakları olduğunu savunuyorduk. Yani Anayasanın eksiksiz ve tastamam uygulanmasını istiyorduk. Bunun için de, bir anlamda Anayasayı eksiksiz ve tastamam uygulamayanlara karşı Anayasanın başlangıç bölümünde yazılı olan 'direnme hakkını' kullanıyorduk. Ama bu hiç de kolay olmuyordu. Şimdi Mecliste bir gurup kurmayı başardığımız halde, istenmeyen bir parti olduğumuz imgesini yaratmak için, yabancı buyruğunda olduğumuz ileri sürülüyor ve saldırılara uğruyorduk. Hasımlarımızın elinde güçlü silahlar vardı. Bunların belki en güçlüsü, emekçi halk yığınlarının büyük çoğunluğu ile, henüz egemen sınıfların sömürdüğü duygusal dünya görüşlerine bağlı olmaları, gerçekleri henüz görmemeleri ve gerçek anlamda politik bilince ulaşmamış olmaları geliyordu. Sözcükler, kavramlar, zamanla gerçek içeriklerini yitirebilirler. Buna karşın gene de kullanılırlar. Örneğin bizde ulusal bağımsızlık kavramı, yıllardır toplumsal gerçeklerimizle hiçbir ilgisi kalmadı-

ğı halde, belki de bundan dolayı, eskiden olduğundan daha yaygın biçimde kullanılıyor. Devlet adamlarımız, politikacılarımız ulusal bayram günlerinde yaptıkları konuşmalarda, ulusal bağımsızlığın Devletimiz, ulusumuz için nasıl vazgeçilmez bir yaşam biçimi olduğunu vurguluyorlar. Öğretmenlere öğüt veriyorlar: öğrencilerinize ulusal bağımsızlığın ne zor koşullarda ve ne büyük özverilerle kazanıldığını öğretin diyorlar. Bu Atatürk'ün onlara en değerli, en büyük armağanıdır diyorlar. Oysa Türkiye artık Ulusal Kurtuluş günlerinin Türkiye'si değildir. Ülkesinde Amerikan askeri üslerinin bulunduğu, dışa bağımlı, borca batık bir ülkedir. Atatürk'ün Tam Bağımsızlık dediği ve politikada, ekonomide, maliyede, askerlikte, kültürde... ve başka alanlarda tam serbestlik olarak tanımladığı bağımsızlıktan eser kalmamıştır...

İşçi Partisi halkımızı bu aldatmacanın tutsağı olmaktan kurtarmaya uğramıştır. Ulusal Bayramlarda resmi söylevlerle gerçekler arasındaki tezadın altını çizmeye çalışmıştır. Atatürk'ün 29. ölüm yıldönümünde Basma şu demeci vermiştik:

«Atatürk öleli 29 yıl oluyor. Onu derin saygı ve yürekten sevgi ile anıyoruz.

«Atatürk her şeyden önce HALASKÂR GAZİ MUSTAFA KEMAL PAŞADIR. Emperyalizme karşı tarihin ilk milli savaşının önderidir. Bütün mazlum esir milletlere hürriyet yolunu göstermiş olan büyük kurtarıcıdır. Sevgimizin, saygımızın asıl nedeni budur. Ününün sınırlarımızı aşmasının nedeni de budur.

«O hayatı boyunca 'Ya İstiklâl, ya ölüm' parolasına sadık kaldı. Bütün Atatürk devrimlerinin temelinde, kayıtsız şartsız istiklâl ilkesi yatar.

«15 yıl bağımsız yaşadık. Hiçbir devletin nüfuzu altına girmedik. Güvenliğimizi kendi gücümüzle sağladık. Türkiye, 15 yıl dostun düşmanın saydığı, itibarlı bir varlık oldu. Sözüne kulak verilen bir varlık. 15 yıl esir milletlerin umut gözü ile baktığı bir ülke...

«Ve de 15 yıl hepimiz umutla yaşadık: Emperyalizmin

kaba boyunduruğundan kurtulmuş olmanın sevinci ile, yerli kapitalizmin emperyalizmi tekrar davet edeceğini düşünmeden ve politik bağımsızlığı ekonomik ve sosyal bağımsızlık temellerine oturtmadan, yedisinden yetmişine, hepimiz umutla yaşadık.

«Atatürk hayattayken herşey yolunda gibi göründü. Fakat O'nun ağırlığı ortadan kalkınca sihir bozuldu. Yavaş yavaş emperyalizmin yeniden boyunduruğuna girdik.

«29 yılda Türkiye, Amerikan üslerinin kapladığı; Bakanlıklarında Amerikan 'danışmanlarının' çalıştığı; en ücra köylerinde Amerikan ajanı 'Barış gönüllülerinin' dolaştığı; dış borca boğulmuş; ekonomisi, maliyesi 'Duyunu Umumiye'yi andıran kurumların denetiminde; 30000'den çok Amerikan askerinin ve personelinin, kapitülasyonlar zamanındakilere benzer imtiyazlardan yararlanan bir ülke haline gelmiştir.

«Atatürk'ü saygı ve sevgiyle anmanın, ona en yaraşır şekli, bu acı gerçekleri ortaya koymak, Amerika'ya karşı yürütülen İkinci Milli Kurtuluş Mücadelemize hız vermektir.

«Aziz Atatürk,

*«Cumhuriyeti gençliğe emanet etmekle ne kadar isabet etmişsin. İzmir'in Kordon boyunda ve Dolmabahçe'de, körpecik göğüslerini düşmana siper edenler, senin genç evlâtlarındır. Onlar sana ihanet etmediler. Biz sana ihanet etmedik.»**

1947'de tarihin bir sayfası çevrilmişti: Ulusal Kurtuluş Savaşı Türkiye'si ile bağlarımız koparılmış; bağımsızlığın sadece sözü kalmıştı. Amerika ile imzalanan ilk iki anlaşmayı, Demokrat Parti iktidarı yıllarında, sayısını belki kendilerinin bile bilmediği, yazılı ve de sözlü bir sürü anlaşma izlemişti. 1960'lı yıllara gelindiğinde içi boş bir sözcük haline dönüşen 'Bağımsızlık' ancak Bayramlarda gürültülü söylevlerin vurguladığı bir tarih olayı idi. Ne siyaset

* TİP Haberleri, Yıl 1, Sayı 1, 15 Kasım 1967.

adamları, ne basın, bu uyutma operasyonuna tepki gösteriyordu. Türkiye İşçi Partisi Meclis kürsüsünden gerçekleri açıklayınca kıyamet kopmuştu. Biz olayın ardını bırakmadık. Bir soru önergesi ile Amerika ile imzalanan antlaşmaların sayısını sorduk. Yanıt alamıyorduk. Aylar sonra Dışişleri Bakanı Çağlayangil, Amerika ile bir *çerçeve anlaşması* imzalanacağını açıklarken, bunlardan bir kısmının sözlü anlaşmalar olduğunu söylemişti. Çerçeve anlaşması ile Amerikan üslerinin adı değişti, NATO ile ortak tesisler oldu. Bir de yanılmıyorsam Amerikalı nöbetçilerin yerini Mehmetçikler aldı. Aradan yirmi yıl daha geçti: durumda esaslı bir değişiklik olduğunu sanmıyorum. Bu üsler Amerikan üssüdür. Pentagona bağlı ileri karakollardır. NATO'ya bağlıdır demek bir şeyi değiştirmez. NATO başkomutanı Amerikalıdır. Kaldı ki İncirlik ve Çiğli üsleri ABD'ye aittir. Ama asıl önemlisi ister NATO'ya, ister ABD'ye ait olsunlar, topraklarımızda bu üslerin varlığı Türkiye'yi ilk hedeflerden biri haline getirmiştir.

Bundan başka Dünya Kapitalist sistemine bağlı kaldıkça, Türkiye'nin, gerçekten bir endüstri ülkesi olmasına, temel sosyal sorunlarına gerçekten çözüm bulmasına olanak yoktur. Türkiye bir kısır döngü içindedir: Dış borçlar Devlet hazinesinin bellibaşlı bir gelir kaynağıdır. Devletin askeri ve sivil alanlardaki görevlerini yerine getirmesinde dış borçlanmalar yıllardır kabarmış, vazgeçilemez bir hal almıştır. Beriyandan yeni borçlanmaların önemli bir kısmı faizlerin karşılanmasına ayrılmaktadır. Aslında dış borçlar Türkiye'ye Emperyalizm tarafından *dayatılmıştır*. Cumhuriyet Türkiye'si, Atatürk'ün ölümünden sonra, *Osmanlı Devletinin, dış borçlanmalarla ayakta durmaya çabalama* politikasına dönmüştür. Daha önceki küçük borçlanmalar bir yana bırakılırsa, sürekli ve artan tutarlarda borçlanma kısır döngüsüne Truman doktrini uyarınca 1947 ve 1948' de Amerika ile imzalanan ikili anlaşmalarla girmiştir. Bu kısır döngüden kurtulmadıkça, Türkiye'nin ulusal bağımsızlığına yeniden kavuşması ve kalkınıp ilerlemesi olanaksızdır. Bu gerçeklerin tam bilincinde olan Türkiye İşçi Par-

tisi ulusal bağımsızlık için savaşımı, başta gelen, vazgeçilmez bir amaç olarak görüyordu. Ve ilk hedefimiz bizi borca bağlamış ve üslerle bizi bir ileri karakolu durumuna sokmuş Amerika idi... Bizden başka bu gerçeklere parmak basan yoktu. Bu da ayrıca anlamlıydı. Demek ki bu gerçekleri bilip de söylemeyenlerin bunda bir çıkarları vardı. Biz olayların üzerine gitmekle, onların da maskelerini düşürüyorduk. Politikanın böylece rayına oturmasına hizmet ediyorduk.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VİETNAM SAVAŞI VE RUSSELL MAHKEMESİ

Daha önce gelen daveti kabul ettiğimizi yazmıştım. Hazırlık toplantısı 13 - 15 Kasım 1966'da Londra'da yapıldı. Russell Mahkemesi ünlü matematikçi ve filozof Lord Bertrand Russell'in girişimi sonucunda kuruldu. Devletler Hukuku kuralları karşısında, Amerika'nın Vietnam'da sürdürdüğü savaşın değerlendirmesini yapacak ve Hukuka göre hüküm verecekti. Dünya tarihinde ilk kez 1945'te Nurenberg'de kurulan Mahkeme, savaşta işlenen suçlardan dolayı Nazi iktidarı sorumlularını yargılamış ve sanıkların büyük çoğunluğunu ölüm cezasına çarptırmıştı. Ayrıca Nurenberg Mahkemesi, Barışa karşı işlenen suçlar, Savaş suçları ve İnsanlığa karşı işlenen suçlar olmak üzere üç suç kategorisinin tanımlarını yapmıştı. Nurenberg Mahkemesinin kuruluşu, bu Mahkemenin tanımladığı suçlar ve Nazi Savaş suçlularınm hüküm giymesi İnsanlık tarihinde yepyeni bir dönemin başlangıcı olmuştu. Birleşmiş Milletler Örgütü de, 11 Kasım 1946 günlü kararı ile Soykırım'ı, (génocide) tanımlamış ve suç olarak ilân etmişti... Bu dört kategori suç o günlerden beri pozitif Devletler Hukukunun bir parçasıdır. Russell Mahkemesi, Amerika'nın Vietnam'da sürdürdüğü savaşı, bu dört suç kategorisi açısından ele alacak; olayları yerinde gözlemleyerek inceleyecek; tanıklar dinleyecek ve bir karara varacaktı.

Londra'da 13 Kasım'da başlayan toplantıda önce bu esas saptandı. Mahkemenin 15 yargıcı ve Başkanları seçildi. Yargıçlar şu kişilerden oluşuyordu:

Gunther Anders, Filozof ve yazar, (Alman).

Mehmet Ali Aybar, İstanbul Üniversitesi Devletler Hu-

kuku eski doçenti, Türkiye İşçi Partisi genel başkanı, milletvekili. (Türk)

Lelio Basso, Roma Üniversitesinde sosyoloji profesörü, İtalyan parlamentosu üyelerinden, Devletler Hukuku uzmanı. (İtalyan)

Simonne de Beauvoir, yazar, (Fransız).

Lazaro Cardenas, Meksika eski Cumhurbaşkanı.

Stokley Carmichael, Amerikan Yurttaşlık Hakları hareketinin lideri.

Vladmir Dedijer, Tarihçi, (Yugoslav).

Dave Dellinger, Libération gazetesi başyazarı (Amerikalı).

İssak Deutscher, Tarihçi, (İngiliz).

Amado Hernandez, Şair, Filipin Demokratik İşçi Partisi lideri.

Mahmud Ali Kasuri, Pakistan Yargıtay Mahkemesi Avukatlarından.

Kınju Morikava, Hukukçu, Yurttaşlık Hakları Japon Birliği Başkan yardımcısı.

Bertrand Russell, İngiliz filozof, Nobel ödülü sahibi.

Sholchi Sakata, Fizikçi, Nagoya Üniversitesi profesörlerinden.

Jean-Paul Sartre, Fransız yazar.

Laurent Schwartz, Fransız Matematikçi.

Sonradan seçilen üyeler de şunlardır:

Wolfgang Abendorth, Alman Hukuk Doktoru.

James Baldwin, Siyah Amerikalı Yazar.

Lawrence Daly, Sendikacı, (İngiliz).

Karl Oglesoy, Amerikalı Yazar.

Melba Hernandez, Dünya Barış Konseyi üyesi, (Kübalı).

Peter Weiss, İsveçli yazar.

Russell, Sartre, Dedijer ve Schwartz Mahkemenin başkanlığına seçildiler.*

* Tribunal Russell, T. 1, pp. 19-20, Gallimard, 1967.

Devletler Hukukunda önemli bir adımdı Nurenberg Mahkemeleri. Ne var ki, savaşı kazanan devletlerin Nazi sorumlularını cezalandırmak için kurdukları bir mahkeme oluşu, onun 'yansızlığına' kuşku düşürebilecek bir olgu idi. Üstelik görevi bitince yaşamının sona ermiş olması da, bu alandaki boşluğun sürüp gitmesine neden olmuştu. Barışa karşı suçlar, Savaş suçları, İnsanlığa karşı suçlar ve de Soykırımlar, birbirini izliyor; suçlulardan hesap sorulmuyordu. Nurenberg Mahkemesini kuran devletlerden biri olan Amerika, Vietnam'a saldırmış, Nazi Almanya'sı gibi savaş suçları, insanlığa karşı suçlar işliyor, çocuk, kadın erkek, genç ihtiyar gözetmeden, Vietnam halkını yoketmek için, *bilyalı bomba*lar, Napalm bombaları kullanıyordu. Bu, ulusal kurtuluşları için, bağımsızlıkları için savaşan; Emperyalizme başkaldırma cüretini gösteren, ya da gösterecek olan tüm yoksul halklara gözdağı veren bir savaştı. Ama bu vahşete karşı olan insanların sayısı her ülkede gözle görülecek biçimde, hem de hızla artıyordu. Hatta Vietnam savaşını başlatmış olan ve sürdürenlerin karşısına pekçok Amerikan yurttaşı çıkıyor, savaşın durdurulmasını istiyordu. Hemen her yerde Vietnam halkına yardım komiteleri kuruluyordu. Böylece Nurenberg Mahkemesi gibi İnsanlığa karşı işlenen suçların hesabını soracak bir Mahkemenin kurulması düşünü, zihinlerde ve vicdanlarda yerediyordu. Ama o günün koşullarında hiçbir Devlet böyle bir Mahkeme kuramazdı. Nurenberg Mahkemesinin boşluğunu dolduracak Mahkemenin onun zaaflarını taşımaması gerekirdi. Yeni Mahkeme İnsanlığın Vietnamda işlenen korkunç cinayetlerin, insanlık vicdanında uyandırdığı isyandan güç alan yansız ve de gayrıresmi bir girişimden doğmalıydı. Bertrand Russell'in girişimi, dünyanın tüm namuslu insanlarının sessiz çağrılarına, bekledikleri yanıt olmuştur.

Mahkeme ilk oturumunu Paris'te yapacaktı. Londra'da böyle karar alınmıştı. Fransız hükümeti izin vermeyince, ilk oturum 2 Mayıs 1967 sabahı Stockholmda, Sartre'nin açış konuşmasıyla başladı. 10 Mayıs'a kadar çalışan Mahkeme,

Kuzey Vietnamlı kimi yöneticileri tanık olarak dinledi. Vietnam'a gönderilen ve olayları yerinde inceleyen gözlemcilerin raporları incelendi. Sivil halktan yaralanan pekçok kişiyi dinledi. Amerika Birleşik Devletlerinin mahkemede temsil edilmesi için yapılan çağrılara doğrudan yanıt vermediği, ancak D. Reask'ın bir basın toplantısında mahkemeyi tanımadıklarını açıkladığı öğrenildi. Mahkeme bu oturumda, Amerika Birleşik Devletleri hükûmeti ile Avusturalya, Yeni Zelanda ve Güney Kore hükûmetlerinin, Devletler Hukuku bakımından saldırı olarak nitelenen davranışlarda bulunup bulunmadıklarını; ikinci olarak da, hastahane, sanatoryum, baraj gibi sivil karakterde hedeflere saldırıda bulunulup bulunmadığı sorularını yanıtladı. Birinci soruya da, ikinci soruya da yargıçlar oybirliği ile 'evet' dediler. Yani mahkeme, Amerika'nın ve yukarda adı geçen öteki devletlerin, Saldırı Savaşı Suçu işlediklerini, sivil hedeflerin bombalandığını, toplanan deliller ve tanık ifadeleri ile kanıtlanmış olduğu sonucuna vardı. Mahkemenin kararı 10 Mayıs'ta açıklandı. Dinlenen tanıklar arasında 9 yaşında bir çocuk da vardı. Kuang Binh ilinin Vinh Tuy köyündendi. Çobandı. Her yanı yara izleri ile kaplıydı. Bunlardan bazıları taze görünüyordu. Mandaları otlatırken, uçakların attığı Napalm bombaları ile yanmıştı. Aradan bir yıl geçtiği halde kimi izleri taze görünüyordu. Bu küçücük çocuğun yaraları ve hele sakin, kararlı hali beni çok etkilemişti. Adı Do Van Ngoc'tu. Vietnam'a gittiğimde nice Do'lar görecektim.

BOMBALAR ALTINDA VİETNAM

Kuzey Vietnam'da bir ay kaldık. İstanbul'dan 24 Temmuz'da uçakla Beyrut, Karaşi, Bnom-pen. Kamboçya'nın başkentinde bir iki gün uçak bekledik. 28 Temmuz'da Laos' un başkenti Vientian'e geçtik. Oradan Hanoy... Ertesi sabah sirenler ve uçaksavarlarla uyandık. Amerikan uçakları ile ilk karşılaşmamız. Kaldığımız otel Fransızlardan

kalma geçen yüzyılın binalarından... Herhalde şarap malı zeni idi. Şimdi sığınak olarak kullanıyorlardı. Oraya indik. Otelde çalışanlar makinalı tüfeklerini kapıp dama çıktılar. Vietnam yöneticilerinden birkaç kişiyi tanıyoruz: Stockholm'da tanıklık etmişlerdi: Albay Ha Van Loo, Sağlık Bakanı Dr. Tach, Yargıtay Başkanı Phan Van Back... Birkaç gün burada yetkililerin açıklamalarını, tanıkları dinleyeceğiz. Sonra Güney'e ineceğiz, yani Hanoy'un güneyine: Nam Dinh, Thai Binh, Phu Ly, Ninh Binh, Kuang Dai... Yanmış yıkılmış ve hâlâ bombalanan kentler, kasabalar, köyler...

Uzmanlarca verilen konferanslarda, Amerikalıların kullandığı yeni silahlarla tanıştık: Napalın bombası, fosfor bombası, bilyalı bomba... Yüzlerce savaş sakatı ile tanıştık; insana benzemez olmuş insanlar; kavrulmuş, büzülmüş, yüzleri, elleri parçalanmış insanlar... Eller, ayaklar balon gibi şişmiş... Bunlar napalın'ın kurbanları. Güney zindanlarında işkence görmüş genç kızlar, delikanlılar. Bu sakatlar geçit resmi aradan yıllar geçtiği halde gözlerimden hâlâ silinmiş değil. Meme uçları kesilmiş bir genç kız. Sol gözü balonlaşarak evinden fırlamış bir delikanlı... Heryeri yanmış, yüzü yüz olmaktan, elleri el olmaktan çıkmış bir başkası... Hepsi gözümün önünde...

Amerikalılar sivil halkı öldürmeyi amaçlayan silahlar kullanmışlardır. Napalın bombasının, fosfor bombasının, bilyalı bombaların cephe gerisi için üretildiği ortadadır. Korunmasız çocuklara, kadınlara, yaşlılara karşı silahtır bunlar... Amerikan uçakları özellikle Su Bentlerini, Demiryolu şebekesini, hastahaneleri, okulları bombalıyordu. Biz oradayken Hanoy'un ünlü köprüsü de bombalandı. Halk kızıl nehri sallarla geçmeye başladı. Ormanları, pirinç tarlalarını yakıyorlardı...

5 Ağustos 1967. Hanoy'dan Phuly ve Nam Dinh'e gidiyoruz. Uçak saldırılarından korunmak için gece yolculuğu yapacağız. Nam Dinh, Hanoy'un 110 kilometre güneyinde.

O günlerde tuttuğum 'notlara' göz atıyorum: ne çok konferans, açıklama. Ne çok rakam... Hanoy'daki günlerimiz

toplantılarla geçti. Şimdi kentleri kasabaları geziyoruz; gene toplantılar, gene açıklamalar... Hanoy'dan saat 19'da yola çıktık; Nam Dinh'e gidiyoruz. Kafilemiz üç jeep, Sovyet yapısı jeep'ler... Benim bindiğim arabada Pham Van Back (Yüksek Mahkeme Başkam), Fransız gazeteci. mihmandar Thiyu var: Hesapça 22 sularında Nam Dinh'de olacağız. Yollarda koca koca bomba 'krater'leri... Kızlı erkekli gençlerden oluşan ekipler bu çukurları taşla dolduruyorlar, karanlıkta. Herşey karanlıkta yapılıyor. Uçakların dikkatini çekmemek için. Yolun iki yanında, Hanoy sokaklarındaki gibi kişisel sığınaklar sıralanıyor. Birazdan, üstümüzden bir uçak geçince hepimiz bu sığınaklara gireceğiz. Ama benim boyuma göre değil: kafam dışarda kalıyor. Uzakta bir yeri bombalıyor uçaklar. Phuly (Fuli) diyorlar. Phuly'de taş taş üstünde kalmamış, ama demiryolu kavşağı olduğundan durmadan bombalanıyor. Gecenin karanlığında uçak saldırısı, uzaktan 'donanma' şenliklerini andırıyor. İz bırakan mermiler; uçaksavarların şarapnelleri; zincirleme patlayan bombalar korkunç güzellikte bir tablo oluşturuyor... O gece Nam Dinh'e gitmiyoruz, bombardıman yüzünden. Bir köy misafirhanesinde kalıyoruz.

Nam Dinh, yıkık, yanık bir kent. 1965 Mayısından beri hergün bombalanıyormuş. Tonlarla bomba. Biliyormusunuz ki, Amerika'nın Vietnam'a yağdırdığı bombalar, ikinci dünya savaşı boyunca atılan bombalardan daha fazladır. Nam Dinh, Tonkin körfezine 30 kilometre mesafede. 7. Filonun uçak gemilerinden havalanan uçaklar göz açıp kapayana kadar kentin üstündeler. Amerikalı pilotlar canları sıkıldıkça sanıyorum, atlıyorlar uçaklarına, Nam Dinh'i bombalayıp viski kadehlerinin başına dönüyorlar... Nam Dinh'de iki gün kaldık. Köylere gittik; yerle bir edilmiş köyler. Ama insanlar orada; sağ kalanlar yani... Phuly'de bile hâlâ 125 kişi yaşıyor... Köylerde kadınlar, erkekler, çeltik tarlalarında tüfekleri sırtlarında çalışıyorlar. Herkes silahlı 'Paraşütçülere karşı tetikteyiz' diyorlar. Yedisinden yetmişine, halkın tümü Kurtuluş savaşçısı... Daha

güneye iniyoruz: Nih Binh, Phat Diem, Yen Lam... Hep aynı görüntü... Ve aralıksız hava akınları... Bir sığınaktan, bir başka sığınağa geçiyoruz... Ama gene de konferans vermeye, açıklamalar yapmaya vakit buluyor Vietnamlı dostlarımız. Herkes canla-başla savaşıyor. Herkes gönüllü; kuşku yok bunda... Ama gene de Parti Tanrı gibi «*her yerde hazır ve nazır...*» Bir olay beni çok etkiledi. «*Size Yen Lam'ı göstereceğiz; yerle bir edilmiş, fosfor ve napalm'la yakılıp kül edilmiş bir köyümüz*» dediler. Şafak sökmeden yola koyulduk. Çukurlar ve tümsekler aşarak ilerliyoruz. Jeep'lerimiz, yanmış bambuların, küllerin kapladığı geniş bir alanın önünde durdu. «*Yen Lam burası*» dediler. Arabalardan indik, küllerin içinde ilerliyoruz. Yen Lam Parti Örgütünün Başkanı yol gösteriyor. Alaca karanlıkta bir şeylerin önünde durduk: sedye üzerinde bir kadın. Yaşıyor mu? Ölü mü? Her bir yanı yanıklarla kaplı. Başucunda bir genç kız ağlıyor, bir de delikanlı... Parti başkanı konuşuyor: «*Sizleri görmek ve sizlere Amerikalıların vahşetini anlatmak istedi*» diyor. «*Hastaneden getirdik*» diyor... O anı hiç unutamıyorum. «*Hastaneden çıkmasına nasıl izin verdiler? Doktor yok mu hastanede?*» diye sordum. Ve yürüdüm. Başkan ardımdan geldi. Aynı şeyleri tekrarlıyordu. Gece yemekte gene söylevler verildi. Parti başkanı napalm ve fosforlu bombalar hakkında, pirinç üretimi hakkında rakamlar verdi. Savaş içinde bile üretimin arttığını belirtti. Ben de konuşmamda «*Sosyalizm insanlar içindir; insanlar sosyalizm için değil*» dedim...

Bu olay beni çok etkiledi. Sade insan dramı olarak da, rejimin dramı olarak da düşündürücü idi. Sosyalizmin tepeden inme yöntemlerle kurulmaya kalkışılması ne dramlara neden oluyordu!... Hanoy'a döndüğümüzde Başbakan Phan van Dong heyetimizi kabul etti. Adalet Bakanı Tach da vardı toplantıda. Tach'ı Stockholm'da tanımıştık. Bizim Heyet, Denis Berger, Finlandiyalı Dr. Forss ve Aybar'dan oluşuyordu. Bizimle birlikte dolaşan bir de Fransız gazeteci Bertolino... Başbakan uzun yıllar Fransa'da yaşamış. Çevirmensiz konuşuyoruz. Uzun bir masanın bir yanında

onlar, bir yanında biz. Konuşma iki saatten çok sürdü. Bu arada bir de hava akını oldu. Pencerenin demir kepenklerini kapattılar. Konuşmamız kesilmedi. Başbakan: «*Amerikalılar hava bombardımanlarıyla bizi dize getiremezler. Yurdumuzu işgal edip hepimizi öldürmeden bizi teslim alamazlar. Bunu yapabilmeleri olanaksız*» dedi. Konuşmaya Başkan Hochi Minh'in selâmlarını ileterek başlamıştı. Hasta olduğu için bizi kabul edemediğinden üzgünmüş. Bana bir fotoğrafını göndermiş. Başbakan Kuzey Vietnam'ın barış için ileri sürdüğü dört koşulu açıkladı. Bir hava akını daha oldu. «*Halkımız köle olmayı kabul etmez. Savaş uzun sürecektir. Sonunda biz kazanacağız*» dedi. «*Amerika Vietnam'ı boşaltmadıkça barış olmaz*» diye ekledi. «*Güney illerimizi, köylerimizi gördünüz ne halde. Ama halkımızın nasıl kararlı olduğunu da gördünüz*» dedi.

Hanoy'da son günlerimizi geçiriyorduk. Konferanslar, açıklamalar sürüyordu. Artık bomba uzmanı olmuştuk. Napalm bombasının 1300 derece bir ısı verdiğini, fosforla karıştırılınca 2500 derecede yandığını biliyorduk. Yanıkların derecelerini ve ne gibi ihtilaflara yol açtığını da biliyorduk. Ama konferanslar sürüyordu. Akşamları da ziyafetler. Ve sonunda nutuklar... Heyetin başkanı olarak bunları yanıtlamak bana düşüyordu. Yen Lam'daki sedyeli kadını unutamıyordum. Zavallıyı hastaneden alıp evinin külleri arasına getirmişlerdi. Bizi etkileyeceğini düşünmüş olmalıydılar. Etkilemesine etkilemişti, ama umdukları gibi değil... Halkta bir tepki işareti yoktu. Canla-başla her göreve koşuyordu halk. Disiplinliydi. Parti yetkililerinin bir işaretine bakıyordu. Herhalde Yen Lam'daki yaralı kadının da bir itirazı olmamıştı. Ama sosyalizm, benim düşündüğüm sosyalizm, halkın piyonlar gibi şuraya buraya itelendiği bir rejim değildi. İnsanlar kullanılamazdı. Sosyalizmi aşağıdan yukarı emekçi yığınları kuracaktı. Profesyonel yöneticiler değil. *Sosyalizm insanlar içindir; insanlar sosyalizm için değil* formülünü her vesileyle kullanmaya başlamam, sanıyorum o günlere rastlar. Not defterime bakıyorum: konuşmalarımda İnsan konusunu işlemeye baş-

lamışım. Hatta bir keresinde olumlu bir de yanıt almışım. Ulusal Kurtuluş Güçleri (F.N.L.) temsilcisi Nguyen Phu Soai: «*Aybar'ın dünkü konuşması bizi çok düşündürdü. Sosyalizmin somut insan için olduğu hakkındaki sözlerine biz katılıyoruz. Ben köylüyüm ve cepheden geliyorum. Somut insanın ne olduğunu biliyorum*» diyecektir. Ne var ki gene de aynı şeyleri düşündüğümüzü sanmıyorum.

Artık Hanoy'da son günlerimiz. İşimiz bitti. Uçak bekliyoruz. Hava saldırılarından Vietlanne'den uçak gelemiyor. Hanoy'dan ayrılmadan bir basın konferansı yaptık. 150 - 200 gazeteci katıldı. Hemen hemen tüm ajansların temsilcileri vardı. Savaşın yasadışı ilânı için sürdürülen çalışmaların bir tablosunu çizerek konuya girdim. Güney illerinde gördüklerimizi anlattım ve Vietnam Savaşının tüm insanlık için taşıdığı anlamı belirttim. «*Bu savaş*» dedim, «*bir yerel savaş değildir. Amerikanın dünya halklarından bir kesimini ezerek tümünü köleleştirmek için yürüttüğü bir savaştır.*» Basın konferansı hava akını yüzünden kesildi. Hep birlikte sığınaklara girdik. Akın sona erince devam ettik. Tanık olduğumuz son hava saldırısı 22 Ağustos'ta oldu. Hanoy'un en işlek caddesine 6 bomba düştü. Yüzlerce ölü ve pekçok da yaralanan oldu. Binalar yıkıldı. Dünkü akında da bir hastane isabet almıştı. Altı bombanın patladığı caddeye gittik. Herkes büyük bir soğukkanlılıkla ölüleri, yaralıları kaldırmaya koşuyordu. Enkaz kaldırılıyordu. Oradan havaalanına gittik. Hanoy'da son günümüz de böyle geçti. Uçak 20.30'da havalandı.

Yürekli iyi insanlar tanıdım Vietnam'da. Yürekli çalışkan bir halk gördüm. Kimileri ile konuştum. Yöneticiler sade halka yakın insanlardı. Başbakan'ı sokaktaki insandan ayırdedemezsiniz. Giysileri aynı: gömlek/pantalon; bluz/etek. En düşük gelir: 40 dong. En yüksek gelir: 240 dong, (Ho chi Minh'in aylığı). Bakanlar: 190 - 220 dong, genelmüdürler 150 - 160 dong alırlar. Kara işçi: 40, kalifiye işçi: 150 dong ücret alır. Çalışma yaşamı hakkında bilgi veren prof'a şöyle bir soru yönelttim: *Sendikaların planın hazırlanış ve uygulanışındaki rolü nedir?* diye sordum.

Aslında teorik olarak yanıtın ne olacağını biliyordum: Sendikalar ulaştırma (transmission) kayışlarıdır. Yani partinin emrinde iş görürler... Üretim normları işyerlerinde saptanıyormuş; yani işçiler söz sahibi görünüyor. Nevar ki, gerçekte normlar Merkez Plan komisyonunca saptanıyor. Merkez Plan Komisyonu da Merkez Komitesinin karar ve direktiflerine göre hareket ediyor. Son söz Merkezin. Ancak şöyle bir yol izleniyormuş: Anlaşmazlık olursa Merkezdeki yöneticiler işyerlerine gidip tartışıyor, tabanın itirazlarını gözönünde tutarak soruna bir çözüm getiriyorlarmış... Ama uygulamada bu işler nasıl yürüyor? Bunun hakkında bir bilgi verilmedi. Partinin herşeye egemen olduğu apaçık belli oluyordu. Belki üslup biraz farklıydı. Yöneticiler yumuşak sesle konuşan güleryüzlü insanlardı.

SOYKIRIM RAPORU

Heyetimizin gözlemlerini mahkemeye rapor olarak bildirdik. Ben ayrıca bir de Soykırım'la ilgili bir rapor sundum. Soykırım (génocide) suçu işlendiği nasıl kanıtlanır? Amerikalıların amacı Vietnam halkını tümüyle yok etmek miydi? Elbette hayır. Zaten bugün buna olanak da yoktur. Amerikalılar, Vietnam'da halkın bir kesimini yokedip, öteki kesimini dize getirmek amacı gütmüşlerdir. Soykırım suçu her zaman tasarlanmış bir suçtur. Ve Devlet tarafından işlenir. Demek ki, bir halkın bağımsız yaşamına son vermek için girişilen büyük ölçüde silahlı saldırı (savaş) soykırım karşısında bulunulduğunu kanıtlar. Amerikalılar Vietnam'da kentleri, kasabaları, köyleri yoğun biçimde bombaladılar. Sivil halkı yokedecek silahlar kullandılar: napalm, fosfor, bilyalı bomba... Yerle bir edilmiş köyleri, kasabaları ardarda bombalamaya devam ettiler. Örneğin Nguthuy köyü 1154 kez, Vinh Quang 6 günde 195 kez, Banh Duong 289 kez bombalandı. 17. paralel dolayındaki (Kuzey'le Güney arasındaki sınır), Badon, Hoxa, Quang Binh, Vinh Linh kentleri yerle bir edildi ve gene de bombalandı.

Nam Dinh, Phuly, Nih Binh de öyle... Sağlık merkezleri, hastaneler hedef alındı. 112 sağlık merkezi bombalandı. Sağlık merkezleri de üstüste hedef alınmıştır. Su tesisleri, bentler bombalanmıştır. Sanayi bölgeleri, tarım bölgeleri, yol şebekeleri ısrarla bombalanmıştır. Tapınaklar, sanatsal yapıtlar, okullar saldırıya uğradı... Bombalama yöntemleri de soykırım amaçlandığını ortaya koyuyor: örneğin Hoxa köyünün yüzölçümü 3 km^2 dir. Küçücük bir köy. Buraya 22.500 tahrip bombası, 10.000 bilyalı bomba, 6.000 roket, 70 napalm bombası atıldı... Ayrıca saldırıların yapıldığı saatler de ilginç: Okullar ders saatlerinde, tapınaklar dua saatlerinde ya da bayramlarda, fabrikalar vardiya saatlerinde... Tarama yöntemi (Ratissage)... Güvenilir kaynaklara göre savaşın başından 1967 sonuna dek 250.000 çocuk öldürülmüştür. Senatör Kennedy raporunda her ay 150.000 kişinin yaralandığını belirtmektedir.

Mahkemenin Kopenhag'daki ikinci oturumuna Soykırımla ilgili olarak sunduğum raporda, bu suçun tasarlanmış bir suç olduğunu ve genellikle devlet tarafından işlendiğini belirttim. Bu suç ya azınlık halklarına karşı içerde işlenir; ya da bir saldırı savaşı ile ülke dışında işlenir. Amerikalılar'ın Vietnam'da yaptıkları gibi... Mahkeme heyeti bu görüşümü benimsedi. Sartre açıklamasında: «*Failin maksadı olaylardan anlaşılır. Ve B. Aybar'ın dediği gibi bu suç mutlaka tasarlanmıştır.*»*

20 Kasım'da açılan ikinci oturumu mahkemenin, 1 Aralık 1967 günü açıklanan kararla son buldu. Amerika altı noktadan suçlu bulunmuştu:

1. Soru: *Tailand, Filipinler, Japonya hükûmetleri, Amerikanın Vietnam halkına karşı açtığı saldırı savaşında suç ortağı mıdırlar? Oybirliği ile evet.*

2. Soru: *Birleşik Devletler hükümeti, Laos halkına karşı Devletler Hukuku anlamında saldırı suçu işlemiş midir? Oybirliği ile evet.*

* Tribünal Russell, C. 2, s. 364, Gallimard, 1968.

3. Soru: *Birleşik Devletler silahlı güçleri savaş yasalarının yasakladığı silahları kullanmışlar mıdır? Oybirliği ile evet.*

4. Soru: *Birleşik Devletler silahlı güçlerince ele geçirilen savaş tutsakları savaş hukukunun yasakladığı eylemlere hedef olmuşlar mıdır? Oybirliği ile evet.*

5. Soru: *Birleşik Devletler silahlı güçleri sivil halklara, insanlıkdışı ve savaş yasalarının yasakladığı eylemler uygulamışlar mıdır? Oybirliği ile evet.*

6. Soru: *Birleşik Devletler hükûmeti Vietnam Halkına karşı Soykırım suçu işlemiş midir? Oybirliği ile evet.**

Russell Mahkemesinin kuruluşu önemli bir ileri adımdı. Bir yıl süren çalışmalar sonucunda aldığı karar da tarihsel değeri olan ve de çığır açıcı bir karardı. Ne var ki bu kararı Türkiye İşçi Partisi genel başkanı olarak imzalamış olmam, Türkiye'nin Amerika ile ilişkileri bakımından partimiz için rizikolu bir davranıştı. Oyun içinde oyunlar hazırlanıyordu. Ve Russell Mahkemesinde görev almış olmam da terazinin bir kefesine konmuştu mutlaka...

Vietnam günlüğünde şöyle bir not var:

Nih Binh'de bir yönetici durum hakkında rapor veriyor. Nih Binh halkı tarımla uğraşır. İki Devlet Çiftliği vardır. 123 Komün. İlk kez 22.5.1967'de bombalanmış. O günden beri uçaksavarlar 53 Amerikan uçağını düşürmüş. 123 komünden 98'i yerlebir olmuş. Phat Diem, Nho Quan da öyle... Bunu biz de gördük: heryer yakılmış yıkılmış... Şimdi geliyorum nota: *«ölülerin ve yaralıların toplamı hakkında kesin rakam yok. Fakat birkaç yüz ölü ve 500 kadar yaralı... Bu cevap üzerine Génocide'den bahsedip de senelerce süren bir savaşta birkaç yüz ölü olduğu söylenince, iş ciddiyetini kaybeder. Rakamlar yoksa mutlaka doğrusunu bulmalı.»* Gerçi Ninh Binh küçük bir yerleşim merkezi sayılır. Ama iki yıldır bombalandığına göre, ölü sayısının daha çok olması beklenirdi. Vietnam halkı kendisini korumayı öğrenmiş. Bilmem yazdım mı? Kişisel sığınaklar yap-

* a.g.e., s. 368-369.

mışlar. Yol kenarlarında, tarlalarda, heryerde... Toprağa künkler gömmüşler. Birde beton kapak. Sirenler ötmeye başlayınca halk bu sığınaklara giriyor. Bomba tam üzerine, ya da çok yakınına düşmezse, bombardımandan sağ salim çıkıyor.

Kaldı ki, Soykırım'da kasıt, tasarım ağırbasar. Amerikalıların, Vietnamlıların büyük çoğunluğunu yoketme kasdıyla davrandıkları açık. Yerlebir ettikleri yerleşim merkezlerini tekrar tekrar bombalamaları, amaçlarını açıkaç ortaya koyuyor.

Şimdi şu notu da okuyalım:

«Génocide kavramının temelinde beşeri ve hürriyetçi bir fikir yatar. Tabii katliam gibi korkunç suçları sözkonusu bile etmiyorum. Fakat halkın normal ve geleneksel yaşayış şartlarını, gurubu imha istikametinde değiştirmek, suç sayılmaktadır. Sürgünler bu yüzden génocide sayılmıştır.»

Kaldı ki Vietnam savaşının kanlı tablosu ortadadır. Açıktır. Amerikalılar kentleri, köyleri bombalamışlardır. Hem de hergün defalarca. Hastaneleri, okulları bombalamışlardır. Kalabalık sokakları bombalamışlardır ve onbinlerce insanı öldürmüş ve bir o kadarını da sakat bırakmışlardır. Ninh Binh'li yöneticinin ölüler ve yaralılarla ilgili kesin rakam yok demesini yadırgamış ve bu konuda gerçeğin öğrenilmesi gerektiğini vurgulamıştım. Tahkikat Komisyonunun başkanı olarak doğruyu öğrenmekle görevliydim.

Yerlebir edilmiş Yen Lam köyünde, yanmış evinin külleri üstündeki yaralı kadından yukarda kısaca söz etmiştim. Şimdi Günlükten aynen aktaracağım. Çok önemli saydığım bir olay. Birtakım sorunlara ışık tutan bir olay. Günlükte şöyle yazılmış:

«8.8.1967. Nin Binh (misafirhane). Sabah saat 0.04'te kalktık. Nin Binh, Phat Diem ve Yen Lam komününe gidip dön-

dük. Bunları birazdan yazacağım. Şimdi saat 10, bir yöneticinin genel raporunu dinliyoruz. (...)

«Nin Binh gerçekten yerlebir edilmiş. Oradan Phat Diem'e geçtik. Orası da Yen Lam komünü gibi kül olmuş...

«Bir kadın sedye üzerinde. Başucunda bir kadın ve bir erkek. Kadının kolu bacağı, vücudunun görünen yerleri, yüzü yanmış. Öldü ölecek. Yanan evinin külleri üzerine koymuşlar sedyeyi. Bize ifade vermek için gelmişmiş... İnlemeye bile mecali yok. Yaralarına sinekler konuyor. Orada sedyenin üzerinde yatıyor. Yaraları görünsün diye sargılarını çıkarmışlar. Bize ifade vermek için getirilmişmiş!... İsyan ediyor insan. İstemiş olsa bile, hangi cani doktor izin vermiş buna!.. Kadın öldü ölecek; derin yaralar yanıklar kaplamış vücudunu. Konuşmuyor. Gözleri sabitleşmiş. Bizi görmek?!.. Haydi canım!

«Biraz ötede bir genç kız. Bir ayağı yanmış dizkapağına kadar. Sargılar. Ağlıyor, çömelmiş... O da yanmış evinin külleri üzerinde...

«Biraz ötede bir kadın iki çocuğu ile. Kızının eli yanmış. Kendisi ve öteki çocuğu da hafif yanıklar almış...

«Bu insanlar mahkemeden cani Amerikalıların mahkûm edilmelerini istiyorlar!.. (Yönetici tercüman oluyor bu isteklere. Hangi doktor izin verdi diyorum. O basmakalıp sözler sıralıyor). Köyden çıkıyoruz... Askerler tüfek omuzda tarlada çalışıyor. Milisli kızlar makinalı tüfekler başında uçak gözlüyor...

«Ve Distrik Komitesi Merkezinde aynı 'Büyüklerin' fotoğrafları ve sloganlar ve bayraklar altında meyveli, limonatalı, biralı bir ziyafet. Tuhaf bir his var içimde. Şüphesiz yöneticileri giysilerinden, halktan ayırdedemiyorsunuz. Ama kaskatı bir hiyerarşinin olduğu da ortada. Yen Lam' da gördüğümüz manzara hepimizi çok fena etkiledi: demek bir köy yöneticisi, ya da bizimle birlikte gelen yöneticilerden biri, hastaneye haber yollayınca, bu derece ağır yaralı bir insan sedyeye konup 10 kilometre öteye götürülebiliyor!...»

Bu olay sosyalizmin bugünkü uygulanışı bakımından bir gerçeği tüm çıplaklığı ile ortaya koyuyor; *dava karşısında insanın hiçbir değeri, hiçbir ağırlığı yoktur.* Herhangi bir parti yöneticisi, *dava* adına bir insanın yaşamını hiçe sayabilir ve harcadığı insana hiçbir şey söylemek gereğini duymadan... Böyle bir sistemin sosyalizmle hiçbir ilişkisi olamazdı. Yen Lam'daki sedyeli kadın bu gerçeği tüm çıplaklığı ile önümüze serivermişti.

O günden sonra her konuşmamda Vietnamlı yöneticilere Sosyalizmin insan için, somut insanlar için olduğunu söyledim. Bir işe yaradığını sanmıyorum.

ERMENİ SORUNU

Russell Mahkemesi bölümünü noktalarken, Sartre'nin, Soykırım'la ilgili açıklamasının neden olduğu bir tartışmadan kısaca söz etmek isterim. Buna tartışma denmez aslında; olayın değerlendirilmesinin farklı bir açıdan yapılması demek daha doğru olur. Sartre hazırladığı metni bizlere okudu. İnsanlık tarihinde soykırımın eski bir suç olduğu belirtiliyor ve bu arada Ermeni Soykırımından da söz ediliyordu. Olayların Soykırım suçu olarak nitelenemeyeceğini söyledim. Dedim ki, *Soykırım kasıtlı bir suçtur, üstelik tasarlanmış bir suçtur. Yani etnik bir gurubun yok edilmesini amaçlayan, bunun başarılması için izlenecek yolun ve maddesel eylemlerin önceden tasarlanarak saptandığı bir suçtur. Tasarlanmış olma keyfiyeti, suçun işlenmesi için vazgeçilmez bir koşuldur. Bir etnik gurup üç beş kişiden ibaret değildir. Onbinlerce, hatta milyonlarca kişiden oluşur. Bunların tümünü, hiç değilse büyük çoğunluğunu yok etmedikçe amaca varılamaz. Binlerce kişiyi öldürmek için silahlı örgütlerin kurulması, bunların eğitilmesi gerekir. Ya da bu işi orduya yaptırmak gerekir. Yok edilmesi tasarlanan etnik gurup, yurdun belirli bölgelerinde yaşıyorsa, bu bölgelere karşı savaş operasyonlarına benzer silahlı saldırılar düzenlemek gerekir. Çoğunluğun arası-*

na karışmış bir halde yaşıyorlarsa, yok edilmeleri için daha değişik operasyonlara başvurulur. Her ikisi de ancak Devlet eliyle yürütülüp sonuçlandırılacak operasyonlardır. Oysa Türklerle Ermeniler yüzyıllar boyunca yanyana, içiçe yaşamış bu yüzden pekçok ortak yanları bulunan iki etni' dir. Sürtüşmeler XIX. yüzyılın sonlarına doğru, büyük devletlerin Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasını amaçlayan kışkırtmalarla başlamıştır. Sözü edilen olaylar Birinci Dünya Savaşı sırasında meydana gelmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında kimi Doğu ve Güneydoğu illerimizde toptan öldürme olayları olmuştur. Rus ordularının ilerlemesinden yararlanan kimi Ermeni çeteleri Türk köylerini basmış, kadın, çocuk, genç, ihtiyar ayırdetmeden masum insanları öldürmüşlerdir. Türkler de Ermenileri kadın, çocuk, genç, ihtiyar ayırt etmeden öldürmüşlerdir. Bundan başka bu illerde yaşayan Ermeniler 'tehcir' edilmiş, yani göç ettirilmiştir. Ve göç sırasında öldürmeler, kötü işler olmuştur. O yıllarda çocuktum. Ermeni dostlarımız vardı. Onlar bize biz onlara giderdik. Bu olaylar babamı, anamı, ailemizin tüm kişilerini pekçok üzmüştü. Sık sık konuşup tartışırlardı. 'Tehcir' sözcüğünü ilk kez bu tartışmalarda duymuştum. Ama şunu da belirtmek gerekir: Bu iller dışındaki Ermenilerle Türkler arasında herhangi bir çatışma, bir kanlı olay olmamıştır. Doğu ve Güneydoğu illerindeki karşılıklı kıyımlar, toptan adam öldürmeler, Türk-Rus savaşının bir uzantısıydı. Osmanlı devletinde Türklerle Ermeniler yüzlerce yıl barış içinde yaşamışlardır. Yüksek Devlet hizmetlerine atanmışlardır. Bu olaylar sınır illerinde savaş ortamında oluşmuştu. Savaşın bir uzantısı idi. Nitekim başka illerde olmamıştır. Bundan dolayı, bu kanlı olaylar Soykırım olarak nitelenemez. Devletçe bir Soykırım politikası izlendiği ileri sürülemez. Oysa Soykırım olaylarının arkasında, dolaylı biçimde de olsa, her zaman Devlet vardır.

Mahkemede bu mantık ve gerekçelerle *Ermeni Soykırımı* deyimine karşı çıkmıştım. Soykırım'm tasarlanmış ve genellikle Devlet tarafından işlenen bir suç olduğu hak-

kındaki görüşüm haklı bulunmuş ve Sartre, Ermeni Soykırımı ile ilgili bölümü raporundan çıkartmıştı.*

Göçettirme (Tehcir) sırasındaki olayların, İttihat ve Terakki iktidarınca tasarlanıp gerçekleştirildiğini kanıtlayan herhangi bir olay, bir belge de yok ortada. Ama İttihat ve Terakki Genel Merkezinin olayı onaylamadığı izlenimi veren bir belge var. İmparatorluğun Çöküşü adlı kitabında Partinin genel sekreteri Mithat Şükrü Bleda, Doğu illerimizde görevli kimi valilerin davranışları kaygı uyandırdığından bunların Merkeze çağrıldığını ve yerlerine başkalarının atandığını kaydettikten sonra, Diyarbakır Valisi Doktor Reşit beyle, aralarında şu konuşmanın geçtiğini yazmaktadır: «*Doktor Reşit bey Merkezi Umumiye gelmiş ve benimle görüşmek istediğini bildirmişti. Derhal kendisini kabul ettim. Karşımdaki koltuğa oturduğu zaman her ikimizin de sinirli olduğu göze batıyordu. Kendisine ciddi bir lisanla sordum:*

«— *Siz, dedim, hekimsiniz... Ve bu sıfatla can kurtarmakla vazifelisiniz. Nasıl oldu da bunca insanın yakalanıp ölümün kucağına atılmasına göz yumdunuz?*

«*Doktor bey yüzüme baktı ve uzunca bir süküttan sonra, en az benim kadar sert bir lisanla cevap verdi:*

«— *Hekim olmak bana milliyetimi unutturamazdı. Reşit, elbette bir doktordur ve doktorluğun getirdiği çerçeve içinde davranışlarını ayarlamak zorunda idi. Ne var ki Doktor Reşit herşeyden önce dünyaya bir Türk olarak gelmişti. Milliyetim herşeyden önce gelir. Diyarbakır'da bulunduğum süre içinde o bölgedeki Ermenilerin dışarıdan ve içerden nasıl yardım gördüklerini ve kendilerine nasıl vaatlerde bulunularak zehirlendiklerini, aldıkları yardımlarla nasıl refah içinde yaşadıklarını, bütün bunların sonucu memlekete karşı korkunç duygularla beslenip vatanımızın hayatına kastettiklerini benim gibi yakından görüp tetkik etmek imkânını ve fırsatını bulmuş olsaydınız, bugün bu-*

* Les Temps Modernes, Kasım 1968, s. 773. Ancak gerekçelerim çarpıtılarak; İslâmiyetde soykırım yoktur biçimine sokulmuştur. (M. A. Aybar)

*rada bana böyle tarizlerde bulunmazdınız. Doğudaki Ermeniler aleyhimize öylesine kışkırtılıyorlardı ki şayet onlar yerlerinde bırakılmış olsalardı çevremizde canlı olarak bir tek Türk bulmak, bir tek Müslümanın yaşadığını görmek imkânsız olacaktı. Diyarbakır'da bulunduğum zaman süresinde bunların sicillerini inceledim, yaşantılarını takip ettim, düşüncelerini öğrendim. Evlerinde yaptırdığım araştırmalar gayeleri hakkında bana kesin kararlar verme imkânını bahşetti. Bazı evlerde elegeçirdiğimiz silah ve cephane koca bir orduyu bir anda yokedecek sayı ve vasıflarda idi. Korkunç ve müthiş bir teşkilâtları var ve yalnız bulundukları bölgede değil, memleketin dört bir yanına uzanan kolları ile bu teşkilât, serbest bırakıldığı takdirde, çok geçmeden Anadolu'da Türk'ü mumla aramamız gerekecek. Yani ya onlar bizi, ya biz onları... (...) Yani anlayacağınız, bizleri meşru müdafaa için harekete sevk eden onlardır. (...) Bu iki ihtimal arasında müteredditt kalamazdım. İhtimallerden birisini tercih etmek zarureti vardı ve seçimimi yaptım. Türklüğüm hekimliğime galebe çaldı, bu başka türlü olamazdı ve olmadı da, sonunda, 'Onlar bizi ortadan kaldıracaklarına biz onları ortadan kaldırmalıyız' dedim.»**

Sartre'nin raporundaki Ermeni Soykırımı ile ilgili bölüme karşı çıktığım günlerde, Mithat Şükrü Bleda'nın Anıları henüz yayımlanmamıştı. İttihat ve Terakki Partisi'nin bir no.lu sorumlusunun ağzından 'tehcir' kararı alındığını ve bu zorunlu göçler sırasında Ermenilerin öldürüldüğünü öğreniyoruz. Mithat Şükrü bey Doktor Reşit beye: *«(...) nasıl oldu da bunca insanın yakalanıp ölümün kucağına atılmasına göz yumdunuz?»* diyor. Demek ki göç sırasında Ermeniler öldürülmüştür. O yıllarda en yetkili kişilerden birinin ağzından öğreniyoruz bunu. Ben Mithat Şükrü beyi tanıdım. Sakin, güven veren bir kişiliğe sahipti. Mithat Şükrü beyle Doktor Reşit bey arasında geçen konuşma da inandırıcıdır. Bir gerçek karşısındayız: Göç sırasında herhangi bir yargılama yapılmadan, haklarında

* İmparatorluğun Çöküşü, s. 57-58, 1979.

bir hüküm bulunmadığı halde öldürülmüşlerdir. Bu emri Diyarbakır Valisi doktor Reşit beyin verdiği anlaşılıyor. Reşit bey şöyle konuşuyor: «*Oysa onların mütecaviz davranışlarıyla bizleri ortadan kaldırmak için hazırladıkları artık gizlenemez hale gelmişti. Yani anlayacağınız bizleri meşru müdafaa için harekete sevk eden onlardır. Vaziyet bu merkezde olunca kafamı ellerimin arasına alıp düşündüm. «Hey doktor Reşit, dedim kendi kendime, ortada iki ihtimal var. Ya Ermeniler Türkleri temizleyecek ve memlekete sahip çıkacak veya Türkler tarafından temizlenecekler.» Bu iki ihtimal arasında müteredditt kalamazdım. İhtimallerden birisini tercih etmek zarureti vardı ve seçimimi yaptım. Türklüğüm hekimliğime galebe çaldı, bu başka türlü olamazdı ve olmadı da, sonunda, «Onlar bizi ortadan kaldıracaklarına biz onları ortadan kaldırmalıyız dedim. (...) —Ya tarihi mesuliyetiniz? —Şayet bu hareketimden dolayı tarih huzurunda mesul tutulursam ona da eyvallah. Başka milletlerin hakkımda yazdıkları ve yazacakları benim umurumda değil.»**

Mithat Şükrü beyin açıklamalarından, hükümetin «şüpheli Ermenilerin» sınır bölgelerinden uzaklaştırılması için, sadece uzaklaştırılmaları için karar aldığı anlaşılıyor. Mithat Şükrü bey şunları yazıyor bu konuda: «*Ermenilerin dış etkilerle ayaklandığını ve dışardan yardım gördüklerini biliyorduk. Bu noktayı gözönünde tutarak hudut şehir ve kasabalarımızda bazı şüpheli Ermenileri o bölgelerden geri çekiyorduk. Bu konularda aşırı davranışlarıyla Merkezi Umuminin dikkatini çeken doktor Bahaddin Şakir'in*** *tutumu endişe yaratmıştı. İttihat ve Terakki'nin bu güçlü elemanı öylesine tarizlerde bulunuyordu ki, zaman zaman kendisini ikaz etmek ihtiyaç haline geliyordu. Durumu daha iyi incelemek ve bazı radikal tedbirler almak gayesiyle Doğu vilayetlerimizdeki bazı valileri merkeze davet edip yerlerine başkalarını göndermeyi münasip bulmuştuk. (...)*

* a.g.e., s. 58-59.

** Bu da bir başka vali ve bir başka doktor. (M. Ali Aybar)

*Bu arada Diyarbakır Valisi doktor Reşit bey de geri çağrılanlar arasında yer almıştı.»**

Bunları rejimin başta gelen yetkililerinden genel sekreter Mithat Şükrü bey yazıyor. Yazış biçiminden, üsluptanda başlıca yetkililerden biri olduğu belli oluyor. Bunları gerçek olarak kabul etmek zorundayız. Bu yazılanlardan, şayet Makyavelce bir tertip karşısında değilsek ki hiç ihtimal verilemez, Ermeni Soykırımı diye bir Devlet politikası yoktur. Üstelik kanlı olayların sorumluluğunu üstlenenler arkadaşlarıdır, onlar da rejimin ileri gelen kişileridir. Demek ki mahkemedeki tutumumuz doğrudur. Olaylar savaşın uzantısıdır. Ve Soykırım olarak nitelendirilemez: Devletçe tasarlanmış ve gerçekleştirilmiş olaylar değildir bunlar. Devlet şüpheli görülen Ermenilerin bölgeden uzaklaştırılmasını istemiştir. Bu kadar. Ama kimi valiler bu önlemi, bölgede yaşayan tüm Ermenileri içeren bir göç biçimine dönüştürmüşler ve bunların, kadın, çocuk, ihtiyar ayrımı yapılmadan yok edilmelerini, ya açıkça, ya kapalı biçimde emretmişlerdir. Doktor Reşit beyin itiraflarından çıkan sonuç budur. Gerçek budur. Bu da ağır bir suçtur. Ceza yasalarında yeri olan ağır suçlardır. Oysa başta adı geçen valilerden başlanarak, sorumlular hakkında hiçbir işlem yapılmamış, bu ünlü kişilerin hiçbiri mahkemeye verilmemiştir. Çünkü üst düzeydeki yöneticilerin arkadaşlarıdır bu valiler. Ayrıca olayları onaylayan yöneticiler de vardır bunların arasında. Mithat Şükrü bey: «*O devirde doktor Reşit gibi düşünenler az değildi, ne var ki Devlet ağır şartlar altında tam bir bunalım içindeydi,*»** diyor.

Her konuda olduğu gibi, politikada da gerçekçi olmak şarttır. Gerçekler herzaman insanın karşısına çıkar. Gerçek devlet adamları, gerçek politikacılar, olaylara, hele yakın bir geçmişteki olaylara sırt çevirmezler. Gerçeklere sırt çeviren, gerçekleri yadsıyan bir politika devlete, ulusa asla yarar sağlamaz. Gerçekler kabul edilir ve sonra

* a.g.e., s. 56-57.

a.g.e., s. 59.

yorumlanır; ters yorumlar yapanların karşısına gerçeklerle çıkılır. Gerçekçi yorumlarla... Örneğin *göç sırasında birkaç kişi hastalıktan ölmüştür. Durum bundan ibarettir* diyerek işin içinden çıkılamaz.

Şimdi de Talât paşanın anılarına bakalım. 'Tehcir' olayı ile neler yazıyor görelim. İttihat ve Terakki'nin bu ünlü lideri o günlerde İçişleri Bakanı idi. Savaşın başlaması ile birlikte Muş, Bitlis ve Van illerinde, Ermeni Komitelerinin vermiş oldukları talimat uyarınca isyanlar çıkarıldığını belirttikten sonra şunları söylüyor:

«Bunun üzerine umumi karargâhta Ermenilerin tehciri hakkında bir kanun hazırlanarak heyeti vükelâya arzedildi. Ben bu kanunun tamamile tatbiki aleyhinde idim. Jandarmalar tamamen, polisler ise kısmen ordu hizmetine alınmış ve yerlerine milisler konmuştur. Tehcirin bu vasıtalarla yapılması halinde çok çirkin neticeler elde edileceğini biliyordum. Binaenaleyh istikbali düşünerek, bu kanunun tatbik edilmemesinde ısrar ettim ve meriyete girmesini de geciktirmeye muvaffak oldum.

Bir müddet sonra Van, Ruslar veya daha doğrusu Ermeni gönüllü çeteleri tarafından işgal edildi. Bu çetelerin Taşnak komitesinin, Osmanlı meclisi mebusanında da âza bulunan iki reisi olan Pastırmacıyan ve Papazyanın emri altında oldukları sonradan öğrenildi. Canlarını kurtarmaya muvaffak olan bazı kimselerin verdikleri ifadeden Van'ın işgali sırasında kaçamamış olan İslâm halkın öldürüldükleri, kadınların şerefleriyle oynandığı ve birçok genç evli kadın ve kızların evlerde toplattırılarak bu evlere umumhane nazarile bakıldığı anlaşılıyor. Van'dan kaçan ve binlerce kadın, erkek ve çocuktan ibaret olup silâhları bulunmayan halk üzerine Ermeniler tarafından makineli tüfek ateşi açılmıştır.

Van'daki bu hâdiseleri dahildeki diğer isyankâr hareketler takip etmiştir; kıtalarına iltihak etmek üzere gönderilen bazı münferit askeri birliklerin bu çeteler tarafın-

dan öldürüldüğü anlaşılmıştır. Kumandanlar tarafından karargâhı umumiye gönderilen raporlardan anlaşıldığına göre Müslümanlara karşı şehirlerde, köylerde ve şoselerde yapılan katliâm ve taarruzlar Rus cephesinde o civar halkından teşkil olunan askerler üzerinde çok kötü tesirler bırakmıştır.

Ordu idaresi yeniden tehcir kanununun tatbikinde ısrar etti. Ben tekrar kabul aleyhinde bulundum. Müteaddit ve çok acı haller bana göstermişti ki, Hıristiyanların Müslümanlara yaptıkları zulümler Avrupa'da büyük bir müsamaha ve sükûnetle karşılandığı halde Müslümanların en ufak bir hareketi haddinden fazla büyütülüyordu. Ve bu itibarla Rusların bu harpte Ermenilerin yanıbaşında bulunması yüzünden çıkacak olan intizamsızlıkların bizim aleyhimize istismar edileceğini önceden biliyordum.

Bu müzakereler esnasında meslekdaşlarımdan bazıları beni hissizlik ve vatana sadakatsizlikle itham edecek kadar ileri gittiler. Filhakika ordu, azamî derecede tehlikeli bir vaziyette bulunuyordu. Ordunun, bu hususta bir kanun çıkmadan önce dahi icap eden tedbirleri alması imkânı mevcuttu. Bu bakımdan kanunu daha fazla uzatmakta fayda yoktu. Bu kanun ordu ve kolordu kumandanlarına isyan eden halkı münferiden veya toplu bir halde başka mıntakalara sevketmek salâhiyetini veriyordu. Harp yüzünden memleketin her tarafında örfi idare ilân edilmiş olduğundan sivil idare de askeri kuvvetin elinde bulunuyordu. Tehcire evvelâ Erzurum'da başlandı. Erzurum valisi Tahsin Bey Dahiliye Nezaretine sevkiyat sırasında Ermenilerin, Kürtlerin taarruzlarına uğramış olduklarını bildirdi. Valiyi telgraf başına çağırarak yardım için orduya müracaat etmesini, ve faillerin de şiddetle cezalandırılmasını emrettim. Filhakika ordu kumandanlığı bir tabur asker gönderdi ve ele geçirilebilenler kurşuna dizilmek suretiyle cezalandırıldılar.

Sevkiyat sırasında Karahisar ve Urfa'da isyan çıkmıştır. Bu hâdiseler hakkında aşağıda mufassal izahat verilecektir:

İsyan hareketleri önce Zeytun'da başlamıştır. Seferberliğin ilânını müteakip Ermeniler âlenen isyana başlamış, vergileri ödemekten imtina etmiş ve asker toplanması hususunda verilen emirlere muhalefet etmişlerdir. Askerlik vazifelerini ifa zımnında askerlik şubelerine giden müslümanlara sokakta taarruz edilmiş ve bunlar soyulmuş ve öldürülmüştür. Zeytun halkı subay ve kumandanları emri altında bir milis teşkil etmişti; bu suretle «Zeytun ihtilâlci alayı» ismi altında şehirleri müdafaa etmek istiyorlardı. Tabii bu imkânı bulmadıklarından mavzer ve martin silâhlariyle dağa çıkmışlar ve Müslüman köylerine taarruz ve askeri nakliyatı iz'aç etmeye başlamışlardır.

17 Ağustos 1914'de yani seferberlikten birkaç gün sonra Enderunlu Müslümanlar taarruza uğramış, paraları çalınmış ve içlerinden bir çoğu da öldürülmüştür. Aynı gün istimval yapmakta olan bazı jandarma subayları üzerine ateş edilmiş ve Maraş yolu üzerinde Beşanlı köyünden birçok Müslümanlar öldürülmüştür. Günlerce süren takipten sonra bu haydutlardan altmış beşi, üzerlerinde birçok bomba, dinamit, martin ve gıras tüfekleri olduğu halde yakalanabilmiştir.

Bir müddet için sükûnet teessüs ettikten sonra, müteakip senenin kânunusani ayında isyan harekâtı yeniden canlanmıştır; bu seferki taarruzlar doğrudan doğruya Osmanlı memurların ikametgâhlarına ve jandarma kıtalarına karşı yapılmıştır. Zeytun'da Hinçak komitesi reisi Çakıroğlu Patos'un reisliği altında yapılan toplantıda hükûmet konağına hücum edilerek cephanenin ele geçirilmesine, bütün memurların aile efradı ile birlikte öldürülmesine ve telgraf hatlarının tahribine karar verilmiştir. Tahrikçiler başka başka evlerde oturduklarından ve işaret de vaktinde verilemediğinden bu korkunç komplo icra edilmeden önce öğrenilmiştir.

1915 senesinde Zeytun Ermenileri, Maraş'tan Zeytun' daki jandarmalara cephane gönderildiğini haber almışlar; cephane nakliyatını soymak üzere yollara gizlenmişler fakat nakliyat başka bir yoldan yapıldığı için bu niyetle-

rini tatbik edememişlerdir. Bunun üzerine onyedi kişiden ibaret bir jandarma koluna hücumla altısını öldürüp ikisini yaralamışlardır. Bundan başka Zeytun ile Maraş arasındaki telgraf hatlarını tahrip ederek bu suretle bu yollarda hâkimiyeti elde etmişlerdir.

27 Şubat 1915'te Maraş vali muavini sükûneti iade maksadiyle Zeytun'a gelmiştir. Gece devriye ile birlikte şehirde dolaşırken âsiler tarafından öldürülmüştür. Ertesi günü askerlik şubesine gitmekte olan bir Müslüman da öldürülmüştür.

Komitenin talimatı üzerine kaçmış olan birçok Ermeni, asilerle birleşmiştir. Bunlar yeniden jandarmaların cephanesini ele geçirmek istemiş ve kışlaya hücum etmeye karar vermiştir. Bunlar, evvelemirde hükûmet konağına giderek bir asker ve bir jandarma öldürmüşler, memurları ve ailelerini tehdit etmişler ve gerek âdi ve gerek siyasi bütün Ermeni suçluları hapishaneden kurtarmışlardır. Bunlardan altı yüz ilâ yedi yüz kadarı Zeytun'un en yüksek noktası olan Tekke manastırına yerleşmiş ve burasını tahkim etmişlerdir. Takip esnasında jandarma binbaşısı Süleyman Bey ile yirmi asker öldürülmüştür. Her ne kadar asilerin bazıları ele geçirilmişse de, diğerleri karanlıktan istifade ederek kaçmışlardır. Kaçanlar askerlere, memurlara, jandarmalara ve bilhassa Müslüman ahaliye hücumla cinayetler işleyen çeteler teşkil etmişlerdir. Bu çetelerden biri beş Müslüman öldürmüş, bir diğeri bir Ermeni köyü olan Odicak'a sığınarak bir jandarma ve on dört Müslüman öldürmüştür. Zeytun isyanında reislik etmiş olan Melkon ismindeki bir Ermeni tevkif olunduğu zaman komitenin İngilizlerin, İskenderun'a çıktığı haberini yayarak Osmanlı hükûmetine mümkün olduğu kadar fazla müşkülât çıkarılması emrini vermiş olduğunu bildirmiştir. Melkon'un diğer ifadelerine nazaran isyanın tahrikçilerinden bir çoğu Osmanlı hükûmeti tarafından iyilik görmüş kimselerdir. Hükûmet onlara ait birçok silâh, bundan başka komitenin mührünü ve aleyhlerine delil teşkil eden bir sürü vesikayı müsadere etmiştir.

Bitlis, Erzurum, Mamuretülâziz, Diyarbakır, Sivas, Trabzon, Ankara ve Van vilâyetlerinde komite kezalik merkezler teşkil etmişti. Bunlar daha harp başlamadan önce teşkilâtlarını kurmuş ve komitenin emirleri dairesinde harekete geçmeye hazırlanmışlardı.

VAN. Harp ilânını müteakip Rus orduları Ermeni gönüllülerle birlikte hücuma geçtikleri zaman Van'daki Ermeni halkının durumu değişti. Bazılarının memur ve askerlere hücum etmek üzere birleşmiş olmalarına rağmen, müessir bir harekette bulunabilmeleri için zaman lâzımdı. Muhtelif kısımlara gönderilen emirler Ruslarla birlikte harekete geçilebilmesi için Ruslar gelinceye kadar beklemenin zaruri olduğu yolunda idi. Derhal harekete geçilmesi çok kan dökülmesine sebebiyet verecek, karla kaplı olan yollar ise Rusların çabuk ilerlemelerine imkân vermeyecekti. Rus subayları ile yapılan andlaşmalar mucibince Ruslar hududa tecavüz eder etmez Ermenilerin Ruslara iltica edeceği açık olarak itiraf ediliyordu. Bu yeni andlaşmalardan haberdar olmayan bazı Ermeni köylüleri, kadı İsmail Efendi ile birkaç jandarmayı öldürerek telgraf hatlarını kesmişlerdir.

1915 senesinde Kimar köyünde koyunların sayıldığı bir sırada bir isyan hareketi başgöstermiş, bin kadar Ermeni meydana çıkarak Müslümanlara hücum etmiş ve jandarmaları kumandanları Süleyman efendi ile birlikte öldürmüştür.

Kendilerini müdafaa maksadiyle, iki Müslüman köyü arasında bulunan köylerdeki Ermeniler, Ermenilerle meskûn yerlere taşınmış ve ihtilâle hazırlanmaya başlamıştır. Genç Ermeniler esaslı noktaları işgal ederken komitenin diğer âzaları silâh altına davet ediliyordu. Bitlis, Van ve Şatak arasındaki telgraf hatları tahrip edilmiş, hükûmet merkezleri taarruza uğramış ve iki kişi öldürülmüştü. Köylerde ise Müslüman halkı öldürmeye teşebbüs ediliyordu.

Ermeniler, Şatak, Havasur, Timur ve Kadeş'teki isyan hareketlerini bastırmak üzere vilâyet merkezinden kıtala-

rın yola çıkarılmış olduğunu öğrenen Van'lı Ermeniler Hamit ağa kışlasını ve jandarma ve polis binalarını ateşe vermiş ve şehir içinde vahşî bir katliâmda bulunmuşlardır.

Yalnız Van şehrinde isyan eden Ermenilerin sayısı beş bini geçiyordu ve hepsi de en yeni silâhlarla teçhiz edilmişti. Bunlar mevkilerini son hadde kadar müdafaa ediyorlardı. Şehirdeki hükûmet konağını, askeri müesseseleri, Düyunu-umumiye binasını, Osmanlı Bankası şubesini, ve diğer binaları tahrip etmiş ve Müslüman mahallelerini ateşe vermiştir. Yedi yüz kadar âsi Van müstahkem mevkiini el bombalariyle uçurmuştur. Bu isyan hareketleri Nisana kadar devam etmiştir. Nisan ortalarına doğru asgari dörder yüz kişilik Ermeni çeteleri Rus zabitlerinin kumandasında hududu geçmeye başlamıştır. Yapılan çarpışmalar neticesinde 'Müstakil Ermenistan' ibarelerini taşıyan bayraklar ve 'intikam' gibi kelimeleri havi levhalar ele geçirilmiştir.»

Talât paşa örnekleri sıralıyor: İzmit, Adapazarı, Bursa, Adana, Samsun, İzmir, Urfa, Şarkı Karahisar, Yozgat. Adlarını vererek hangi köylerin basıldığını, kaç kişi öldürüldüğünü, bir bir açıklıyor. Silâhlı Kuvvetlerin karşı harekâtını ayrıntıları ile anlatıyor ve anılarını şöyle sürdürüyor:

«Memleket dahilindeki umumi isyan üzerine ordu idaresi tehciri her yerde tatbika başlamıştır. Bunun üzerine her iki kuvvetler arasında hakiki bir dahili harp şeklini alan şiddetli çarpışma ve döğüşler başlamıştır. Türk askerleri ve halkı Ermenilerin Türk nüfusunu ortadan kaldırmak niyetinde bulunduğuna ve Türk devletinin istiklâline son vermek için Ruslarla birleşmiş olduğuna kani idiler. Anadolu'nun muhtelif yerlerinde sevkiyat başlayınca bu İstanbul'daki Ermeniler arasında ve bilhassa komitelerde fevkalâde heyecanı mucip oldu. Ermeni komitelerinin idare merkezi, yani dış teşkilâtın dimağı İstanbul'da bulunuyordu. Bu şehir ayni zamanda bütün askerî hareketlerin de merkezi idi. Binaenaleyh umumî karargâh evvelemirde İstanbul'da bir isyan hareketi imkâ-

nını önlemek ve Boğazların müdafaasını teşkilâtlandırmak üzere emri altında olan polis müdüriyetine komite işleriyle uğraşan herkesi tevkif etmek ve örfi idare mıntıkası dışına götürmek emrini vermiştir. Bu emir verilir verilmez polis müdürü beni haberdar etti. Mevzubahis şahısların bir kısmı Kafkasyalı idi; hepsi bir gecede tevkif olunarak Konya'ya gönderildiler. Sonradan gönderilen tahkikat komisyonu tarafından bunların kendilerini Ankara'ya divanı harbe götürmekte olan jandarmalar tarafından vuruldukları tesbit edilmiştir. Bunun üzerine bu jandarmalar divanı harbe verilmiş ve muhtelif cezalara ve hattâ ölüm cezasına mahkûm edilmişlerdir.

Vartakes Efendiye müteaddit defalar İstanbul'u terketmesini tavsiye ve hattâ kendisine nakdî yardım vâdettim. Bundan ailesi dahi haberdardır. Fakat kendisi gitmedi. Sonradan İstanbul'daki komite teşkilâtında olduğu için yerini terketmediği anlaşıldı.

Divanı harbin kararı üzerine sürgünler Diyarbakır'dan geri getirildiler. Bunlar tehcir komisyonuna dahil oldukları için sevklerine mâni olmak istedim. Fakat askerî makamlar tarafından yola çıkarılmışlardı. Yapılan tahkikattan anlaşılıyor ki, kendileri Ahmet ve Hilâl adında iki serserinin hücumuna uğramışlardır; bu sonuncular divanı harp tarafından ölüme mahkûm edilmiştir.

Gerek resmi tahkikat dosyalarında ve gerek intihap dairelerinden geri gelen mebusların verdiği malûmattan anlaşılıyor ki, vicdansız, ahlâksız ve âdi bazı kimseler vaziyetten şahsen istifade etmek istemişler ve bu gibiler bir çok cinayetlerin işlenmesinde âmil olmuşlardır. Umumi valiler ve valiler mesuliyet korkusuyla hâdiseleri mümkün olduğu kadar ehemmiyetsiz göstermeye ve kabahati kısmen Kürt ahaliye yüklemiştir. Mebusların verdiği malûmat cidden feci idi. Birçok geceler uyku uyuyamadım. Bir taraftan sivil makamlara icap eden tedbirleri almaları için emir verdim, diğer taraftan askerî makamlardan failleri cezalandırmak ve ahaliyi korumak üzere kıtalar göndermelerini şiddetle talep ettim. Bundan başka devletin

en yüksek mercilerinden, temyiz mahkemesi ve devlet şûrası âzalarından ve ceza mahkemeleri reislerinden dört tahkikat komisyonu teşkil edip Anadolu'ya gönderdim. Bu komisyonlar birçok memurları azlederek mahallî divanı harplere verdiler. Tahkikat zabıtlarının bir sureti komisyonlar tarafından Babıâli'ye verildi; bu suret (arşiv) hazinei evrakta mahfuzdur.

Gerek tehcirler ve gerek isyan yüzünden Ermeniler çok zarar vermiştir. Bunu itiraf etmek lazımdır, fakat şark vilayetlerindeki Müslümanların da Ermeni vatandaşlarımız yüzünden aynı miktarda zayiata uğradıkları bir vakıadır.

Rusların Van'ı, Bitlis'i, Muş'u ve Erzurum'u işgali sırasında yapılan ve bizzat Ruslar tarafından itiraf olunan zulüm ve cinayetler ve o derece vahşicesine yapılmıştı ki, Müslüman halk artık ikametgâhlarında kalmaya cesaret edemeyerek aç ve çıplak olarak hicrete başlamıştır. Bu suretle hicret eden Müslümanlardan altı yüz bin kişi ölmüştür. Ermeni fırkacıları tarafından kendi programları lehine istismar edilen ve bütün mesuliyeti hükûmete yükletilmek istenen bu Ermeni meselesi izah ettiğim şekilde cereyan etmiştir.

Esas itibariyle askerî bir ihtiyat tedbirinden başka bir şey olmayan tehcir, vicdansız ve seciyesiz insanların elinde bir facia şeklini almıştır. Maksadım bu hareketlerin çirkinliğini gizlemek değildir. Sadece bu hadiselerden dolayı bütün hükûmeti ve İttihat ve Terakki komitesi idare merkezini ve bu işle hiçbir alâkası olmayan âzalarını itham etmenin haksızlık ve keyfî hareket olduğunu söylemek istiyorum. İttihat ve Terakki komitesi azaları Ermenilere karşı yapılan hareketlerden dolayı son derece müteessirdirler ve daima bu hadiseleri önlemek üzere hükümet üzerinde müessir olmaya çalıştılar.

Bazı faillerin divanı harpler tarafından mahkûm edilmedikleri iddialarına karşı ihtilâl sırasında İrlanda'da bir çok İrlandalıyı kendi eliyle öldürmüş olan bir İngiliz subayının İngiliz divanı harbi tarafından mecnun olduğu esbabı mucibesiyle serbest bırakıldığını, kezalik katil Jau-

*cas'ın jüri tarafından beraat ettirildiğini zikretmek kifayet eder. Belki bazı Türk divanı harpleri karar verirken şahsi hislerine kapılmışlardır. Buna mukabil hükümetin bu faillerin harpten sonra daha sıkı bir takibe maruz tutulacaklarına dair bir kararı vardır. Ben sevkleri sırasında Ermenilere yapılan muameleleri tamamiyle itiraf ve hadiseleri oldukları gibi nakletmek cesaretini gösterdim. Hakikati söylemek cesaretini göstermek ve Ermenilerin Müslümanlara yapmış olduğu cinayet ve zulümleri adil bir şekilde itiraf etmek sırası şimdi hasımlarımızdadır. Ben sevkleri sırasında Ermenilere yapılan muameleleri tanımışsam da Ermenilerinkinden henüz hiç bahsedilmemiştir. Bundan iki netice çıkmaktadır: ya itilâf devletleri Müslümanların hıristiyanlar tarafından öldürülebileceği hususunda propogandacılara hak veriyor, yani Müslümanların kanının haklı olarak aktığını kabul ediyor, yahut da fırsatçılar tarafından siyasî menfaat temini maksadıyla işlenmiş cinayetleri haklı buluyorlar. Mütarekeden sonra da bu maksatlarını Jön Türkleri takip etmek suretiyle ispat etmişlerdir. Bu Jön Türkler arasında Ermenilerin tehciri aleyhine rey vermiş, hattâ Ermenilere yapılan zulüm karşısında gözyaşı dökmüş ve buna rağmen Malta'ya gönderilerek orada hapsedilmiş olan komite azaları da vardır. Diğer taraftan, öldürülmüş olan yüzbinlerce Müslümanın bir kısmını kendi eliyle katletmiş olan ANTRANİK isimli (...) Ermeni murahhası olarak Londra'da ve Paris'te hürmetle karşılanmıştır. Ancak yukarda çıkardığımız neticeler kabul edilmek şartıyla insaniyetperver İngiliz ve Fransızların bu kanlı elleri nasıl sıktıklarını anlamak mümkündür.»**

Talât paşanın bu yürekli açıklamaları, gerçek bir devlet adamının olaylar karşısında ulusal çıkarların nasıl savunulacağını gözler önüne seriyor. Gerçek bir devlet adamı gerçeğe sırt çevirmez. Gerçeği yadsıyarak yurt çıkarlarını savunmak olanaksızdır. Günümüzün devlet adamla-

* Talât Paşanın Gurbet Hâtıraları, 3. cild, 3. Kit. S. 1179-1192, Cemal Kutay. .

rına belki ders olur diye Talât paşanın anılarından kimi bölümlerin bir kez daha altını çizmek istiyoruz. Tehcir olayını Talât paşa şöyle değerlendiriyor:

«Memleket dahilinde umumi isyan üzerine ordu idaresi tehciri her yerde tatbike başlamıştır. Bunun üzerine her iki kuvvet arasında hakiki bir dahili harp şeklini alan şiddetli çarpışma ve döğüşler başlamıştır. (...) Esas itibariyle askeri bir ihtiyat tedbirinden başka bir şey olmayan tehcir, vicdansız ve seciyesiz insanların elinde bir baskı şeklini almıştır. Maksadım bu hareketlerin çirkinliğini gizlemek değildir. Sadece bu hadiselerden dolayı bütün hükümeti ve İttihat ve Terakki komitesi idare merkezini ve bu işle hiçbir alakası olmayan azalarını itham etmenin haksızlık ve keyfi hareket olduğunu söylemek istiyorum. İttihat ve Terakki Komitesi azaları Ermenilere karşı yapılan hareketlerden dolayı son derece müteessirdirler ve daima bu hadiseleri önlemek üzere hükümet üzerinde müessir olmaya çalıştılar.»

Mithat Şükrü Bleda ve Talât paşa, o dönemin en yetkili iki yöneticisi, olayları böyle anlatıyor. Tarih yadsınarak politika yapılmaz. Birinci Dünya Savaşında Ermeni komitacıları isyanlar çıkarmış, köylere saldırmış, Türkleri öldürmüştür. Bir önlem olarak kararlaştırılan 'tehcir' sırasında da Türkler Ermenileri öldürmüşlerdir. Ayrıca, özellikle Rus sınırı yakınlarında karşılıklı çatışmalar olmuştur. Gerçek bu merkezdedir. Kimi yetkililerin olayları yadsıyan tutumları Türkiye'ye bir şey kazandırmaz. 'Tehcir sırasında ölenler hastalıktan ölmüşlerdir" gibi çocukça teviller de kimseyi inandırmaz. Gerçek devlet adamları olayların üzerine gider, onları tarihsel boyutları içinde değerlendirirler. Türkiye Soykırım'la suçlanıyor. Yüzyıllar boyunca yanyana, içiçe yaşamış oldukları, en yüksek görevlere getirdikleri Ermeni asıllı yurttaşlarını, Türk hükûmetinin 1915 yılında toptan yok etmeye kalkışmış olması ve bu işi, sınırlı boyutları olan bir "zorunlu göç" eylemi içinde gerçekleştirmesi, inandırıcı bir sav değildir. 'Tehcir'in bir ölüm göçüne dönüşmesi, bir iki sorumsuz valinin ve

vicdansız kimi görevli ve kişilerin işidir. O günlerin Türkiye'sinde haberleşmenin ve ulaşımın ne durumda olduğu da unutulmamalıdır. Olaylar yadsınamaz. Bunlar başlangıçta karşılıklı saldırılar biçimindedir. 'Savaş fiili'dir. Ama adına ister «génocide» (soykırım), ister başka bir şey denilsin, ermeni yurttaşlarımız 1915 yılında kitlece öldürülmüşlerdir. Ermeniler de Türkleri öldürmüşlerdir. Gerçek budur. Anılarında Mithat Şükrü Bleda ile Talât paşa, bu gerçeği açıklamışlardır.

TİP KÖK SALIYOR VE DIŞA AÇILIYOR

Türkiye İşçi Partisi'nin kısa yaşamında, daha önce de belirttim, 1967 önemli bir yıldır. Türkiye İşçi Partisi, emekçi halk yığınlarının biricik partisi olarak ve de ulusal bağımsızlığımızın gerçek savunucusu olarak gittikçe daha çok ağırlık kazanıyordu. Halk arasında Partimizi benimseyenlerin sayısı gün geçtikçe çoğalıyordu. Bunu yurt gezilerimizde pek açık olarak gözlüyorduk: Köy kahvelerinden kalabalık miting alanlarına kadar, bizi ilgi ile izleyen, bize umutla bakan yurttaşlarımızın sayısının hızla arttığına tanık oluyorduk. TİP'in öteki partilerden akın kara gibi ayrıldığını görenler çoğalıyordu. Kuşkusuz bu kamuoyunun bize kaydığı anlamına gelmez. Ama ciddi bir uyanış vardı. Nitekim bu uyanış seçimlerde rakamlaşacak, TİP oylarını bir kat arttırarak % 3'ten, % 6.44'e yükseltecekti. Ege' de ve Güney illerimizdeki geziler Partimizin kök salmaya başladığını ortaya koyuyordu. Ekim ayında Doğu illerimizde yaşayan yurttaşlarımızın üst üste düzenledikleri ve TİP'i çağırdıkları Doğu Mitingleri gerçekten önemli bir olaydı. Halk, sorunlarını dile getirmek için mitingler düzenliyordu. TİP çağrılı olarak bu mitinglerde hazır bulunmuştur. Bu mitinglere TİP'in bakış ve değerlendiriş açısını vurgulamak için Ağrı'da yaptığım konuşmadan, ilerde bölümler sunacağım. Şimdi 1967 yılının önemini vurgulamaya devam edelim: *Amerikalılara karşı pasif direnme kampan-*

yamız yaygın bir biçimde benimsenmekteydi. Bunu *NATO'ya Hayır Kampanyası* izleyecektir. Halktan çok sayıda mektup geliyordu Genel Merkeze. Partinin politikasını benimsediklerini yazıyordu yurttaşlarımız; isteklerini dile getiriyordu yurttaşlarımız. Cumhurbaşkanı Anayasa Sosyalizme kapalıdır deyince, binlerce mektup almıştık. Diyalog kuruluyordu. Bunlar Cumhurbaşkanını protesto eden mektuplardı...

Meclisteki çalışmalarımızdan da söz etmek isterim. Meclise TİP'in girmesi ile hava temelden değişmişti: Dış politika konuları, sosyal gerçekler, sömürü sorunu gündeme geliyordu. Yürekli bir muhalefet yapıyordu bir avuç TİP'li milletvekili. Yasa teklifleri veriyorduk. Gensoru ve Soru önergeleri veriyorduk. Bellibaşlı yasa tekliflerimiz şunlardı: Toprak yasası teklifi, (Topraksız ya da toprağı yetmeyen köylülere toprak dağıtılması hakkında); Petrol yasası teklifi, (Petrol kaynaklarımızın yabancı tekellere açılmaması hakkında); Yabancı Sermayeyi teşvik yasasının yürürlükten kaldırılması hakkında yasa teklifi; İşsizlik Sigortası yasası teklifi; Tarımda ortakçılığı ve kiracılığı düzenleyen yasa teklifi; Araziye çıkan işçilerin yolluklarının arttırılması hakkında yasa teklifi; 275 sayılı yasayı değiştiren yasa teklifi (Lokavtın kaldırılması, grev yasaklarının asgariye indirilmesi, hükûmetin grev yasaklama yetkisinin sınırlanması hakkında); Muhtaç çiftçilere tohumluk verilmesi hakkındaki yasanın büyük toprak sahiplerince istismar edilmesini önleyen yasa teklifi; Halk çocuklarının ilk öğrenim masraflarının Devletçe üstlenmesi hakkında yasa teklifi; Köy Bölge Okulları ile ilgili yasa teklifi; Emekçi halkın vergi yükünü hafifleten ve meydana gelecek gelir kaybını yabancı şirketler ile büyük gelir sahiplerinden alınacak vergilerle kapatılması hakkında yasa teklifi; Tasarruf bonolarının kaldırılması hakkında yasa teklifi, Türkiye İşçi Partisi'nin Meclise sunduğu kimi yasa teklifleridir. Bunlar arasında Yabancı Sermayenin yurdumuza elini kolunu sallaya sallaya girmesine olanak veren yasanın yürürlükten kaldırılması için

sunduğumuz yasa teklifi de vardır. Bu önemli bir adımdı. Komisyonda reddedildi. Bu teklifin gerekçesini sunuyorum:

Milli kurtuluş savaşı vermiş ülkelerde, bağımsızlık ve kalkınma bakımından en önemli engel olarak karşılarına yabancı sermaye dikilmektedir. Çünkü yabancı sermaye az gelişmiş ve milli kurtuluş savaşı vermiş ülkelerin gelişmelerini engellemekte birinci derecede yararı bulunan emperyalist ülkelerin nüfuzunun birer temsilcisidirler. Yabancı sermaye şirketleri milli bağımsızlık havasını yozlaştırmakta, milli kalkınmayı yavaşlatıp engellemektedir.

Büyük Atatürk bu gerçeği ilk gören devlet adamlarındandır. Bu maksatla kapitülâsyonları kaldırmış, yabancı şirketleri millileştirmiştir. Yabancı şirketlerin millileştirilmesi Atatürk döneminde birer bayram vesilesi sayılır, okullar tatil olunurdu. Ne yazık ki milli sermaye ile kalkınma yolunun isabeti daha sonraki dönemlerde gözden uzak kalmıştır. 1947 ve 1948'den itibaren yurdumuza nüfuz etmeye başlayan yabancı sermaye, 1954 yılında Demokrat Parti iktidarınca çıkarılan 6224 sayılı kanunla milli bünyemize yerleşmeye ve kendi memleketlerinin çıkarına siyasal etkiler yapmaya başlamıştır.

Yabancı sermayenin yurdumuzdaki kapital ve yatırım eksikliğini tamamlayarak kalkınmaya yararlı olduğu da söylenemez. Devlet Planlama Teşkilâtı gibi resmi kurumlarca hazırlanan ayrıntılı raporlar bunu ispatlamakta olduğu gibi milli sanayiciler de yabancı sermayenin milli sermayedarın yatırım alanlarına girerek milli ekonomiye zarar verdiğini sanayi kongrelerinde ısrarla beyan etmişlerdir. Biz bu incelemeler ve beyanlara fazla bir şey ilâve edecek değiliz.

Teklifimiz milli sanayie ve bağımsız milli politikaya zararlı olacak 6224 sayılı kanunun kaldırılmasını öngörmektedir. Halen yürürlükte olan kanuna göre yurdumuza gelmiş bulunan yabancı sermaye bundan böyle genel vergi ve kambiyo nizamı içinde çalışacaktır. Ancak bu durumdaki sermayenin sahipleri Maliye Bakanlığı ile anlaşarak, tesislerinin bedellerinin ödenmesi suretiyle tasfiye-

*sini isteyebilirler. Bu devletleştirmenin şartları Maliye Bakanlığı ile sermaye sahipleri arasında pazarlıkla tesbit edilecek ve 2,5 milyon lirayı aşan anlaşma ve pazarlıklar, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onayı ile yürürlüğe girecektir.**

Bugün Özal Hükûmetii le doruk noktaya ulaştığına tanık olduğumuz Yabancı Sermaye ile işbirlikçilik politikasının tohumları çok eskiden atılmıştır. Cumhuriyet döneminde bu politika çok partili rejime geçilmesi ile yeniden gündeme gelmiştir. 1960'lar ise, bugünü hazırlayan adımların atıldığı yıllardır.

Evet, Türkiye İşçi Partisi Yurt düzeyinde yoğun ve yaygın bir çalışma içinde idi. Kapalı salon toplantıları, mitingler, köy gezileri birbirini izliyordu. Halkın bize yakınlaştığını görmek bize cesaret ve güç veriyordu. Zor çok zor bir davanın ardındaydık. Ekmek parası ile oy pusulasının aynı şey olduğunu emekçi insanımıza anlatmak kolay olmuyordu, ama umutlar belirmişti. Genel Yönetim Kurulumuzun 1968 Şubat'ı başında yaptığı toplantıyı açarken bu konuya parmak basarken, Türkiye'de egemen sınıf durumunda olanların bu gerçeğin açıklanmasından ne derece tedirgin olduklarını, korktuklarını ve bu korkunun onları büsbütün Amerikanın kucağına ittiğini açıklamaya çalışmıştım. Bu konuşmadan bölümler sunuyorum.

Halkın Ekmeği ve Hürriyeti İçin, Yani Gerçek Demokrasi İçin Direniyoruz:

Türkiye İşçi Partisi Büyük Mecliste bir meydan savaşı vermektedir. Bu savaşı, halkın menfaatlerini, demokrasiyi ve Anayasayı korumak için veriyoruz. Emekçilerin ekmeği, işi, çocuklarının yarını için direniyoruz.

Hükümet, Anayasanın 89. maddesini işlemez hale getirerek, muhalefeti figüran haline sokmak istiyor. 89. mad-

* TİP Haberleri, 1 Şubat 1968.

de Gensoru Önergeleriyle muhalefetin hükümeti denetlemesini sağlar ve çoğunluğun istibdadını bir ölçüde frenler. Anayasanın bu teminatını dolaylı yoldan kaldırmak, parlamentoyu iktidarın buyruklarını tescile memur bir kalem seviyesine indirmek istiyorlar.

Biz bunu önlemek için direniyoruz ve direnen tek muhalefet partisi biziz.»

Hitler'in Halk Anlayışı İle Demirel'in Demokrasi Anlayışı:

Konuşmasına yukardaki sözlerle başlayan Aybar, hükümetin maksadının yalnız seçim kanununu geçirmek olmadığını, 89. maddeyi işlemez hale getirmek suretiyle dilediği bir kanunu parlamentodan kolayca çıkarmak olanaklarına kavuşmak istediğini açıkladıktan sonra sermaye güçleri karşısında emek güçlerinin bir denge kurması ve bu dengeyi boyuna emekten yana dönüştürmesi demek olan Demokrasinin, parlamentoda muhalefetin, özellikle sosyalist muhalefetin dengelemesiyle gerçekleştiğini belirterek konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Sayın Başbakan'ın demokrasi anlayışı son derece ilkel; o derece ilkel ki, Hitler'in veya Mussolini'nin halk ve çoğunluk anlayışları ile sayın Demirel'in «sandıktan çıkma» tezi arasında hiçbir fark yoktur.

Hitler ile Mussolini de büyük çoğunlukların desteğini kazanmışlardı. Referandumlarda Alman halkının % 90'ından çoğu Hitler'e 'evet' demiştir. Ama bu çoğunluk ne Hitler'i, ne de Alman halkını kurtardı. Demokrasilerde azınlığın, çoğunluk olma olanakları bir hak ve hürriyet olduğu için değer taşır. Gene demokrasilerde 'hayır!' demek ve bu 'hayır'ı geçerli kılacak olanaklara sahip olmak da bir haktır.

Meseleyi Türkiye gerçekleri içinde görelim. Henüz sınıf bilincine tamamen varamadığı için gerçekleri göremeyen halkımızdan, milyonlarca lira harcanıp, aldatıcı, göz

boyayıcı bir propagandayla oy avcılığı yapılmaktadır. Böyle toplanmış bir oy çoğunluğunu ileri sürerek, bir de muhalefeti figüran haline getirecek tedbirler alınacak olursa Demokrasiden eser kalmayacağı muhakkaktır.

Yüzlerce yıl halkı politika dışında bırakılmış, fakat devlet tecrübesi büyük olan Türkiye'de halkın uyanışı, bilinçlenişi son derece hızlı oluyor. 1950'de merkezci, tekelci, ceberrut Osmanlı Tipi Devlet yönetimini devirmiş olan halkımız Komprador Tipi Demokrasi'yi de elbet kısa zamanda düşürecektir.

Demokrasi elbet halk çoğunluğunun rejimidir. Ama bu çoğunluk, halk için ve halk tarafından bir yönetim için gereklidir. Yoksa halk tarafından olmayan, halk için değil, kompradorlar, ağalar için olan bir çoğunlukla demokrasi, ancak halkın sırtında oynanan bir oyun olmaktan öteye geçemez.

Biz, demokrasinin bir halk yönetimi; soyguna, sömürüye karşı emekten, emekçiden yana bir rejim olduğunu bilerek Büyük Mecliste tek gerçek muhalefet partisi olarak, ağalar - kompradorlar iktidarının tertiplerine karşı tek başımıza savaşıyoruz. Bazı hallerde kanunların çıkması için değil, çıkmaması için direnmek bir milli vazifedir. Türkiye İşçi Partisi, seçim kanununu ve giderek Anayasayı değiştirmek teşebbüsleri karşısında bilinçle ve cesaretle direniyor, milli menfaatlerimizi koruyor.»

Amerika - Yunanistan - Türkiye :

Konuşmasına devam eden Aybar, AP iktidarının bu zorlamalara neden lüzum gördüğünü açıklamıştır. Ağa - komprador - Amerikancı bürokrat üçlüsünün, Amerikanın Türkiye'deki mevcudiyeti ile ayakta durabildiğini söyleyen Mehmet Ali Aybar, «seçim kanunu ve Anayasayı değiştirme doğrultusundaki zorlamaları, Amerikanın dünya hegemonyası planlarındaki başarısızlıklarla açıklamak gerekir» diyerek sözlerine şöyle devam etmiştir:

«Arap - İsrail savaşı, Amerikanın tahmin etmediği bir sonuç vermiş ve Sovyetler Birliği'nin Ahdeniz'e inmesine yol açmıştır. Askerî uzmanların ifadelerine göre, İskenderiye'yi sık sık ziyaret eden Sovyet Deniz kuvvetleri, Amerikan 6. filosunun gerek savaş, gerekse tehdit gücünü dengelemiştir. Mısır silâhlı kuvvetlerinin donatım ve eğitimi artık tamamiyle Sovyet uzmanlarına bırakıldığından, Ortadoğunun bu son derece önemli bölgesinde, denge Sovyet Rusya lehine bozulmuştur. İngilizlerin Aden'den kuvvetlerini geri çekme kararı almaları da Amerikanın durumunu büsbütün güçleştirmiştir.

Haritaya bir göz atılırsa manzara şöyle görünmektedir: Suriye'de sosyalist bir hükümet iş başındadır. Mısır'ın durumunu belirttik.

Hiçbir Arap devleti, hatta Suudi Arabistan, hatta Kuveyt, Amerika ile yakın ilişkiler kurmaya cesaret edememektedir. Amerikan dışişlerince ortaya atılan Orta Doğu Paktı fikrini hepsi reddetmişlerdir. Amerikanın gerek stratejik, gerek ekonomik çıkarları iyice tehlikeye düşmüştür.

Gözlerimizi Uzak Doğuya çevirelim. Amerikanın yenilgisi daha açık olarak görülmektedir. Vietnam'a saldırı ve tırmanma politikası Amerikaya çok pahalıya mâlolmaya başlamıştır. Kuzeye tırmanırken Amerika şimdi Saygon'da elçiliğini korumak durumuna düşmüştür. Kuzey Kore, küçücük bir devlet; Amerikaya meydan okumaktadır. Kara sularında casusluk yapan Amerikan savaş gemisini suçüstü yakalamış, Amerikanın tehditlerine aldırmadan bağımsız, haysiyetli bir devlete ne yakışırsa onu yapmaktadır. Çin'e gelince, Amerikan emperyalizminin Asya'da uykularını kaçıran asıl odur. Mc Namara son konuşmasında orta menzilli nükleer Çin füzelerinin çok kısa zamanda operasyonel hale geleceğini ve Sovyetlerin kıtalar arası füzelerinin sayısını iki katına çıkardıklarını açıklamıştır. Ama Amerikanın Sovyetlerden dört kere daha güçlü olduğunu da sözlerine eklemiştir.

Dört kat daha güçlü olmasının Vietnam'da, Kore'de neye yaradığını Mc Namara'dan sormak gerekir. Hem Viet-

nam'la kıyaslanırsa, bu dört kat değil şüphesiz yüz kat, bin kat şeklinde beliren bir güçlülüktür. Ama bu gücü elçiliğini korumaya veya Pueblo'yu kurtarmaya hiç de yetmiyor.

Vietnam'da yenildi mi, — ki yenilecektir — Amerika'nın dünya hegemonyası planları suya düşecektir. Yeni bir hamle yapabilmesi için bütün bu bölgede iki üssü kalmıştır: Türkiye ve Yunanistan..

Oysa Yunan halkı Amerikancı albaylar cuntasına boyun eğmeyecektir. Türkiye'de ise halkımız ikinci milli kurtuluş mücadelesini vermektedir. Türkiye ve Yunanistan'ın Amerikan nüfuzundan çıkmamaları için Vaşington sonuna kadar direnecektir. Yunanistan'da Sol'un önü bir hükümet darbesiyle kesildi. Türkiye'de Amerika'ya satılmış asker yoktur. Bundan dolayı Amerika başka yollar aramak zorunda kalmıştır.

Amerikan planının şu olduğu anlaşılmaktadır: Seçim kanunu değiştirilecek; üçte iki çoğunlukla iktidara geleceği tahmin edilen AP, sosyalizme açık demokratik Anayasamızı yürürlükten kaldıracak, Türkiye'de «Saygon demokrasisi» kuracaktır. Bundan başka sosyalizmin, demokrasinin yolunu kesmek için adi polis tertiplerine de girişmeleri, halkı sindirmek için geniş tevkiflere başvurmaları da ihtimal dışında değildir.

Ağalar - kompradorlar - Amerikancı bürokratlar üçlüsünün Amerika hesabına oynamak istedikleri oyun budur. Ama ne yapsalar nafiledir, buna izin verilmeyecektir.

Türkiye İşçi Partisi'ne verilmiş oyları seçim kanununu değiştirerek Adalet Partisi'ne aktarmak, ne ikinci milli kurtuluş savaşımızı, ne sosyalizm akımını durdurabilecektir. Tersine, oylarının saptırıldığını ve parlamentoda temsil edilmediğini gören halkla Amerikan emperyalizmi, ağalar - kompradorlar ve Amerikancı bürokratlar arasındaki zıtlaşma, temel çelişi büsbütün derinleşecek, haksız oylarla iktidarda bulunanlar tutunamayacaklar ve bizi kurtuluşa, sosyalizme götüren yol daha da kısalacaktır.»

Aybar, daha sonra NATO'nun ve ikili anlaşmaların milli güvenliğimiz, bağımsızlığımız ve haysiyetimizde açtığı derin rahneler üzerinde durarak,

«Güvenliğimizi NATO içinde sağlıyoruz; NATO bize faydalıdır, diyenlerin, Vietnam ve Pueblo olaylarından sonra ne düşündüklerini öğrenmek eğlenceli olacaktır,» dedikten sonra, Türkiye'nin milli savunma politikasını, milli kurtuluş savaşı gereklerine göre temelden değiştirmesi gerektiğini açıklamıştır.

Genel Başkan Aybar, Türkiye sosyalizminin özelliklerini belirterek konuşmasını bağlamıştır.

*Aybar'ın «Türkiye Sosyalizminin Özellikleri» ve «İşçi Sınıfının Öncülüğü» konularına değinen ve daha sonra 10 Şubat Pazar günü Ankara İl Başkanlığı'nın düzenlediği bir konferansta da tekrarladığı konuşmasını, önümüzdeki sayıda tam olarak yayımlayacağız.»**

Ulusal bağımsızlık için savaşımı doruk noktasına çıkarmıştık. Her yerde, her konuşmada Amerika'nın Türkiye'deki varlığına karşı çıkıyorduk. Deniz feneri gibiydik. Karanlıklarda sürekli çakıyorduk. Taşlı sopalı saldırılar; Cumhurbaşkanının ve hükûmetin komünistlik suçlamaları Türkiye İşçi Partisi'nin ilerlemesini durdurmaya yetmiyordu. Maya tutuyordu. Aslında bu, demokrasiye yavaş yavaş ısınmamızı simgeleyen bir olaydı. İki kanatlı demokrasi ilk kez gerçekten uygulanmaya başlıyordu. Saldırılar bunun doğum sancılarıydı.

TİP, AKDENİZ İLERİCİ PARTİLER KONFERANSINDA

Türkiye İşçi Partisi, Russell Mahkemesi dolayısıyla yurt dışında da tanımaya başlamıştı. Lellio Basso ile tanışmamız, dost olmamız TİP'in Akdeniz İlerici Partiler Konferansına çağrılmasına yol açtı. Lellio Basso tanınmış bir

* TİP Haberleri, 16 Şubat 1968.

Devletler Hukuku hocasıydı. İspanya İçsavaşında Franko'ya karşı dövüşmüştü. İtalyan Sosyalist Proleter Birliği Partisi kurucularındandı. TİP Roma konferansına bu partinin çağrılısı olarak katılmıştı. Konferansın 22-23 Ocak 1968 günlerindeki hazırlık toplantısına katılmak üzere Genel sekreter Rıza Kuas ile Merkez Yürütme Kurulu üyesi Sadun Aren, Roma'ya gönderildi. Roma'dan dönen arkadaşlarımız Basına şu açıklamayı yaptılar:

1 — Partimiz bahis konusu toplantıya İtalyan Sosyalist Partisi tarafından ve bir üyeleri gönderilmek suretiyle davet edilmiştir. Bu zatla yapılan konuşmalarda toplantının Akdeniz'i emperyalist üsler ve müdahalelerden arındırmak ve böylece Akdeniz'i bir barış gölü haline getirmek hedefini güttüğü tesbit edilmiştir.

Bilindiği gibi Partimiz öteden beri emperyalist üsleri ve müdahaleleri memleketimizin bağımsızlığı, emniyeti ve demokratik bir ortam içinde hızla kalkınması için en büyük bir tehlike olarak görmekte ve buna karşı devamlı bir mücadele vermektedir. Ayrıca toplantıda Kıbrıs meselesinde bahis konusu edileceği düşünülmüştür. Bunlardan ötürü Partimizin toplantıya iştirak etmesinin, mahsurlu olmak şöyle dursun, memleketimiz için yararlı olacağı sonucuna varılmıştır.

2 — Toplantının maksadı, Akdeniz'deki bütün antiemperyalist ve barışçı güçlerin iştirak edecekleri büyük bir konferansın gündemini hazırlamaktı. Tespit edilen gündemin tam metni ilişiktedir.

3 — Toplantıya Akdeniz'de kıyısı olan 11 memleketten 15 Parti iştirak etmiştir. Bunların dört tanesi Komünist Partisi'dir. Fransız Komünist Partisi de bir müşahit göndermiştir. Diğer 10 Parti, Arap devletlerinin Milli Kurtuluş Partileri ile Sosyalist Partilerdir.

4 — Toplantı 'Gizli' değil. 'Kapalı' olmuştur. Kapalı olmasının nedeni de ihzari mahiyette olması ve özellikle konferansa davet edilecek diğer kuruluşlar hakkında, üyelerin bu kuruluşları incitebilecek sözler söylemeleri ihtimalidir.

Nitekim 3 ay kadar sonra toplanması kararlaştırılan asıl konferans açık olacaktır.

5 — Toplantıda Partimiz aktif bir rol oynamış, Amerikan emperyalizmi, NATO, Arap-İsrail Savaşı, Kıbrıs ve faşizm hakkında kamuoyumuz tarafından iyice bilinen fikirlerini açıklamış ve gündemin tespitinde katkıda bulunmuştur.

6 — Toplantıda Kıbrıs meselesi tarafımızdan ortaya atılmış ve çözümün «üslerden ve askerlerden arınmış, tarafsızlaştırılmış, güvenliği milletlerarası garantiye bağlanmış bağımsız ve federatif bir Kıbrıs» olacağı ifade edilmiştir.

Türkiye İşçi Partisi, devlet olarak da, Parti olarak da yüzde yüz bağımsızlığı herşeyin üstünde tutar. Görüş ve fikirlerini yurt içinde de yurt dışında da aynı açıklık ve samimiyetle savunur. Dostun ve düşmanın bunu böylece bilmesi lazımdır.

Hazırlık toplantısında saptanan gündem de şu idi:

— Arap memleketlerine karşı yapılmış olan İsrail saldırısının sonuçlarını ortadan kaldırmak, işgal edilmiş topraklardan askerlerin çekilmesi, özellikle Filistin halkının haklarını garanti eden bir çözüm:

— Yunanistan, İspanya ve Portekiz'deki faşizmle ve halkların serbest gelişmelerine ve demokrasiye karşı yapılacak dış müdahalelerle mücadele etmek.

— Akdeniz'deki NATO üslerinin ve diğer Amerikan üslerinin kaldırılması, 6. filonun çekilmesi, Atlantik Paktı ve Akdeniz memleketlerini Amerikan emperyalizmine bağlayan bütün diğer paktlarla mücadele etmek.

— Ekonomik ve sosyal alanda yeni ilişkiler için gayret etmek, sömürgeciliğin ve yeni sömürgeciliğin her çeşidiyle mücadele etmek.

Akdeniz Ülkeleri İlerici Partiler Konferansı 1968 Nisan'ında Roma'da toplandı. Partimiz adına gene Genel Sekreterimiz Rıza Kuas'la Prof. Sadun Aren katıldılar. Ayrıca Roma'da bulunan Merkez Yürütme Kurulu üyesi Behice Boran'a da yetki verildi, yanılmıyorsam. Rıza Kuas ve

Sadun Aren arkadaşlarımız, 17.4.1968 günü Basına şu açıklamayı yaptılar:

«Roma konferansına katılmamız Partimizin barışçı bir dünya kurulması için öteden beri izlediği anti-emperyalist ve milli bağımsızlık politikasının tabii bir icabıdır. Çünkü Roma Konferansı; Akdeniz'i Amerikan emperyalizminin tasallutundan kurtarmak ve giderek bu bölgeyi bütün askeri bloklar ve yabancı kuvvetlerden arınmış bir barış gölü haline getirmek için toplanmıştır.

Konferansın nihai bildirisinde Amerikan emperyalizminin Akdeniz'den çekilmesi lüzumu belirtildikten sonra aynen şöyle denmektedir:

'Bu, Akdeniz'de yeni bir devrin başlangıcının ön şartıdır. Böylece Akdeniz bir barış ve işbirliği, nükleer silâhlardan, askeri blok ve üslerden arınmış, askeri ittifaklardan çıkmış bir bölge olacak ve burada yaşayan halklara barış ve bağımsızlıkları garanti edilmiş olacaktır.'

Memleketimizin menfaatlerini Amerika ve Rusya'yı aynı uzaklıkta tutan bağımsız bir dış politika izlemekte gören Türkiye İşçi Partisi, yukarıki metni şu şekilde anladığını ayrıca zabıtlara geçirmiştir. Yaptığımız ve zabıtlara geçirttiğimiz müdahale aynen şudur:

'Biz bu paragrafı şöyle anlıyoruz: Akdeniz'de Sovyet Donanmasının mevcudiyeti de şayanı arzu değildir. O da Akdeniz'den çekilmelidir. Bunun şartı 6. Filonun ve diğer Amerikan askeri güçlerinin Akdeniz'den çekilmesidir. Türkiye İşçi Partisi; evvelce de ifade ettiğimiz üzere, bloklar dışı kalma lehindedir ve emniyetini askeri blokların kuvvet dengesinde değil, blokların lağvedilmesinde veya Akdeniz'den çekilmesinde bulur.'

Türkiye İşçi Partisi hakkında her türlü tezvir, yalan ve iftiraya başvurarak kamuoyunu bulandırabileceklerini sanan çevrelerin bu son yalanları da böylece yüzlerine çarpılmıştır.

Bu çevrelerin en büyük derdi, sıkıntısı ve endişesi, Türkiye İşçi Partisi'nin yurdumuzun mutlak bağımsızlık konusunda gösterdiği titizlik ve bu alanda kamuoyunu ken-

di etrafında toplayan başarılı çalışmalarıdır. Saldırı ve iftiraların asıl nedeni budur.

*Fakat Amerikan emperyalizmi ve onun yerli ortakları şunu iyice bilmelidir ki, Türkiye, İkinci Bağımsızlık Savaşını da kazanacak ve ne Amerika'nın, ne Sovyetlerin, ne de herhangi bir yabancı devletin bayrağı Türkiye'de dalgalanmayacaktır.»**

Türkiye İşçi Partisi dışpolitikada ilke olarak iki süper devletten, yani ABD ile SSCB'den, aynı uzaklıkta ilişkiler sürdürülmesini kabul etmişti. Bu ilkenin doğal sonucu olarak Roma Konferansı'nın yayımladığı bildiriyi bu doğrultuda anladığımızı belirten bir kaydı tutanaklara geçirttik.

Akdeniz Konferansı'na katılmamız iktidar partisinin yeni iftiralarına, yeni suçlamalarına neden olacaktır. 1968 bütçesi dolayısıyla yaptığı konuşmada, İçişleri Bakanı Sükân, Roma'daki toplantının gizli bir toplantı olduğunu ve komünist partileri ile aşırı sol partilerin katıldığı bu toplantının amacının, Akdeniz'de Amerika'ya karşı bir birleşik cephe oluşturmak olduğunu söyleyecek ve bu vesileyle TİP'in Moskova'dan emir alan bir kuruluş olduğunu bir kez daha vurgulayacaktır. Bütçe konuşmalarını ele aldığımızda bu konuya yeniden değineceğiz. Şimdi 1967 yılının demokrasi bakımından kuşkusuz en anlamlı olayı olan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (DİSK)in kuruluşundan söz etmek istiyorum.

DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU (DİSK)

TİP'i kuran sendikacı arkadaşlarımız, Türk-İş'in tutumundan giderek rahatsız olmaya başlamışlardı. Yeni bir konfederasyon kurma düşünü zihinlerde yol alıyordu. Sendikacı arkadaşlar Türk-İş'in hiçbir işe yaramadığı, işçi

* TİP Haberleri, 1 Şubat 1968 ve 16 Nisan 1968.

haklarını savunamadığı kanısındaydılar. Sonunda partinin ilkeleri doğrultusunda bir konfederasyon kurulmasını kararlaştırdılar. 1967'nin Ocak ayındaydık. Kuas, Türkler, Güzelce eve geldiler. Kuracakları konfederasyonun partiye bağlı olması elbet söz konusu değildi. Yasa buna olanak vermiyordu zaten. Ama ben organik bağlılığa ilke olarak karşıydım. Partinin egemen bir merkez olmasını doğru bulmuyordum. İlkelerde birleşmek yeterliydi. Bizim işimizle sendikaların işi ayrıydı. Kuas, Türkler ve Güzelce ile ilkeler üzerinde anlaşmamız zor olmadı. TİP'li olarak hepimiz aynı ilkelere bağlıydık. Yeni konfederasyon *tabanın söz ve karar sahibi olması* ilkesine dayalı ve sınıf uzlaşmacılığına karşı çıkan bir yol izleyecek, sınıf sendikacılığı yapacaktı. *Demokrasinin kök salması, tabana mâlolması bakımından da, sendikacıların girişimlerini önemli bir katkı olarak değerlendiriyordum. Sınıf sendikacılığı Türkiye İşçi Partisi'nin siyasal savaşımını tamamlayacak, Türkiye'de Sağ ve Sol kanatlı demokratik rejime işlerlik kazandıracaktı.* Demokrasiyi kurmanın başka yolu yoktur. Halk bu rejimi benimseyip savunmadıkça demokrasi Bey Takımı arasında bir 'tahterevalli'den ileri gidemez. Her şeyin tepeden inme buyruklarla yürütülmek istendiği ülkemizde, demokrasi de aynı yoldan kurulmaya kalkışılmıştır. Türkiye İşçi Partisi buna karşı savaşım veriyordu. Bu yapay uygarlıkçılığa karşı çıkıyorduk. Halkın sahip çıkmadığı sosyal hareketlerin yozlaşacağını tarihimiz kaç kez kanıtlamıştı. Ama aynı çıkmaz yolda ısrar ediliyordu. Elbet bunun da nedenleri var. Her ne ise, sendikacı arkadaşlarımız önce *Sendikalararası Dayanışma* (SADA) örgütünü kurdular. Bu adımı kısa bir süre sonra DİSK'in kuruluşu izledi. 12 Şubat 1967'de Maden-İş, Lastik-İş, Basın-İş, Gıda-İş ve Türk Maden-İş sendikaları kongrelerini toplayıp, DİSK'in kurulması için karar aldılar. Ve sendikaları adına hareket eden Türkler, Kuas, Güzelce, Nebioğlu ile Alpdündar 13 Şubat 1967 günü, yani TİP'in kuruluşunun altıncı yıldönümünde, DİSK'in tüzüğünü ve kuruluş bildirgesini İstanbul Valiliğine verdiler. Kurucular Basına yap-

tıkları açıklamada: 1872'de Tersane işçilerinin Babıâli'ye yürüyüşünden beri hakları için savaşım veren işçi sınıfının tüm baskılara karşın bu savaşımını aşamalardan geçerek sürdürdüğünü vurguladıktan sonra, açıklamalarını şu sözlerle bağlıyorlardı: *«Türk işçi sınıfının tüm çıkarları, hakları ve özgürlükleri ve de onuru için bir araya geldik. Emperyalizmin, devletimizin ve milletimizin hayatına yeniden kasdetme çabalarının ve bir avuç aracının, kapkaççının ve sömürücünün bu çabalara katıldığını gören bizler, Büyük Atatürk'ün 1921'de ilân ettiği gibi 'bizi mahvetmek isteyen emperyalizme ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı' savaşmaya and içmiş sendikacılarız.»**

DİSK, işçilerin haklarını sonuna kadar savunmak kararı ile kurulmuştu. Gerçekten, ödün vermeden savaşım vermeye kararlıydı. Batılı ülkelerdeki sendikalar gibi ödünsüz bir sınıf sendikacılığı yapacaktı. Ne var ki, herşeyi kitaba uydurma alışkanlığı içinde olan bir ortamda, bu kolay bir iş değildi. Sermaye çevrelerinin istediği TÜRK-İŞ gibi bir sendikacılıktı. Yani kâğıt üstünde demokrasiye uygun bir sendikacılık. Oysa DİSK alışılmadık bir savaşım örneği verecekti. Toplu sözleşme masasında dişe diş dövüşüyor. Greve gidiyor. Patronların grev kırma girişimlerini işyerini boşaltmayarak sonuçsuz bırakıyordu. DİSK işçilere diledikleri sendikayı serbestçe seçmeleri olanağını da getiriyordu: Gizli oy, açık sayım ilkesine dayalı referandum uygulamaları hızla yaygınlaşıyordu. Tabiî bu başarılar türlü zorluklar göğüslenerek elde ediliyordu. Nitekim işveren çevreleri günün iktidarını sendikalar yasasını, istekleri doğrultusunda değiştirmek için harekete geçirmişti. DİSK böylece etkisiz hale getirilecekti. Durumu protesto için DİSK İstanbul'da görkemli bir miting düzenledi. Miting sorumsuz kişilerin araya girmesi ve belki de görevli provokatörlerin kışkırtmaları ile, 15-16 Haziran olayları diye anılan şiddet olaylarına yol açtı. DİSK yöneticileri tutuklandılar. Sıkıyönetim mahkemesinde yargılandılar ve sonunda aklandılar.

* Disk Nedir, Disk Yayınları, S. 14, İst. 1979.

Kemal Türkler kişisel yönetime eylimli bir başkandı. Bu önemli bir kusurdur kuşkusuz. Ama akıllı, yürekli, kararlı bir başkan olmuştur. Ödün vermeyen savaşımı yaşamına mâlolmuştur: faşist komandolar tarafından öldürülen Kemal Türkler'i burada saygı ve sevgi ile anıyorum.

12 Eylülden sonra DİSK yöneticileri yine Sıkıyönetim Mahkemesine verildiler. Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Ali Rıza Güven, Celâl Küçük, Kemal Nebioğlu (TİP kurucularından), Mukbil Zırtıloğlu, Tuncer Kocamanoğlu ile birlikte 52 yönetici hakkında 'ölüm cezası' istemi ile açılan dava, dört yılı tutuklu olmak üzere, hâlâ sürmektedir. İddianamenin sanıklara yüklediği suç: «*Marksist-Leninist illegal bir ihtilâl örgütünün üyeleri olarak işçi sınıfının iktidarına dayalı proletarya diktatörlüğü kurmak, proletarya sosyalizmini gerçekleştirmek amacıyla, işçi sınıfının siyasi örgütü durumuna gelmiş bulunan DİSK öncülüğünde diğer emekçi ve ortak katmanlarla birlikte devlet nizamını, anayasa düzenini, devletin temel kuruluşlarını ihtilâlci yöntemlerle yıkmaya teşebbüs ettikleri, yukarda tafsilatlı olarak belirtilen ve açıklamaları yapılan delillerden anlaşılmış olduğundan, fiil ve hareketlerine uyan Türk Ceza Kanununun 146/1 maddesi gereğince ayrı ayrı tecziyeleri,*

*Kısa adı DİSK olan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun 1402 sayılı yasanın 15/1. maddesi delaletiyle 274 sayılı sendikalar yasasının 30/4. maddesi gereğince kapatılması, (...) kanun adına talep ve iddia olunur.»**

* İddianame, s. 815-817, 25.6.1981.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KOCA AP GURUBUNUN BİR AVUÇ TİP'LİYE SALDIRISI...

1968 bütçe konuşmaları elektrikli bir hava içinde başladı. Tural paşanın emirnamesi ile ilgili gensoru önergemiz AP'lileri tedirgin etmişti. Bütçe konuşmalarına hazırlıklı gelmişlerdi. Gurubumuzun sesini kesmek için bir plan hazırlamışlardı. Planları bir yıl önceki bütçe konuşmalarında uyguladıkları taktiğin aynısı idi: Partimizin Moskova'dan emir aldığı ileri sürülecek, 1960 yılında Moskova'da toplanan komünist partilerinin yayımladıkları bildiri ile bizlerin konuşmalarımız arasında paralellikler olduğu iddia edilecekti. Ama bu kez İçişleri Bakanı'nın yapacağı kışkırtıcı konuşmaya AP'li milletvekillerinin TİP'lilere saldırması, kavga çıkarması ve TİP'lileri, sille tokat salondan atmaları eklenmişti eski plana... İçişleri Bakanının konuşmasında Doğu Mitingleri, Akdeniz İlerici Partiler Konferansı özellikle üzerinde durulan ve TİP'in dışardan emir aldığını kanıtlayan olaylar olarak ele alınmıştı.

Bütçe konuşmalarında artık kanıksadığımız suçlamalara, sözlü saldırılara tanık olacağımızı düşünüyorduk. Ama böylesine alçakça bir tertip ve saldırıyı beklemiyorduk. İkiyüz kişilik bir kalabalığın, ondört kişiye saldırması gibi küçültücü, üstelik akılsızca bir davranışı, Adalet Partili karşıtlarımıza bile yakıştırmamıştık. Kaldı ki, böyle bir saldırıyı tahmin etseydik, durumda ne değişirdi? Hiçbir şey. Bu akıldışı ve yakışıksız saldırıyı TİP'liler göğüslemekle görevliydi ve öyle yapıldı...

Konuşmalar Maliye Bakanı Cihat Bilgehan'ın 1968 bütçesini sunuş konuşması ile başladı. Maliye bakanından sonra CHP adına Bülent Ecevit, GP adına Tuhan Feyzioğlu,

MP adına Seyit Faruk Önder, YTP adına Kasım Küfrevi söz aldılar. Küfrevi'den sonra TİP adına Sadun Aren konuştu. Son konuşmacı AP adına Mesut Erez'di. Aren'in konuşmasından bölümler sunacağım. Ancak daha önce sayın Küfrevi'nin konuşması üzerinde durmak istiyorum. Ağrı milletvekili Kasım Küfrevi Aşiret Başkanı ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerindendi. Kültürlü, zeki, ince bir insandı. Yeni Türkiye Partisi Gurubu adına yaptığı konuşmada Türkiye İşçi Partisi'nin Program ve tüzüğüne dayanarak ilginç bir eleştiri ortaya koydu. 1961 Anayasasının Türk milleti için getirmiş olduğu düzenin ne olduğunu açıklayarak konuşmasına başlayan Küfrevi, «düzen değişmelidir» sloganının siyasal yaşamımıza Türkiye İşçi Partisi tarafından sokulduğunu belirterek, *düzen değişikliğinden* TİP'in ne anladığını, Partimizin Marksizmle ilişkileri açısından değerlendirmeye çalıştı. Küfrevi konuya şöyle girdi:

«Bu itibarla evvelâ yüksek müsade ve müsamahanıza iltica ederek ilmi sosyalizmin anameselelerini ve doktrinlerinin ne olduğunu kısaca arzetmek istiyorum. (...) Marx'tan evvel de sosyalistler gelmiştir, Marks'tan evvel de bulundukları düzende huzursuzluk duyarak düzeni değiştirmek isteyen karakterler zuhur etmiştir. Fakat Marks'a kadar düzenin değiştirilmesi teşebbüslerinde muvaffakiyetsizlikler elde edilmesi Marks tarafından bazı prensiplerin vazedilmesini icabettirmiştir. (..) Bilhassa Paris Komününe yazmış olduğu mektupta ve aynı zamanda da Komünist Manifestosunda işaret ettiği vechile bu noktaları eleştirmiş ve kendi vazetmiş olduğu mezhebin anaprensiplerinden biri haline getirmiştir. (..) Sosyalistler herşeyden evvel burjuva sınıfını ortadan kaldıracaklardır. Burjuva sınıfının dayanmış olduğu kapitalist ekonomiyi ortadan kaldıracaklardır. (...) Şuhalde burjuva sınıfının karşısında bulunan bir sınıfa dayanmalı, onu güçlendirmeli, burjuva sınıfının karşısına onu çıkarmalı ve böylece burjuva sınıfının islah edilmesi imkânı hasıl olur ve bunun husulüne çalışılmalı diyor. İşte Marks'ın aksiyon diye vasıflandı-

rılan hareket noktası budur. İşçi sınıfı Marks'a nazaran güçlendirilecek, ayaklandırılacak, burjuva sınıfını devirecek ve burjuva sınıfının dayandığı ekonominin yerine Marks'ın bilimsel düzeni getirilip oturtulacak. İşte bu kısım Marks'ta teoride ihtilâl olarak tavsid edilen kısımdır.»

Bu girişten sonra Kasım Küfrevi bilimsel sosyalizmle, TİP'in programı arasındaki bağlantıları araştırıyor ve şunları söylüyor:

«İşçi Partisi'nin program ve tüzüğüne baktığımız vakit bir büyük anlayışta Marks'tan ayrıldığını görüyoruz. İşçi Partisi'nin programında ve tüzüğünde aksiyon mevcut değildir. Marks'ın tespit etmiş olduğu hareket, ayaklanma, ihtilâl aksiyonu mevcut değildir. Bu görüş İşçi Partisi'nin bahis konusu ettiğimiz dökümanlarında işçi ve emekçi sınıfına hitabederek, onları örgütleyerek seçim yoluyla iktidara gelme şeklinde tecelli etmiştir. Şu halde büyük bir noktada İşçi Partisi Marks'tan ayrılmaktadır. Marks'ın bilimsel sosyalizminin aksiyon safhasında Marks'tan ayrılmaktadır. (...) İşçi Partisi'nin dökümanlarında materyalizme makam verilmemiştir. (...) Aksine Anayasanın vicdan hürriyetine ait hükümleri en tatlı bir ifade ile cazip bir şekle getirilmek suretiyle o dökümana vazedilmiştir. (...) İktisadi yönden 500 dönüm kadar bir araziyi kabul etmek suretiyle mülkiyeti kabul etmiştir. Fakat mülkiyet konusuna geldiğimiz vakit de, tüketim araçlarında özel mülkiyet, üretim araçlarında, istihsal araçlarında kamu mülkiyeti prensibini benimsemiş olduğunu görüyoruz. İşte bu noktada bilimsel sosyalizmin en esas ekonomik görüşüne sadık bir program olarak tecelli ediyor. (...) Biran için tüketim araçlarında özel mülkiyet, üretim araçlarında kamu mülkiyetini kabul eden bir ekonomi, 500 dönümlük bir toprakta mülkiyet yoluna gitse dahi, istihsal araçlarını kamulaştırdığına göre, zamanla bu mülkiyetin bir istihsal unsuru olarak mülkiyet vasfının kaybolacağı kendiliğinden zahir olur. Yine özel teşebbüse kendi programında yer verdiğine göre; özel teşebbüsün dayanmış olduğu artı değer hükmünün tamamıyla aleyhinde olduğuna göre ve üretim araçlarını özel teşebbüsün

elinde bulunduramayacağına göre, özel teşebbüsün zamanla ortadan kaybolup gittiğini söylemek mümkündür. Bu itibarla bilimsel sosyalizm ister aksiyon yönünden Marks'a dayansın ister dayanmasın, hangi yönden ele alınırsa alınsın, Türk toplumu için mutluluk getirici bir düzen olarak kabul edilemez kanaatindeyim. Bilimsel sosyalizmin bütün yönleri ile YTP olarak karşısındayız.»

Sayın Küfrevi daha sonra CHP'yi ve bu partinin «düzen değişikliği» konusundaki tutumunu ele almış, kimi Halk Partililerin TİP'in sloganlarını tekrarlamaktaki ısrarlarının sonuç olarak CHP oylarının Türkiye İşçi Partisi'ne kaymasına yol açacağını belirterek, CHP'nin düzen değişikliği isteminin kapitalist düzen içinde bir iyileştirme anlamına gelmesi gerektiğini ileri sürerek sözlerini şöyle bağlamıştır:

*«(...) bilimsel sosyalizmin tabiri ile demokratik sosyalizmin kurulmasına çalışmak çok yanlış neticelere müncer olabilir. Korkarız ki, YTP olarak Halk Partisi bilimsel sosyalizmin tabirlerini kullanmak suretiyle hız vermiş olduğu propagandasında meydandan veciz hitabeler ilan ederken, vatandaş oyunu kendisine göstererek, tıpkı Hürriyet Partisi karşısında yaptığı gibi götürüp İşçi Partisi'nin sandığına atmasın.»**

Sayın Küfrevi'nin konuşması seviyeli bir konuşma idi. Türkiye İşçi Partisi'ne saldıran kimi milletvekillerinin, özellikle İçişleri Bakanının konuşmaları ile karşılaştırıldığında da seviye farkı açıkça görülmektedir. Ancak bu seviyeli konuşma da, belirli bir düşünceye tahammülsüzlüğü sergilemektedir. Bir düşünceye karşı olmak hakkımızdır. Ama kimi düşünlerin yasaklanmasını savunmak, yada yasakların sürdürülmesinden yana olmak, ilke olarak demokrasi ile bağdaşmaz. Oysa demokrasi tarihimize göz atıldığında, Bey Takımımızın SOLSUZ BİR DEMOKRASİ (!) icat etme gayreti içinde olduğu anlaşılmaktadır. Batı demok-

* TBMM Tutanak Dergisi, Cilt: 24, s. 605-616.

rasisi tüm düşüncelere açık, bunların serbestçe örgütlenmelerine açık bir denge rejimidir.

1968 bütçesi üzerinde TİP gurubunun görüşlerini Sadun Aren arkadaşımız açıkladı. Aren'in rakamlara dayalı konuşmasını AP'liler ses çıkarmadan dinlediler. Yabancı sermayeye karşı çıkması, NATO'dan çıkılması hakkındaki sözleri bile tepki uyandırmadı. Adalet Partisi gurubu adına konuşan Erez, bu görüşlerimizin altını çizmekle yetindi. Sonradan anlaşıldı ki, bu sessizlik fırtınadan önceki sessizlikmiş... Aren'in konuşması şöyle idi:

«Sayın milletvekilleri ve sayın başkan,

Adalet Partisi iktidarının bu üçüncü bütçesi ve iktisadi politikası üzerinde Türkiye İşçi Partisi'nin eleştirilerini ve görüşlerini sunmak üzere söz almış bulunuyorum.

Hükümetin icraatını değerlendirirken kendi düşünce sistemleri içinde kalacak, kendi başarı ölçülerini kullanacağız. Çünkü görülecektir ki, hükümet, kendi görüşünün, kendi kalkınma felsefesinin mihengine vurulduğu zaman da başarısızdır. Ve bu başarısızlığın nedeni sadece beceriksizlik değil, fakat asıl, tutulan kapitalist yolun, özel sektörcülüğün yurt ve dünya gerçeklerine uygun olmayışı, aykırı oluşudur.

Sözlerimin başında şunu hemen belirtmek isterim ki, bizim yolumuz yani Sosyalizm, memleketteki sosyal gelişmeleri görmek ve bunları tutarlı bir şekilde birbirine, bağlayarak anlamak demektir. Yani gerçeklerle ilgisi olmayan mücerret bir fikirler manzumesi değildir. Bundan ötürü eleştirilerimizin ve değerlendirmelerimizin Sosyalist açıyı ihtiva etmemesine imkân yoktur. Ve elbetteki asıl bu açıdan yapılan eleştiri ve değerlendirmelerimiz, gerçek başarı ölçüsüdürler.

Adalet Partisi iktidarının kalkınmamız konusundaki temel görüşünü özetleyelim: Kalkınmanın temel unsurlarını teşkil eden sanayileşme, ihracat ve ithalât gibi büyük işler, müteşebbis bir sınıf tarafından «özel sektör tarafın-

dan» yapılacaktır. Ayrıca kalkınma konusunda yabancılarla işbirliği yapılacak, bunlardan bol kredi alınacak ve yabancı kapitalistlerin yurdumuza yatırım yapmaları ve ihracatımızı geliştirmeleri sağlanacaktır.

İktidarın kalkınma konusundaki temel görüşü, hiçbir değer yargısı katmadan, özet olarak budur.

Şimdi biz diyoruz ki, iktidarın bu hedefleri gerçekleşmişse, yani sanayici müteşebbis sınıf memleketteki yatırım kaynaklarını kontroluna almış ve bunları yatırımlara yöneltmişse, ihracatçılar mallarımızı dış piyasalarda daha iyi değerlendirmeye ve yeni yeni piyasalar bulmaya başladılarsa, yabancılardan bol ve ucuz kredi elde ediliyorsa, yabancı özel sermayenin yurda akışı hızlanmışsa ve ürettiklerini dışarıya ihraç etmeye başladılarsa hükümeti kendi ölçüleri içinde olsa da başarılı sayacağız.

Sayın milletvekilleri,

Bilindiği gibi hükümetin kendi anlayışına göre yapması lâzım gelen en önemli iş, tarım kesiminde meydana gelen yatırılabilir fazlanın sanayici sınıfın eline ve kontroluna geçmesini sağlamaktadır. Çünkü sınai yatırımlar ancak bu fonlar sayesinde artırılabilir. Oysa, gene hepimiz biliyoruz ki, tarımdaki bu fazla, bu yatırılabilir fonlar; büyük toprak sahiplerinin, tefeci tüccarların, ihracatçıların ve kasaba eşrafı dediğimiz kimselerin eline geçmektedir. Bunlar, feodal düzenden kalma sınıflar olduğu için ellerine geçen bu fonları sınai yatırımlara yöneltmezler; fakat kendi yaşayış anlayışları içinde, yani ısrarlı bir şekilde istihlâk ederler. Demek oluyor ki, bu geri sınıf ve zümrelerin ekonomik güçleri kırılmadan, yani yatırılabilir fazla fonların kontrolları bertaraf edilmeden bir sanayici müteşebbis sınıfın gelişmesine imkân yoktur. Bu geri sınıf ve zümrelerin ekonomik hakimiyetlerini kırmanın ki kapitalist yoldan kalkınma bunu zorunlu kılar tek yolu, toprak reformu yapmak, tefecilikle etken şekilde mücadele etmek, müstahsilin mahsulünü değerlenirken soyulmasını önlemek için devlet alım ofisleri veya kooperatifler kurmaktır. Bu ekonomik tedbirlerin yanısıra,

köylünün bu kimselere, devlete olan ilişkilerinden ötürü yani mahkemelerdeki, tapu dairelerindeki, sağlık konusundaki işlerden ötürü muhtaç duruma düşmelerini önlemek için, devlet idaresinde tam halkçı bir tutum ve uygulama sağlamak lâzımdır.

Oysa hükümet bütün bu konularda hiçbir şey yapmamıştır ve yapmak niyetinde de değildir. Toprak reformuna karşıdır. Tefecilik ve vurguncu aracı ticaretle mücadele etmemektedir. Halkın kendi hakkını kendisinin araması, ağalara, beylere muhtaç olmaması da tam ters bir tutum içindir. Partizanlık yapmaktadır. Halka bu konuda yardımcı olan idareciler, yol gösteren öğretmenler işlerinden alınmakta, sürülmekte, cezalandırılmaktadırlar.

Bütün bu değişikliklerden yararlanacak olan, memleketi kalkındıracağına iktidarın ümit bağladığı müteşebbis sınıfın tutumuna gelince: bahsini ettiğimiz feodal sınıflarla mücadele etmeyi bu sınıf aklından bile geçirmemekte, yani devrimci ya da daha hafif bir ifadeyle, memleketi modernleştirici bir davranış içinde bulunmamaktadır. Bu sınıfın bütün arzusu devletin halk sırtından sağlayacağı paralarla zahmetsizce sermaye sahibi olmak ve bununla derme çatma bir imalât sanayii kurmaktan ibarettir. Odalar Birliği tarafından geçen ay toplanan Sanayi Kongresi'ne sunulan Sanayiyi Koruma ve Geliştirme Kanun Tasarısı, bu sözlerimizi teyid etmekte, bu sınıfın da ne kadar hazırcı ve sömürücü olduğunu ortaya koymaktadır: Halkın sırtındaki eski sömürücüler, indirilmeden, bir de bu sözde modern sanayici sınıf bindirilecektir. Bu tahliller gösteriyor ki, memleketimizde gerçekten devrimci, kalkınmayı başaracak bir kapitalist sınıf, böyle bir sınıfın zihniyetini ve dinamizmini taşıyan ve öncü olabilecek bir zümre yoktur. Zaten müteşebbis sınıf XVIII. ve XIX. yüzyılların özel şartları içinde Batı Avrupa'da doğmuş ve artık tarihî görevini bitirmiştir. Memleketimiz için böyle bir sınıfın gayretlerine bel bağlamak, yani özel sektörcülüğe bel bağlamak, abesle iştigal etmek, tarihin şartlarını geri döndürmeye çalışmak demektir. Zaten objektif şartların

böyle olmasından ötürüdür ki, hükümet de bu konuda, meselenin izah etmeye çalıştığımız sınıfsal özüne inen ciddi adımlar almamış atamamıştır. Çünkü unutmak ve hatırda tutmak lâzımdır ki, Adalet Partisi yalnız kapitalistlerin değil, fakat aynı zamanda bu geri ve sömürücü feodal sınıfların da partisidir.

Sayın Milletvekilleri,

Şimdi dış kredilere ve yabancı sermaye yatırımlarına geliyorum. Hükümetin bol kredi elde etme ve bol yabancı sermaye celbetme hesapları da gerçekleşmemiştir. Bilindiği gibi 1967'de 800 milyon dolarlık ithalât yapılması plânlanmıştı. Oysa gerçekleşen ithalât, ilk muvakkat rakamlara göre 690 milyon dolardan ibaret kalmıştır. Bu miktar 1966 yılındaki ithalattan 28 milyon dolar, plân hedeflerinden ise 110 milyon dolar geridedir. Bu gerilemenin, 1967 plânlarını ve yatırımlarını bir hayli etkilemiş ve kısıtlamış olması gerekir. Bu gerilemenin sebebi, umulan miktarda dış kredi sağlanamaması ve yabancı sermaye gelmemiş olmasıdır.

Bu arada özellikle döviz kazancımızı artırmasına hükümetin bel bağlamış olduğu yabancı sermaye yatırımlarına dikkatinizi çekmek isterim. Petrol dahil durum şöyledir:

	Gelen (Milyon dolar)	Kâr transferi (Milyon dolar)
1965	22	15
1966	30	16
1967 (On aylık)	11.1	20,4

Görülüyor ki, şu en basit görüntüsüyle bile, yabancı özel sermaye aleyhimize işlemektedir. Gelenden daha çok kâr transfer edilmektedir. Bunlar ihracat yapıp memlekete döviz kazandırmak şöyle dursun, döviz yükü olmaya başlamışlardır ve aşırı kârlar sağladıkları için, emme basma tulumbalar gibi, memleketin kıt ve çok değerli imkânlarını, hem de döviz olarak dışarı aktarmaktadırlar. Kaldı ki,

yabancı sermayenin sebep olduğu döviz kaybı bundan da ibaret değildir. Bunların kurdukları işletmeler hammaddeleri itibariyle dışarıya bağlıdırlar. Bundan ötürü bir de ithalâtı arttırarak döviz kaybına sebep olmaktadırlar. Demek oluyor ki, hükümetin yabancı sermaye konusundaki ümitleri, hangi açıdan bakılırsa bakılsın, ister sosyalist ister kapitalist açıdan bakılsın, boşa çıkmıştır ve yanlıştır.

Dış iktisadi ilişkilerimiz konusunda bu rakamları da dikkatlerinize sunmak isterim.

	Faiz (Mil. dolar)	Borç taksidi (Mil. dolar)	Kâr trans. (Mil. dolar)	Toplam (Mil. dolar)
1965	30	161	15	206
1966	29	119	16	164
1967*	21	83	20	124

Demek oluyor ki, memleketimiz, dış iktisadi ilişkileri dolayısiyle son üç yılda ortalama olarak 170 milyon dolar civarında bir ödeme yükü taşımıştır. Bu meblağ ihracat gelirimizin üçte birinden daha fazladır. Bugünkü tutum devam ederse bu durum da gittikçe daha kötüleşecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Şimdi kalkınmamızın en önemli unsuru olan ihracat konusuna geçiyorum. 1967 yılı ihracatımız, fındık ve tütündeki büyük artıktan ötürü ve hemen hemen bütün diğer kalemlerin düşmüş olmasına rağmen, plan hedefi olan 510 milyon doları geçmiş, 520 milyon dolara ulaşmıştır. Ancak bu durumu bir başarı saymaya imkân yoktur. Çünkü artık sıhhatli değildir. Özellikle sınai mamullerde gelişme görülmemektedir.

Hükümetin ihracat konusundaki politikası ananevi ihraç mallarımızı gerçekten ananevi ihracatçıların satması ve mamul madde ihracatının da başlıca vergi iadesi tedbirleriyle teşvik edilmesidir. Şimdi gerçek duruma bir bakalım: İhracatçı zümresi mahsullerimizi dış piyasalarda değerlendirmekten acizdirler. Ya yabancılar gelip mahsulle-

* 10 aylık.

rimizi bizzat satın almaktadırlar, ya da bizim sözde ihracat tacirlerimiz bunların basit bir komisyonculuğunu yapmaktadırlar. Bazan bu komisyonculuğu bile beceremedikleri görülmüştür. Zeytinyağı rezaleti ortadadır ve bu rezaletin diğer bir yanı da, zeytinyağlarımızı nihai alıcıya değil de, rakip bir müstahsil memlekete, İtalya'ya satıyor olmamızdır. Bunca yıllık ihracatını yaptığımız zeytinyağlarımızı bu şekilde ancak toptancıya satabilmek, tecrübeli (!) ihracatçılarımız için yüz karası olmak gerekir.

Bu ihracat tacirleri, yeni ihracat maddelerini, meselâ yaş sebze ve meyveyi, gayret istediği için, risk göze almak gerektiği için, zekâ ve kabiliyet istediği için potansiyelimizle kıyaslanabilecek ölçüde ihraç etmemekte, ihraç edememektedirler.

Mamul madde ihracatına gelince, başlıca kurtuluş yolumuz olan bu konuda hükümetin aldığı ve başlıca vergi iadesinden ibaret olan teşvik tedbirleri, sonucun ispat ettiği üzere hiçbir etki yapmamıştır. Çünkü bu tedbir zaten geç kalmış bir tedbirdir. Bu tedbirle ihracat teşvik edilmiş olmamakta, sadece bir engel ortadan kaldırılmaktadır. Mamul madde ihracatını teşvik etmenin asıl yolu yeni pazarlar bulmaktır. Sosyalist memleketlerle ve Üçüncü Dünya memleketleriyle ticaretimizi geliştirmek için ciddi gayretler sarfedilmelidir. Bu memleketlerle olan ticaretimizi siyasi nedenlerle frenlememeliyiz. Çünkü diğer memleketler böyle yapmamaktadır. Pazar bulunduktan sonra fiyat meselesi önemini kaybeder. Hangi fiyata satabiliyorsak o fiyata satmalıyız. Yoksa böyle ileri memleketlerin koyduğu kurallarda, kendi ihracatımızı kendi elimizle engellememeliyiz. Ama hiç şüphe yok ki, böyle bir ihracat politikası ihracatın devlet eliyle yürütülmesini gerektirir. Aksi halde ihracatı desteklemek için milletçe katlanılacak fedakârlık, bazı ihtiyaçların zengin olması sonucunu verir.

Demek oluyor ki, geçen yıl, birkaç kalemdeki fevkalâde sayılacak artışlar hariç, diğer bütün kalemlerin ihracatı azalmıştır. Mamul madde ihracatında hiçbir gelişme olmamıştır. Bu bir başarısızlıktır. Ve bu başarısızlık, ihra-

cat böyle başıboş bırakıldığı müddetçe devam da edecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Şimdi hükümetin iktisadî başarısızlığının genel bir göstergesinden, fiyat istikrarsızlığından, hayat pahalılığından bahsedeceğim. Ticaret Bakanlığı Konjonktür Dairesinin hazırladığı fiyat endekslerine göre, 1966 yılının Kasım ayından 1967'nin Kasım ayına geçen bir yıllık süre içinde;

Toptan eşya fiyatları	*% 5,6*
Ankara geçinme endeksi	*% 8,7*
İstanbul geçinme endeksi	*% 15,8*
Yalnız gıda maddeleri fiyatları ise	
Ankara'da	*% 11,9*
İstanbul'da	*% 17,4*

oranında artmışlardır. Bunlar büyük artışlardır. Memleket bir enflâsyona girmiştir ve bunun önümüzdeki yılda daha da şiddetlenmesi için sebepler vardır. Oysa halkımızın büyük çoğunluğunun, işçilerin, köylülerin, memurların gelirlerinde yıl içinde bu oranda artışlar olmamıştır. Bunların geçim sıkıntıları daha da artmış, buna karşılık sermayedar, bir azınlık, zaten iktisaden güçlü olan bir kimse haksız kazançlar sağlamıştır.

Bu konuyla ilgili olarak dikkatlerinizi, tütün, üzüm, incir, pamuk, fındık, gibi ihraç mahsulleri üreten milyonlarca köylümüzün durumuna özellikle çekmek isterim. Bu mahsullerin fiyatları dış piyasalara bağlıdır. Yurt içindeki fiyat artışlarını takip etmezler. Bu sebepten, enflâsyon bu üreticileri bilhassa ezer. Nitekim bu yıl hepsi perişan olmuşlardır. İhraç fiyatlarının yükselmemiş olması bunların mahsullerine düşük fiyat vermek için sebep olarak öne sürülemez. Çünkü geçimleri itibariyle iç fiyatlara bağlıdırlar. İhraç mahsulü yetiştirmenin külfeti ve riski yalnız bu mahsullerin üreticilerine yüklenemez. Oysa yıllar yılı bu hep böyle olmuştur. Bu gurup halk ezilmiş, ihracatçılar kârlarını almakta devam etmiş ve bu ezilme bahasına elde edilen dövizler ucuz fiyatlarla ithalâtçılara devredilmiş-

tir. Bu durumu önlemenin yolu bugünkü ihracat ve ithalât düzenine son vermek, bunları devlet eliyle yapmaktır.

Fiyat artışlarından, ya da aynı şey demek olan hayat pahalılığından «enflâsyondan ayrı olarak, geçim sıkıntısından bahsetmek istiyorum. Türkiye'de kâr hadleri çok yüksektir. Bu her yerde, fakat özellikle sanayi mamullerinde böyledir. Bunun sebebi, rekabetin yokluğu, aralarında anlaşabilecek kadar az sayıda firmaların hattâ bazan tek bir firmanın piyasalara hakim oluşudur. Otomobil, otomobil lâstiği, ampul, buzdolabı, diş macunu, ilâç, gazoz, margarin ve ilah... misaller verilebilir. Bu durumda olan firmalar mallarını monopolcü dediğimiz fiyatlarla yani çok yüksek fiyatlarla satabilmekte ve normal üstü kârlar elde etmektedirler. Hükümetin tek tük bunlarla uğraşmaya kalkıştığını görüyoruz. İlâç fiyatlarının, akü fiyatlarının indirilmesini istemek gibi... Şüphesiz ki, bunlar başarısız olmaya mahkûm çocukça sayılabilecek çabalardır. Kapitalistin nasıl bir kişi olduğunu, kârın insana neler yaptırabileceğini, kısacası özel sektörcülük zihniyetini gerçekliği içinde tanımamış olmanın belirtileridir. Dünyanın hiçbir memleketinde bu gibi teşebbüsler başarılı olmamıştır. Unutmamak lâzımdır ki, hükümet özel sektöre değil, özel sektör hükümete hâkimdir.

Bugünkü teknolojik seviye, işletme ünitelerinin büyük olması zorunluğu, hele az gelişmiş memleketlerde yeni kurulan her sanayi tesisini zorunlu olarak tekel durumuna sokmaktadır. Rekabet artık lâfta kalmıştır. İşte, büyük fabrikaların devlet eliyle kurulmasının lüzumunun bir başka nedeni de budur.

Sayın Milletvekilleri,

Kısaca vergi konusuna değinmek istiyorum. Hükümet geçen yıl içinde bu konuda başlıca iki tedbir almıştır. Birisi asgari geçim indiriminin genişletilmesi ve hesaplamada dekont sisteminin uygulanmasıdır. Bu, dört yıl önce atılması kanunlaşmış olan doğru bir adımın, dört yıl ertelendikten sonra gerçekleştirilmesinden ibarettir. Hükümet bu geciktirmenin vebali altındadır.

Diğer tedbir bilindiği gibi, tasarruf bonolarıyla ilgilidir. Bu tedbirle, aylık 1200 «fiilen 1362» liranın üstünde geliri olanlardan vergi yerine borç almak devamlı bir usul haline getirilmiştir. Oysa bilindiği gibi, borçlanma devamlı bir gelir kaynağı olarak düşünülemez. Bir zaman sonra, ana para ödenmeye başlanınca hazinenin çarkı boşa dönmeye başlar. Ayrıca yüksek gelirden borç, düşük gelirlerden vergi almak vergi adaletiyle hiçbir şekilde bağdaşamaz.

Bu arada vergi sistemindeki adaletsizliğin ne derecede artmış olduğunu şu rakamlarla dikkatlerinize sunmak isterim. Beyannameli mükelleflerin beyan ettikleri yıllık ortalama safi kazançları şöyledir:

Yıllar	Beyan edilen ortalama safi kazanç
1960	14.213
1961	13.445
1962	11.597
1963	11.530
1964	12.143
1965	12.970
1966	15.000

Rakamlar bunlardır. Oysa bu aynı devrede nakdi gelirler ve toptan eşya fiyatları % 30'dan daha fazla artmıştır. Bu artış hesaba katılırsa 1966'da beyan edilen ortalama safi gelir 10.000 lira olur ki, bu 1960 yılının da altındadır ve kaçakçılık oranının artmış olmasından gayri bir sebeple izah edilmesi zordur. Kaldı ki, her zaman söylediğimiz gibi vergi adaleti tek başına gelir dağılımını değiştiremez, sadece mevcut gelir dağılımı üzerinde rötuş yapabilir.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetin iktisadi icraatı hakkında, bu alandaki başarısızlıkları hakkında söyleyeceklerimiz ana hatlarıyla bunlar. Şimdi diğer bir alandaki icraatından söz edeceğim:

Memleketin personel davasına hükümet el sürmemiştir. Geçen yıl bütçeden maaş ve ücret alanlara yapılan cüz'i zam hem yetersiz kalmış hem de İktisadî Devlet Teşekküllerinde ve mahalli idarelerde çalışan memurları kapsamı dışında bıraktığı için adaletsiz olmuştur. Ayrıca çıkarılması gerekli tüzükler hâlâ sürüncemededir. Buna karşılık geçen yıl içinde çeşitli memur guruplarına tazminat veren, ek görev almalarını sağlayan birçok kanunlar çıkarılarak ücret düzeni daha da içinden çıkılmaz bir hale sokulmuştur. Perakende olarak yapılan bu zamlar, personel reformunun mali yanının —ki bütünüyle sıkı sıkıya bağlıdır— gerçekleştirilmesi için gerekli ödeneğin ayrılabilmesini ve rasyonel ve adil bir şekilde kullanılmasını da önlemektedir.

Personel davasını böylece olduğu gibi yüzüstü bırakan hükümet, işlerini yürütmek için, devlet idaresi fikriyle katiyen bağdaşamayacak ve ilerde sayısız güçlükler çıkaracak olan bir yola sapmıştır. Bu yol, Başbakanlık etrafında mümtaz ve mukaveleli bir personel gurubu toplamak ve önemli işleri bu personele gördürmektir. Bu yol çok kötü bir yoldur.

Personel davasına el atmayan hükümet memurlara karşı her türlü partizanca baskıyı yapmaktan çekinmemektedir. Her kademedeki memur bu baskıya maruzdur. Öğretmenlere yapılan baskı ise burada üzerinde durulmayacak kadar malûm ve meş'umdur.

Bütün bunların sonucu olarak devlet daireleri işlemez hale gelmiştir. Vatandaşların dairelerde işlerini gördürebilmeleri herzamandan daha güç ve sıkıntılı bir iş olmuştur.

Sayın Milletvekilleri,

Kısaca rejim meselesine de değinmek istiyorum. Yurdumuzda çeşitli sınıf ve tabakaların hareketlendiği ve Anayasadaki haklarını savundukları memnuniyetle karşıladığımız bir oluşumdur. Bunları bir rejim buhranının belirtileri olarak görmek yanlıştır. Tersine, bu hareketler sayesinde Anayasa düzenimiz sağlamlaşmakta ve yerine oturmaktadır. Rejim için tek tehlike irticaî akımlardır. Yalnız

bu akım, Anayasa düzenini bütün temel müesseseleriyle değiştirmeyi hedef almıştır. Bu akımın teşvikçilerini, gerisinde yatan kuvvetleri din adamlarında aramamak lâzımdır. Dindarlık başka şey, irtica başka şeydir. İrticanın gerisindeki kuvvetler Anayasa düzenimizden, halkın haklarını almak üzere uyanmasından zarar gören ve telâşa düşen sömürücü sermayedarlar, ağalar, tefeciler, yabancılarla işbirliği yapan kimselerdir. Bunların arkasında da Amerikan emperyalizmi vardır. Hükümetin rejim düşmanlarını bu çevrede araması ve onların nefes alış verişlerini dinlemesi lâzımdır.

Sayın Milletvekilleri,

Şimdi hükümetin önümüzdeki yıl için yapmayı tasarladığı işlere geliyorum. Bilindiği gibi AP hükümetinin iktisadî doktrini kapitalizm, yani özel sektörcülüktür. Bundan ötürü hazırlamış olduğu planın ve bunun uygulama esaslarının özünü, özel sektörü çeşitli yollarla desteklemek ve teşvik etmek tedbirleri teşkil etmektedir. 1968 programında yer almış olan bu teşvik tedbirlerinin başında özel sektöre kamu sektöründen fon aktarılması gelmektedir. Bu suretle aktarılacak olan fonların tutarı,

347 milyon lira teşvik fonu
100 milyon lira karma teşebbüslere katılma payı
198 milyon lira karşılık paralardan özel sektöre aktarma olmak üzere 465 milyon liradır.

Plân uygulama kanunu müzakere edilirken bu fon aktarılması işine itiraz ettiğimiz zaman Sayın Başbakan bu fonlarla büyük sermayedarların değil, hayvancılık, tarım ürünlerinin değerlendirilmesi gibi küçük ve yaygın işlerin destekleneceğini ifade etmişti. Şimdi bakalım hangi çeşit üretim faaliyetleri için bu fonlar verilecektir. Bu husus yıllık programın 52 ve 53 sayılı tablolarında gösterilmiştir. Gerçekten bu üretim faaliyetleri arasında hayvancılık, balıkçılık ve meyvecilik de vardır. Ancak, bunlar için ayrılan fon tutarı 60 milyon liradan, yani toplamın % 11'inden ibarettir. Geri kalanı gemi inşaatı, motor sanayii,

kimya sanayii, turizm gibi konulara harcanacaktır. Bunlar ise büyük işletme konularıdır.

Şimdi bir de bu kredilerin faiz ve şartlarına bakalım. Bu hususta kararnameye ekli bir sayılı listede bilgi verilmiştir. Buna göre azami faiz % 3 - % 9 arasında değişmektedir. Vade 10 veya 12 yıldır. Ayrıca sektörlerin ekserisi için 3 yıllık bir de ödemesiz devre vardır.

Görülüyor ki bu fonlar büyük sermayedarlara ve fevkalâde uygun şartlarla verilecektir. Herşeyden evvel hükümetin böyle bir işi daha doğrusu bu yağmayı çeşitli söylentilere yol açmadan nasıl yürüteceğini cidden merak ediyoruz.

Kaldı ki vergi hasılatından özel sektöre kredi vermek için para aktarmaya kimsenin hakkı yoktur. Anayasamızın 61. maddesinin birinci fıkrası aynen şöyledir:

«Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür.»

Yani vergi hasılatı ancak kamu giderlerini karşılamak için yapılabilir. Özel sektöre, büyük müteşebbislere, piyasadaki normal kredi imkânlarından ayrı olarak ve özel şartlarla kredi vermek bir kamu hizmeti değildir ki vergi hasılatından bu maksat için harcama yapılabilsin. Bu fonlar Anayasaya aykırıdır, bu fonlardan para vermek de para almak da suçtur.

Programda özel sektörü yatırım yapmaya teşvik için başka tedbirler de vardır.

Zaten iktidar teşvik tedbirlerinin bahsettiğim yapısal sebepten (müteşebbis sınıfın yokluğundan) ötürü, fon transferi mekanizmasına ağırlık vermiştir. Çünkü fon mekanizması müteşebbisleri teşvik etmemekte bizzat müteşebbis yaratmak hedefini gütmektedir. Ancak özel müteşebbis devri kapanmış, fonksiyonu kalmamış bu yüzden de nesli tükenmekte olan bir mahluk olduğundan bu gayret de boşuna gitmektedir. Kaldı ki, bu kadar desteklenerek zengin edilen insanlar müteşebbisliğin niteliklerinden de yoksun olurlar.

Sayın Milletvekilleri,

Bilindiği gibi, ödemeler dengesinde ifadesini bulan dış iktisadî ilişkilerimiz ekonomik hayatımızın düğüm noktasını teşkil eder. 1968 programındaki ödemeler dengesi tahminlerine göre önümüzdeki yıl içinde, 184 milyon doları başlıca borç ödeme ve kâr transferi, 835 milyon doları da ithalât olmak üzere 1019 milyon dolar döviz sarfiyatımız olacaktır. Buna karşılık döviz kazancımız 540 milyonu ihracat, 120 milyonu işçi dövizleri ve 25 milyonu da diğer görünmeyen kalemlerden olmak üzere 685 milyon dolar olarak tahmin edilmiştir. Aradaki fark (açık) 334 milyon dolardır ve bunun 284 milyon doları dış kredilerle karşılanacaktır. (Rezervlerin 30 milyon dolar artmasını ihmal ediyorum).

Şimdi bir de dünya durumuna bakalım: Amerikan ekonomisi şiddetli bir buhran içindedir. Enflâsyon vardır ve ödemeler dengesi açık vermektedir. Bu yüzden, turist harcamalarını, iktisadi yardımlarını, Avrupa'ya olan yatırımlarını, dış ülkelerdeki personelinin harcamalarını kısmış ve ayrıca ihracatını artırıcı tedbirler almıştır. Bu tedbirlerin bir kısmı bizi doğrudan doğruya, bir kısmı da Avrupa memleketleri vasıtasıyla, dolaylı olarak etkileyecektir. Batı Avrupa memleketleri zaten bir buhran içindedir. Amerika'nın aldığı tedbirler bu buhranı daha da şiddetlendirecektir. Bu durumda öngörülen krediler sağlanamadıktan başka, ihracatımızın ve işçi dövizlerinin de önemli ölçülerde azalması çok muhtemeldir.

Sonuç olarak 835 milyon dolarlık ithalatı gerçekleştirmek şöyle dursun, 1967'deki 690 milyonluk seviyeyi bile tutturmamız güç olacaktır. İthalatın böyle iki sene üst üste plan hedeflerinin bu derece gerisinde kalması, hiç şüphesiz ekonomiyi çok sarsacaktır. İthalatın hesaplanan hedeflere ulaşamaması yalnız yatırımların kısılmasına değil, cari sınai üretimin kısılmasına ve dolayısıyla bu yönden de işsizliğe sebep olur. Çünkü Türkiye'de sanayi dışa bağlı olarak kurulmuştur. İthalatımızın yarısı bu sözde sanayimizin hammaddesini teşkil etmektedir.

Dış alemle ilgili olan bu gelişmeler kendi doğrultularında uzatılırsa şu veya bu şekilde bir develüasyona gidilmesini de zorunlu kılacaktır. Böyle bir hareketin zaten içinde bulunduğumuz enflâsyonu daha da kırbaçlayacağı açıktır. Kısacası önümüzdeki yıl güç bir yıldır. Fakat hükümet aşırı bir iyimserlik içindedir. Tedbirsizdir.

Sayın Milletvekilleri,

Bu noktada bir hususu önemle belirtmek isterim. Türkiye gibi kalkınmak ve modernleşmek durumunda olan memleketlerde, ekonomik ve sosyal yapıda köklü değişiklikler yapılmadan kalkınma gayretlerine girişilirse gelir dağılımı ve sosyal denge bütün bütün bozulur ve kalkınma kendi kendini köstekler. Yapı değişikliği, toprak reformu yapmak başlıca devlet ofisleri ve kooperatifler vasıtasıyla köylüyü tefeci ve sömürücü aracının elinden kurtarmak, ithalatı, ihracatı, banka ve sigortacılığı devletleştirmek, büyük işleri devlet eliyle kurup yürütmek demektir. Bunlar yapılmadan, bugünkü köhne sosyal yapı içine modern kalkınma tedbirleri sokuşturulmaya kalkılırsa tam ters bir sonuç alınır.

Örneğin bir köye yol yapılınca derhal o köydeki mevcut sosyal farklılaşma artar ve köye huzursuzluk girer. Çünkü toprağı fazla olan, hayvanı fazla olan, kısacası varlığı fazla olan bu yeni yoldan çok faydalanır, diğerleri hiç veya daha az faydalanır. Yeni sulama tesisleri, gübre dağıtımı, tohum dağıtımı, kredilerin dağıtılması da aynı sebepten ötürü hep aynı sonucu verir. Yani farklılaştırmayı artırır, dengeyi ve huzuru daha da bozar.

Tarım dışı sektörlerde de durum aynıdır. Sanayileşme özel sektör eliyle yürütülünce, bu maksatla teşvikler yapılınca, küçük bir zümre zorunlu olarak bundan yararlanmakta, mahallelerde milyonerler türemekte ve geri kalan halk bu ölçüde kalkınamamakta, hattâ birçok hallerde bu durumdan zarar bile görmektedir. Yani şehirlerde de farklılaşma ve huzursuzluk artmaktadır.

Son yirmi yıllık tarihimiz bu oluşumun örnekleriyle doludur. Hiç şüphe yoktur ki, Türkiye bugün yirmi yıl ev-

velinden çok daha zengindir. Ama, açıklamaya çalıştığım nedenlerden ötürü, çok daha huzursuzdur.

Sadece son bir yılın bazı olaylarını hatırlayalım: Temizlik işçilerinin, üniversite öğrencilerinin yürüyüşleri, Viranşehir, Elmalı, Bafa Gölü olayları, Doğu mitingleri, son Zonguldak olayları. Bunların hepsi çeşitli nedenlerle, çeşitli halk gruplarının mevcut düzene ve gidişe karşı protesto hareketleridir. Anayasayı savunma hareketleridir. Bunlar satıhta münferit hareketlermiş gibi görünmekte iseler de, özde birdir: Halkın istekleriyle düzenin ve hükümet politikasının intibak etmemesi ve gittikçe ayrılmasıdır.

Sayın Milletvekilleri,

Yurdumuzun kalkınması için yapılması zorunlu diğer önemli bir hamle, gerek ekonomik gerek politik alanda memleketimizi Batı kapitalizminin ve özellikle onun öncüsü durumunda olan Amerikan emperyalizminin yörüngesinden çıkarmaktır.

Gerek ticari ilişkilerimizde gerekse sözde yardım ve yabancı sermaye yatırımlarında Batı tarafından sömürülmekteyiz. Ticari ilişkilerimizdeki sömürü, halen Hindistan'da milletlerarası bir konferansın da konusudur. Çok açık ve herkesçe kabul edilmiş bir gerçektir. Bunun üzerinde ayrıca durmayacağım.

Yardım şeklinde aldığımız krediler de bir sömürü vasıtasıdır. Bu borçların karşılığı olarak bugün ödemek zorunda olduğumuz yıllık faiz ve taksit miktarları hakkında demin rakamlar okumuştum. Borç ödeme mükellefiyetimiz kâr transferleri de dahil yılda ortalama 170 milyon dolar civarındadır. Bunu 500 milyon dolarlık ihracat gelirimizden çıkarırsak 330 milyon dolar bize kalır ki, 1950'lerin başında da ihracatımız bu kadardı. (1951'de 314, 1952'de 363 milyon dolar) Eğer doların da bu uzun devre içinde değerinden kaybettiğini hesaba katarsak bugün elimizde kalan ihracat kazancı 1951 - 1952 yıllarındaki ihracat kazancımızdan daha azdır. Demek ki, bunca kredi, yardım, yabancı yatırım furyasının sonucu döviz kazancı olarak 15 yıl evvelki duruma itilmiş bulunuyoruz. Demek ki hem sö-

mürülmüşüz, hem de sömürünün devamını sağlamak üzere daha bağımlı, daha yardıma muhtaç bir hale getirilmişiz. Bu sonucu «Amerika bizi kalkındırır, Amerikasız yaşayamayız» diyenlerin, dış yardıma bel bağlayanların dikkatine, daha doğrusu böyle diyenlere inanmış olanların dikkatine sunarım.

Bu konuyla ilgili, açıkladığımız bu sonucun nedenlerini ortaya koyan bir hususu daha dikkatlere sunmak isterim: Yakınlarda bir kitap yayımlanmıştır. Adı Türkiye Elektrik Mühendisleri III. Teknik Kongre Tebliğleri'dir. Bu tebliğlerden birisi bir elektrik tesisinin maliyetini hesaplamaktadır. Bu maksatla tesisin her parçasının çeşitli memleketlerdeki satış fiyatları tesbit edilmiş ve sonra bütün tesis için toplam fiyat bulunmuştur. Tesbit edilen fiyatlar serbest dövizle alındığı takdirdeki fiyat 1 kabul edildiğine göre şöyledir:

İtalya	1.35
Fransa	1.75
İngiltere	2.02
Avusturya	2.06
Belçika	2.18
ABD	3.49

Bu fiyat oranlarını diğer çeşit mallara da teşmil etmekte büyük bir hata yoktur. Demek oluyor ki, her memleket verdiği kredinin kendi memleketinden mal almakta kullanılmasını şart koştuğuna göre, meselâ Amerikadan 349 milyon dolarlık borç aldığımız zaman aslında sadece 100 milyon dolarlık mal almış oluyoruz.

Yabancı şirketlerin sömürüsüne de bir örnek vererek değineceğim.

Sayın Maliye Bakanının Petrol Komisyonunda sorulan bir suale vermiş olduğu cevaptan öğreniyoruz ki, yabancı şirketler memleketimizde çıkardıkları ham petrolün tonu başına dışarıya 10.88 dolar transfer etmektedirler. Oysa ham petrolün ithal fiyatı da aşağı yukarı bu kadardır. Bu

durumda yabancı petrol şirketlerinin ne gibi bir yararından bahsedilmektedir, anlamak mümkün değildir.

Sayın Milletvekilleri,

Türkiye'nin kalkınmak için sermayeye, özellikle döviz şeklinde sermayeye büyük ihtiyacı vardır. Ortalama olarak 3 liralık yatırımın 1 lirası döviz şeklinde olduğundan, meselâ 50 milyon dolarlık yani 500 milyon liralık bir döviz kaybı, 3 misli 1,5 milyarlık bir yatırım imkânını yok eder. Bundan ötürü yabancı sömürü ekonomimiz üzerinde hacamat (kan alma) görevi ifa etmekte, canlanmamıza, kalkınmamıza imkân vermemek üzere döviz şeklindeki sermaye imkânlarımızı alıp götürmektedir. En önemli olduğu için değil, fakat somut ve apaçık olduğu için bir örnek vereceğim.

Bilindiği gibi halen memleketimizde döviz satın almak isteyen kimseler üç ayrı fiyat ödemektedirler. Bu fiyatlar, dolar hesabıyla, seyahat için; 13.50, ithalat için 9.90, bunların dışında kalanlar için de 9.00 liradır. 9 liralık kurun uygulandığı hemen hemen yegâne kalem yabancı şirketlerin kâr transferleridir. Yani bir yabancı şirket kârını dışarı çıkarırken 9 lira verip 1 dolar almaktadır. Oysa bir doların Türkiye'ye fiili maliyeti 9 lira değil, kaba bir hesapla 9.50 liradır. Çünkü ihracatçılardan bir doları dokuz liraya, fakat işçilerden yuvarlak hesap 12 liraya almaktayız.

1967'nin ilk on ayında 20,4 milyon dolar kâr transferi yapılmıştır. Eğer bu transfer doların gerçek maliyeti olan 9.50 liradan yapılsaydı bu on ayda 1.1 milyon dolar eksik transfer yapmış yani bu miktarda döviz kazanmış olurduk. Bu hususu daha evvel de ifade etmiştik. Cevap olarak kâh farklı kurlar bulunduğu gerçeği anlaşılır sebeple reddedilmiş kâh yabancı sermaye gelirken 9 kurunu uyguluyoruz, transfer yaparken daha yüksek bir kur uygulayamayız denmiştir. Açıktır ki, bunlar tatminkâr cevaplar değildir. Hükümet pek haklı olarak transferlere, doların hesap edeceği gerçek maliyetinin tekabül ettiği kuru rahatça uygulayabilir. Ama hükümet ikazlarımıza rağmen gerekli

adımı atmamış, yabancı sermaye karşısında utangaç, şefkatli ve tavizkâr olduğunu göstermiştir.

Sayın Milletvekilleri,

Batı kapitalizmine ve onun lideri durumunda olan Amerika'ya bu aşırı bağlılığımızın zararları saydıklarımızdan ibaret de değildir. Ayrıca bu memleketlerin ekonomilerinin işleyişini idare eden kurallar bizim kalkınmamıza engeldir. Meselâ menfaatlerimize uygun bir döviz kuru politikası gütmemize Para Fonu, ihracatımızı menfaatlerimize uygun şekilde teşvik etmemize GATT manidir. Ortak Pazar'ın kuralları da üyelerinin ellerini kollarını bağlar. Bu gelişmiş kapitalist alemin mantığına ve ekonomilerinin işleyişine Türkiye'nin kalkınması, gerçekten sanayileşmesi için özel gayretler göstermesi uygun düşmez. Bundan ötürüdür ki, 20 yıla varan çok sıkı siyasi, askeri ve ekonomik işbirliğine rağmen memleketimizde hiçbir ciddi sanayi kurulamamıştır. Bu memleketlerin bize tavsiyeleri turizmi ve bahçe ziraatini geliştirmemizden ibarettir.

Sayın Milletvekilleri,

Amerikan emperyalizminin yörüngesinden çıkmak, dışa bağlılıktan kurtulmak için kalkınmamızı tamamlamayı ya da dışa muhtaç durumdan çıkmamızı beklemek meseleyi hiç anlamamak, tam bir zihni çelişme içine düşmek demek olur. Çünkü emperyalizmin yörüngesinde kaldığımız müddetçe kalkınamayacağız, dışa bağımlılığımız da azalmayacak, bellki daha da artacaktır. Yani o beklenen müsait gün gelmeyecektir. Daha doğrusu en müsait gün bugündür.

Bu konuda hemen yapılacak işler şunlardır: Yabancı Sermaye Kanunu ve Petrol Kanunu kaldırılmalı ve memlekete gelmiş olan yabancı sermaye bir sıra izlenerek devletleştirilmelidir. Dış kredilerin şartları üzerinde titizlikle durmalı ve şimdiye kadar almış olduklarımız gibi ağır şartlı krediler reddedilmelidir. Bunların yanısıra ihracatı ve diğer döviz kazançlarımızı artırıcı ve ithalatı ve diğer döviz sarfiyatımızı kısıcı ciddi tedbirler alınmalıdır.

Şüphesiz ki bunlara paralel olarak dış politikada da tekrar tam bağımsızlık ilkesine dönülmeli, NATO'dan çıkılmalı ve yurdumuz Amerikan üslerinden ve askerlerinden temizlenmelidir.

Sayın Milletvekilleri,

Bütün bunları hükümet yapsın diye ya da yapar ümidiyle söylemiyorum. Böyle düşünmek büyük saflık olurdu. Çünkü emperyalizmin yörüngesinden çıkmak, tıpkı toprak reformu yapmak, dış ticareti, banka ve sigortacılığı devletleştirmek, büyük işleri devlet eliyle kurup işletmek gibi emekçi halk yararına, fakat toprak ağalarının, tefecilerin, yabancılarla ortaklık yapanların, fonksiyonsuz sermayedarların ve bunların adamlarının zararınadır. Oysa Adalet Partisi bu sınıf ve zümrelerin etkisi ve kontrolu altında bir partidir. Böyle bir partiden bu işleri yapması elbette ki beklenemez. Bunları ancak emekçilerin partisi olan, onların etki ve kontrolu altında bulunan Türkiye İşçi Partisi yapabilir ve yapacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Bütçe, hükümetin kamu hizmeti dediğimiz faaliyetlerinin programıdır. Bu bakımdan değerlendirmek için herşeyden evvel hacmine ve bunun çeşitli hizmetler arasındaki dağılımına bakmak gerekir. Bilindiği gibi çağımızda devletin sorumluluğunun artmasına paralel olarak kamu hizmetlerinin kapsamı genişlemiş ve hizmetlerin nitelikleri de yükselmiştir. Bu yüzden deviet bütçeleri de büyük bir hızla artmışlardır. Bu durum adeta sosyal kanun niteliğinde bir temayüldür.

Oysa önümüzdeki bu bütçe bu temayüle aykırıdır. Hacmi küçüktür, dolayısıyla hizmet gücü zayıftır. Gerçekten, konsolide bütçe geçen yılkine oranla % 14 bir artış göstermiştir. Ancak bütçenin gerçek hizmet gücündeki artışı bulabilmek için, bu yılki bütçeye girmiş olan fakat bir hizmet artışı ifade etmeyen bazı kalemleri çıkarmak lâzımdır. Bu kalemler şunlardır:

400 milyon lira personel reformu
105 milyon lira bekçi ücretleri
347 milyon lira Özel Sektör transfer
852 milyon lira toplam

Bu rakamı çıkardığımız takdirde artış % 9.8'e inmektedir. Ancak bu da bütçenin hizmet gücündeki gerçek artışı göstermez. Bundan da önümüzdeki yıl içindeki muhtemel fiyat artışlarının bütçeye yansıyacak kısmını çıkarmak lâzımdır. Gelecek yıl içinde fiyat artışlarının ortalama olarak asgari % 6 olacağını tahmin edebiliriz. Personel masrafları konsolide bütçenin üçte biri kadar olduğundan fiyat artışları geri kalan üçte ikiye tesir edecek, yani % 4 oranında yansıyacaktır. Bunu da çıkarınca artış oranı % 5.8'den ibaret kalır ki, bu oran planlanan milli gelir artışının (% 7) bir hayli altındadır. Oysa bir hayli üstünde olması gerekir. İşte bütçenin bu küçüklüğüdür ki, hiçbir meselenin çözümlenmesine ve halka hizmet edilmesine imkân vermemektedir. Hükümet yalnız bu konuda sözünü tutmuş kamu hizmetlerini gerçekten en asgari seviyeye indirmiştir.

Terslik yalnız bundan ibaret değildir. Bütçenin çeşitli hizmetler arasındaki dağılımı da kötüdür, halka hizmet endişesinden uzaktır.

Milli Eğitim Bütçesindeki artış % 13, Sağlık bütçesindeki artış ise % 11'dir. Buna karşılık Jandarma % 15, Tapu Kadastro % 18, Başbakanlık % 21, Emniyet % 30 oranlarında artmıştır. Hiç şüphesiz bütün kamu hizmetlerimizin ıslaha ihtiyacı vardır. Halkımızın yarısı daha okur yazar bile değilken ve halkımızın büyük çoğunluğu en basit sağlık hizmetlerinden yoksunken, halka hizmet endişesi içinde bulunan bir hükümetin en yüksek artışları bu hizmet kollarında yapması gerekirdi.

Bu bütçede de personel reformu ciddi şekilde ele alınmamıştır. Bütçeye bu maksatla konulmuş olan 400 milyonun yetersiz olduğu açıktır. Oysa özel sektöre devredilmek üzere bütçeye konulmuş olan ve miktarı en az 247 milyon lira tutan yersiz, gereksiz, Anayasa dışı bir ödenek, var-

dır. Bu ödeneğin de ilâve edilmesi suretiyle personel meselesinin daha olumlu bir yöne sokulması mümkündür. Ya da bu ödenekle sağlık ve eğitim hizmetleri biraz daha artırılabilir.

Gelir tahminlerine gelince: Bu konuda aynı hükümetin hazırladığı iki belgedeki, yani bütçe ve yıllık programındaki tahminler farklıdır. Bütçedeki konsolide gelir tahmini 21.680 milyon, programdaki tahmin 20.395 milyondur. Aradaki fark 1.285 milyon liradır. Eğer programda yapılmış olan tahmin doğruysa, bütçe dökümanında kabul edilmiş olan 500 milyon liralık açığın da ilâvesiyle bütçenin açığı 1.785 milyon lira olacak demektir. Bu önemli bir açıktır ve zaten gelişmekte olan enflâsyonu daha da kamçılıyacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Bu bütçe Adalet Partisi iktidarının zihniyetine tam uygun bir bütçedir. Siliktir, mevcudu bile zor sürdürecek niteliktedir. Halk için hiçbir hamle ve yenilik getirmemektedir. Ama büyük sermayedarlara en az 347 milyon lira dağıtılacaktır.

*Saygılarımla.**

Biz Batı ülkelerindeki gibi bir demokrasi istiyorduk. Bize göre bir demokrasi değil. İngiltere'de, Fransa'da, İtalya'daki gibi her türlü düşüncenin serbestçe açıklanmasını ve serbestçe örgütlenmesini istiyorduk. Hukukun üstünlüğü ilkesinin gerçekten uygulanmasını istiyorduk. Anayasanın gerçekten uygulanmasını istiyorduk. İnsan hak ve özgürlüklerinin egemen çevrelerin çıkarlarına göre sınırlandırılmasına karşı çıkıyorduk. Batı demokrasisi Sağ ile Sol arasında, yani Sermaye ile Emek arasında bir denge rejimidir; bu denge tarihin ileriye akışı içinde boyuna gelişen, değişen bir dengedir diyorduk. Bunu 27 Mayıs hareketinin lideri Cemal Gürsel paşaya yeni Anayasanın hazırlıkları sırasında yazdığım mektupta da belirtmiştim. Oysa AP iktidarının demokrasiye yeni çelmeler hazırladı-

* TBMM Tutanak Dergisi, D. 2, Top 3, c. 24, s. 619-630.

ğını öğrenmiştik. Özgürlükleri koruma bahanesi ile özgürlüklere yeni sınırlamalar getirecek bir *Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma* tasarısından ısrarla söz ediliyordu. Ayrıca Seçim Yasası da değiştirilecekti: Ulusal artık sistemi bırakılacak, Adalet Partisi'ne avantaj sağlayan bir sisteme geçilecekti. Adalet Bakanlığı Bütçesi üzerinde TİP gurubunun görüşlerini dile getiren Yunus Koçak arkadaşımız, Adalet makinasını güvenilir, çabuk ve ucuz işleyen bir makina haline getirmek için nelerin yapılması gerektiğini belirtirken savcılık kurumunun işleyişinde gördüğümüz aksaklıklara, ceza ve tevkif evlerindeki yürekler acısı duruma da değindikten sonra, yeni yasa hazırlıkları konusunda şunları söylemişti:

«(...) Adalet Bakanlığının demokratik anayasamıza göre asıl görevi, Anayasaya aykırı olan mevzuatı ayıklamak ve Anayasaya uygun mevzuat getirmeye çalışmaktır. Oysa Adalet Bakanlığının ve Bakanın bu yolda bugüne kadar olumlu bir icraatını görmüş ve duymuş değiliz. Şayet varsa, bilmiyorsak kendilerinin burada ifade etmeleri bizleri memnun edecektir.

«Muhterem arkadaşlar, ancak duyduğumuz ve ısrarla söylenen şu ki, Adalet Bakanlığı Anayasaya uygun, Anayasa haklarını teminat altına alacak kanunlar şöyle dursun, Anayasa haklarını daha kısıtlayacak çalışmalar içine girmiş durumdadır ve bu beyan edilmektedir. Bu konu Adalet Bakanlığının 2 seneden beri hazırlığı ile meşgul olduğu, zaman zaman metni gazetelere akseden «Temel hak ve hürriyetleri koruma kanunu tasarısı» üzerinde çalışmalardır.

*«Muhterem arkadaşlar, Anayasayı ihlâl yalnız Anayasaya aykırı kanun yapmakla olmaz. Anayasayı ihlâl, Anayasaya uygun kanunları yapmamakla da olur. Adalet Bakanlığı bugüne kadar bu taammüd içindedir. Şimdi de açıkça Anayasaya aykırı bir tasarı getirmekle bu inadını taçlandırma durumundadır.»**

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 25, s. 300.

TİP'li milletvekillerinin bu alışmadıkları hoşgörü ve sessizlik havasını kasırgaya dönüştüren İçişleri Bakanı sayın Faruk Sükân'ın konuşmasına geliyorum. Daha önce Yunus Koçak arkadaşımızın bu bakanlık bütçesine ilişkin konuşmasından bölümler sunacağım:

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Konya) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; TİP Gurubunun İçişleri Bakanlığı Bütçesi üzerinde görüşlerimizi arz ederken bu yıl da Türkiye'de emniyetin, asayişin, huzurun sağlanamadığını, bu yıl da memleketin va'dedilen refah devleti seviyesine yaklaşmak şöyle dursun, türlü nedenlerle, ekonomik sosyal nedenlerle Anayasaya aykırı zihniyetin hergün daha bâriz uygulanması ile, memleketimizin daha geriye gittiği, huzursuzluğun daha fazla arttığı ve günden güne vatandaş ıstırabının yoğunlaşarak yer yer ufak da olsa indifalar halinde kendisini göstermeye başladığını üzüntü ile ifade etmeye mecburiyet ve zaruret hissediyorum. (AP sıralarından müdahaleler ve gürültüler)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, lütfen müdahale etmeyin. Muhalefet övecek değil, elbette muhalefet tenkidde bulunacak. Buna karşı not alacaksınız icra makamlarında bulunan makam not alacak, cevaplandıracak grup sözcünüz not alacak cevaplandıracak. Buyurun Sayın Koçak.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Ülkemiz bu yıl da insanların işsizlikten, çaresizlikten, yoksullıktan ve bu nedenlerle memleketi terkedip gitme arzusundan bir türlü kurtulamamış, vatandaş hiçbir suretle huzura, tarafsız bir idareye ve tarafsız idarenin vatandaşa vereceği teminata kavuşmaktan hergün daha fazla uzaklaşır duruma gelmiştir.

Muhterem arkadaşlar, İçişleri Bakanlığı büyük bir teşkilâttır. İçişleri Bakanlığı Hükümet icraatının vitrini mahiyetindedir. İçişleri Bakanlığı yaptığı uygulamalarla memlekette dürüst, tarafsız, Anayasaya ve kanunlara bağlı icraatın mevcudolduğunu veya olmadığını, davranışı ile vatandaşlara ispat etmesi gereken bir Bakanlıktır. Fakat İçişleri Bakanlığı Teşkilâtının zaman zaman müşahede etti-

ğimiz tarafsız kalmak istemesine rağmen İçişleri Bakanlığı'nın başında bulunan zatın ve özellikle Adalet Partisi militanlarının idareye yaptığı tazyik ve baskı zaman zaman idare âmirlerini, zabıta kuvvetlerini ister istemez kanunsuzluklara ve kanunsuzluklara müsamahakâr davranmaya zorlamaktadır.

Muhterem arkadaşlar, bir küçük olaydan bahsetmek istiyorum. Bu sözlerim üzerine bâzı zihinlerden şöyle bir sual geçebilir: «Misalin var mı?» Geçen yıl Suşehri'ne gittik. Üç milletvekili arkadaş bir kahveye oturduk, biraz sonra Suşehri'nin Belediye Başkanı olduğunu sonradan öğrendiğimiz bir zat yanında üç tane kabadayı kılıklı; böyle tasvir edeceğim, daha ağır kelime kullanmayı doğru bulmuyorum, üç kişi ile içeri girdiler, sandalyeleri yere vurarak kırmaya başladılar ve buradan çıkınız, birşey dinlemek istemiyoruz dediler. Halk oturuyor ve dinlemek istiyordu. Polis görevini yapmaya çalışıyordu, fakat partizanlar polisi nerdeyse enterne etmişlerdi. Kaymakamla görüştük. Kaymakam da aynı ıstıraba katıldığını ve elinden birşey gelmeyeceğini lisanı hâl ile bize ifade etti. Savcı ile görüştük, savcı aynı şeyden şikâyetçi idi, polis memurları çaresizlik içinde idiler. İşte arkadaşlar, bunlar partizanların idareye yaptığı baskı örnekleridir.

Muhterem arkadaşlarım, İçişleri Bakanlığı Teşkilâtına, Emniyet ve Jandarma Teşkilâtına bu sene bütün bütçenin geçen yıla nazaran artış oranına nisbetle çok büyük tahsisat ayrılmıştır. Meselâ Emniyet Genel Müdürlüğünün bütçesi geçen yıla oranla % 30 nisbetinde artırılmış, Jandarma Genel Kumandanlığı bütçesi % 15 oranında artırılmış, fakat buna rağmen vatandaş kaçakçılıktan, yoksulluk nedeni ile işlenen cinayetlerden ve soygunlardan, her türlü vurgunculuk ve sosyal hakları kullananlara karşı baskıdan şikâyetçi olmaktan bir türlü kurtulamamıştır.

Arkadaşlar, baskı o kadar ileri gitmiştir ki, Emniyet Genel Müdürlüğünün asıl görevi, bütün zabıta kuvvetlerinin asıl görevi Bakanlığın uygulamasına göre suçluları takibetmekten ziyade Anayasayı savunanları, yurt gerçek-

leri üzerinde düşünenleri ve Anayasaya göre hak arayanları tehdideder bir duruma gelmiştir. İçişleri Bakanlığının emniyet ve zabıta teşkilâtının bütçelerinin artırılması, sayılarının artırılması maalesef vatandaşın bu ıstırabına çare bulacak bir durum yaratmamıştır. Toprak reformu isteyen bir kişi Adalet Partililer tarafından öldürülmüştür. (AP sıralarından gürültüler, «Nerede olmuş?» sorusu) Emirdağ'da öldürülmüştür. (AP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, çok rica ederim, müdahale etmeyiniz. (AP sıralarından gürültüler)

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — 975 numaralı makbuzla iadeli taahhütlü olarak İlhan Selçuk'a Hacı Ahmet Özgüler tarafından Belediye Meclisi AP Bütçe Encümeni üyesi; mahsus tarih numarasını veriyorum ki, tetkik imkânını bulasınız.

Muhterem arkadaşlar, işte Anayasa dışı tutum ve davranışı kendisine prensibedinen uygulaması bu suretle memlekette huzur yaratmak yerine, huzuru kaçıran bir teşkilât haline gelmiştir. (AP sıralarından anlaşılmayan müdahaleler.)

BAŞKAN — Sayın Özoğul, çok rahatlıkla müdahale ediyorsunuz, mukabil müdahaleye geldiğiniz zaman reaksiyon gösteriyorsunuz, çok rica ederim, müdahale etmeyin ki, bu kabil müdahale de olmasın.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Bütün bu huzursuzlukların, memlekette vatandaşın hergün daha fazla sıkıntıya düşerek bir yolunu bulup yurt dışına gitmek arzusunun ve memlekette kanun hâkimiyetinin bir türlü sağlanamamasının tarafsız idarenin bir türlü kurulamamasının ve irticaın hergün daha desteklenmesinin gerekçesi olarak ve bunları maskelemek için hükümet mevhum tehlikelerle halkı oyalamaya ve halkın dikkat nazarını birtakım asılsız tehlikelere çekmeye çalışmaktadır.

Muhterem arkadaşlar; her fırsatta denilir ki, «aşırı solcular, Türkiye İşçi Partililer şöyle yapmaktadır, böyle yapmaktadır, huzuru bozmaktadırlar.» Şimdi arkadaşlar, bir bakan, bir hükümet mensubu birgün sonra yalan olduğu

meydana çıkacak şeyleri söylemekten kaçınmalıdır. Meselâ, Sayın Bakan buyuruyorlar ki, «her yerde, her fırsatta efendim, aşırı sol şöyle tahrikler yapıyor, anarşik tahrikler yapıyor. Bu güzel memlekette kanun hâkimiyeti sağlanamıyor, huzur sağlanamıyor.» Arkadaşlar, aslında hükümetin huzursuzluğu anayasadan gelmektedir ve hükümeti huzursuz edenler anayasaya bağlı kuvvetler ve zihniyetlilerdir. Rakam veriyor İçişleri Bakanı; diyor ki, «Türkiye'de 1967 yılı içinde sol hareketten 111 kişi takibata uğramış; 11 kişi hüküm giymiş» ve öğünerek söylüyor; «bunlardan ikisi de Türkiye İşçi Partisi mensubu» diyor. Yani bütün Türkiye'de huzursuzluğu yaratan işte bu Türkiye İşçi Partisi'nden mahkûm olan iki Eskişehir'li vatandaş ve arkadaşlar, şunu hemen söyleyeyim ki, Bakan burada da kasden söylüyor demeye dilim varmıyor, hakikati ifade etmiyor. Çünkü, Türkiye İşçi Partisi'nden mahkûm olan tek kişi yoktur ve bu mahkûm oldu dediği iki vatandaş da bir polis tertibine kurban gitmiştir, dosya halen Yargıtaydadır. Bakanın «mahkûm olmuştur» demesi şunu hatırımıza getiriyor; acaba Yargıtayın kararı Bakanın cebinde midir? Herhalde değildir arkadaşlar. (AP sıralarından «senin cebinde midir» sesi)

BAŞKAN — Efendim, arkadaşlar, müdahale etmeyiniz. Gurup adına beyanda bulunan arkadaşınıza malzeme veriniz rica ederim.

TİP GRUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, buna karşılık yani huzur bozucu hareketlerin aşırı soldan geldiği iddialarının bu şekilde kendi verdikleri rakamlarla tekzibi yapıldıktan sonra, huzur bozucu olayların, asayiş bozukluğunu gösteren olayların ne şekilde cereyan ettiğini ve bunların miktarını arz ederek huzurunuzda huzursuzluğun nereden geldiğini göstermeye çalışacağım.

ŞADİ PEHLİVANOĞLU (Ordu) — Sayın Başkan, «aşırı soldan gelmiyor» diyor.

BAŞKAN — Sayın Pehlivanoğlu, bu noktada bâzı fikirleriniz varsa grup adına beyanda bulunacak arkadaşı-

nıza malzeme veriniz, Bakana malzeme veriniz. Müdahale etmeyin rica ederim.

ŞADİ PEHLİVANOĞLU (Ordu) — Koç niye pirelenıyor?

BAŞKAN — Bu şekilde muhaverenizi dışarda yapın.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Yalan söylemediğimiz için, yalan söyleyenlerin de yalanını meydana çıkarıyoruz.

ŞADİ PEHLİVANOĞLU (Ordu) — Düzeniniz yalan sizin.

BAŞKAN — Sayın Pehlivanoğlu...

İBRAHİM AYTAÇ (Balıkesir) — Hayatınız yalan.

BAŞKAN — Sayın Aytaç, sizlere Tüzük kaidelerini tatbike mecburiyet duyacağım. Çok rica ediyorum, bu şekilde müzakereyi devam ettiremem.

TİP GRUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — İçişleri Bakanlığının özellikle Bakanın bütün övünmelerine rağmen, toplum polisini genişletmesine rağmen, bu yıl adam öldürme suçları geçen yıla nazaran 2189'dan 2302'ye çıkmıştır ve yine İçişleri Bakanlığının emniyet ve jandarmanın raporlarında bildirildiğine göre bu sene zabıta modern araçlarla teçhiz edilmiştir, modern taşıt araçlarına kavuşmuştur ve bu taşıt araçlarına kavuşmasına rağmen geçen yıl bu katillerin yakalanma oranı % 98 iken bu sene % 90'a düşmüştür. Burada başarının ve başarısızlığın mevcudolup olmadığını takdirlerinize bırakıyorum.

Yine arkadaşlar, kalpazanlık suçları da artmıştır. Hani ya «vatandaş para kazanacak, vatandaş kazanmasın mı?» Vatandaş da kolay kazanmanın yollarını buluyor. Sahte para basma suçları; yakalanan miktar olarak para 431720 lira, yakalanan bunlar.

Silâh kaçakçılığı: Arkadaşlar 1967 yılında yakalanan kaçak silâhlar, yakalananlar diyorum, bir tümeni teçhiz edecek kadar. Meselâ, 4188 tabanca, 1079 tüfek, 50 makinalı tüfek, 401 tabanca, 651622 mermi, 40 kasatura ve arkadaşlar şunu da söyleyeyim, bu sene kaçakçılık olayları verilen rakamlara göre azalmış, fakat yakalanan kaçak

mal miktarı geçen seneye oranla % 30 artmış. Yani kaçakçılık artık fakir fukaranın, küçük esnafın hayatını kazanmak için tehlikeyi göze alarak yaptıkları ufak işler olmaktan çıkmış, teşkilâtlı, organize ve hakikaten sermayedarların yaptığı ve yapacağı bir iş haline gelmiş, % 30 miktarında artmış.

Muhterem arkadaşlar; bütün bu rakamlar neyi göstermektedir? Bu rakamlar İçişleri Bakanlığının bugüne kadar yaptığı işlerde başarıya ulaşamadığını göstermektedir, fakat İçişleri Bakanlığı bütün bu başarısızlığı bir grubun, birtakım kimselerin üzerine yüklemenin yolunu bulmuş ve her söylendiğinde «efendim, huzuru bozan aşırı solculardır, üniversite talebeleridir, üniversite hocalarıdır» diyerek işin içinden sıyrılmaya kalkmıştır. Yani İçişleri Bakanlığı Anayasa haklarını kullanan insanlara karşı hareket edenleri koruma durumuna düşmüştür.

Muhterem arkadaşlar; bütün bunlar huzursuzluğun nereden geldiğini, nasıl işlediğini göstermektedir.

Yine size bugünkü Hürriyet Gazetesinden bir başlık okuyorum: «Almanya'ya gitmek isteyen beş kişinin tevkifi sahtekârlığı ortaya çıkardı. Polis 5000 liraya sahte pasaport satan şebekeyi arıyor.» Arkadaşlar, vatandaş yoksulluktan, işsizlikten, çaresizlikten artık demek ki, bu memlekette huzura kavuşamayacağını anlamış, ne yapıp edip dışarı çıkıp bir iş bulmanın yollarını arıyor ve tabii her ihtiyacın karşılığı olarak birtakım teşkilâtlar doğar; buna karşılık da sahte pasaport yapan bir şebeke doğuyor.

Muhterem arkadaşlar; işte huzursuzluğun nedenleri, işte huzursuzluğun misalleri, işte kolay para kazanma telkininin sonuçları. Bütün bunlarla birlikte iktidar geldiği günden beri açıkça irticaı teşvik eder, irticaa taviz verir bir tutum içindedir.

Muhterem arkadaşlar...

BAŞKAN — Bir dakikanız var.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Sayın Başkan, söz attılar mütemadiyen, siz de susturdunuz onları. Beş dakika ben sustum, onlarla siz konuştunuz.

BAŞKAN — Hayır efendim, siz konuşurken de onları susturdum Sayın Koçak.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Efendim, ben sustum, siz onlarla konuştunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Siz sustunuz, ben onlarla konuştum, böyle bir şey vaki olmadı. Bunu tahrif ediyorsunuz. Devam edin konuşmanıza.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Hayır ben tahrif etmiyorum.

BAŞKAN — Bir dakikanız var, devam edin konuşmanıza, rica ederim. Bir dakika içerisinde konuşmanızı bitiriniz lûtfen.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Sayın Başkan, iktidarın irticaa taviz veren olayları Muğla olaylarında, Elbistan olaylarında ve Osmaniye olaylarında açıkça meydana çıkmıştır ve Türkiye Menemen'e doğru, 31 Mart vakasına doğru süratle gitmektedir. Bu tehlikeye dikkatinizi çekmek gerekir. Bu tehlikenin üzerinde her ciddî iktidarın önemle durması gerekir. (AP sıralarından müdahaleler)

BAŞKAN — Lûtfen cümlenizi tamamlayınız.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Bizim görevimiz bunları zabıtlara geçirmektir.

Muhterem arkadaşlar; ayrıca partimizin Roma'da ilerici partilerin yaptığı konferansa katılmış olması da tenkid konusu olmaktadır. Bu konferansa Akdeniz İlerici Partileri, Akdeniz'i yabancı üslerden ve askerlerden temizlemek için toplanmışlardır. Bütün yabancı askerleri; Amerika ve Rus askerlerini temizlemek için toplanmışlardır ve Türkiye İşçi Partisi barışçı bir parti olduğu için, bağımsızlıktan yana bir parti olduğu için, sosyalist partilerin, millî kurtuluş partilerinin düzenlediği bu hazırlık toplantısına katılmıştır ve burada Kıbrıs meselesini dile getirmiştir.

Arkadaşlar, bu partilerin birçoğu da iktidardadır. Biz bu partilerden Birleşmiş Milletlerde oy isteyeceğiz.

BAŞKAN — Tamamdır.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Onun için yapılan konuşmaları dikkate almak lâzım.

Doğu meselesinde Türkiye İşçi Partisi Anayasanın...

BAŞKAN — Bitirin dedim..

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Bağlıyorum.

BAŞKAN — Bu nasıl bağlamadır. Lûtfen bağlayınız, son noktasını koyunuz efendim.

TİP GURUBU ADINA YUNUS KOÇAK (Devamla) — Doğu meselesinde de Türkiye İşçi Partisi'ne yapılan bühtanlar, isnatlar basit iftiradan ibarettir. Doğu'da Türkiye İşçi Partisi'nin yaptığı doğu halklarının Anayasa haklarına sahip çıkmasına öncülük etmek ve Doğu halkının sömürülmesinin Batı halkının sömürmesi ile gelişmesinden ileri geldiğini söyleyerek Doğu halkına karşı yapılan bölücü, ayırıcı telkinleri tesirsiz bırakmaya çalışmaktır.

BAŞKAN — Tamamdır Sayın Koçak.. (Başkan tarafından hatibin mikrofonu kesildi.)

Sayın Koçak siz Riyasete saygı göstermez misiniz, tamam diyorum.

YUNUS KOÇAK (Devamla) — Nâmütenahi saygım vardır. Sözümü bağlamadım.

BAŞKAN — Sözünüzü bağladınız efendim. İki dakika fazla zaman geçti. Tamamdır efendim.

*YUNUS KOÇAK (Devamla) — Hepinize saygılar sunarım.**

Eleştirileri yanıtlamak için İçişleri Bakanı kürsüye geldiğinde, gecenin bu ilerlemiş saatinde kanlı bir saldırı olayı yaşanacağını, Sükân ve arkadaşlarından başka, sanırım kimse düşünmemekteydi Bakanlık kürsüsünde Adalet Partili Nurettin Ok vardı. Salon tenha idi. Genellikle gece oturumlarında böyle olurdu. Öteki guruplara oranla Adalet Partisi gurubu daha kalabalıktı. Saat 21'de başlayan gece oturumunda Ulaştırma Bakanlığı bütçesi üzerindeki

* TBMM Tutanak Der. C. 25, s. 365-369.

konuşmalar tamamlanmış, İçişleri Bakanlığı bütçesi de, bakanın konuşması ile tamamlanacaktı. Bakandan önce AP gurubu adına sayın Orhan Eren kısa bir konuşma yaptı. Türkiye İşçi Partisi'nden hiç söz etmedi. Bu da planın bir parçasıydı herhalde. Saldırı işaretini sayın Sükân verecekti. İçişleri Bakanının konuşması geçen yılki konuşmasından pek farklı değildi. Akdeniz Konferansı, Doğu mitingleri eklenmişti. Aradaki fark kışkırtıcı sözcüklerde ve edada idi. Bakan her haliyle: «Ne duruyorsunuz, saldırın!» diyordu. İçişleri Bakanı konuşurken salonda yoktum. Olayları sonradan arkadaşlar anlattılar. Yukarda Gurup odasında çalışıyordum. İçişleri Bakanının konuşması, hazırlanan tertibi pek açık olarak ortaya koyuyor. Adalet Partililer eşe dosta karşı bir celadet gösterisinde bulunmak istemişler. Konuşmayı aynen veriyorum:

BAŞKAN — Sayın İçişleri Bakanı buyurunuz.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Konya) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; İçişleri Bakanlığının 1968 yılı bütçesi münasebetiyle serd edilmiş bulunan kıymetli mütalâa, tenkid ve temenniler dolayısıyla İçişleri Bakanı ve bakanlık camiası adına şükranlarımı arzederim.

Sözlerime başlarken şu hususu sarahatan belirtmek yerinde bir hareket olur. Geçen yıl İçişleri Bakanlığı bütçesi münasebetiyle yapılan tenkidlerle 1968 yılının tenkidleri arasında büyük ölçüde farklılık müşahede edilmektedir. Geçen yılki, tenkidler umumiyetle yurt emniyet ve asayişi meselesine teksif edilmiş, yurdun iç huzur ve güvenliği konusuna arkadaşlarımız bilhassa dikkat nazarlarını çekmiş ve bakanlığın bu istikâmette çalışmada bulunması hususunda çok kıymetli tenkidlerde bulunmuşlar idi. Bu sene bir tek parti hariç, diğer partiler zannediyorum ki, İçişleri Bakanlığının geçen seneki bu konudaki faaliyetlerini tatminkâr ve ümitli bulmuşlardır. Ve müşahede etmişlerdir. Esas itibarıyla yurt emniyet ve asayişi konusunda İçişleri Bakanlığının umumi zabıta kuvvetlerinin çalışmalarını kifayetli bulmayan partinin görüşleri ve tenkidi bizim için muvaffakiyetin en doğru ölçüsü olarak değerlendirilmesi

iktiza eder. (AP sıralarından bravo sesleri) Onlar, yurtta huzur ve asayişin, yurtta sükûnun, yurtta kardeşliğin teessüsünden ve idamesinden maalesef huzur duymamaktadırlar. Bu kürsüden mütaaddit defalar bu ifade ve beyanları arz etmiştik. Bugün yine bunları tekrarlamak mecburiyetindeyim. Çünkü TİP'in sayın temsilcisi burada yine vazıh olarak düşüncelerini, kafalarındaki tasarılarını, tahayyüllerini, emellerini cesaretle bu millet kürsüsünden söylemek istemediler. Bu cesareti gösteremediler. Konuşmalarında daima bir endişenin, bir suçluluk psikolojisinin hâkim bulunduğunu, bir pisko - patolojik vetirenin hâkim bulunduğunu zannediyorum ki, burada TİP temsilcisini, sözcüsünü dinleyen herkes tesbit ve müşahade etmiş bulunuyor.

Kıymetli arkadaşlarım, bütün partiler 1968 yılı bütçesi münasebetiyle geçmiş hâdiselerin ve Türkiye'nin iç huzur ve emniyeti bakımından, bilhassa doktirin münakaşalarının, aşırı cereyanların Türkiye'de endişe verici mahiyette bulunduğunu ve bunların önlenmesi, vatandaşın sulh ve sükûn içerisinde endişesiz yaşaması ve memlekete faydalı olması için bu cereyanlardan masun kalması istikametinde tedbir talebinde bulundular. Bu itibarla konuşmaların merkezi sikletini bu cereyanlar teşkil etmesi hasebiyle müsaade buyurursanız çok kısa zaman içerisinde cereyan eden, yurdun huzur ve emniyetini ihlâl eden aşırı solun su sathına çıkmış, kanunları ihlâl edici mahiyette bâzı vesika ve dokûman mahiyetindeki vâkıaları arzetmek istiyorum ve tescil ettirmek istiyorum.

Gayet tabiî bunlardan sonra yine kanunların icabının yapılması hususunda, kanunların Bakanlığımıza verdiği yetkiler ve Hükümetin yapması iktiza eden hususat da alâkalı mercilere intikal ettirilecektir. Onun için bunları buraya tescil ettirmek lüzum ve zaruretini hissediyorum.

7 Ocak 1968; İstanbul TİP İl Kongresinde, TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar konuşması sırasında aynen «Marksizm bir bilimdir, kapitalizmin zıddıdır, bilimden yararlanmak da Anayasada vardır. Şu halde Marksizm Ana-

yasamıza aykırı değildir. Elbette biz sosyalist partiyiz, sosyalizme inanıyoruz derken bilimsel olmayan sosyalizmi kasdetmiyoruz. Zaten sosyalizm birdir, başka türlüsü yoktur, bilimseldir ve bilime dayanır.» Bu 7 Ocak 1968 günü TİP'in İstanbul İl Kongresinde Mehmet Ali Aybar tarafından söylenmiş sözlerdir. Bu beyanlar gayet vâzıh şekilde bir Marksizmin, kollektivizmin, dolayısiyle komünizmin müdafaasıdır ve bu propagandasının ta kendisidir. (AP sıralarından 'bravo' sesleri) Bilimsel sosyalizmin tarifi komünizmden başka nedir? Materyalist felsefede Marksizmin tarifi olarak, karşılığı olarak komünizmden başka izahı varsa, komünizm değil ise gelirler, beyan ederler ve aksini ispat ederler. Elbette ki bunları birer suç telâkki ettiğimiz cihetle alâkalı makama tevdi edilecektir. Ama Büyük Meclisin zabıtlarına bunları tescil ettiriyoruz, kaldı ki, hemen buradan şunu arz edeyim; Anayasamız Marksizme sureti katiyede kapalıdır. Kesin şekilde, bilimsel sosyalizm adı altındaki, yani ilmî sosyalizm denen Marksizm yani komünizme de kesin şekilde kapalıdır. Anayasanın müzakeresi sırasında burada Başkan ve sözcülerin bu konudaki beyanlarını da bu münasebetle tescil ettirmek istiyorum: (Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, cilt 2, sayı 5 D) Anayasa Komisyonu Başkânı, evvelâ Başkanın sözlerinden başlamak suretiyle arz edeyim.

Anayasa Komisyonu Başkanı Temsilciler Meclisindeki tasarıyı sunarken: «Anayasamızın ikinci özelliği doktrinci bir Anayasa olmayışıdır. Anayasamız bu gibi müfrit temayüllere kapılarını sıkı sıkı kapatmıştır. Bu suretle milletimizin geleneksel temayüllerini bir defa daha burada tesbit etmiş bulunmaktayız.» Yine aynı şekilde Anayasa tasarısının tümü üzerindeki müzakereler sırasında Anayasa Komisyonu Sözcüsü: «Arkadaşlar, bu Anayasada asla doktrin yoktur. Bu Anayasada hiçbir partinin programı yoktur. Ne Devletçilik vardır, ne liberalizm, ne sosyalizm ve ne de herhangi bir (izm) vardır.»

Yine Anayasanın 4. maddesinin müzakeresi münasebetiyle Anayasa Komisyonu Sözcüsü Sayın Turan Güneş

bir soru üzerine, 4. maddede sosyal Hukuk Devleti anlayışı ve tesiri münasebetiyle sorulan suale karşılık şu beyanda bulunmuştur:

«Bu madde egemenliğin bir sınıfta tecelli etmesini doktrin olarak müdafaa eden, daha sarih bir ifade ile arz edeyim, proleterya diktatörlüğünü savunanlara karşı konulmuş olan bir hükümdür. Seçim olur, işte milli hâkimiyet tecelli etti denir, fakat iktidarı alan idarenin rejimi proleterya diktatörlüğünü andıran bir rejim olursa Türk Anayasası bu rejimi kabul etmez. Bir sınıf adına iktidara el koymak isteyen partileri bu Anayasa kanun dışı kabul etmekle kalmıyor,' hudutlar dışına sürüyor.»

Şimdi arkadaşlar, TİP'in kendi beyanları: Mehmet Ali Aybar Bey ifade ederler, kendi beyanlarında da vardır. «Biz diyor, 1910 senesinden beri Türkiye'deki sosyalist hareketlerin son halkasıyız.» 1910 senesinden beri Türkiye'deki sosyalist hareketlerin hepsi Türk hâkimleri tarafından mahkûm edilmiş komünist hareketleridir.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Tamamını okuyunuz lütfen. İşinize gelen yeri okumayınız.

BAŞKAN — Sayın Koçak, efendim tam okur, yarım okur, hiç okumaz. Müdahale yok.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Müsaade edin, hepsinden bahsedeceğim, acele etmeyin.

ALİ KARCI (Adana) — Fikir plânında diyor.

BAŞKAN — Sayın Karcı gürültü çıkarmayın, müdahale etmeyin.

HAMİT FENDOĞLU (Malatya) — Sen bir Bakana nasıl müdahale edersin?

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — TİP'in Türkiye'ye özgü şartlardan doğmuş bulunduğunu ve programı ile Türk toplumunun sorun ve ihtiyaçlarına cevap verdiğini, Türkiye'de 1910'dan beri süregelmiş sosyalist hareketin ancak tarihî anlamda bir devamı, son halkası olduğunu söylemektedir. 1910'dan beri Türkiye'deki

sosyalist hareketlerin hepsi mahkeme kararı ile kapatılmış komünist hareketleridir. (Bravo sesleri, alkışlar) 1910'da, 1920'de Mustafa Suphi, ondan sonra Şefik Hüsnü, 1924, 1926, 1938, 1944, 1946 ve 1960'a kadar 24 defa komünist tevkifatı olmuştur. Bunların hepsinde de sosyalist parti, sosyalist emekçi parti, köylü partisi adı altında Şefik Hüsnü, Mustafa Suphi, Serteller, Hasan Ali Ediz ve saire, Sevim Tarı ve şimdi içinde bulunan bazı zevat da bunların içerisine karışmak suretiyle Türk hâkimi tarafından mahkûm edilmiştir. 1910'dan beri mevcudolan, sizin bahsettiğiniz sosyalist hareketlerin hepsi Türk kanunlarına göre yasaklanmış ve mahkûm edilmiş komünist hareketleridir. (AP sıralarından 'Bravo' sesleri) Bu, mahkeme kararlarıyla da sabittir.

TİP çalışmalarında, Rus Komünist partisinin Enternasyonale dâhil olabilmesi için esas ittihaz ettiği bâzı prensipleri ve kuruluşları da esas almıştır. Meselâ bunlardan bir tanesi; Demokratik Santralizm, yani Demokratik Merkeziyetçilik adı altında, komünist partilerde disiplini, kuruluşu sağlayan bir müessese vardır. Bu 1907'den beri, Lenin'in ortaya koyduğu ve Lenin'den beri devam eden 1917, 1919, 1957, 6. ve 19. komünist kongrelerinde tescil edilmiş ve en son defa bugün 1960 senesinde, 81 komünist partisinin Moskova'da yaptığı kongrede de, sureti katiyede Demokratik Merkeziyetçilik sistemini kabul etmeyen partiler Enternasyonale dâhil olamaz ve komünist partisi olamaz, diye tescil edilen Demokratik Merkeziyetçilik sistemi Behice Boran ağzıyla - şimdi size arz edeceğim.

81 komünist parti temsilcilerinin 1960 Aralık ayında Moskova'da yaptıkları toplantı sonunda yayımladıkları bildiride, «Marksist, Leninist partiler, Demokratik Merkeziyetçilik prensibine uyarak, parti hayatında Leninist standartlara uymayı ve parti birliğini gözbebekleri gibi korumayı faaliyetlerinin yasası sayarlar.» Sovyetler Birliği Komünist Partisi Tüzüğü keza, «Partinin teşkilât yapılışında dayandığı esas prensip, Demokratik Santralizm'dir» der, Türkiye Komünist Partisi Tüzüğü, Doktor Şefik Hüsnü'nün meş-

hur komünist partisinin tüzüğünde de, «Partimizin teşkilât kuruluşu prensibi, Demokratik Santralizm'e dayanır. Bu şu demektir ki, Türkiye Komünist Partisi aynı zamanda hem santralizm, hem, demokrasi arası üzerine kurulmuştur. Burada santralizm'in ifade ettiği şey, partinin bütün ideolojik, siyasi faaliyetlerinin ve teşkilât işlerinin tek bir merkezden idare edilmesidir.»

Şimdi, Behice Boran'ın, TİP'in 1966 Kasım ayında Malatya 2. kongresinde yaptığı konuşmadan bununla ilgili pasajı alıyorum:

«Arkadaşlar, her zaman diyoruz, bizim parti öbür partiler gibi değil. Amacı bakımından değil, olayları kavrama bakımından değil, çalışma metotları bakımından değil, teşkilât bakımından da değil. Bizim partimiz bugün din çerçevesi içinde oy avcılığı ile iktidara gelmeyi düşünmediğini, emekçi halkı demin anlattığım anlamda devrimci yönde teşkilâtlandırıp bilinçlendirmek, uyandırmak suretiyle iktidara gelmek istediği için, ya bugünkü düzeni temelinden değiştirmek amacını açıkça söylediğinden dolayı hâkim çevrelerin baskısı, tecavüzü altında bulunduğu için her sosyalist parti gibi bizim partimizin safları birbirine çok sıkışmış, kenetlenmiş, disiplinli olarak çalışmak mecburiyetindedir. Kısaca bizim parti de demokratik merkeziyetçilik prensibine göre çalışmak mecburiyetindedir. Öyle çalışır ve organlarının kuruluşu öyledir, bunu böylece bilelim, bu bütün sosyalist partilerin çalışma şartlarının doğurduğu bir zorunluktur, demokratik merkeziyetçilik..»

Demokratik merkeziyetçilik Troçki'yi Rusya'dan atmıştır. TİP'de aynı sistemi kabul ettiği için kendilerine muhalif olan, işlerine gelmeyen grubu aynı sistemden dolayı atmıştır. Demokratik merkeziyetçilik, enternasyonale dâhil komünist partilerinin esas prensibini vaz'eden bir sistem midir, değil midir? Bunu TİP kabul etmiş midir, etmemiş midir? İşte kendi beyanları... O halde tamamen «1910'dan beri biz Türkiye'deki sosyalist hareketlerin tarihi manada devamcısıyız» derken o bir kalıptır, kamuflajdır, esasında şimdi biraz evvel iki tane misalini arz ettim, «Bilimsel sos-

yalistlik» diyorlar. Yani ilmi sosyalist. Materyalist felsefede bu, komünizmdir, Marksizmdir. Başka türlü izah tarzı yoktur. Aynı tarzda 1910'dan beri bütün enternasyonal komünist partilerinin kabul ettiği sistemi, demokratik merkeziyetçilik sistemini vazıh şekilde ortaya koyuyor ve bunu benimsiyorsunuz ve tatbik ediyorsunuz. Bu da 1910'dan beri Türkiye'deki sosyalist hareketler, komünist hareketler olduğuna göre ve enternasyonal komünizmin de kabul ettiği bu sistemi benimsediğinize göre sizin başka türlü bir parti olduğunuzu, hangi hukukî, hangi fiilî delillerle isbat edebileceksiniz? Gayet tabiî, bunları teemmül etmek iktiza eder.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Bütün partilerde merkeziyetçilik vardır.

BAŞKAN — Sayın Koçak, sabahtan beri size vukubulan müdahaleleri önlemek için burada ter döktüm. Aynı muameleyi kendiniz yapmayınız ve o döktüğüm terin mukabilinde biraz susunuz rica ederim.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Yine enternasyonal, komünist teşkilâtı militanlarına ve komünist partilere muayyen sloganları vermek suretiyle onların tatbikçiliğini ve takipçiliğini yapmasını emreder. Geçen sene bunlardan bir kısmını burada arz etmiştik, bu sene de bunların bir kısmını tekrar etmek istiyorum.

Şimdi anti emperyalist bir cephe birliğinden biraz evvel Yunus Koçak da Roma toplantısı münasebetiyle bu cephe birliğinin Akdeniz bölgesine sirayet ettiğinden ve TİP'in de bu işbirliğine katıldığından bahsettiler, doğrudur. Çünkü yine 81 komünist partisinin Moskova'da yaptığı toplantıda komünist partilere direktif; «Sosyalizme geçmek için, o aşamaya varmak için mutlak surette bir cephe birliğine varmanız lâzımdır.» Bugünkü şartlar içinde anti emperyalist cephedir, millî demokratik cephedir, anti emperyalist cephedir. Anti emperyalist cephe kurtuluş savaşlarıyla sosyalizme geçecektir. Sizin bütün tebliğlerinizde gerek bir senelik faaliyetiniz, hele 1964'ten sonra son 1967 senesindeki faaliyetinizde bu anti emperyalist cephe

ve kurtuluş hareketine ait tatbikatınız Türkiye'deki her türlü anarşik hareketin içerisinde mevcut bulunmaktadır ve vazıh şekilde ilân edilmiş tarzdadır. Meselâ, 81 komünist partisi 1960'da şu emri veriyor; Bizim Radyoyu, Yeni Çağı falan bahsetmiyorum, keza Yakup Demir'i, Zeki Baştımar'ı, Türkiye Gizli Komünist Partisi'nin enternasyonale dâhil olmuş genel sekreteri, ki mahkûm komünisttir, biraz evvel saydığım Türkiye'deki komünist hareketlerinin içerisinde bulunan kaçak komünistlerden bir tanesidir, bize, tabiî milli menfaatlerimiz ve bunun yanında olanları teşhir etmek için... (Ortadan «bize ne» sesleri.) Bize ne? Onu yapıyoruz. (CHP sıralarından, «Bunlardan bize ne?» sesleri.) Alınanlara ben soruyorum, size ne? Madem ki, sizinle alâkası yok, niye reaksiyon gösteriyorsunuz?

Mehmet Ali Aybar, 1 Aralık 1966 tarih ve 8 sayılı Dönüşüm'de; «Günümüzde emperyalizme karşı savaşı sosyalizm için mücadeleden ayırdetmek mümkün değildir. Bu, tam bağımsızlığımıza kavuşmanın şartıdır. Millî kurtuluş mücadelesi, sosyalizm için mücadeleyle birlikte yürütülür demek şüphesiz millî kurtuluş mücadelesini yalnız sosyalizmlerin yapacağı anlamına gelmez. Millî kurtuluş mücadelesi, emperyalizme karşı bütün kuvvetlerin, millî bir cephe kurmaları şeklinde yürütülecektir,» demektedir.

Komünist partileri toplantısında aynen şu emir veriliyor; «Bütün bu mücadele süresince milletin tüm demokrasici yurtsever güçleri gerçek millî bağımsızlık ve demokrasiye ulaşmak amacında yapılacak bir ihtilâlin zaferi uğrunda bir tek cephede birleşirler, çünkü sosyalist ihtilâlini eritmek için en önce bu koşulları gerçekleştirmek gerekir.» Üslûp, ifade, terim tamamen yüzde yüz paralel, tam bir plâk sadakatiyle aynen oradan alınan emirler, Türkiye'de tatbik mevkiine konur ve söylenir.

Türkiye'de bir tek tip, dünyada bir tek tip sosyalizmin olduğunu Sadun Aren Bey de çeşitli konferanslarında, yazılarında tektip sosyalizm, yani onların tâbirleriyle bilimsel sosyalizm, ancak bunların uygulama ve tatbikatı, şekli millî hüviyetle değişebilir, ama aslolan sosyalizmdir, o da

tek tip sosyalizmdir. Başka türlü, diğer sosyalizmler; diğer türlü sosyalizm hareketlerini burjuva yutturması olarak bizzat kendileri beyanlarıyla ifade etmişlerdir. Sosyal demokratların, demokratik sosyalistlerin, Zürih'teki 1967 senesinin sonlarına doğru yaptıkları toplantıya bütün garp memleketlerindeki sosyalistler iştirak etmiştir. En meşhur sosyalistler iştirak etmiştir. Yani İtalya'nın meşhur Nenni'si, Fransa'nın Guy Mollet'i, Almanya'nın Willy Brandt'ı, İsviçre Hariciye Nâzırı, Avusturya Başbakan Yardımcısı, ki, bunlar meşhur sosyalistlerdir, sosyal demokratlardır ama demokrasiyi esas telâkki ederler, insan hak ve hürriyetlerini esas telâkki ederler, Rusya'dan emir almazlar, seçim müessesesini, mülkiyeti, mânevi kıymetleri esas ittihaz ederler. Bu kongreye katılmazlar bizim, sosyalistler, çünkü burjuva, emperyalist sosyalist onlar. Onlar, garp sosyalistleri emperyalisttir, katılmazlar. Nereye giderler? Roma'daki 22 Ocak toplantısındaki, Roma toplantısındaki, Roma Akdeniz bölgesindeki toplantıya.

Şimdi onu da açıklayacağım. Roma toplantısı:

Arkadaşlar, Akdeniz bölgesindeki Roma toplantısı, Mehmet Ali Aybar'ın ifade ettiği tarzda diyor ki, «bu komünist toplantısı değildir.» Ama şimdi göstereceğim, şimdi bizzat Roma'da Komünist Partisi'nin organı olan Unita gazetesinden aynen nakledeceğim; bu, İtalyan Komünist Partisi ve D'İtalian Proleter Partisi tarafından tertibedilmiştir. Bu kongre gizlidir. Size göre kapalıdır. Gizlidir. Bu Roma toplantısına iştirak eden partiler, sizin ifadenizle, beş tane komünist partisi vardır, mütebakisi ilerici, progresist partidir. Ama bütün bunlar aşırı solda olan, sureti katiyede garplı mânada sosyalizmi kabul eden Marksçı felsefeyi uygulayan partilerdir. Onları da müsaade ederseniz arz edeyim; Roma toplantısına katılan partiler: Kıbrıs Progresist İşçi Partisi, yani AKEL. AKEL herkesçe malûmdur ki, Komünist Partisidir. Cezayir Kurtuluş Cephesi, Fransız Birleşmiş Sosyalist Partisi, Fransız Komünist Partisi, Yunan Sol Demokrat Birliği, EDA, Yugoslav İşçi Halk Sosyalist Birliği, Fas Komünist Partisi, Birleşik Arap Cumhuriye-

ti, Arap Sosyalist Partisi, Suriye Baas Partisi, İtalyan Komünist Partisi, İtalyan Proleter ve Sosyalist Birliği Partisi, İspanya Komünist Partisi, Türkiye İşçi Partisi.

Roma toplantısı İtalyan Komünist Partisi'nin organı olan Ünita'da çıkan tebliğlerinde, müsaade ederseniz okumakta büyük fayda vardır: «22 - 23 Ocak tarihlerinde Roma'da Akdeniz ülkeleri progresist parti ve zümrelerin bir toplantısı yapılmıştır. İtalyan Komünist Partisiyle İtalyan Proleter Sosyalist Partisinin düzenledikleri bu toplantıya şu teşekküllerin temsilcileri katılmıştır. Biraz evvel okuduğum partiler. Son aylarda Akdeniz havzasında meydana gelen ciddi olaylar dikkatli bir incelemeye tabi tutulmuştur. İsrail'in Arap ülkelerine karşı saldırısı ve Arap topraklarını halen işgali altında bulunduruşu; Yunanistan' da hükümet darbesi; Kıbrıs buhranı; NATO'nun faaliyetlerini artırması..» Bâzı temsilciler bu neviden olayların sebebinin Amerikan emperyalizminin saldırganlığı olduğunda ittifak etmişler ve bu emperyalizmin Vietnam halkına karşı yapılan saldırıda en yüksek noktasını bulan genel bir taarruza yeniden geçmiş bulunduğunu müşahede etmişlerdir.

Uzun görüşmelerden sonra temsilciler, Akdeniz bölgesinin bütün progresist kuvvetlerini bir araya getirecek bir konferansın toplanması zarureti üzerinde mutabık kalmışlardır. Bu konferans emperyalizme karşı savaşa girişmiş veya girişmeye hazır olan kuvvetleri muhtariyetlere ve müşahhas politik realitelere riayet etmek suretiyle Akdeniz'i bir barış ve barış içinde bir işbirliği bölgesi haline getirmek üzere faaliyetlerini birleştirmek gayesini güdecektir.

Bu hazırlık toplantısı. Esas toplantısı Nisan ayında cereyan edecektir. Kapalı olan bu toplantıda daha neler görüşüldüğünü bilmiyoruz. Yalnız Ünita'nın tercümelerinden elde ettiğimize göre toplantı İtalyan Komünist Partisi idareci üyesi Yoldaş Ugo Peccioli tarafından açılmış ve İtalyan Proleter Birliği Sosyalist Partisi Parlamento Grubu Başkanı Yoldaş Milletvekili Lucie Lussato tarafından kapatılmıştır.

Yani, tâbirler de orada tamamen, bizzat Unita'da ve yine İtalyan Komünist Partisi'nin sözcüsü olan bir dergide —Sadun Aren Bey bilir bunu, oradalardı— Rinasita'da çıkan beyanlardır.

Şimdi, bu iştirak eden partilerin, Akdeniz bölgesi komünist ve progresist partileri, bir kısmı iktidarda olan partiler. Yani Yugoslav Partisi gibi, Cezayir Kurtuluş Partisi gibi, Nâsır ve Suriye BAAS Partisi gibi bir kısmı hakikaten iktidarda olan partiler. Bir kısmı legal komünist partiler, muhalefette, Fransız Komünist Partisi gibi, İtalyan Komünist Partisi gibi. Ama bir de illegal olan, yer altında olan, kanunlarla yasaklanmış olan partiler de bu toplantıya katılıyor. Bir kısmı davet edildiği halde gelmiyor, meselâ Arnavutluk Komünist Partisi gibi, meselâ Portekiz, meselâ İsrail, meselâ Tunus.. Bunlar gelmiyor, belki ilerideki toplantıya katılır. Ama bunların içinde illegal olan, kanunen memlekette yasaklanmış olan ve bizim gizli Komünist Partisi gibi dışarda Zeki Baştımar, Yakup Demir'in idare ettiği parti ve kollarının da Türkiye'de bağlandığı gibi tarihi 1910'dan beri devam eden bu sosyalist illegal olan partiler de var, Fas ve İspanyol Komünist Partileri gibi. Böyle gizli kapaklı ve kanunlarımızla yasaklanmış siyasi hareketlere nasıl olur da, hem de hükümete bir kere dahi nezaketen, «Biz şu kabil toplantıya gidiyoruz» diye haber vermek lüzumunu dahi duymadan oraya katılırlar? Akdeniz bölgesinde anti emperyalist ve anti Amerikan hareketlerine karşı bölge sulhunu koruyucu...

Biraz evvel Yunus Koçak bir beyanda bulundu: Bütün üslerin, Akdeniz bölgesindeki sorunu. Böyle değil, işte beyanı okudum, Amerikan esas olan; çünkü son bir sene içerisinde, altı ay içerisinde, sekiz ay içerisinde büyük hâdiseler oldu Akdeniz bölgesinde. Yunanistan'da Darbei Hükümet oldu. Arap - İsrail harbi Orta - Doğu'yu büyük ölçüde bir hayli sıcak bölge haline getirdi. Kıbrıs hâdiseleri alevli bir safhaya girdi. Bu bakımdan orası, gayet tabiî Rusya için ehemmiyetli bir bölge haline geldi. Çünkü, yani Yunanistan'daki Darbei Hükümet, Kıbrıs hâdiseleri, Or-

ta - Doğu hâdiseleri, bütün bu hareketler, bir emperyalizm oyunu olarak ve tamamen Amerika'ya bağlanmıştır bir zaviyeye göre, bir görüşe göre. Sırf onu önlemek için Rusya'ya yardımcı bir politika temin maksadıyla, gizli mânâda komünist ve progresist partiler toplanmıştır.

Bundan evvelki 1967 Nisanında Karl Marks Toplantısının Aralık 1967'de toplanan Belgrat'taki gizli Komünist partileri toplantısının, Polonya'da toplanan gizli komünist partileri toplantılarının neticesinde, bu toplantının yapılmadığını kimse iddia edemez. Çünkü enternasyonal komünizmin bütün hareketleri plânlıdır. Daha önceden tesbit edilir, onun icabı uygulanır. Bu, bu üç toplantıdan mülhem olarak yapılmıştır. Bizimkiler, de zaten enternasyonal komünizm faaliyetleri bakımından kendilerini tescil ettirmiş durumdadır. Çünkü demokratik sosyalizmi inkâr ederler. Bilimsel sosyalizmin, Marksizmin alenî şekilde aynı sloganları, yani ideolojik bütün argoları (ki bunlar umumiyetle anlaşılmaz, hakikaten bir ideoloji argosudur kullanılan terimler, uslüp ve beyanlar) ve onların bütün icaplarını yerine getirmiş ve enternasyonale dâhil olmak hakkını kazanmış gözükmektedirler, alâkalı şeyler bakımından. Onlar bu itibarla, şimdi Nisan toplantısına hazırlanıyorlar. Nisan toplantısına gidecekler, Nisan toplantısına 19 Akdeniz ülkesine dâhil devletlerin progresist ve komünist partileri de, bilmiyorum 19'u da dâhil olabilecek mi? Ama, TİP bunda kararlı görünür. TİP'in orada diğer bir faaliyeti gayet açık; elimde yine Şam'da çıkan gazetelerin kupürleri mevcuttur. BAAS partisi ile daha Roma'da ve yine keza İtalyan Komünist Partisi ile yakın münasebetleri olmuştur.

BAAS Partisi hakkında malûmat vermeyi zait addederim, kıymetli milletvekillerine. BAAS Partisi aşırı solcu ve bilimsel sosyalizmi kabul eden bir partidir ve bütün münasebetleri Demirperde memleketleridir. Gerek fikrî münasebetleri, gerekse siyasi ve ekonomik münasebetleri, kuruluşu vesairesi tamamen ora ile ilgilidir ve demokratik sosyalist memleketlerle sureti katiyede bir münasebeti kalmıyan bir parti hüviyetindedir bizim TİP...

CEMAL HAKKI SELEK (İzmir) — TİP değil, Türkiye İşçi Partisi...

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Affedersiniz, affedersiniz. TİP, Türkiye İşçi Partisi, yani 1910' dan beri Türkiye'deki sosyalist hareketlerin son halkası olan Türkiye İşçi Partisi'nin BAAS Partisi ile yakın münasebetleri var, gidip gelip yapılanları Türkiye'de TİP'in, Türkiye İşçi Partisi'nin yaptığı fikrî hazırlıkları ve hareketleri onlara gösterecekler, bizimkiler de oraya gidecekler, orada BAAS'ın yaptıklarını müşahede, tesbit edecekler, bunda büyük fayda mütalâa ve mülâhaza ederler... (YTP Hakkâri milletvekili Ali Karahan'ın anlaşılmayan bir müdahalesi)

BAŞKAN — Sayın Karahan, müdahaleye hiçbir suretle hakkınız yok.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Affedersiniz...

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan, siz dinlemeyin efendim, rica ederim, siz beyanatınıza devam buyurun. (TİP milletvekilleri ve YTP Hakkâri milletvekili Ali Karahan'ın anlaşılmayan müdahaleleri) Sayın Karahan ne hakkınız var müdahale etmeye? Sayın Karcı teşvik etmeyin, kendi yapmadığınız hareketi başkasını alet ederek yaptırmaya çalışmayınız. Gözümden kaçmıyor.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Toplantıya dâhil olan diğer...

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — BAAS Partisiyle ilgimizden bahsediliyor.. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Altan, hakkınız yok efendim. Şimdi kendiniz anlaşılan prensip kararına vardınız, müdahale etmeyeceksiniz, çok teşekkür ederim, lûtfettiniz. Fakat orada...

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — BAAS'la ilgimiz...

BAŞKAN — Dinleyin bir dakika. Orada Ali Karahan'ı tahrik etmeye yeltenmeyin. Görüyorum. (TİP sıralarından gürültüler) Müdahale etmeye hakkınız yok efendim.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Aman efendim, onun kadar konuşacak dilimiz yok mu? (Gürültüler, AP sıralarından 'Sarhoşsun' sesleri)

BAŞKAN — Müdahale etmeye hakkınız yok efendim. Hiçbir şekilde edemezsiniz efendim. (Gürültüler) Hiçbir şey söylemeye hakkınız yok. (TİP sıralarından gürültüler) Meclisi bu şekilde işgal etmeye hakkınız yok. Düzeni bozmaya hakkınız yok, oturunuz ve dinleyiniz.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — İştirak eden diğer partilerin hüviyeti de farklı değildir. Meselâ Yugoslav Sosyalist Birliği Partisi komünistliğine dâhil en fazla üyesi olan bir komünist teşekkülüdür, iktidardadır. O halde Roma toplantısını bir komünist hareketi olarak kabul etmemek herhalde çok safdillik olur.. Bunun, gayetle tabiî iç hukukumuz bakımından meselenin münakaşasını alâkalı merciler yapacaklardır, gerekli bütün doküman objektif şekilde detaylarıyla birlikte alâkalı mercilere tevdi edilecektir...

YUNUS KOÇAK (Konya) — Tamam, onlar kararı verecek siz vermeyeceksiniz.

BAŞKAN — Sayın Koçak... Muhterem arkadaşlarım, bundan sonra en ufak bir müdahaleyi tespit ettiğim takdirde cezaya geçeceğim. (AP sıralarından müdahaleler)

RIZA KUAS (Ankara) — Bunlar müdahale değil mi Sayın Başkan?

BAŞKAN — Eğer siz imkân vermeseniz bunlar olmayacak tabii. (Gürültüler, karşılıklı müdahaleler)

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — TİP sosyalizme geçmek için, yani kendi anladıkları mânada sosyalizme geçmek için tek cephe hareketinde ve Kurtuluş Savaşında öncü olarak işçi sınıfını kabul eder. Anayasamızın ve kanunlarımızın bir sınıf tahakkümünü reddetmesine rağmen bütün konuşmaları ve faaliyetleri TİP'in, işçi sınıfını, emekçi sınıfını hâkim kılmaya mâtuftur. Çünkü gayet tabii onların hedefi proleterya hâkimiyetidir, biraz evvel okuduğum bütün beyanlar ve şimdiye kadarki hareketleri bunun müşahhas, müdellel vesikalarını teşkil et-

mektedir. Türkiye'deki ne kadar bozguncu hareket varsa Türkiye İşçi Partisi elemanları vardır. İçişleri Bakanı olarak söylüyorum, mesuliyetinin ağırlığını hisseden bir hükümet âzası olarak beyan ediyorum.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Mahkeme söyleyebilir, siz söyleyemezsiniz.

BAŞKAN — Sayın Koçak, size bir ihtar cezası veriyorum.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Mahkemeye de tevdi ettik. Doğu mitinglerinin hepsi TİP tarafından tanzim edilmiştir ve Doğulu masum Türk vatandaşlarına, her zerresinde Türklük kokan ve milli tarihte büyük hissesi bulunan Doğulu vatandaşa ırk ayrımını telkin suretiyle siyasi istismar vasıtasıyla anarşi yaratmak maksadıyla bu işi tertibedenler Türkiye İşçi Partisi'dir, mahkemelerce tesbit ve tescil edilmiştir, mahkemeleri derdesti rüyettir. 33 dâva açılmıştır haklarında. 76 kişi konuşmuştur, 63'ü TİP'lidir. Ayrıca son günlerde devlet bütünlüğünü bölmeye mâtuf faaliyet Türk emniyet kuvvetleri, Millî Emniyeti ve Emniyeti Umumiye tarafından ortaya konmuş, mührüyle, vesikalarıyla, mektuplarıyla adalete tevdi edilmiş ve 9 kişi de tevkif edilmiştir. Bunlar aynı zamanda mitinglerin tertipçisi bulunan kimselerdir? Tarık Ziya Bey, bunları bilmekte fayda vardır.

BAŞKAN — Sayın Bakan, siz de lütfen Heyeti Umumiyeye hitabediniz.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Ama çok şükür Türk halkı yapılan ve ortaya konmak istenen oyunun mahiyetini anlamış, Diyarbakır'dan itibaren en son Ankara'da işi tam mânasiyla bir halk şuuru, millî şuur halinde kösteklemesini bilmiştir.

Bu iş tabiî böyle olacaktır. Bizim vazifemiz şu, bizim vazifemiz bunları anlatmak. Elbette ki, İçişleri Bakanı olara bugünkü Anayasa ve hürriyet rejimi içerisinde, demokratik hürriyet rejimi içerisinde tedhişle, tazyikle, tehditle devlet idare sistemi çoktan geçti. Biz bunun temsilcisi değiliz.

Arkadaşlarım buyururlar, «bu hareketleri biliyor, ama neden lâiki veçhile cezalandırmıyorsunuz?» Bizim vazifemiz Anayasa nizamına son derece hürmetkâr olmak kayıt ve şartıyla hak ve hürriyetleri suiistimal ettirmeden ve onları tam mânasıyla kullandırma vasat ve imkânını vermek suretiyle bu kabîl hareketleri takip ile adlî mercilere tevdi etmektir. Biz bunu yapıyoruz. 1967 yılında elimde vesika vardır, komünizm faaliyetinden 117 kişiyi mahkemelere tevdi etmişiz. Geçen senelerde sayısı 35 - 20 - 30 kadar, yani yarı nisbetinde; 117'ye baliğ olmuştur, 1967 yılı içerisindeki komünizm faaliyeti propogandasından dolayı mahkemeye tevdi edilen... (AP sıralarından «kaç kişi» sorusu) 117 kişi.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Kaçı mahkûm olmuştur?

BAŞKAN — Şu ağzınıza hâkim olun lûtfen.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Mahkûm olanlar da var... Eskişehir'dekilerin meselâ iki tanesi.. Eskişehir TİP il sekreteri bir tanesi, öbürü de TİP'li...

YUNUS KOÇAK (Konya) — Mahkûm oldu mu? Onu söyle...

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Eskişehir mahkemesi tarafından mahkûm oldu, avukatlığını da sen yapıyorsun orak - çekiçin...

BAŞKAN — Beyefendi, bu şekilde bir Bakana cevap vermeye hakkınız var mı efendim? Burada müzakere yapıyoruz, musahabe yapmıyoruz, rica ederim.

Sayın Bakan, siz de lûtfen muhatap almayınız müdahaleleri.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Klişeleriyle, bütün dokümanlarıyla Eskişehir'deki hareket bir komünist hareketidir. Eskişehir mahkemesi de mahkûm etmiştir.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Bizimle ilgisi sabit olmuş mu?

BAŞKAN — Sayın Koçak size bir ihtar cezası daha veriyorum. Ağzınızı her açtığınızda ceza vereceğim. İçtüzük bana bunu emrediyor. (Gürültüler) Müdahale etmeyin, sü-

küneti bozmayınız, meclisin müzakeresini ihlâl etmeye hakkınız yok efendim.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Bana o kadar sataşıldı, kimseye ihtar vermediniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Tekerrür de var, size buradan ikaz etmemin haddi hesabı yok, hiçbirini dinlemiyorsunuz. Oturunuz ve ağzınızı kapayınız, dinleyiniz rica ederim.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Bizim vazifemiz devlet bütünlüğünü, millî beraberliği, müesses Anayasa nizamını bozucu her türlü faaliyeti takip etmek, hükümet ve devlet olarak. İçişleri Bakanlığının mesuliyeti altında biz bu tarzda davranışta bulunanları, hangi cepheden gelirse gelsin, takip ederiz ve adalete tevdi ederiz.

Türkiye'de aşırı sol bugün geçen seneye nazaran daha vuzuh kesbetmiştir. Aşırı sol kelimesini ağzına almayanlar bugün aşırı solun tehlikesinden bahseder hale geldi.

Yine sarih cepheleşme hareketi vardır, yani millî mânada aşırı solun tehlikesi karşısında, elbette ki, kanun yanında olanlar hiçbir endişeye düşmesinler. Çünkü kanunların tanıdığı hakları ve hürriyetleri meşru hudutlar içerisinde ve meşrı zihniyetle takip edenler için, tatbik edenler için ve onun icabını yapanlar için hiçbir tehlike mevzuubahis değildir, hiçbir endişe mevzuubahis değildir. Ama, Anayasa nizamını değiştirmek, Sadun Aren Beyin biraz önce mecliste yaptığı bütçe konuşmasında arz edeceğim, Anayasa nizamını kökten değiştirmek, müesses nizamı bozmak, insan hak ve hürriyetlerine saygılı olan rejimi, insan haysiyetine saygı gösteren rejimi yıkmaya mâtuf olan faaliyetleri takip etmekle beraber, bu tarzda davrananlar kim olursa olsun endişe ederler. Endişe etmekte de haklıdırlar, çünkü onlar suç işlediklerini bilirler. Devlet olarak bizim vazifemiz bu tipte olan insanların, gayet tabiî endişelerini artırmak ve takip etmektir. Takibimiz, tekrar ediyorum, Senatodaki konuşmamı tekrar ediyorum, burada da arz ettim, çok dikkatli, soğukkanlı, sabırlı, suçluyu suçsuzdan ayıracak tarzda, vicdanlı ve itinalı, günahsızı günahkâr-

dan ayıracak tarzdadır ve devlet aleyhinde faaliyette bulunanlara, nizamı bozmaya yeltenenlerin her türlü faaliyetlerini, evet nefes alışlarını dahi takip etmekteyiz. Meşru hudutlar içerisinde ve kanunların tanıdığı hak ve salâhiyetler içerisinde... (Soldan 'Bravo' sesleri şiddetli ve sürekli alkışlar) Bilhassa bu nefes alanların nefeslerinde eğer votka kokar, kanunlarında hakiki ve mecazî mânada votkadan mütevellit ciğerleri kıpkızıl konjesyona uğrarsa, onları milli musibet olmaktan korumak, fizyolojik mânada da, sosyolojik mânada da bizim vazifemizdir, bu memleketi sevenler için. (Soldan: 'Bravo' sesleri, alkışlar) Bundan kimsenin şüphesi olmasın. (Soldan bazı sesler)

BAŞKAN — Sayın Akay...

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Yaptığımız işleri gayet dikkatle ve bilerek yapmaktayız. Tedhişle değil, telefon dinleme, mektup açma hikâyesi boş lâftır, yarası olan gocunur. Vehmi olan varsa çekinir. Nizamperver insanlar, kanunu seven insanlar sureti katiyede meşru hükümetlerin takibinde olamazlar, onlar rahat hareket ederler. Ama ard düşünce sahipleri, nizam düşmanları, millet düşmanlarını da takip etmek bizim vazifemiz her yönü ile. Şahsen İçişleri Bakanı olarak ben, bunun vebâl ve mesuliyetini taşıyorum ve icabını yapmaya da gayret ediyorum ve bu gayretimizde de geçici olan makamımız devam ettiği müddetçe yapmayı vazife sayıyoruz. Bundan kimsenin de endişesi olmasın.

Arkadaşlar, Türkiye'de her türlü hareket, ne kadar bozguncu hareketler varsa içinde, sokak hareketlerinin içinde TİP elemanları ve militanları vardır. «NATO'ya hayır, işçiler, köylüler bağımsızlıktan yana olanlar.» Köylere 500.000 tane, milyon tane bunlar gider. Çünkü NATO'dan Nisan'da ayrılma, NATO'yu çözme ihtimali vardır ve o imkân hazırlanmalıdır; çünkü Nisana kadar ihbarda bulunup «acaba NATO'dan nasıl sıyrılır? Acaba Türkiye nasıl böyle kuvvetlerden, meşru kuvvetlerden, kolektif müdafaa kuvvetlerinden mahrum kalır ve muayyen istikamete gidebilir?» Bunun bütün yolları her şekli aranır. Bu emir

de Moskova emridir, siz bunu reddedersiniz ama bu bir gerçektir. Bütün söylediğiniz ile, efali harekâtınızla bu böyledir.

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Böyle konuşamazsın. (Soldan, bağrışmalar)

BAŞKAN — Sayın Çetin Altan, Meclisi çalışmaktan imtinaya mecbur bırakıyorsunuz, size bir takbih cezası veriyorum, ne hakkınız var müdahale etmeye? (Sağdan, soldan gürültüler, bağrışmalar)

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Siz Türk mahkemelerinin...

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Bakan.

Ne hakla müdahale ediyorsunuz, rica ediyorum efendim. Ne hakkınız var müdahale etmeye beyefendi?

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Böyle konuşamaz.

BAŞKAN — Efendim, böyle konuşur, öyle konuşur, konuşmayı biz mi öğretelim?

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Çetin Altan siz, Türk mahkemelerinin mahkûm ettiği...

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — Evet.

İÇİŞLERİ BAKANI FARUK SÜKAN (Devamla) — Nazım Hikmet'i, millî şair, vatan şairi olarak gösterdiniz mi?

ÇETİN ALTAN (İstanbul) — En büyük şair idi Nazım Hikmet. (AP sıralarından bağrışmalar ve TİP sıralarına doğru koşuşmalar)

BAŞKAN — Arkadaşlar, rica ederim, kavga çıkarmak için bahane arıyorlar. (TİP sıraları önünde döğüşmeler, TİP'lilerden de bağırarak AP'lilere karşı çıkışlar, yumruklaşmalar, bağırmalar ve bir karışıklık...)

(Başkan mütemadi olarak kampana çalar.)

BAŞKAN — Celseyi tatil ediyorum.

*Kapanma saati: 1.55**

Bir tertiple karşı karşıya olduğumuz gün gibi açıktı.

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 25, s. 372-381.

Demirel, Sükân ve arkadaşları, Türkiye İşçi Partisi'nin Moskova'nın buyruğunda ve Meclis'in dışladığı bir yabancı unsur olduğu imajını yaratacak bu komployu planlamışlardı. İçişleri Bakanı AP gurubunun duygularını gıcıklayan bir konuşma yapacak; Moskova'daki Komünist Partileri toplantısı ile İşçi Partili yöneticilerin konuşmaları arasında gene paralellikler kuracak; Akdeniz Konferansı ve Doğu mitingleri TİP'in dışa bağımlılığının kanıtları olarak sergilenecek ve Nazım Hikmet bardağı taşıran son damla olacaktı... Ve de öyle oldu.

1968'in 20 Şubatı. Sabaha karşı saat: 02. Millet Meclisi toplantı salonu. Saldırı başlayınca Başkan Nurettin Ok oturumu kapatıp savuşmuştu. AP'li milletvekilleri saldırıya geçmezden hemen önce Başbakan Demirel'de salondan çıkmıştı. AP'liler sıraların üzerinden atlayarak saldırmaya başladıkları sırada salonda bulunan arkadaşlarımız şunlardı: Cemal Hakkı Selek, Rıza Kuas, Sadun Aren, Tarık Ziya Ekinci, Yunus Koçak, Çetin Altan, Kemal Nebioğlu, Ali Karcı... Saldırıyı TİP Haberleri şöyle anlatıyor:

«İçişleri Bakanlığı bütçesi üzerinde, grupları adına konuşan sözcülerin kürsüde bulundukları sırada, Adalet Partisi grubunda garip bir havanın estiği görülmüştür. Adalet Partisi milletvekillerinin, gece saat 02'de ilk defa olarak kalabalık bir grup halinde Meclis'de hazır bulunmaları, gürültü edilmemesi konusunda, birbirlerini neş'eli bir şekilde uyarmaları, her zaman alışılanın dışında bir tutum olarak nitelenmiş, diğer parti gruplarında hayret uyandırmıştır.

Ancak, bu arada, kavgacılıkları ile ün yapan bazı AP milletvekillerinin gizlice işaretleşmeleri de gözden kaçmamış, olayın önceden düzenlendiği yolunda bir süre önce ortaya çıkan söylentiler, kuvvet kazanmıştır.

Diğer üyeleri grup odasında çalışmakta olan TİP grubunun sekiz milletvekili, İçişleri Bakanlığı bütçesi üzerindeki görüşmeleri bu hava içinde izlemeye başlamışlar ve kürsüye çıkan Sükan'ın tahrik edici konuşmasını sükûnetle dinlemişlerdir. Birbuçuk saatlik konuşması sırasında de-

vamlı olarak ve hemen sadece Türkiye İşçi Partisi'ni konu olarak alan Sükan, bir ara, TİP milletvekillerine ismen kürsüden seslenmeye başlamıştır.

Bu arada, kavga mizansenine Başkanlık Divanı'nı işgal eden Başkan Vekili Nurettin Ok'un da katıldığı şüphelerini uyandıracak bir tutum dikkati çekmiştir. Ok, İçişleri Bakanı'nın hakaret derecesine varan suçlamalarına seyirci kalmış, TİP'e yöneltilen çok ağır bir ithama yerinden «Bu şekilde konuşamazsın..» cevabını veren Çetin Altan'a ise 'takbih' cezasını reva görmüştür. Tecavüz başladığı anda da tedbir alacağı yerde oturumu tatil eden Ok, salondan ayrılmıştır.

Kavgayı ateşleyecek kıvılcım, TİP milletvekillerinin sabrı sayesinde ancak 02'de parlamış, kavgaya önceden hazırlıklı AP grubu, Sükan'ın Çetin Altan'a bir soru sorması ve Altan'ın da cevabı üzerine, üç koldan, sekiz TİP milletvekiline saldırmıştır.

En önlerinde, AP Bursa milletvekili Kasım Önadım ve Eskişehir milletvekili İsmet Angı'nın bulunduğu kavgacılar, önlerine ilk çıkan Yunus Koçak'ı yumruklamaya başlamışlardır. Saldıranların arasında AP milletvekillerinden Şadi Pehlivanoğlu, Kemal Bağcıoğlu, Hamit Fendoğlu, Ata Bodur, Şevki Yücel; Koçak ve Çetin Altan'ı sürükleyerek yere atmışlar ve tekmelemeye başlamışlardır. Bu arada, Hamit Fendoğlu, tabanca kabzasıyla Yunus Koçak'a arkadan saldırmış ve başını yarmıştır. Kanlar içinde kalan Koçak'ın tekmelenmesiyle olay bitmemiş, İstanbul Milletvekili Prof. Sadun Aren, Genel Sekreter Rıza Kuas, Tekirdağ Milletvekili Kemal Nebioğlu, Diyarbakır Milletvekili Tarık Ziya Ekinci ve Adana Milletvekili Ali Karcı, hırpalanmıştır. İzmir Milletvekili ve TİP Grup Başkan Vekili Cemal Hakkı Selek de tartaklanmıştır.

Yaralı TİP milletvekillerinden akan kanlar, özel bir ekip tarafından uzun süre silinerek temizlenebilmiştir. Grup odasına yaralıların taşındığı asansör de kan içinde kalmıştır.

Olaydan sonra derhal Gülhane Askeri Tıp Akademi-

si'ne kaldırılan Yunus Koçak'a ilk tedavisi yapılmış, çekilen rontgen sonucunda, mutlak istirahat kaydıyla evine yollanmıştır.

*Koçak ve Aren, halen evde istirahatdedirler.**

Olaydan sonra gurup odasında toplandık. O gece Meclis'te bulunmayan arkadaşları çağırdık. Hepimiz olayın şoku altındaydık. Durumu değerlendirdik. Ve bir bildiri kaleme aldık. Tokat gibi olması gereken bildiri öyle olmadı. Saldırı olayı dolayısıyla «Kuvvetler ayrılığı» ilkesinden söz edilmesinin hiçbir anlamı yoktu. Bu korkunç ve iğrenç saldırıyı tertiplemeye Demirel hükümetini ne gibi nedenlerin ittiği çok açık olarak ortaya konmalı, yalnız İçişleri Bakanının değil, hükümetin istifası istenmeliydi. Bunu hiçbirimiz düşünemedik. Ama tabandaki yönetici arkadaşlarımız düşünmüşlerdi: TİP Fatih ilçe örgütü adına Başbakan Demirel'e ve Meclis Başkanına tel çeken arkadaşlarımız, Başbakan'ı istifaya çağırmış, Bozbeyli'ye de teessüflerini bildirmişlerdi. Bizim yayımladığımız bildiride tek önemli tümce: «*Yunanistan'da oynanan oyunun başka bir ray üzerinden Türkiye'de de oynanmak istendiği; Amerikan emperyalizmi ile onun içerdeki ortaklarının, emekçi halk kitlelerinin biricik siyasal örgütü TİP'e karşı giriştikleri iftiralar, tezvirler, şantajlar ve saldırılar, bunun en kesin belgesi olduğu*» hakkındaki yorumdu. Sanki Meclis Gurubumuz önümüzdeki yıllarda sahnelenecek oyunları önceden haber veriyordu. Amerika'ya karşı çıkan, üslerin hesabını soran ve emekçileri iktidara getirmeyi amaçlayan bir partinin ABD'nin ileri karakolu durumunda olan bir ülkede yeri olamazdı. ABD ve Amerikancı çevrelerimiz kaba kuvvet gösterilerinden sonra, daha ince hesaplara dayalı yöntemler kullanacaklardı.

* TİP Haberleri, 23 Şubat 1968.

Fatih ilçe örgütümüz adına çekilen telleri sunmak istiyorum:

SÜLEYMAN DEMİREL
BAŞBAKAN
ANKARA

20.2.1968 tarihinde yüce mecliste meydana gelen olaylar biz İşçi Partilileri mücadelemizde daha da güçlendirmektedir.

En yüce meclisimizde anarşinin kol gezmesi devrin başbakanının istifası için yeterli nedendir.

TİP
Fatih İlçesi

Ferruh BOZBEYLİ
TBMM BAŞKANLIĞI
ANKARA

Başkan bulunduğunuz yüce mecliste demokrasi adına oynanan kirli oyunların seyircisi kalmamıza teessüf eder, bu tür davranışların biz emekçileri daha güçlendireceğini bir kere daha belirtiriz.

TİP
Fatih İlçesi

Olay yurt çapında tepkilere yol açtı. Genel Merkeze binlerce tel geldi. Tek tek yurttaşlarımız, yurttaş toplulukları, mahalle halkı adına, gençlik dernekleri, işçi sendikaları adına, köy halkı adına, telyazıları, mektuplar aldık. Bunlardan kimi örnekler sunacağız daha sonra. Şimdi olayı izleyen oturumda yapılan konuşmaları ele almak istiyorum. İlk konuşmayı CHP gurubu adına Sayın İnönü yaptı. Olayın bir tertip olduğunu vurgulayan sert bir konuşmaydı bu. İsmet paşa şöyle konuştu:

CHP GURUBU ADINA İSMET İNÖNÜ (Malatya) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, dün gece Millet Mec-

lisinde esef verici olaylar cereyan etmiştir. Az - çok sinirler yatışmış olması lâzım; bugün vaziyeti bir defa gözden geçirmeyi vazife sayıyoruz.

Dün gece olan hâdiseler her mânasiyle esef vericidir, herhangi bir sebep, bahane ve ittiham ile izah olunacak, hazmolunacak yeri yoktur. Hükümet tasmim ettikleri, zararlı gördükleri bir partinin hareketi aleyhinde Meclisi tahrik etmek için bütün çabasını sarf etmiştir. İçişleri Bakanı bu kürsüde türlü misaller getirmeye çalışarak bir partiyi insanları ile, mevcudiyeti ile ittiham etmiştir. Bu ittihamlar vicdanının hâkimiyeti altında bulunan aklı başında hiç kimseyi ikna etmez. Sebep aşikârdır. Anayasamız siyasi partilerin kaderi nasıl hallolunur, bunu tâyin etmiştir. Her memlekette, her Mecliste vazifesini aşan, iyi niyetten uzak insanlar bulunabilir, bu şüphe altında olanlar bulunabilir. Bunların kaderi ve mesuliyetinin nasıl tâyin olunacağını Anayasa bir büyük Mahkeme kurarak halletmiştir. Anayasa Mahkemesinden karar alınmayan, oradan bir hüküm istihsal edilmeyen hiçbir ittiham meşru değildir ve böyle bir ittihamı zor kuvveti ile yürütmeye çalışan bir idare mahkûmdur. (CHP ve TİP sıralarından alkışlar ve bravo sesleri)

Şimdi, dün gece olan hâdise iki karakter gösteriyor. İktidar Partisi; Hükümet ne kadar baştadır, ne kadar teşvikçidir, ne kadar yatıştırmak istemiştir, buralar meçhuldür. Yalnız bizim bildiğimiz Hükümet temsilcisi olan bütçe sahibi Bakan tahrik etmek için, ittiham etmek için her delilden istifade etmiştir. Bundan daha hazin olan tarafı; Riyaset Divanının, vaziyete hâkim olması vazifesi icabı olan Riyaset Divanının, bu ittiham tasavvurlarını tahrik ederek en hedef tutulan insanlar üzerinde taarruzları toplamak için ayrıca gayret göstermesidir.

Neye istinadedeceğiz? Hükümet başında bulunan herhangi bir partinin, elbette, dün akşam da söyledikleri gibi, şimdi sıra size geliyor, deniyordu, bütün tecavüz edenler bizim arkadaşlara, şimdi sıra sizindir, demişlerdir. Bunu söylemelerine de hacet yok, işlerin gidişi, bütün bura-

da ittiham olunan partilerin hepsinden fazla hedefin bizim olduğumuza şüphe bırakmamaktadır. Gerçi emniyet müşterek bir nimettir, bozulduğu zaman bugün yanındaki arkadaşa, komşundaki aileye yapılan herhangi bir haksız tecavüz, âmme kuvveti tarafından durdurulacak, tanzim olunacak bir düzen yok ise, yarın mutlâka bizim eve gelir, öbürgün mutlâka sizin eve gelir. (CHP sıralarından alkışlar, bravo sesleri)

Şimdi, bunları, cemiyet idaresini tanzim edecek olan, düzen içinde tutacak olan müesseseler korur. Meclisimizde bu müessese Riyaset Divanıdır. Şimdi tasavvur ediniz, Meclisimize Riyaset etmek şerefinde, mevkiinde bulunan bir arkadaşımız; YTP'den birisi, bir arkadaş itiraz ediyor, onu derhal aşarak, TİP'den birisini gösteriyor, sen tahrik ediyorsun bunu, sen söyleyeceklerini Karahan'a söyletiyorsun, diyor. Bu ne kadar tasmimdir, ne kadar etrafı düşünülmüş gözü karanlık bir zulüm tertibidir. (CHP ve TİP sıralarından alkışlar ve bravo sesleri)

Vakanın hulâsası bu. Bir parti aleyhinde ittiham hazırlanıyor, bunun için tertipler yapılıyor, tasarlanıyor. Birçok insanlar hiddetlenir, Hükümetin haberi vardır. Şimdiye kadar her müşkül zamanda sağduyusuna büyük ehemmiyet verdiğim, onun pekçok güçlükleri halledeceğini ümidettiğim Başbakan hâli tavrı ile çalışır görünmüş, yatıştırmaya çalışmış, ondan sonra anlaşılıyor ki, bırakmış. Arkadaşı, en mühim arkadaşı, ağzına gelebildiği kadar, bulabildiği kadar bütün delilleri, ittiham vesikalarını toplamış ve tevcih etmiş. Bırakmış.. Riyaset Divanı müsamaha etmiş, yardım etmiş, değil, tahrik etmiş, hedefini tâyin etmiş, ayrıca zorlamış üzerine yürütmüş. (CHP sıralarından alkışlar ve bravo sesleri) İnsaf, insaf.. İnsaf yok mu? Emniyet nerde, emniyete hâkim olan nerde? Sonra, deniliyor ki, taarruz edilmiştir, işte onlar tahrik ediyorlar falan. İnsaf edelim. Ortada olan tahriki bir defa düşünsenize.. İlân ediyorlar, meselâ, karşımızda bulunan aciz arkadaşınızı, «İslâmiyet düşmanıdır» diye gazeteler açıktan yazıp ilân edebiliyorlar. Bunlar bana dokunmaz, ama bunlar; bir siyasi parti içinde

ittiham etmek istediğiniz siyasi parti içinde, insanların kanı akabilir, şöyle olabilir, böyle olabilir, ama bunlar o adamın hayatına da mâlolsa bir zulmü yerleştirecek müeyyideler değildirler. (CHP sıralarından alkışlar ve bravo sesleri) Aksine, böyle irtica, zorbalık ve zulüm teşebbüslerinin âkıbetini tacil eden, biran evvel âkıbetlerin meydana çıkmasını, yalnız sizin âkıbetinizin biran evvel meydana çıkmasını tacil eden sebeplerdir. (CHP sıralarından alkışlar, bravo sesleri)

Bugün meşru olarak iktidardasınız, Adalet Partisi'ne hitap ediyorum, meşru olarak iktidardasınız ve meşru olarak sonuna kadar iktidarda kalacaksınız. Meşruiyetini kaybederek iktidarda kalmak hevesinden vazgeçmelisiniz. (CHP sıralarından alkışlar ve bravo sesleri)

Şimdi bakınız, irtica ile uğraşıyorsunuz, dinle, imanla uğraşıyorsunuz. Bu karşınızda bulunan adam Millî Mücadelede bütün bir cephenin kumandanı idi. Sonra dışarı gitti, İmparatorluğun..

ŞEVKİ YÜCEL (Samsun) — Samanlık kahramanı. (Şiddetli gürültüler, ve AP ve CHP sıralarından karşılıklı sataşmalar)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, lûtfen sükûneti muhafaza edelim efendim. (Gürültüler)

Muhterem arkadaşlar, lûtfen sükûneti muhafaza edelim efendim.. Sayın Nazif Arslan, Sayın Şevki Yücel oturun yerinize efendim. (Gürültüler)

Muhterem arkadaşlar oturun yerinize efendim.

CHP GURUBU ADINA İSMET İNÖNÜ (Devamla) — Dinleyin arkadaşlar, dinleyin. (Gürültüler)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, yerinize oturun. Sayın Akbıyıkoğlu, lûtfen yerinize oturun.

CHP GURUBU ADINA İSMET İNÖNÜ (Devamla) — Dinleyin arkadaşlar..

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, sözlerimin başında hangi kayıt ve şartla söz vereceğimi arz etmiştim. Bu vecibeyi yerine getirmek sizlere aittir, istirham ediyorum sakin olun ve oturun. Ayakta hiçbir arkadaş kalmasın.

FAHRİ UĞRASIZOĞLU (Uşak) — Sayın Başkan, tahrik ediliyoruz.

BAŞKAN — Onun da cevabını verirsiniz. (Gürültüler) Efendim, sükûneti muhafaza edin, lütfen.

İSMET İNÖNÜ (Devamla) — Benim maksadım, hâdiseleri sükûnetle tahlil edip hepinizi sağduyu içinde aklı başında insanlar, cemiyetin mesulleri olarak doğru yolu bulmamızı kolaylaştırmaktır, yardımcı olmaktır.

Şimdi, size zulüm, şiddet ve irtica yolunun verimli, çıkarlı bir yol olmadığına tarihten misal getiriyorum. Ben Ordular Kumandanı olduğum zaman ve ondan sonra İmparatorluğun, Türk Milletinin hakkını müdafaa ettiğim zaman, Şeyhül İslâmın ve Emirül Mümi'nin idam fermanını boynumda taşıyordum, para etmedi. Boynumuzda idam fermanı, memleketin kurtarılması yolunda sonuna kadar uğraşabildik. Böyle olur.

Bakınız, bu geçen iktidar, meşruiyetini kaybetmiş olan iktidar, tamamı iktidardan gitmemek için sonuna kadar uğraştı. Ondan sonra askerî ihtilâl oldu. Bu askeri ihtilâli yapanlarla biz uğraşıyorduk, muhalefet olarak; ihtilâli yapanların en küçük rütbelisinden, en büyük rütbelisine kadar, bir tekini, bir tek, tekini daha evvel tanımıyorduk, daha evvel kendisiyle hiçbir yerde görüşmemiştik. İhtilâl neden oldu? Millet o seviyeye gelmiştir, millet tarihin o tekâmülünü yapmaktadır ki, haksız davranış, en kuvvetli olduğunu zannettiği zamanda bile devamlılığını sağlayamıyor. Meşruiyetini kaybetti, ondan sonra, o, seçimle gelen iktidar bizle başlamıştır. Geçmiş yaraları saralım demiştik. Onlar da geçmiş yaraları saralım ümidi içinde nerede ise, meşruiyetini kaybedenleri tekrar milletin başına geçirecek kadar cömert davranmaya çalıştı, bir raddeye geldi, kuvveti yetmedi.

Sonra, bizdeki ihtilâllerin irtica kuvvetlerine karşı istisna olan yüksek bir değerini hiç hatırdan çıkarmayalım ve bunu kötüye kullanmaya heves etmeyelim.

Nerede bir iktidar devrilmiş, Cumhuriyet kurulmuş ve o Cumhuriyetin konmasında hesabolarak, eski idareden

yalnız 150 kişiyi hükmen, kanunen memleket dışı etmekle geçmiş devrin hesabı tamamlanmış?

1960'da ihtilâl oldu. Meşruiyetini kaybetmiş bir iktidarın mahkûmiyeti ile ihtilâl oldu. Dâva bu idi. Ne yaptılar? Milletin gözü önünde açık bir mahkeme kurdular, bir sene muhakeme ettiler, ne hüküm verdilerse verdiler. Ondan sonra tekrar geçmiş zaman unutuldu, en kısa yoldan, en çabuk zamanda Anayasa yapıldı, umumi seçime gidildi ve iktidar yapıldı.

Var mı etrafımızda askerî ihtilâl yapılmış, milletin idare tarzı altüst olmuş, askerler gelmiş ve ilk günü, «biz, en kısa yoldan demokratik rejime gideceğiz» denilmiş? Sonra, hakikaten demokratik rejime gitmişler. Var mı etrafımızda, Avrupa'da, Asya'da, Afrika'da askerî ihtilâlle gelmiş olanların bir sene sonra seçimle gidip, kendi boyunlarını Meclis içinde haydutların dişlerine uzatacak kadar tehlikeye mâruz bırakıp gitmeleri başka bir yerde var mı? (CHP sıralarından 'bravo' sesleri, alkışlar).

Bizim milletin tekâmülü, demokratik rejim içinde milletin kalkınmasını, idaresini arzu etmesi arzusu, istidadı bu istikamettedir. İnsaf etmez misiniz, bu istidatta olan milletin kaabiliyetini irticaın taarruzu ile, Anayasa Mahkemesinin vereceği hükümleri zorla Meclis içinde vermek hevesiyle, tamamiyle iptidai bir cemiyet haline getirinceye kadar zorlayacaksınız. Ayıp değil mi? Günah değil mi? Millete acımaz mısınız? Memleketi idare edenlere söylüyorum. (CHP sıralarından 'bravo' sesleri, alkışlar) İdare eden partiye söylüyorum. (CHP sıralarından alkışlar). Yol haksızdır. İttiham hiçbir vicdan sahibini ilzam etmez. Mahkeme vardır, oraya gidersiniz. Burada toplanacaksınız, taarruz edeceksiniz.

Sırası gelmişken bir de şunu söyleyeyim: Dün taarruza uğrayan partinin insanları sizden ziyade bizim hasmımızdırlar. Asıl kendi programlarının yürümesine mâni olan sizin kuvvetiniz değildir. Bu kuvvet, nihayet Mecliste rastgeldiği, bulduğu iki üç zavallıyı döver veya öldürür. Bundan ibarettir ve nihayet memlekette kuvveti, iki müftüyü

yer yer dolaştırır, «ortanın solcuları şöyledirler, bunlar böyle fenadırlar, şöyle fenadırlar», diye söyletirler. Bu, patladığı zaman nasıl patlar, ne vakit patlar, kime zarar verir, bilinmez ve bu sefer de patlar ve «biz gelecek hafta demokratik rejime gideceğiz» nii der, ne der; onu kimse tâyin edemez. Aklınız başınızda ise, iktidardasınız, sonuna kadar kullanacaksınız, seçimde ne kadar söylesem, siz bildiğiniz vasıtaları gene kullanacaksınız, tekrar iktidarda kalacaksınız veya kalmayacaksınız. Esas maksat; «iktidardan gitmemek için her tedbiri alacağız» kanaatinin yanlış olduğu, bunun zararlı olduğu, bu zararın büyüğü bu politikayı benimseyenlere olduğu anlaşılıncaya kadar devam edecektir. Yalnız hepimizin müşterek olarak yüreğimizin sızlaması lâzımgelen bir nokta şudur: Türk Milleti asırlardan beri, ilk günden beri bir büyük okyanusun ortasında hayat mücadelesi yapan bir ada sakinleri mi dersiniz, bir gemi içine barınmış insanlar mı, dersiniz, böyle bir millettir. Tehlikelerle çevrilmiş bir okyanus arasında, asırlardan beri varlık mücadelesi yapan bir millettir. Tabiatındaki kuvvetli yüksek hassalariyle her devirde, yani dinin başlıca idare vasıtası olduğu yerde bile; etrafındaki millete nazaran adalette en ileri seviyeli olmuş bir millet olduğundan dolayı kalabilmiştir, dünya devletlerinden biri olmuştur ve bugüne gelmiştir. Türk Milleti gene o millettir. Zülum idaresine, irtica idaresine bugün tahammül eder, bugün aldanmış görünür, ama nihayette yaşatmaz. Yaşatmaz, buna zerre kadar ümit beslemeyiniz. İrticaa sapmış olanlar, iktidardan gitmemek için her iftirayı yapacaklar, her tecavüzü yapacaklar ve o sayede yerlerinde kalacaklar; bunun imkânı yoktur. (CHP sıralarından alkışlar).

Milletler şahıslarımızla kaim değil, bizim heveslerimizle kaim değildir. Umumi seyri itibariyle gittiğimiz istikamet; demokrasimizin içinde bu milletin kendini idare etmesini, kalkınmasını, adalet içinde yaşamasını istiyoruz. Beğendiğiniz veya beğenmediğiniz siyasi cereyanların yaşayıp yaşamaması bir büyük mahkemenin kararına bağlıdır. Sizin keyfinize bağlı olamaz. Bakın, ben bir baba-

nın kusurunu oğluna, veya bir kardeşin meylinden dolayı diğer bir kardeşi mesul tutmak itiyadında değilim. Yok bende böyle bir itiyat. Böyle iken, söylüyorum size, niçin söylüyorum; çünkü bütün kuvvet elinizde, Hükümet olarak elinizde, tahrik ediyorsunuz, haksız olarak ittiham ediyorsunuz ve Meclisten ne istiyorsunuz? Meclisten karar almaya mı çalışıyorsunuz? Meclisin karar verme salahiyeti yoktur. Riyaset Divanı olarak tahrik ediyorsunuz. Kime sığınacağız? Meclis bu, Büyük Meclis. Bu Meclis anarşi içinde bulunursa, bunun Hükümeti anarşinin, taarruzun ve zorbalığın haksız olarak isnatçısı olursa, ittihamcısı olursa, Riyaset Divanı tahrikçisi olursa nasıl yapacağız? Bu sefer, Büyük Millet Meclisinde emniyeti tesis etmek için dışından yardımcı isteyeceğiz? Bu yanlış bir yoldur arkadaşlarım. Bütün bu sistemi değiştirmek lâzımdır. Bütün bu siyaset anlayışı, vicdan hürriyeti anlayışı, siyasi partilerin emniyeti anlayışı, Meclis içinde çalışma usulünü anlayışı, bu anlayışlarda bugün cari olan düzen sakat düzendir, bu düzeni değiştirmek lâzımdır. (CHP sıralarından 'bravo' sesleri, alkışlar)

Milletin istidadı, demokratik rejim içinde, emniyet içinde kalkınmadır. Din bezirganlığı ile ve beğenmediğimiz siyasi kanaatlerin ittihamı ile iktidarda kalma hevesi yanlış bir hevestir, tehlikeli bir hevestir ve sizin için olduğu kadar, millet için zararlı bir hevestir. Bu hevese iltifat etmeyiniz.

Mâruzatım bundan ibarettir. Başkanlık Divanı, emniyet içinde çalışmamız için bundan sonra nasıl bir tedbir alacak, nasıl bir davranış yapacak, bunu dikkatle izleyeceğiz.

Ümidederim ki, mahalleyi zorlayıp, basmak isteyenlere, 'imdat,' diye bağıran insanları, gene zorbaların, 'asayişi bozuyorlar' diye bağırması gibi, siz de zorlayanları, zorbaları, tabanca ile milletvekilinin başına vura vura öldürünceye kadar çiğneyenleri önleyecek bir hareket hattı tutarsınız. Aczinizden yapmıyorsunuz, tasvip ettiğiniz için yapıyorsunuz. Bizi koruyacak olanlar korumak için çalışmı-

yor, tahrik edip daha ziyade alevlendirmek için çalışıyor. Bunlar fena yoldur, bunlar zararlı yoldur, bunlar size fayda vermez, fakat millete de çok zarar verir, bunlardan vaz geçmenizi istirham ederim. Meclisimizin emniyet içinde çalışmasını, seçimlerimizin insan hakları ve irticaın hâkimiyeti altında olmaksızın cereyan etmesini arzu ederiz, temenni ederiz. Tarih karşısında her tehlikeyi gördük, onu yapmasınlar diye söyledik diye temenni ediyorum. Ümidim az. Meclis içinde bu kadar zorbalık yapan insanların gözleri hakikaten kararmıştır ve 24 saatte giderilmesi için ümitler pek hayalperest olmak lâzımdır.

*(CHP sıralarından ayakta sürekli alkışlar).**

Paşa'dan sonra sıra bende idi:

Buyurunuz Sayın Aybar.

TİP GURUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; dün gece geç vakit bu Meclis çok üzücü hâdiselere sahne oldu. Meclislerin hayatında fırtınalı günler olabilir. Bizim zaviyemizden endişe verici olan, tehlikeli olan olayların hazırlıklı olarak buraya getirilmiş olmasıdır.

Kesin olarak bir hususa karar vermek durumundayız. Türkiye'de demokratik rejim yürüyecek midir, yürümeyecek midir? Bu gibi zorlamalarla memleketimizde demokratik rejimin yürümesi ihtimalleri hergün biraz daha azalır, bunu hepimizin iyice bilmemiz lâzımdır.

Ne olmuştur dün akşam? Dün akşam bu kürsüden partizan olmaması lâzımgelen bir makamı işgal eden zat, partizanca davranmış ve Mecliste Anayasa teminatı altında bulunan ve millî iradenin bir kısmını temsil eden bir partiye haksız ve düzme vesikalarla hücum etmiştir, kendi gurubunu tahrik etmiştir ve burada o sırada yedi sekiz kişi ile temsil edilen bir partiye büyük bir kalabalığın hücum etmesi ve arkadaşlarımıza cana kıyarcasına saldırmasına vesile vermiştir. Halbuki Sayın İçişleri Bakanının işgal ettiği mevkı bunların üstünde olmak icabeder. İçişleri Baka-

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 25, s. 397-401.

nı Hükümeti temsil etmektedir. Hükümet Başkanının ağzından her zaman tekrarlandığı gibi, Türkiye'de söz hürriyetini, kanunları, hakkı, hukuku koruduğunu ifade eden ve esasen vazifesi de bu olan bir heyettir.

Şimdi dünkü olaylar mıvacehesinde Türkiye'de halen, bugün demokratik düzenin yürürlükte olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Demokratik düzen dünkü hâdiselerle bağdaşmaz; demokratik düzen zoru reddeden, nefyeden bir düzendir. Beğenmediğiniz, hoşlanmadığınız fikre tahammül etme ve fikir alanında tartışma düzenidir. Yoksa burada sekiz kişiyi zorla Meclisten çıkarmak için 200 kişinin saldırmasına demokratik düzen ismi verilmez.

Sayın milletvekilleri, bu şartlar altında Türkiye'de ne hukuk devleti vardır şu anda, ne temel hak ve hürriyetler vardır, ne de kişi emniyeti, masunluğu vardır; bunu açıkça ifade etmemiz lâzımdır. Burada böyle saldıracaksınız, kaba kuvvet kullanacaksınız ve çıkıp yarın gazetelere, radyolara beyanat vereceksiniz; «Biz memlekette fikir hürriyetini istiyoruz» diyeceksiniz. Arkadaşlar, bu samimiyetle bağdaşmayan bir durumdur. Fakat yalnız ahlâk plânında, mahiyeti ahlâk plânında değerlendirilen bir durumdan da ibaret değildir. Memleketimizin, yurdumuzun bütün düzenini tehdideden bir fikrî cereyanın mümessilliği vardır bu sözlerde.

Arkadaşlar, Türkiye'de zorbalık hiç kimseye faydalı ve yararlı olmamıştır, olamaz; yalnız Türkiye'de değil hiçbir yerde olamaz. Hele zorbaca hareketlerin hukuk kılıfına büründürülmesi ise bugün artık kimseyi aldatmaz, aldatamaz. Dünkü manzaradan sonra iktidar partisi mensuplarının fikir hürriyetinden yana olduklarını, demokratik düzenden yana olduklarını söylemeleri hiç kimseyi inandırmaz, hattâ kendi taraftarlarını bile inandırmaz. Demokratik düzende fikir ihtilâfı olmazsa zaten o düzen demokratik düzen değildir. Demokratik düzende bir sağ kanat, bir sol kanat bulunmazsa, yani sermayeyi temsil edenlerle emeği temsil edenler karşı karşıya bulunmazsa bu sınıfların menfaatleri burada barış içinde, Anayasa teminatı altında

fikirlerini ifade etmek imkânlarını bulamazlarsa bu rejimin adı demokrasi değil, bu rejimin adı düpedüz faşizm olur. Faşizm yalnız zannedildiği gibi üniformalı rejimler değildir; faşizmin türlü tezahürleri vardır. İşte böyle bir faşizm olur. Meclisi çok partisi olduğu halde azınlığa hayat hakkı tanınmayan bir ortam faşist bir ortamdır, ama el elden üstündür. Bir kere faşizme kayıldıktan sonra bir yerde durmak mümkün değildir ve bu sathı mail üzerinde faşist idareler birbirlerini tasfiye etmek suretiyle memleketi çok karanlık akibetlere doğru sürüklerler.

Sayın milletvekilleri, bugünkü şartlar altında samimî olarak içtenlikle demokratik düzeni yürütmekle hepimiz mükellefiz. Demokratik düzenin yürütülmesi her türlü şâibenin dışında tutulmalıdır. Bu, yalnız dilimizin ucu ile demokrasiden yana olduğumuzu ifade etmek şeklinde tecelli etmez. Bir İçişleri Bakanı gerçeğe uymadığını bildiği birtakım belgeleri burada gerçekmiş gibi ifade eder ve gurubunu bir partiye karşı kışkırtırsa bu düzen, kişinin, partilerin ve siyasi akımların teminat altında bulunduğu bir düzen vasfını kaybeder.

Arkadaşlar, Anayasamız partileri demokratik düzenin vazgeçilmez unsurları saymıştır. Bir partiyi zor kuvvetiyle Meclisten veyahut da memleketten sürüp atmaya kalkmak, haddizatında bu fiil demokratik Anayasayı temelinden torpillemekten başka bir mâna taşımaz. Çünkü Anayasamız bütün partileri, büyük küçük bütün partileri, demokratik düzenin vazgeçilmez unsurları tanıdığına göre, bu partilerden bir tanesini, iki tanesini zor kullanmak suretiyle teb'id etmek haddizatında birçok partilerden kurulmuş ve her biri o düzenin vazgeçilmez unsuru olarak, Anayasaca böyle telâkki edilmiş, o unsurlardan birini yok etmek anlamını taşıyacağı için hiç şüphe etmeyiniz ki o, bizatihi demokrasinin tahribidir.

Uzun zamandır dinliyoruz; iktidar partisi partimiz aleyhinde deliller topladığını ifade ediyor. Her seferinde delil diye ortaya çıkardıkları şeyler, bizim en tabii haklarımızın istimalinden ibaret. Doğu'da mitingler yapılmış, TİP'li-

ler bu mitinglere katılmışlar. Katılır hakları; Doğulu vatandaşlarımızın da miting yapmak hakları. Ne söylemiş TİP'liler? TİP'liler Doğu meselesine bir zaviyeden bakmışlar ve o zaviyeden demişler ki: «Doğu meselesi, her şeyden evvel Türkiye'de bu bozuk düzenin değiştirilmesi meselesidir. Bir istismar meselesidir. Doğulu vatandaşla Batılı vatandaşımız aynı istismar çarkı içindedir ve Doğu'daki mahrumiyet bölgesine muadil olarak en mamur şehirlerimizde de mahrumiyet bölgeleri vardır. Binaenaleyh bu düzenin değiştirilmesi için emekçi vatandaşlarımız, Doğulu, Batılı, elele vermelidir» demiş ve herhal ve kârda ve her şartta tekrar etmiştir. Biz Doğu meselesini Anayasanın 3. maddesi ışığında yani Türkiye'nin milleti ve ülkesi ile bölünmezliği prensibinden hareket ederek 12. maddesinin emirlerinin yerine getirilmesi şeklinde anlıyoruz, diye söylemiş, tekrar etmiş ve bundan başka bir şey söylememiş. Tekrar ediyorum; Doğu'da mitinglere katılmak en tabiî hakkımız ve Doğu probleminin çözülmesi için görüşlerimizi ifade etmek en tabiî hakkımız olduğu gibi Doğulu vatandaşlarımızın miting yapmak da en tabiî hakları.

Bunun dışında bize tevcih edilen ittihamlar ne?

«Efendim, sizin birtakım gizli maksatlarınız var.» Yok arkadaşlar. Bunu söyleyenler de biliyor ki, bizim gizli maksadımız yok. Biz gayet açık olarak Türkiye'de tamam nizamın değiştirilmesini istiyoruz, bu bozuk düzenin. Ne yapmak suretiyle? Toprak reformu yapılması suretiyle, dış ticaretin, bankacılığın, sigortacılığın millileştirilmesi suretiyle, gelir dağılımının âdil bir şekilde yeniden tanzimi suretiyle. ve memleketin hızlı sanayileşmesi suretiyle değiştirilmesini istiyoruz, kararlıyız, bunu da ömrümüzün sonuna kadar müdafaa edeceğiz ve gerçekleştirmek yolunda uğraşacağız. (TİP sıralarından alkışlar)

Biz Türkiye'de sosyalizmin, halk kitlelerinin uyarılması, uyandırılması suretiyle yerleştirilebileceğine samimen inanmış insanlarız. Bütün çabamız o; parti kurulduğundan beri buna sarfı gayret ettik. Gizli maksatlarımız olsa başka türlü çalışmamız lâzım. Yok böyle bir şey...

«Efendim, siz antiemperyalistsiniz.» Evet, antiemperyalistiz, NATO'ya karşıyız, ikili anlaşmalara karşıyız, Türkiye'nin kurtuluşunu bu yolda görüyoruz; bu da samimen inancım. Bunu istemek de demokratik bir düzende en tabii hakkımız, bunun için biz bu Meclisteyiz. Ha, şimdi buna karşı çıkıp birtakım vesikalar toplayıp, sözde vesikalar «Efendim Roma'ya gittiniz.» Gizli gitmedik efendim. Roma'ya iki arkadaşımızı açıkça yolladık; antiemperyalist bir toplantıya katılmaları için yolladık. Ha, «komünist toplantısı...» Değildir efendim, bakın şimdi teşkil ediliyor komünist toplantısı.. Onlara zaten komünist olmayanlar girmez. Bu, Batının geniş demokratik kanadı içindeki olan partilerin toplantısı idi ve biz buraya katılmakta memleketimiz için menfaat umduk. Akdenizin mukadderatı görüşülen bir yerde, Türkiye'den de bir söz ses bulunsun dedik ve Akdeniz'den bütün yabancı kuvvetlerin çıkarılması mevzuunda toplandı bu konferans. Kıbrıs meselesi de bu konferansın gündemindedir, biz buraya gittik. İçişleri Bakanının meseleyi bilmediğini sanmıyoruz, meseleyi elbette ki, bilir, ellerinde o kadar istihbarat imkânları var. Meselâ İçişleri Bakanının bir BAAS Partisinin komünizmle hiçbir ilgisi olmadığını bilmemesine ihtimal yoktur. BAAS Partisi; tavsif etmeyelim nasıl bir parti olduğunu, işte öyle bir partidir... Ama herhalde komünist partisi değildir, bunu da İçişleri pekâlâ bilir. TİP'in BAAS Partisiyle bir münasebeti, ilişkisi olduğunu söylerler. Yoktur arkadaşlar, bilir olmadığını... Ama biz isteriz ki, bütün Arap ülkeleriyle, bu ülkelerin sosyalist ve milli kurtuluş hareketlerinde kendi tecrübelerimizi onlara anlatalım, onların tecrübelerinden de biz bilgi edinelim, bunu isteriz. Partimiz biraz daha geliştiği zaman bu yola da gideceğiz. Bu da bizim en tabii hakkımız ve bunda Türkiye'nin de menfaati bulunduğuna kaniiz.

Şimdi arkadaşlar, bunları ele alıp, bir partiyi suçlamak, hem ağır şekilde suçlamak ve ondan sonra bu memlekette demokrasinin savunucusuyuz, demek... Bu, ciddiyetle bağdaşmayacak bir tutumdur. Üstelik bu gibi hareketlerin,

mahkemeleri etkilemek, efkârı umumiyeyi etkilemek, seçim arifesinde seçimi muallel kılacak mahiyette fiiller olduğunu da biliyoruz. Şimdiden ben diyorum ki, önümüzde yapılacak seçimlerin meşruiyetine gölge düşürmüştür bu hareketlerle. Hiç şüphe etmeyelim, gölge düşmüştür... Bırakalım Seçim Kanununun tadilâtını filân, sırf bununla. Vatandaşın % 3 oranında oy verdiği insanları kaba kuvvetle bu Meclisten dışarı atmak istiyorlar ve sonra tekrar seçime gideceğiz... Nasıl olur?... Vatandaştan oy alarak gelmiş efendim... Millî bakiye... Millî bakiye, vatandaşın oyu demek değil mi? % 3 oy almışız, % 3 sandalyemiz var burada. Şimdi diyor ki, bir daha seçime gideceğiz efendim. E, ne yüzle deriz bunu. % 3 oy almış bir partiye böyle muameleyi reva gören bir heyet, bir daha seçimle yenilenecekmiş... Bunun bir mânası olur mu, ciddiyetle kabili telif midir?. Arkadaşlar, birbirimizi aldatmayalım. Bu oyun devam etmez Türkiye'de. Ettirilemez... Bunu iyi bilelim, bu oyun devam etmez. Vatandaşı gözü kapalı sanmayınız. Vatandaşın gözü açılmaktadır, sefalet insanların gözünü çok çabuk açar ve kız başında bu vatandaşın önünde hakikatleri kendisine söylemekle kendimizi vazifeli bilen, kendimizi bu davaya adamış insanlarız. Bu yoldan biz de dönmeyiz, bu da iyi bilinsin. Onun için demokratik düzen içinde işlerimizi halledelim. Biz söyleyeceğiz, tenkid edeceğiz. Bakın bütçe konuşmaları var burada. Bütçe konuşmalarında görüşüyoruz, rakamlar söylüyoruz, bize cevap rakamla olur. Görüşler, nazariyeler ortaya koyuyoruz, bize cevap, mukabil görüş ve nazariyeler ortaya koymakla olur ve siz de biz de vatandaşı ikna edeceğiz, doğru yolda olduğumuza. Ama bizim tuttuğumuz yol size çıkmaz bir yol olarak görünüyorsa ne yapalım? Tarihin akışı böyledir. Elbette ki, emekçi sınıflar iktidara gelecektir, bu kimse tarafından önlenemez. Ama bunun demokratik bir düzen içinde olması var, birtakım patlamalarla olması var. Bu patlamaya zorlarsanız siz, dün olduğu gibi bu patlama istikametinde hareketler yaparsanız, bu patlamaların da-

ha büyükleri yurt çapında da olur ve bundan herhalde siz kârlı çıkmazsınız.

BAŞKAN — Sayın Aybar, bir gündem dışı konuşma çerçevesi içinde söz almış bulunuyorsunuz. İstirham edeceğim efendim, gündemimiz hayli yüklüdür.

TİP GURUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bağlayacağım.

Pek muhterem arkadaşlarım, tekrar ediyorum; bizim için selâmet yolu demokratik yoldur. Bu demokratik yolu dilimizin ucuyla değil, kalbimizle bağlı olarak takip edelim, başka selâmet yolu yoktur.

*Hepinizi saygı ile selâmlarım. (TİP sıralarından alkışlar)**

Benden sonra Ahmet Tahtakılıç konuştu. Ahmet Tahtakılıç 1946'lardan beri demokrasi için savaşım veren namuslu bir politikacıdır. Benzerlerine bizde az rastlanan politikacılardan... Tahtakılıç'ın konuşmasından bir bölüm sunuyorum:

«Sayın arkadaşlar, Sayın İnönü'nün en büyük fazileti, dünkü metotlarından, adım adım olsa dahi dönüp bu noktaya gelebilmektir. O halde şimdi Sayın Başvekilden rica ediyorum, Sayın İçişleri Bakanından rica ediyorum, Hükümet vasfında aranacak bir numaralı vasıf ciddiyettir, ikincisi objektif olmaktır. Sayın İçişleri Bakanı burada Anayasanın himayesi altında olan Anayasaya hayatiyet veren Türk vatandaşının oylarıyla burada vazife gören bir partiye karşı hiçbir zaman hiçbir vesileyle tahrik yapmak mahkeme hükümleri haricinde onları itham etmek hakkını haiz değildir. Hükümet olmak vasfının bir numaralı şartı budur. Elbette davranışlarından kendi kanaatine uymayanları söyleyecek ama kanaatlerin medeni ölçülerde söylenmek seviyesi tahrik değildir, döğüşe sebebiyet verecek bir yol değildir. O halde evvelâ Hükümetin Anayasa çerçevesinde faaliyette bulunduğunu söyleyen Hükümetin Par-

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 25, s. 401-404.

lâmento kürsüsündeki davranışlarını gözden geçirmesi şarttır arkadaşlar. Birinci nokta bu.

Başkanlık Divanına geliyorum arkadaşlar. Ben bu devrede Sayın Ferruh Bozbeyli'den bir ihtar aldım. Bu ihtarı şunun için aldım:

İşçi Partisinden Sadun Aren kanaatlerime uygun olsun veya olmasın burada bütçe dolayısiyle fikirlerini söylerken bütçe konuşmalarına hudut tâyin etmek isteyen, saded dışı fikrini ortaya koyan Başkana, 'haksızsın' diye direndim, başkalarının fikrini müdafaa için ihtar cezası aldım. Fikir, ister benim fikrime uygun olsun, isterse olmasın burada milletvekillerinin fikrini söylemek hakkı vardır. (TİP sıralarından alkışlar)

*Arkadaşlar fikri biraz taşırdılar, ben bu noktalara girmeyeceğim, fakat arkadaşlar, bir şey söyleyeceğim; eğer Mehmet Ali Aybar, Sayın TİP'in lideri sıfatıyla bu kürsüde söylediği sözler çerçevesinde mücadele ediyorsa, yani Türk Anayasasının, vatandaşın siyasi haklarını emniyet altında gören ve vatandaşın vicdan hürriyetine, fikir hürriyetine saygı gösteren bir metotla sosyalizm fikirlerinin Türkiye'de müdafaasını yapıyorsa, ömrümün sonuna kadar kendilerinin mücadelesini yapmasına elbette yardım edeceğim, elbette onları meşru tanıyacağım ve onlara karşı yapılan her hareketin karşısına çıkacağım. (TİP sıralarından alkışlar) Fakat, Türk Anayasasının yasak ettiği sosyalizm arkadaşlar, sosyalizm; vatandaş hakkını tanımayan, insanı robot haline getirmek isteyen, tip vatandaş yaratmak isteyen ve ihtilâlci metotlarla fikirlerini icra kudretine getirmek isteyen sosyalizm şeklidir, biz buna 'komünizm' diyoruz. Bunun haricinde arkadaşlar, sosyal Devletçi Türk Anayasası demokratik sosyalizme açıktır, açık olmalıdır.»**

Tahtakılıç'ı kürsüde Nurettin Ok izledi. Olaylı gecenin Meclis Başkanı. Ok oturumu yansız bir başkan olarak yönettiğini ileri sürdü, İnönü'nün suçlamalarına, sözüm ona

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 25, s. 404-405.

yanıt verdi... Ve kürsüye Başbakan Demirel çıktı. Uzun, sıkıntılı ve sıkıcı bir konuşma yaptı. Bu konuşmanın TİP'le ve saldırı ile ilgili kimi bölümlerini sunuyorum:

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri; bütçe müzakerelerinin cereyan ettiği şu anda iki saate yakın zamandır münakaşa edilen hususlar hakikaten elem vericidir.

Dün akşam gece yarısından sonra, saat 2 sularında meydana gelen bir hâdise, hâdise olarak kıymetlendirilmesi Yüce Meclisimizin çalışmalarına biran evvel devamının sağlanması gerekirken hâdise ile uzaktan yakından hiçbir irtibatı bulunmayan ve bu zamana kadar birçok kere tekrarlanmış iddialar huzurunuzda tekrar dile getirildi.

Bunların maksadı, meseleyi büyütmek ve bugün sabahleyin şu kürsüyü günlerdir yapılagelen iddiaların tekrarı olarak kullanmak ise, bu bir fırsattır. Bunların maksadı Meclisin yatışmasını temin etmek, biran evvel çalışmaya başlamasını temin etmek ise, ki o olmalı idi, bu konuşmalar bu maksada mâtuf olmamıştır.

Muhterem milletvekilleri, her vesile ile bize söz atılmasına, bu atılan sözlerin şiddetine, dehşetine biz alışmışız. Huzurunuzda Yüce Meclisin, millî iradenin sembolü, Türk demokrasisinin temeli ve yüz senelik hürriyet kavgalarının neticesi olan Yüce Meclisin itibarına toz kondurulmasına hiçbir şekilde Hükümet olarak, Adalet Partisi Gurubu olarak ve Adalet Partisi olarak razı olmadığımızı ifade etmeliyim.

Ne olmuştur dün gece? Dün gece, ben saat 12'ye kadar burada idim, sükûnetle müzakereler devam etmekte idi, birçok hatipleri dinledim. 12'den sonra da ertesi günün erken saatleri için tekrar işime başlayabilmek için Meclisten ayrıldım. Saat 2'ye doğru bu hâdisenin meydana geldiğini arkadaşlarım bana haber verdiler. Evvelâ şunu ifade edeyim, hâdise esef vericidir, hâdise olarak bizzat. Ama bunun bütün yükünü hakikaten akılla, mantıkla bağdaşmayacak şekilde insafsızca Adalet Partisi Gurubuna, Hükümete, Adalet Partililere yüklemek hiçbir şekilde man-

tığa uygun değildir. Meydana gelen bu üzücü hâdise Meclisimizde ilk defa meydana gelmiyor. Bundan katiyen hâdiseyi tasvibettiğim mânasını çıkarmayınız lûtfen. Batı demokrasilerindeki parlâmentolarda da görülmemiş işler değil bunlar. İngiliz Parlâmentosunda buna benzer, bundan pekçok daha ağır çok misaller var. Ama hiçbir zaman İngiliz Parlâmentosunun üyeleri o parlâmentonun içinde temsil edilen partilerin sözcüleri, genel başkanları bu hâdiselerin akabinde kürsüye gelip demokrasiden vazgeçtiklerini ifade etmemişlerdir. (AP sıralarından 'Bravo' sesleri, alkışlar) İngiltere'de demokrasi yaşar mı, yaşamaz mı endişesini izhar etmemişlerdir. Şiddetle, vehimlere, öfkelere, hiddetlere kapılmadan hâdiseleri kıymetlendirmesini bilmedikçe demokrasiyi geliştirmek ve gerçekleştirmek imkânı yoktur.

Demirel, hükümetinin bir komplo karşısında olduğu inancındaydı. Belki de öyle göstermek istiyordu. Ayrıca kapitalist düzenle özdeşleştirdiği Anayasayı, kendilerinin savunduğunu söylüyordu her fırsatta. Aslında bu eski bir oyundur. İktidarlar her zaman kendilerini 'meşru' saymışlardır. Demirel de Meclisteki çoğunluğuna bakarak, muhalefeti 'meşruiyete' karşı bir tutum içinde görüyordu. Oysa 'meşruiyeti' yadsımak başkadır; sınıfsal muhalefet yapmak gene başkadır. Sınıfsal muhalefet yapan bizlerin, AP iktidarının çoğunluğu yasal yoldan elde ettiğine bir itirazımız yoktu. Biz emekçi yığınların çıkarlarına ters düşen bir yol izlediği görüşünde olduğumuz için, Demirel hükümetine karşıydık. Onun iktidarını tarihsel boyutlar içinde Anayasanın temel insan haklarına dayalı sosyal devlet ilkesine ters düşen bir iktidar olarak görüyorduk. Gerçekten de öyle davranıyordu Demirel iktidarı. Seçim yasasını değiştirerek emekçilerin Mecliste temsil edilmelerini önlemeyi tasarlıyor; Anayasayı koruma bahanesiyle özgürlükleri kısıtlamaya yöneliyordu. Oysa Türkiye hızla bir bunalıma doğru yol alıyordu.

Demirel konuşmasını şöyle sürdürüyordu:

Muhterem milletvekilleri, bütçe müzakerelerine başla-

madan hemen hemen 20 güne yakın bu Meclis CHP ve TİP tarafından gensoru müessesesiyle işgal edilmiştir. 8 tane gensoru getirilmiştir. Hiçbirisinin içinde bir şey yoktur. Maksat Meclisi işgal etmek olmuştur. Acaba bu nereye varacak diye ben buna bir teşhis koymaya çalıştım. Bütçe konuşmalarının başladığı ilk günde Meclisin havasının elektriklendirilmesinde iki partinin fayda umduğunu üzüntü ile müşahede ettim. Meclis müzakerelerini takibedenlerin gözünden kaçmayacaktır bu husus. Değerli parti sözcüleri bu kürsüye geliyorlar, gerçeklerle hiç ilgisi olmayan, üslubu, tonu, tarzı bu kürsüye yakışmayan her türlü beyanlarda bulunuyorlar. Bunların maksadı Adalet Partisi Gurubunu ve Hükümeti tahrik etmektir. Yerlerine geçip oturuyorlar, bunlara iktidar gurubunun ağırlığı içerisinde, Hükümet olmanın mesuliyeti içerisinde cevap vermeye bu kürsüye çıkan arkadaşlarımıza **karşılıklı** *konuşma şeklinde mütemadiyen lâf atılıyor. Konuşmalar o hale geliyor ki, âdeta kürsüde konuşan hatip söyleyeceği şeyi bir kenara bırakıyor, karşılıklı bütün parlâmento ile, bütün 445 arkadaşımızın bulunduğu bir heyetle münazara haline getiriliyor. Bunların hepsinin Parlâmentoyu engelleme, Parlâmentoyu baltalama faaliyetlerinin devamı olduğunu ifade etmeliyim.*

Başbakan suçüstü yakalanmış bir insanın çırpınışı içinde görünüyor. *«Demokrasi varsa, siz varsınız, Millet Meclisi var (...) Parlâmento itibarı üzerine gölge düşürmeyelim; Parlâmentonun çalışmasına engel olmayalım»* diyor. Ve bütçe konuşmalarının muhalefet tarafından, yani Türkiye İşçi Partisi ve Halk Partisi tarafından, yaklaşan seçimlere etki, baskı yapmak amacıyla kullanıldığını ileri sürüyor. Ama hemen ardından suçüstü yakalanan AP iktidarını temize çıkarırım umuduyla, belki de bunun olanaksızlığının farkında olmadan, geceki kışkırtmaları yineleyerek geceki komployu bir kez daha gözler önüne seriyor. Şöyle sürdürüyor konuşmasını sayın Demirel:

Şimdi huzurunuzda şunu kaydedeyim. Dün akşam vâkı olan üzücü hâdise bu kürsüye gelen, resmi beyanlarda bu-

lunmak mecburiyetinde olan Hükümet temsilcisine karşıdan lâf atılarak başlamıştır. Hâdisenin sonu malûm.. Hâdise Nâzım Hikmet'in; o Nâzım Hikmet ki, «Benim asıl yurdum Rusya'dır,» demiştir, o Nâzım Hikmet ki, muhterem arkadaşım Kılıçoğlu'nun buradan beyan ettiği gibi, Türk hâkimi ve Türk Mahkemesi tarafından haini vatan ilân edilmiştir.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Babam Stalin'dir demiştir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir üye buradan çıkıyor, Cumhuriyeti, onun temel dayanağı olan Türk Adliyesini, onun verdiği kararları, hepsini hiçe sayarak Nâzım Hikmet büyük vatan şairidir, diyor. Bunun adına ne derler? Bunun adına büyük tahrik derler. Tahrik derler bunun adına. Ondan sonra hâdise büyüyor. Böyle şeyleri yapmayın. Böyle şeyler hakikaten bu Meclisin havasına yakışmaz. Türk Parlâmentosunun zabıtlarında geçen 45 sene içinde Nâzım Hikmet'e hain, diyen yüzlerce sayfa bulursunuz, ama Türk Parlâmentosunun zabıtlarına esefle söyleyeyim ki, Nâzım Hikmet'i büyük vatan şairi diye tanıyan ilk cümle dün akşam zabıtlara geçmiştir. (AP sıralarından, 'Bravo' sesleri, alkışlar)

Başbakan bir gece önce Nâzım Hikmet konusunun İçişleri Bakanı tarafından, AP gurubuna saldırıya yeşil ışık olarak ortaya atılmış olduğunu unutmuş görünüyor. Gene sayın Başbakan, Nâzım'ın siyasal inançları ile şairliğinin ayrı şeyler olduğunu, ideolojisine karşı çıkan bir kişinin onun şairliğini beğenebileceğini, bunun son derece doğal bir şey olduğunu da düşünmek istemiyor. Oysa Dışişleri Bakanı Çağlayangil, yani yakın çalışma arkadaşlarından biri, Nâzım Hikmet'in büyük şair olduğunu söyleyecektir. Ama o günlerde Türkiye İşçi Partisi'nin Moskova çizgisinde bir parti olduğunu, Moskova'dan emir aldığını ileri sürerek, hem kamuoyunu seçimler öncesinde etkilemek, hem de Amerikalı dostlarını memnun ederek bir taşla iki kuş vurmak Sağ kanat politikacıları için marifet sayılmaktaydı. Parlamentonun saygınlığına gölge düşüren-

ler, kendileri idi. Komando kampları açanlarla koalisyon kurarak terör yangınına benzin sıkan gene kendileri idi. 12 Marta davetiye çıkaranlar da gene kendileri idi. Elbet yalnız onlar değil. Sırası gelince anlatmaya çalışacağız. Başka etmenlerde vardı. Ama AP'nin yurt gerçeklerini bir yana iten 'sandıktan çıkma' politikası bu ters gelişmelerde önemli bir rol oynamıştır. Evet Türkiye hızla bir politik bunalıma sürükleniyordu, oysa Demirel bunu önlemenin çaresi olarak muhalefeti suçlama gibi bir önlem sayılamayacak kapalı kapılarda görüyordu. Cüneyt Arcayürek'in Millî Güvenlik Kurulu toplantılarındaki tartışmalar hakkındaki açıklamaları ilginç. 1970 Ocağında M.G.K.'da konuşan Demirel hâlâ durumu kavramış görünmüyor. Sanki sorumluluk koltuğunda oturan bir başkasıymış gibi solcuları suçluyor: *«Bağımsız Türkiye diyorlar; NATO'dan çıkalım diyorlar; Türk halklar, hora Kürdistan diyorlar; altıncı filo defol diyorlar. Sonra düzen bozuktur diyorlar»** diye yakınıyor.

Ve olaylı geceyi izleyen oturumdaki konuşmasını şöyle sürdürüyordu:

CHP'nin Sayın Genel Başkanı kendi devrinde bu mahkemenin cereyan ettiğini herhalde bilirler ve gönül isterdi ki, hâdiseye temas ederken bunun ağır bir tahrik olduğunu da ifade buyursunlar. Yapmadılar. Çünkü, hâdise ile ilgili olarak söylemek istedikleri şeyleri söylediler. Biraz sonra eleştireceğim. Hâdisenin bir tasmim olduğunu ifade buyurdular. Hükümetin bir tasmimi dediler. Hâdisenin üzerinden 9 saat geçmiş. Acaba hangi vakıalara dayanarak, neye dayanarak, henüz meydana gelen his atmosferi geçmeden CHP'nin Sayın Genel Başkanı hâdisenin tasmim olduğunu iddia edebiliyorlar?

CHP Sayın Genel Başkanının bu şekildeki beyanına şaşmadım. Çünkü bundan evvel de orta yere durup dururken bir Meclisi basma hâdisesi çıkarılmıştı. Sonra ne oldu? Meclis basma hâdisesinin sonu ne oldu? (CHP sırala-

* Cüneyt Arcayürek Açıklıyor: 5, s. 279.

rından 'Örttünüz,' sesleri) Meclisin basılmadığı, Meclisin basılamayacağı meydana çıktı. Sonu bu oldu. (CHP sıralarından müdahaleler) Müsaade buyurun dinleyin. Biz çıt çıkarmadan sizi burada dinledik, gurubumuz da dinledi. Aynı yola geliyoruz. İşte böyle başlıyor meseleler, meseleler böyle başlıyor. (AP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Lûtfen sükûneti muhafaza edelim efendim, hatibe müdahale etmeyelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, Batı demokrasilerinde aşağıdan lâf atma vardır. Bu demokrasinin içinde vardır. Bazan da konuşan hatibin konuşmasını da güzelleştirir, bazan da şaşırtır hatibi, maksadı da hatibi şaşırtmaktır. Yalnız bizim demokrasimizde aşağıdan lâf atana idam kararı verildi. Bu var bizim tarihimizde buda var bizim tarihimizde. (AP sıralarından alkışlar, 'Bravo' sesleri). Ben meseleyi büyütmek istemiyorum. Eminolunuz meseleyi iktidar ağırlığının içerisinde bir rayına oturtmak istiyorum. Fakat bizi öylesine yaralayan, bizi öylesine inciten haksız ithamlar yapıldı ki, bu haksız ithamları cevaplandırmadan buradan ayrılmak imkânı yok.

Muhterem milletvekilleri, CHP'nin Sayın Genel Başkanı Hükümet Başkanı olduğu zaman, arkadaşım Kılıçoğlu söyledi, Adalet Partisi'nin camı, çerçevesi, defteri, eşyası, tabelâsı, hepsi çatır çatır kırılmıştır. Bir defa da değil, iki defa. Yakılmıştır, tahribedilmiştir. Ve kendisine müracaat edildiği vakit de «Ne yapayım ağır tahrikler olmuştur, bu tahriklere sebebolmayın» cevabını vermiştir. Kendisine Hükümet Başkanı olarak müracaat edilmiştir. Yani yurtta kanunların tatbikçisi, emniyet ve asayişin müdafii, emniyet ve asayişin korunmasından mesul bir insan olarak müracaat edilmiştir. «Tahrik etmeyin, ne yapayım işte tahrik oluyor, zaptedemiyorum» demiştir.

Şimdi o zaman demokrasi tehlikede değildir, ama Mecliste ağır bir tahrikten doğan üzücü bir hâdise, esefle söylüyorum, üzücü bir hâdise meydana gelir, aradan 9 saat geçmeden Sayın CHP Genel Başkanı bu kürsüye gelir, «Bu

iş patlar» der. Patlama kelimesi Sayın TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın sözlerinde de var. «Bu iş patlar» der. Ve döner der ki, «Akibetinizi çabuklaştırıyorsunuz» der. Şimdi bu patlama ile akibet meselesini bir konuşalım. Çünkü bunu konuşmazsak bu Meclis hür değildir. (AP sıralarından 'Bravo' sesleri, alkışlar) Meclisin şu kanadında veya Meclisin bu kanadında oturan bu memleketin çok değerli evlâtları, yetişmelerine milletin milyonlarca lira sarfettiği, ailelerinin çok emek verdiği bu kadar değerli insan şayet birgün milletin seçip gönderdiği bu müessesede vazife görmekten dolayı suçlu addedilme durumunda ise, o zaman Türkiye'de demokrasi yoktur. Bu zaman yoktur, demokrasi. Ama bu devreler geçmiştir. Neden geçmiştir? Artık bu kürsüden ihtilâl ışığı verme imkânı kalmamıştır. (AP sıralarından 'Bravo' sesleri, alkışlar)

Şayet, hâlâ öyle bir durum varsa, evvelâ Türkiye Büyük Millet Meclisinin muhterem âzaları ilerde hiçbir şekilde şerik addedilemeyecekleri birtakım suçları omuzlarına yüklenmeden bu meseleyi halletmemiz gerekir. Derhal bütçe konuşmalarını tatil edip çünkü bütçeyi bir ay uzatmak mümkündür, memleket bütçesiz kalmasın - derhal bir genel görüşme açıp, bu Meclisin âkıbetini tâyin etmemiz lâzımdır.

Başbakan konuşmasını sürdürüyor, geceki olayı TİP'lilerin kışkırttığını söylüyor ve AP iktidarının seçim programındaki işleri yaptırmamaya kararlı bir muhalefetin kendilerini «birtakım güçlerin» müdahalesi umacısı ile manevi baskı altında tutmaya çalıştığından yakınıyordu. Şöyle diyordu:

Şimdi, muhterem arkadaşlar, memleketimizde bir ihtilâl olmuştur. Bu ihtilâlin, bugün bu kürsüde sebeplerini, şusunu, busunu münakaşa etmenin doğru olduğuna kaani değilim. Bir fayda sağlayacağına da kaani değilim. Ama her defasında işiyle, gücüyle uğraşan vatandaşın elini, ayağını soğutacak bir kargaşalık ihtimali haberini vatan sathına yaymak, hem Türk ekonomisini, Türk sosyal bünyesini harabetmekte, ayrıca şu Muhterem Heyete, bu büyük

Meclise, Türk halkının, Türk milletinin iradesinin sembolü, temsilcisi olan bu Muhterem Meclise olan itimadı vatandaş gözünde düşürmektedir.

Şimdi, muhalefette vaziyet bu, iktidara geliriz, filân şeyi yapamazsın. Niçin yapamayız? Biz size mâni oluruz, memleketin birtakım güçleri de size mâni olur.

Muhterem Milletvekilleri, bu aslında demokrasiye olan inanç ve demokrasi anlayışı ile bağdaşmaz. (AP sıralarından alkışlar)

Şimdi iddia olunuyor ki, bu işin içerisinde bir tasmim vardır. Böyle bir şey yoktur. İddia olunuyor ki, ben böyle bir harekete mâni olmamışım. Böyle bir şey de yoktur. Çünkü, rahat rahat sükûnet içinde giden bir konuşmada iki saat sonra herhangi bir çatışmanın, herhangi bir ileri derecede münakaşanın kavganın meydana gelebileceğini tahmin etmek imkânından ben mahrumum. Ama, size şunu bütün samimiyetimle arzedeyim ki, muhterem heyetinizin huzur ve sükûn içinde olması şarttır. Huzur ve sükûn içinde olmak için evvelâ herkesin hakkına sahip olması lâzımdır. Muhterem Heyetiniz huzur ve sükûn içinde olmazsa, memlekette huzur ve sükûnu tesis etmemiz zorlaşır, idame ettirmemiz zorlaşır. Çok çabuk bu gergin havalar vatanın dört köşesine akseder. Huzur ve sükûn içinde olmamak için de sebep yoktur, hiçbir sebep yoktur orta yerde. Şayet muhterem Heyetiniz çok ileri sınırlara götürmeden münakaşa edemezse, o zaman vatandaşın bu meseleleri kavga etmeden, gürültü çıkarmadan münakaşa edebileceğini beklemek hakkına mâlik değiliz. Ama merak etmeyin, Türk Vatandaşı bütün bunları ibretle seyrediyor. En kıymetli müessesesi olan TBMM, ki Türk Milletinin en kıymetli müessesesidir, onu esaretten kurtaran müessesedir, Türkiye Büyük Millet Meclisi onu hürriyete kavuşturan müessesedir, üzerinde şu veya bu tahribatı yapma hevesinde olanları ibretle seyrediyor, büyük millet. Zamanı geldiği vakit bunların gerekli dersini verecektir. (AP sıralarından 'bravo' sesleri, alkışlar)

Yanlış anlaşılmasın, bizim sopalı işimiz yok, bizim işlerimizin hepsi medeni.

SEYFİ SADİ PENCAP (Muğla) — Çok medeni, tabanca ile..

DEMİREL VE İKİLİ ANTLAŞMALAR

Ve sıra TİP'e geliyordu. Başbakan demokrasi havariliğini bir yana iterek, demokratik rejimin vazgeçilmez denge ögesi olan Sol kanadı, şu ya da bu yoldan yok etmeye kararlı olduğunu açığa vuruyordu. Amerikanın ileri karakolu durumunda olan Türkiye'de, ancak Amerikancı Bey Takımının partileri arasında bir sözde demokrasiye yer olabilirdi. Türkiye İşçi Partisi Meclise girdiği günden beri, partiler arasında 1947'den bu yana gelenek haline gelmiş bir kuralı çiğnemiş, dış politikadaki birlik ve beraberliği bozmuş, Türkiye'deki Amerikan üsleri konusundaki suçlu suskunluk perdesini yırtmış, bu üslerin kurulduğu yurt topraklarının Amerikan egemenliğine bırakılmış olduğunu söyleyerek, Amerika ile sürdürülen dostluk politikasının gerçek yüzünü açığa çıkarmıştı. Bununla yetinmemiş, bir soru önergesi vererek bugüne dek Amerika ile kaç anlaşma imzalandığının, bu anlaşmaların neleri içerdiğinin Başbakan tarafından açıklanmasını istemişti. Amerikalıya pasif direnme ve NATO'dan çıkılması için kampanyalar açmıştı. Bir yandan da TİP sınıf düşmanlığı propagandası yapmaktan geri kalmıyor, kapitalist düzene karşı işçileri, köylüleri sürekli kışkırtıyordu. Başbakana göre artık bu duruma bir son vermek gerekiyordu.

Gerçekten TİP iktidarın ve Amerikancı egemen çevrelerin uykularını kaçırır olmuştu. Meclise girer girmez 1947'de imzalanan ilk 'Yardım' anlaşmasından bu yana, Türkiye'nin ABD ile imzaladığı tüm bağlayıcı belgelerin dökümünün Başbakanca açıklanmasını, Meclis Başkanlığına verdiği bir soru önergesi ile istemesi hükümeti zor durumda bırakmıştı. Aradan aylar geçtiği halde yanıt verilemiyor-

du. Çünkü ortada antlaşmalar yoktu. İnanılacak şey değil, ama gerçek bu idi. ABD üsleri hakkındaki Soru Önergesi Meclis Başkanlığına 15.12.1965 günü verilmişti. Aradan yedi ay geçtiği halde Başbakan'dan ses çıkmıyordu. Hükümet mehil istemişti Meclis Başkanlığından, ama gene yanıt vermemişti. Bunun üzerine Soru önergesini Gensoru önergesine çevirdik: Bizim önerge geri alındı ve Çetin Altan'a Gensoru önergesi verdirildi. Tabii gensoru açılması çoğunluk tarafından reddedildi. Ama açılsın mı? Açılmasın mı? tartışmaları ilginç gelişmelere yol açtı. Örneğin CHP'nin tutumu ilgi uyandırdı. Gurup sözcüsü Feyzioğlu ikili anlaşmalar üzerinde farklı şeyler söyleyeceklerini ileri sürerek, görüşme açılmasını istedi. Başbakan Demirel ise, ikili anlaşmaları kendilerinin imzalamadığını vurgulayarak, iktidarlarında bu anlaşmalara *«Türkiye'nin aleyhine bir virgül konulmasına rıza göstermediklerini»* söyledi. Oysa sorun bu gibi mantık oyunları ile atlatılabilecek bir sorun değildi. Anlaşmalar Türkiye Cumhuriyeti adına imzalanmıştı ve tüm iktidarları bağlayıcı nitelikte olduğu bilinen basit bir hukuk kuralı idi. Gerçek şu idi ki, Mecliste 15 milletvekili ile temsil edilen TİP, tüm kapıları zorluyordu. ABD ile kaç antlaşma ya da sözleşme imzalanmıştır? Demirel bu soruyu yanıtlamak zorundaydı. Kelime oyunları ile bu zorunluluktan kurtulunamazdı. Ama çaresizdi Başbakan. Çünkü kaç anlaşma imzalandığını kendisi de bilmiyordu. Arcayürek'in kitabından şu satırları birlikte okuyalım:

«Çünkü, Türkiye'nin Amerika ile kaç tane 'gizli anlaşma' yaptığını bilen yoktu; kimi bilgiler ise yeterli değildi. Aybar'ın bu önergesini aldıkları zaman, Dışişleri Bakanı Çağlayangil'le konuştuklarını, sonra Devlet arşivine bir göz attıklarını bana anlatan Demirel şöyle demişti:

«Bir de baktık ki, Amerika ile yapılan gizli anlaşmaların tümünü kapsayan bir dosyamız bile yok. Küçük rütbeli bir subayın, yüzbaşı düzeyinde bir Amerikalının imzaladığı anlaşmalardan tutun da, Türkiye'nin, ABD'ye ne-

ler verdiğini içeren önemli anlaşmaların hiçbirinin metni elimizde değil.»

«Bu durum karşısında; derhal çalışmaya başlanılmıştı. Çağlayangil, Amerikalılardan varolan anlaşmaların metinlerini istemiş, devlet arşivinin birçok kesimlerine dağılmış olanların toplanmasına başlanmıştı.

«Bir yandan bu araştırmaların ve TİP muhalefetinin ağır baskısı altında anlaşmalar bulunmuş; öte yandan da ABD'ye «ikili anlaşmaları düzene sokacak, Türkiye'nin bağımsızlığıyla bağdaşmayacak anlaşmaların yeniden gözden geçirilip 'tek metne' bağlanmasını sağlayacak» müzakere istemi duyurulmuştu.

«Amerika, bu istekten pek memnun kalmadığını bize 'ihsas' etti,» demişti Demirel. İnancına göre, bu tür işlemler, Sovyetlere ekonomik açıdan yakınlaşmalar, yeni anlaşma direnmeleri, sonunda da ABD'de «önemli bir sorun» olarak ele alınan uyuşturucu maddeler karşısında Ankaranın kimi terslenmeleri derken, 1971 Martını bulmuştuk.

«İhsan Sabri Çağlayangil, 12 Mart darbesinden sonra yayımlanan bir İngiliz Gazetesini gösterdi. Bu gazetede bir dünya haritası yer alıyor, üzerinde hangi ülkelerde Amerikanın darbe yaptırdığı gösteriliyordu.

*«Adı geçen devletler arasında Türkiye de vardı.»**

Çıkarlarını savunmak için dünyanın dört bir yanında darbeler yaptırtan ABD'nin, Sovyetler Birliği'nin komşusu ve topraklarında Amerikan üsleri bulunan Türkiye'de de darbe yaptırmış olması politik mantığa uygundur. Sözü edilen dergiyi görmedik, ama Amerikaya karşı olan bir Sosyalist partinin yöneticilerinden biri olarak bu olasılığın her zaman gözönünde tutulması gereğine inandık. Nitekim TİP'in Amerika'ya karşı olduğu, kuruluşundan çok sonraları ve ihtiyatlı bir biçimde; yani güçlenmesi ile orantılı olarak açıklanmıştır. Amerikayı hedef almamız, üsleri, ikili anlaşmaları ele almamız, Mecliste bir gurup kurmamızdan ve kamuoyunda ve Anayasa Mahkemesinde TİP'in de-

* Cüneyt Arcayürek Açıklıyor: 5, Demirel Dönemi, s. 57-58.

mokrasiye içtenlikle bağlı olduğu kanısının yerleşmesinden sonra olmuştur. TİP'e yöneltilen taşlı sopalı saldırılar ve Meclisteki olaylar, AP iktidarının TİP'i yasal yoldan kapattıramayacağını anlamasından kaynaklanan ve Amerikalı müttefike «elimizden geleni yapıyoruz» demek anlamında bir tepkiydi. Meclisteki kocaman AP gurubunun bir avuç TİP'li karşısında her seferinde yenik düşmenin yarattığı aşağılık duygusunun da bu saldırılarda belki payı vardı. Parantezi kapatalım ve Başbakanın konuşmasına dönelim. Başbakan, İnönü'ye yanıt verirken, demokrasinin faziletinden, parlamentonun saygınlığından falan söz etmişti. Sıra TİP'e gelince sayın Demirel demokrasinin faziletini, Meclisin saygınlığını falan unutarak, İçişleri Bakanının karalayıcı ve kışkırtıcı üslûbunu benimsedi:

*BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir üye buradan çıkıyor. Cumhuriyeti onun temel dayanağı olan Türk Adliyesini, onun verdiği kararları, hepsini hiçe sayarak Nâzım Hikmet büyük vatan şairidir, diyor. Bunun adına ne derler? Bunun adına büyük tahrik derler. Tahrik derler bunun adına. Ondan sonra hadise büyüyor. Böyle şeyleri yapmayın. Böyle şeyler hakikaten bu Meclisin havasına yakışmaz. Türk parlamentosunun zabıtlarında geçen 46 sene içinde Nâzım Hikmet'e hain diyen yüzlerce sayfa bulursunuz, ama Türk parlamentosunun zabıtlarına esefle söyleyelim ki, Nâzım Hikmet'i büyük vatan şairi diye tanıtan ilk cümle dün akşam zabıtlara geçmiştir. (AP sıralarından, 'bravo' sesleri, alkışlar.)**

Olayın üzerinden 24 saat bile geçmemişti. Olayların nasıl başlatıldığı herkesin belleğinde idi. Dışişleri Bakanı, *«Türkiye'yi NATO'dan ayırıp kollektif savunma sistemini çökertme yolları aranmaktadır. Bu emir Moskova'nın emridir»* deyince, Çetin Altan *böyle konuşamazsın* diye bağırmış, İçişleri Bakanı da Çetin Altan'a *«Siz Türk mahkemelerinin mahkûm ettiği Nâzım Hikmet'i millî şair, vatan şairi olarak gösterdiniz mi?»* diye sormuş o da *«en büyük*

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 25, s. 417.

şair Nazım Hikmet» yanıtını vermişti. Olay böyle gelişmiş, İçişleri Bakanı Sükan, AP grubuna bu parola ile saldırı işaretini vermişti. Yani *«Nazım Hikmet vatan şairidir»* sözlerini Altan değil, Sükan söylemişti. Nazım, Donanmada isyan çıkarma girişiminden hüküm giymişti. Nazım'ın büyük şairliği ile askeri mahkemenin mahkûmiyet kararı ayrı şeylerdi. Demirel ve Bakanı demagoji yapıyordu.

Meclisin saygınlığı gerçeği ters yüz etmeğe çalışan bu gibi konuşmalarla zedelenmekteydi. Doğru olmadığı bilinen kaba iftiralarla zedelenmekteydi. Elbet Başbakan bunları biliyordu. Bilerek bu yola başvurması durumun ağırlaşmasına neden oluyor, Türkiye hızla bir siyasal bunalıma sürükleniyordu. Ne var ki Adalet Partisi iktidarının «eli mahkûm»du. Amerika'nın ileri karakolu durumundaki Türkiye'de sol muhalefeti ya kendisi silecek, ya da işi başkaları yapacaktı. Durum bu kadar açıktı. Bu konuya biraz sonra ve daha geniş olarak yeniden döneceğiz. Başbakan TİP'e saldırılarını şöyle sürdürüyordu:

Millet, meselelerini halletmek üzere bizi buraya göndermiştir, burada mesele çıkarmak için göndermemiştir. Onun içindir ki birtakım münferit vakaları alıp, Bakanın konuşmalarını bir tahrik vasıtası alıp, Türk mahkemelerinin ve hakimlerinin vatan haini olarak mahkûm ettiği Nazım Hikmet'i, vatan şairi haline getirmeyi bir kenara itip çok indî mütalâalar serd etmek Türk milletinin vicdanında derin yaralar açacaktır.

Muhterem milletvekilleri, TİP Genel Başkanı bu kürsüye geldi, dedi ki: «Biz» aynen tâbiri şöyledir; «Emekçi sınıflar iktidara gelecek, bu önlenemez.» Emekçi sınıflar iktidara gelecek, bu önlenemez... Şimdi biz gayet tabiî ki CHP'nin Sayın Genel Başkanı gibi sınır dışına çıkan, hudut dışına çıkan, Türk kanunlarının, hukuk düzeninin dışına çıkan partileri kapatma yetkisine sahip değiliz. Türk Anayasası partilerin kuruluşunda izin almayı kaldırmış, kapatmayı da Anayasa Mahkemesine vermiş. Şimdi bu husus, TİP için de doğrudur, başka bir parti için de doğrudur, bizim için de doğrudur. Yani, CHP'nin Sayın Genel

Başkanı «Bir fikre karşı niçin heyecanlanıyorsunuz? Eğer bu fikir yanlış bir fikir ise, memleketin anaçerçevesinin dışında bir fikir ise, bunu, bu partiyi kapatacak, bu parti hakkında muamele görecek hukuki merciler vardır» diyor. Doğrudur. Bir taraftan da diyorlar ki; «AP yine Türk hukuk sisteminin ve Türk devlet nizamının, Türk Anayasasının mâkul ve makbul addetmediği birtakım işleri yapmaktadır. Onun için de âkibeti meçhuldür, veyahut da âkıbetine yaklaşıyor.»

E, peki TİP için mevcudolan bu kaide yani, TİP mevzuubahsolduğu vakit suçu ve suçluyu mahkeme tâyin edecek de AP mevzuubahsolduğu vakit suçu ve suçluyu CHP'nin Sayın Genel Başkanı mı tâyin edecek?.. (AP sıralarından «Bravo» sesleri ve sürekli alkışlar.)

Şimdi diyor ki, TİP'in Sayın Genel Başkanı: «Emekçi sınıflar iktidara gelecek.» Partiler Kanununa aykırı bu beyanınız. (TİP sıralarından gülüşmeler) Müsaade buyurun, müsaade buyurun, Partiler Kanununun 89. maddesine aykırı, 91. maddesine aykırı, birçok maddelerine de aykırı bu beyanınız. Ayrıca Türk Anayasasının 4. ve 12. maddesine aykırı. E, peki biz de diyoruz ki: «Siz eğer bu faaliyetleri burada yaparsanız bunun münakaşası yapılır.» E... Yurt sathında da yapıyorsunuz bu faaliyetleri. Sonra geliyorsunuz buraya Doğu mitinglerinin izahını yapıyorsunuz. Doğu mitinglerinde yaptığınız buradan izah ettiğiniz iş değildir. Şu anda zamanınızı almak istemem, ama Doğu mitinglerinde yaptığınızı bir gün izah edeceğiz bu kürsüde ve Türk Anayasasına, devlet bütünlüğüne, Türk Anayasasının birçok maddelerine aykırıdır yaptığınız iş. E, peki biz bunları söylemeyeceğiz, ondan sonra da İçişleri Bakanlığı bütçesini tenkid eden arkadaşınız buradan çıkacak diyecek ki; «Bir hadise olmuştur; ben demiştim ki...» E, hadise oldu, şimdi ne yapacağız? Kanun takipçisi bu hadiseyi meydana getirenlerin yakasına yapışacak. Bunu tecrübesizlik olarak göstereceksiniz. Dün akşam bu kürsüden söylendi. Ne yapacaktık biz? Birtakım suç işlemesi ihtimal dahilinde olan adamları, ellerine ke-

lepçe vurup zindanlara mı gönderecektik? İşte bu da geliyor Türk Anayasasının suç ve ceza müeyyidesine. Türk Anayasası diyor ki: «Türk kanunlarına göre işlendiği zaman suç sayılmayan fiiller suç değildir. Bunları tâyin edecek merciler de muayyendir.» Böyle yapmıyacaksınız, bunların hepsini bir kenara atacaksınız, biz tecrübeliyiz diye, suç olması ihtimali var diye vatandaşın üstüne bir baskı vasıtası olacaksınız. Bizim idare anlayışımız bu değildir. Bir taraftan bu tenkidi yapacaksınız, öbür taraftan da fikir hareketleri namı altında memleketin karıştırılmasına, anarşi çıkarılmasına hizmet edecek faaliyetlerin içinde bulunacaksınız. Bunları da size söylemeyip kime söyleyeceğiz gelip? Size söylüyoruz ve burada münakaşa ediyoruz, yaptığınız doğru değildir, diyoruz. Emekçi sınıfı, Türkiye'de emekçi sınıfı olacak, emekçi sınıfı Türkiye'nin kaderine hakim olacak... Ee peki diğer insanlar ne olacak, diğer vatandaşlar? Esir mi olacak, yoksa herkes emekçi mi olacak? İşte mesele burada başlıyor. Bunların münakaşasını yapacağız, bunların münakaşası yapılacak.

Muhterem milletvekilleri, bu münakaşalar 1965 seçimleriyle bakiye sisteminin Meclisimize getirdiği Marksist görüşün neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Dünyanın her parlamentosunda komünistler, aşırı solcular, öyle diyelim, daima parlamentoları baltalamanın yollarını ararlar, daima gürültü patırdı çıkarırlar. Şimdi buna karşı biz Parlamentoyu çalıştırmaya çırpınıyoruz. Yoksa yaptığımız hareket bir fikri boğma hareketi değildir. Ama Türk kanunları bu fikir Türkiye'ye zararlı hale gelme istidadını aldığı zaman bu fikrin sahiplerinin yakasına yapışacaktır; bundan da herkes emin olsun.

Türkiye'de bir oyun falan devam etmiyor. Eğer siz bu oyunun içinde iseniz onu bilmeyiz. Ama Türk devletini bu kadar hırpalamaya, itibarına bu kadar şüphe düşürmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Neye karşı olursanız olun, bunların her gün burada münakaşası yapıldı. Toprağı dağıtacağız, ticareti devletleştireceğiz, sigortayı devletleştireceğiz, bankacılığı devletleştireceğiz. Arkasından basını dev-

letleştirirsiniz, arkasından Parlamentoyu devletleştirirsiniz, oraya kadar gider ok. (AP sıralarından alkışlar) Ama bu fırsatı bulamıyacaksınız. (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Yani, buraya çıkıp da nezaket olsun diye, Hükümet mesuliyeti, sorumluluğu üstümüzde var diye istediğiniz gibi yapın, memleketi ne kadar kurcayalabilirseniz kurcalayın, ne kadar tahrip edebilirseniz memleketin müesseselerini edin mi diyeceğiz?.. Onu demiyeceğiz.

Anayasa partileri demokratik düzenin vazgeçilmez unsuru saymıştır, ama partilerin sadece bu maddeye saplanıp Anayasanın diğer maddelerini unutmamaları şartı ile. Anayasa bir maddeden ibaret değil ki, küllü var Anayasanın.

Şimdi TİP'in Sayın Genel Başkanı buraya geliyor, diyor ki: «Biz kendimizi emekçi sınıf namına adadık.» diyor. Aslında emekçi sınıf ile bir alâkaları yoktur ama... (AP sıralarından gülüşmeler)

Peki siz kendinizi emekçi sınıf namına adadık diyorsunuz, bunun doğru olmasına inanmasını herkesten istiyorsunuz. Ee, burada 245 mevcudiyle AP grubu var. O da diyor ki; «Biz Türkiye'yi gerçekçi, ileri, medeni, Türkiye'nin hars ve kültürüne uygun refaha götürmek istiyoruz, Türkiye'yi saadet içinde yaşatmak istiyoruz.» diyor. E, buna sizin inanıp inanmamanız muhayyer, ama buna inanan insanlar var ki 245 kişi buraya göndermiş. (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Yine sizin söylediğiniz nassı kaatı. Bu böyledir. Sizden başkalarının olduğunu kabul etmeye mecbursunuz. Sizden başkalarının olduğunu kabul etmezseniz başkalarıyla başınız derde girer. (CHP sıralarından bir milletvekili «Yani dayağı yersiniz») Şu dayak hikâyesini bırakın bir kenara. Şu Parlamentoya hiç yakışmayan bir iş. Ben bunu muhakemelerime, ben bunu yapmakta olduğum tahlile, yapmakta olduğum beyana esas almıyorum.

Şimdi, «zulüm, şiddet ve irtica çıkar yol değildir» deniliyor. Doğrudur... Bu yolda olan kim? Bu, çıkar yol değil. Bu yolda olanları kim tasvib ediyor? Ama durup dur-

duğunuz yerde, sapasağlam insana kanser teşhisi koyarsanız bu gülünç olur.

Şimdi, muhterem milletvekilleri; «zulüm idaresine, irtica idaresine memleketin tahammülü yoktur,» buyuruyorlar. Bu doğrudur. Zulüm idaresine memleketin tahammülü olmadığını millet göstermiştir. (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Şimdi şuraya geliyorum; «irtica irtica irtica...» Adalet Partisi Meclis Grubunun yaş vasatisi 45 civarında, Cumhuriyetle yaşıt. Eğer Adalet Partisi Meclis Grubunun memlekette irticaa müsaade edeceği düşünülüyor ise, bu, kuruculuğu iddiasında bulunduğunuz Cumhuriyete inançsızlıktır. (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Onun içindir ki, bu, aslında Türk halkına da inançsızlıktır. Bir taraftan geleceksiniz, seçmenden başka çıkar yol yoktur diyeceksiniz. Öbür taraftan diyeceksiniz ki, seçmen irticaa kayıverir. Türk milleti ilericiliğin âşıkı olmuştur. Türk milleti medeni ve güzel vasıtaları daima takdir etmiştir. Sosyal hadiseler hiçbir şekilde geriye gitmez, eğer 45 senelik Cumhuriyet bu memleketi hiçbir yere getirmemiştir, iddiasında iseniz, —ki bu da gerçek değildir— o zaman icraatınızı biz savunmak mecburiyetinde kalacağız. Bu iddia gerçek değildir. Bu takdirde, bu inançsızlığı bir kenara atmak lâzımdır. Yani Türk milletine güveniyorsanız tam güveneceksiniz; yanlış iş yapıverir, irticaa kayıverir, şu istikamette gidiverir, bu istikamete gidiverir... Bunlar Türk milletinin aklı selimi ile, izanı ile kabili telif olmayan şeylerdir.

Sayın Demirel'in yukarıdaki sözleri ilginç. *İrtica* konusu gündeme gelince Sayın Demirel'in birden su katılmamış bir *demokrat* kesiliverdiğine tanık oluyoruz. Kimsenin dinsel inançlarına karışılamaz. Lâik Türkiye Cumhuriyetinde hükümet, halkın dinsel inançlarını ne önleyebilir, ne de bu inançların güçlenmesine hizmet edebilir. Hele hele *dinin siyasaya alet edilmesi* anlamına gelebilecek davranışlarda kesinlikle bulunamaz. Başbakan ve Bakanlar, devleti temsil eden kişiler, bu sıfatları taşıdıkları sürece camilerde cemaatın arasına karışıp namaz kılamazlar, resmî

geziler sırasında kutsal yerleri ziyaret ve ibadet edemezler, örneğin Hac farizasını yerine getiremezler. Lâik devlet ilkesine saygılı davranmak zorundadırlar. Demokrasinin inanç özgürlüğünden hareket ederek, lâiklik ilkesinin çiğnenmesine olanak verilemez. Sayın Özal'ın kulakları çınlasın.

Sayın Başbakanın AP'li milletvekillerinin yaş ortalamasını ileri sürerek, yani onların Cumhuriyet çocuğu olduğunu vurgulayarak, irticadan yana olamayacaklarını savunması, pek basit bir demagojidir. Başbakan konuşmasını şu pembe tabloyu çizerek bitirmişti:

Muhterem milletvekilleri; bu sabah bunları bana söyletmek mecburiyetini tahmil ettiler. Gönlüm; müessif bir hadise olmuştur, tekrarı olmasın, bütün muhterem milletvekilleri arkadaşlarımızdan, muhalefet olarak, iktidar grubu olarak bu gibi hadiselere meydan vermeden Türk milletinin gururu, gözbebeği, ümidi olan bu Parlamentonun üstüne gölge düşürmeyelim, çalışmalarımızı o istikamete ayarlayalım temennisiyle gelmiştim, fakat beyanlar, münferit bir hadisenin şümulünü çok aştı. O zaman da bunları söylemek mecburiyetinde kaldım.

Sözlerimin sonunda maksadımızın, hem memlekette, hem Parlamentoda ve her yerde sulh ve sükûn olduğunu, kavgayı hiçbir şekilde arzu etmediğimizi ifade etmek isterim.

*Muhterem milletvekillerinin yorgun olduklarını, zaman zaman sinirli olduklarını, zaman zaman birbirlerini tahrik ettiklerini biliyoruz. Ama bu gibi hadiselerin tekerrür etmemesini temenni eder, bütün idarecilerin bu büyük müesseseyi yaşatmada, bu büyük müesseseyi güçlü, itibarlı kılmada sarf ettiğimiz gayretlere katkıda bulunmasını temenni eder, hepinizi saygı ile selamlarım. (AP sıralarından 'Bravo' sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)**

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 25, s. 415-424.

MİLLÎ SAVUNMA BÜTÇESİ

Şaşırtıcı gelişmeler oluyordu son yıllarda. Partimizin *Tam Bağımsızlıkçı* tutumu, NATO'ya, ABD'ye karşı oluşu, kimi CHP'liler arasında, hatta Millet Partisi içinde alışılmadık kaymalara yol açıyordu. Bu gelişmeler AP'lilerin gözünden kaçmıyordu. 1967 bütçe konuşmaları sırasında AP sözcüsü Aydın Yalçın, TİP'in savunduğu görüşlere paralel görüşlerin, örneğin, emperyalizme, sömürücülere karşı ilerici güçlerin tek bir cephe kurmaları yolundaki telkinlerin, CHP içerisinde yandaşlar bulduğunu söyleyecek* Başbakan Demirel de, Millet Partisi sözcüsünün ABD üslerinden havalanacak atom yüklü uçakların Türkiye'yi savaşa sokacaklarını, bunun ise Birinci Dünya Savaşma girmemize neden olan iki Alman zırhlısının Karadeniz'deki serüvenini akla getirdiğini söylemesini ele alarak, Millet Partisi'ni NATO'ya bağlı olup olmadıklarını açıklamaya çağıracaktı.** ABD'nin dümen suyunda bir politika izlenmesinin rizikoları kavranmaya başlıyordu. Millet Partisi'nin, Göben ve Breslav adındaki Alman zırhlılarının Karadeniz'e açılmaları ve Sivastopol'u top ateşine tutarak Türkiye'nin savaşa girmesini bir oldu bittiye getirmesi olayı ile Amerikan üsleri arasında bir paralellik görmesi pek yerinde idi. ABD ittifakı, NATO gerçekten Türkiye'nin güvenliğini sağlıyor muydu? Bu giderek herkesin kafasını kurcalayan ciddi bir sorun haline gelmişti. Behice Boran'ın Milli Savunma Bakanlığı bütçesi üzerindeki konuşması, kafalardaki sorulara açık yanıtlar getiriyordu. Bu konuşmadan önemli bölümleri aktarıyoruz:

TİP GRUBU ADINA BEHİCE BORAN (HATKO) (Urfa) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye'nin milli savunma politikası ve meseleleri denince akla ilk gelen NATO ittifakı ve bu ittifak içinde Türkiye'nin yeri konusudur. Ardından da ikili anlaşmalar ve Amerikan üsleri meselesi gelmektedir. Zira, 1952'de NATO'ya girdiğimizden beri NATO ve Amerika, millî savunma politikamızı

* TBMM Tutanak Dergisi, C. 14, s. 762.
** a.g.e., s. 789.

kuvvetle etkilemiştir. 1969 yılından sonra üyeler bu ittifaktan çıkma hakkını elde edeceklerinden, NATO meselesi büsbütün günün meselesi haline gelmiştir. Onun için konuşmamı bu mesele üzerinde teksif edeceğim.

Bilindiği gibi TİP, 1969'dan sonra Türkiye'nin NATO'dan çıkması gerektiği görüşündedir. Bunun gerekçesini şu noktalarda özetleyebilirim:

1. NATO'ya girmek Türkiye'nin savunma gücünü artırmamış, zayıflatmıştır.

2. NATO bizi muhtemel saldırılara karşı iddia edildiği gibi korumamakta, tersine tehlikeli bir duruma sokmaktadır.

3. NATO, Amerika'nın Sovyetlerle muhtemel bir nükleer üçüncü dünya savaşını göz önünde tutarak dünya çapında plânladığı bir stratejinin bir parçasıdır. Türkiye'nin milli çıkarı ise böyle bir savaşın dışında kalmaktır.

Şimdi bu üç noktayı biraz daha ayrıntılarıyla ele almak isterim. İkili anlaşmalar, Amerikan üsleri meselesinde olduğu gibi, NATO konusunda da bu ittifaka karşı ilk vaziyet alan TİP oldu. Bu yüzden bize çok sert çıkışlar, saldırılar yapıldı, hâlâ da yapılıyor. Ama nasıl ikili anlaşmalar ve Amerikan üsleri meselesinde yavaş yavaş diğer partiler ve parti dışı çevreler vaziyet almak zorunluluğunu duydularsa, hattâ nihayet iktidar partisi ve hükümeti bu meseleleri yeniden gözden geçirmek ve hiç değilse ıslâh etmek yoluna gitmek zorunda kaldıysa, NATO'nun da mahzurları su üstüne çıkıp görülmeye başladı. «NATO'da kalalım, ama mahzurları giderilsin, ilişkiler yeniden düzenlensin,» denilmeye başlandı. İzmir'deki NATO karargâhının Türkiye'den çıkarılması, hiç değilse Türk Silahlı Kuvvetlerinin bu komutanlık emrinden alınması, sefer halinde dahi olsa NATO Komutanlığına Türk Silahlı Kuvvetlerinin bağlanmış olmasının Anayasaya aykırı olduğunu artık TİP dışındaki çevrelerce de açıkça ortaya sürülmeye başlandı. Bu gelişmeler, TİP'in olumlu bir muhalefet yaptığının, memleket kamuoyunu ve siyasi hayatı etkilediğinin inkâr olunmaz delilleridir.

Türkiye'nin NATO'ya girdikten sonra nasıl askeri yönden Amerika'ya bağlı duruma geldiği, silahlı kuvvetlerinin milli çıkarlar açısından inisiyatifinin zayıfladığı, ikmal usulleri, tabya kaideleri, ordu organizasyonu bakımından nasıl Amerikan örneğinin alındığı ve bunun bizim milli stratejimiz ve milli silahlı kuvvetler ihtiyacımız bakımından zararlı neticeler doğurduğu gerek geçen yıl Senato ve Millet Meclisi görüşmelerinde, gerekse bu yıl Karma Komisyon çalışmalarında, basında çıkan makale ve etütlerde uzun uzun ortaya çıkarılmış bulunuyor. Bu sebeple ve de zamanım 30 dakika ile sınırlanmış olduğu için, bu konu üzerinde maalesef arzu ettiğim gibi ayrıntıları ile duramıyacağım.

Yalnız şunu belirtmek isterim ki, Karma Bütçe Komisyonu raporunda yer alan iki beyan durumun ciddiyetini resmen ortaya koymaktadır.

Raporun bir yerinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin NATO standartlarına veya kabul edilebilir askeri standarda erişmemiş olduğu belirtiliyor. Yani bunca NATO, Amerikan yardımı edebiyatı bizi, güçlendiriyor iddiaları ve sonra, 18 sene sonra resmi raporda ordumuzun maalesef henüz asgari kabul edilebilir standarda erişmemiş olduğunun beyan edilmesi...

Sonra bir de sefer stokları hakkında bir ifade var. 1965 senesinde Milli Güvenlik Kurulunun sefer stokları yapılması için 200 küsur milyon lira tahsisat konmasına karar verdiği, fakat kaynak yokluğundan bu tahsisatın konulamadığı, bu yılki, yani 1968 bütçesinde de yer almadığı belirtiliyor. Dikkatinizi çekmek isterim, karar ancak iki sene önce 1965' yılında alınmış ve alınan karar uygulanmamış. Uzun uzun izaha lüzum yok ki, sefer stokları mevcud olmayan veya yetersiz olan bir ordu kuvvetlerini istediği zaman, istediği yerde, istediği ölçüde kullanmak imkânına maalesef sahip olamaz.

Sonra, bir de hâlâ 1947 Andlaşmasının 4. maddesi var ki, bu maddeye 1964'te Johnson mektubunda da atıf yapıldığı üzere, bize verilen silâhları, Amerika'nın müsaa-

desi olmadan kullanmak yetkisine sahip değiliz. Son Kıbrıs buhranında kullandık, deniliyor. Kullandık, Amerika ses çıkarmadığı için. Elimde hukukî belgesi var. Buna dayanarak da, eğer biz söz dinlemiyecek olursak, bize sözünü dinletecek güce de sahiptir. Diğer NATO üyesi devletlerinde dahi böyle bir madde, böyle bir hüküm yoktur. Binaenaleyh Silâhlı Kuvvetlerimizin elindeki araçları serbestçe, gerektiği gibi kullanmak yetkisini sınırlayan, meneden bu hüküm mutlak suretle diğer ikili anlaşmalar ile beraber ortadan kaldırılmalıdır.

Son yıllarda bu durumdan kurtulmak gayretlerine girişilmiş olduğu görülüyor. Geçen yıl Millî Savunma bütçesinin Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında Sayın Savunma Bakanı, «Türkiye'nin kısa zamanda her sahada olduğu gibi, harb sanayii sahasında da büyük ölçüde kendine yeter bir hale gelmesi zorunludur,» demişlerdi. Bu fikirlerine katılırız. İki yıldır harb sanayiimizi geliştirmek için bütçeye ödenek konmasını da memnunlukla karşılarız. Ne var ki bu miktarlar ve tamir, ağır bakım, yedek parça atölyelerinin kurulup geliştirilmesi yeterli olmadığı gibi, gerçek anlamda harb sanayiimizin geliştirilmesi için genel sanayileşme politikamızın değiştirilmesi gerekir. Bütçe Komisyonu raporunda şöyle deniliyor: «Kaynaklarımızın millî güvenlikle iktisadi kalkınma arasında dengeli bir şekilde taksimini öngören bir prensibin mevcud olmayışı, plânları —yani Millî Savunma plânlarını— geniş ölçüde tahdid etmekte veya imkânlara uygun bir plân hazırlanmasına mâni olmaktadır.»

Şüphesiz böyle bir denge şarttır, ama genel kalkınmanın niteliği, vasfı, mahiyeti üzerinde de durmak gerekir. Kalkınma her şeyden önce sanayileşme demektir. Genellikle sanayileşme, özellikle harb sanayiinin gelişip güçlenmesi ise ağır sanayiinin kurulmasına bağlıdır. Montaj ve ambalaj sanayii, özel sektörün tatlı kâr gördüğü hafif tüketim sanayii kurmakla ne memleket sanayileşip kalkınabilir, ne de Millî Savunma sanayiimiz Türkiye'yi büyük ölçüde kendine yeter duruma getirebilecek seviyeye ulaşır.

Sonra genel bir çelişki var. NATO'nun stratejisi başka, bizim yurt müdafaası için muhtaç olduğumuz strateji başkadır. Amerika'nın stratejisi ve Silahlı Kuvvetleri deniz aşırı hedeflere yönelmiştir; çünkü Amerika, kendi sınırları dışında, dünyanın dört köşesinde menfaatleri, nüfuz sahaları olan bir memlekettir. Bizim ise böyle dünyanın dört köşesinde deniz aşırı menfaatlerimiz, nüfuz bölgelerimiz yoktur. Yani Amerika kısacası emperyalist bir memlekettir, biz ise emperyalist bir memleket olmadığımız gibi bilâkis emperyalizmin baskısından kurtulmak çabası, mücadelesi içinde olan bir ülkeyiz. Bunun için bizim ordumuz ancak yurt müdafaası görecek bir ordu olabilir ve hedefleri bu kadar birbirinden ayrı olan Silahlı Kuvvetlerin de elbette ki stratejisi ve bünyesi ve donatımı birbirinden tamamiyle ayrı olmak gerekir.

Şimdi, Türkiye NATO'nun içinde kaldıkça acaba Millî Savunma Bakanının ileri sürdüğü gibi, kısa zamanda büyük ölçüde kendine yeter bir hale gelebilir mi? Gelemez. Çünkü Türkiye'nin kaynakları hem Silahlı Kuvvetlerin NATO'nun stratejisine ve isteklerine göre ayarlıyabilecek, o seviyeye getirebilecek, hem de kendi millî ihtiyaçları bakımından ayrıca bir strateji ve ordu meydana getirebilecek güçte değildir. Meselâ somut bir örnek alalım.

NATO teşkilâtlanması bize yani Deniz Kuvvetlerimize Karadeniz bölgesini, Yunanistan'a ise Ege bölgesini vermiş. Oysa, Türkiye kendi savunması bakımından Karadeniz kadar Ege ile de ilgilidir, hattâ Akdeniz'e bakan Güney kıyılarımızın bölgesiyle de ilgilidir.

Şimdi, NATO teşkilâtı kendi plânları bakımından elbette ister ki, Türkiye, Deniz Kuvvetlerini geliştirmeye ayıracağı bütün kaynaklarını, hiç değilse büyük kısmını Karadeniz bölgesine hasretsin. Yunanistan da Ege bölgesine hasretsin. Çünkü bir iş bölümü koymuşlar. Oysa Türkiye kendi savunması bakımından bu kaynakları bütün kıyılarını koruyacak şekilde kullanmayı tercih eder, tercih etmelidir. Türkiye'nin kaynakları, imkânları hudutsuz değildir ki her iki gereği de yerine getirebilsin.

Bu durum bütün Silahlı Kuvvetlerimiz için vârittir. Türkiye, sınırları, kaynakları ve imkânlarıyla hem NATO stratejisine uygun bir Silahlı Kuvvetler topluluğu, hem de kendi savunması bakımından millî stratejiye uygun, kendine yeter bir kuvvetler topluluğu meydana getiremez.

Dış yardımlara bel bağlanamayacağını ise tecrübeler göstermiştir. Türkiye, bir tercih yapma durumundadır ve tercihi elbette ki kendi millî savunma siyasetinin, millî stratejisinin gereklerini yerine getirmek olmalıdır.

NATO'dan çıkmamız gerektiği görüşümüzün ikinci gerekçesi, NATO'nun, bizi, iddia edildiği gibi Kuzeyden gelecek muhtemel bir saldırıya karşı korumadığı, aksine tehlikeli bir duruma soktuğudur.

Bu konuya girmeden önce kısaca NATO ittifakı ve NATO ittifakı içinde NATO ile ilgili olarak da Amerika'nın rolü üzerinde durmak isterim.

Bir kere üç şeyi birbirinden ayırmak lâzım; hukukî bir belge olarak NATO ne getiriyor, ne gibi teminat veriyor? Fiilî bir askerî teşkilât olarak NATO nedir ve sonra NATO'dan ayrı, bağımsız, egemen bir devlet olarak Amerika kendi millî savunmasını nasıl plânlıyor, hangi stratejiye dayandırıyor?

Bir kere açıkça bellidir ki, NATO Andlaşması hukukî bir belge olarak, hiçbir zaruri, otomatik yardım ve koruma sağlamamaktadır. Maddeyi, yanımda getirmemişim, tamamen okuyamayacağım, fakat çok tekrarladığım için hemen hemen kelime kelime aklımdadır, şöyledir: «Üyelerden birine bir taarruz vâki olduğu takdirde, diğer üyeler bunu kendisine yapılmış bir taarruz telâkki edecek ve silahlı müdahale de dahil olmak üzere gerekli tedbirleri münferiden veya müştereken alacaktır.»

Görülüyor ki, burada, bir saldırı vukuunda zaruri ve otomatik olarak askerî yardım öngörülmüş değildir. Bu vaziyette bir saldırıya uğradığımız zaman diğer üyelerin gerekli gördükleri yardım, ilâç ve seyyar hastane göndermek de olur, ekonomik abluka koymak da olur veya nükleer mukabele de olabilir. Askerî yardım, âmir bir hüküm

değildir NATO Andlaşmasında. Kaldı ki hiçbir yardım da gelmeyebilir. Çünkü saldırının tarifi verilmemiştir. Bunun bir tecrübesini biz 1964'te geçirdik. Hatırlanacağı üzere, o zaman Johnson gönderdiği mektupta, bize karşı muhtemel bir Sovyet taarruzu karşısında nasıl davranacakları hususunda mealen şöyle diyordu: «Bütün barışçı yollar denenmiş ve tükenmiş değildir. Siz Kıbrıs'a askerî müdahalede bulunur, Sovyetler'de size askerî mukabelede bulunursa NATO üyeleri size yardım edip etmemeyi düşünür.»

Yani bütün barışçı yollar tüketilmiş olmadığı için ve Sovyetler bize Kıbrıs'a askerî çıkartma yaptığımız için askerî müdahalede bulunacağı için, bu Sovyet askerî hareketi Amerika ve NATO'ca bir saldırı telâkki edilmeyebilecekti. Son zamanlarda Amerika'nın bu saldırı terimini gittikçe daha kaypak hale getirme eğiliminde olduğuna da işaret etmek isteriz.

Şimdi, NATO ile ilgili askerî literatürde saldırıdan ayrı olarak, «Mahallî düşmanca faaliyetler», «Local hostile activity»den söz edilmektedir. Böylece ne zaman meydana gelen bir hareket saldırı telâkki edilecektir, ne zaman mahallî düşmanca bir hareket telakki edilecektir, bu Amerika'nın tefsirine kalmış bir iş olmaktadır. Bununla beraber NATO daha önceki askerî ittifaklardan apayrı bir nitelik göstererek, sadece hukukî bir belge olarak kalmamış, fiilî askerî teşkilât ve tesisler kurma yoluna gitmiş ve kurmuştur. Bir saldırı vukuunda NATO'nun, yani aslında Amerika'nın, üye devletleri bu arada Türkiye'yi koruyacağı inancı, NATO Andlaşmasının ihtiva ettiği bağlayıcı hükümlerden ziyade, NATO'nun bu fiilî teşkilât ve tesislerine dayanmıştır. Kısacası hukukî belge olarak NATO ile fiilî NATO Teşkilâtı âdeta apayrı şeyler olmuştur.

Bir mübayenet hattâ çelişki daha var; o da şu: NATO ne kadar kollektif bir güvenlik ve savunma sistemi olarak gösterilmek istenirse istensin, NATO'ya böyle bir nitelik kazandırmak için Amerika, diğer üyelere entegre komutanlık sisteminde, nükleer ve sair plânlamalarda yer vermeye teşebbüs ederse etsin, NATO son tahlilde Amerika

demektir. Çünkü nükleer güce yalnız o sahiptir. En zengin ekonomik ve askerî kaynaklar onun elindedir. NATO'ya en büyük katkıda o bulunmaktadır. NATO'daki kumandanlık mevkilerinin dağılımında da Amerika üstün mevkii işgal etmektedir. Amerika ise, bağımsız, egemen bir süper devlet olarak, NATO dışında kendi çıkarları açısından, Amerikan milli savunma siyasetinin gereği olarak stratejik kararlar alıyor, değişen şartlara göre stratejisini değiştiriyordu ve değiştirmektedir.

Amerika'nın kendi millî savunma siyaseti gerekleri açısından aldığı kararlar ve uyguladığı stratejisi ise, Amerika aynı zamanda NATO'nun en güçlü ve tek nükleer üyesi olması dolayısıyla, ister istemez NATO'nun karar ve stratejisini etkiliyor, hattâ bir zaman sonra, NATO'nun karar ve stratejisi haline geliyordu.

Hülâsa NATO'nun üyelerini bu arada bizi Sovyetlerden gelecek bir taarruza karşı koruyacağı inancı, NATO Andlaşmasının hükümlerinden çok, NATO'nun fiilî teşkilât ve tesislerine ve bunların kullanılması konusunda kabul edilen stratejiye dayanıyordu. Bu NATO stratejisi ise, Amerika'nın tek başına aldığı strateji kararlarına dayanıyordu. Çünkü, NATO'nun hükmi bir şahsiyet olarak, kendi nükleer gücü yoktu. Bunu, NATO'nun üyesi olarak Amerika sağlayacaktı. Nükleer silâhlar dışında da, en büyük askerî teknik ikmal kaynağı yine Amerika idi.

Şimdi, 1950'den bu yana, Amerika'nın ve ardından da NATO'nun değişen stratejisine kısaca bir göz atalım. Bu konuyu da oldukça ayrıntılı olarak notlarımda işlemiştim. Ama, Sayın Başkanın koyduğu 30 dakika sınırının içinde kalmaya gayret ettiğimden, burada özetliyeceğim.

Konuşma süresine ilişkin tartışmalardan sonra Boran, konuşmasını şöyle sürdürmüştür:

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Maksadım, yani 30 dakika içinde kalmaya gayret ettiğimi belirtmek idi.

Şimdi, daima denilir ki, «1949'da NATO kurulurken Amerika buna —aslında— katılmak istememişti. Avrupa

devletleri, Amerika'nın katılmasını istedi ve onu adeta zorladı.» Bu kısmen doğrudur. Ama hatırlamak lâzım ki, 1949'a kadar Amerika tek nükleer devlet idi. Binaenaleyh, Sovyetler ile kendisi arasındaki denge, % 100 kendisi lehine idi. 1949'dan itibarendir ki, Sovyetler de atom ve daha sonra termo-nükleer silâhları geliştirmeye başladılar. O zaman Amerika için ve dolayısıyla NATO için, Amerika'nın dışındaki ülkelerde, özellikle Rusya'nın sınırındaki ülkelerde havalanları, üsler, depolar ve bilhassa ileri hatlarda radar istihbarat tesisleri meydana getirmek önplâna çıktı. Binaenaleyh, Amerika'nın bu strateji değişikliği, Sovyetlerin de atom ve nükleer silâhları geliştirmesiyle aynı zamanda paralel olarak gelişmiştir.

1957'ye kadar durum bu şekilde devam etti. Amerika, Rusya'yı mevcut sınırları içinde tutmak, yani containement politikasını güdüyor ve «Rusya bu sınırların dışına çıkarsa, kütle halinde mukabelede bulunurum.» diyordu. Strateji bu idi ve NATO'nun bizi koruyacağı inancı —demin de anlattığım gibi— hukuki bir garantiye, bir müeyyideye, bir âmir hükme bağlanmıyordu. Amerika'nın bu kararına bağlanılıyordu. Ama, Amerika bu kararını gerçekten tatbik eder mi, etmez mi? bu Amerika'ya kalmış bir hususdu. Tatbik etmeme yoluna gittiği taktirde, NATO'nun —tabii bu arada Türkiye'nin— Amerika'yı böyle kütle halinde mukabeleye zorlayacak elinde ne hukuki bir müeyyide, ne de fiilî bir imkânı vardı.

1957'de, Rusların Sputnikleri atmaları ve sonradan ay'a isabetli bir atış yapmalarıyla belli oldu ki, kıtalararası füzeler geliştirilmiştir ve bu füzeler hedefine isabet etmektedir.

Amerika 1955'te, bu kıtalararası füzeleri geliştirme meselesini ele almış, fakat buna iltifat etmemiş, bir tarafa bırakmıştı. 1957'den sonra Amerika da bu yola gitti ve 1960'larda Amerika'da kıtalararası ve hedefine isabet ettirebilen füzeleri geliştirdi. Amerika bu hususta başka bir şey daha yaptı: Bu füzeler için yeraltı siloları meydana getirdi. Bu suretle bu nükleer silahla, taarruz neticesi imha

edilmek tehlikesinden kurtuldular. Aynı zamanda Amerika, füze atar ve nükleer enerji ile işler denizaltıları meydana getirdi. Derhal karşı taraf harekete geçerek, o da kendisinin kıtalararası füzelerini yeraltı silolarına yerleştirdi. O da, füze atar denizaltılarını meydana getirdi. Bu suretle, stratejide bir değişiklik meydana geldi.

BAŞKAN — Bir dakikanız var Sayın Boran.

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — 30 dakikadan mı bir dakikam kaldı efendim?

BAŞKAN — Evet efendim.

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Efendim, ben de bu konuda biraz daha konuşmamın temdidini rica edeceğim.

BAŞKAN — Bir dakikanızı ikmal buyurunuz, onu takiben Yüce Heyetin oyuna sunarım.

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Bu durumda, artık termo - nükleer bombalar taşıyan uçak filoları ve bu uçakların üsleneceği yerler, hava alanları eski önemini kaybetmişti. Çünkü füzeler, hava stratejisini arka plâna itmişti. Zaten, daha hava filoları önplânda iken dahi, her iki taraf da termo - nükleer silâhları geliştirdikçe, bir nükleer harbin her iki taraf için de, yenilen taraf için de, zafere ulaşan taraf için de ne kadar büyük bir felâket olacağını anlamışlar ve yavaş yavaş, ilk hamlede nükleer bir savaşa gitmemek, daha elâstiki bir strateji kabul etmek eğiliminde bulunmuşlardı.

BAŞKAN — Sayın Boran bir dakika.

Sayın Boran konuşmanızın ne kadar müddet uzamasını istiyorsunuz? Önünüzde yazılı bir metin de yok, yazılı okumuyorsunuz ki onu değerlendirebileyim.

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Okuduklarımı anlatıyorum ve sözlerle kısaltıyorum efendim.

BAŞKAN — Anladım efendim, yani konuşmanızın ben ne kadar müddetle uzatılması hususunda oya koyayım?

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Efendim, bir 15 dakika rica edeceğim. Ama, da-

ha önce bitireceğimi de zannediyorum. (AP sıralarından, «15 dakika fazla» sesleri)

BAŞKAN — Sayın Boran, konuşmasının 15 dakika daha uzatılmasını talebetmektedir. Bu hususu Yüce Meclisin oyuna sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir Sayın Boran.

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Yani burada konuşmamı kesiyor muyum efendim?

BAŞKAN — Meclisin kararına gerek siz, gerek bendeniz riayetkâr olacağız.

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Efendim, lûtfen 15 dakika yerine 10 dakika veya 5 dakika ile oylar mısınız? Hiç değilse sözlerimi bağlayayım, yani son sözümü, çünkü cümle orada kaldı.

BAŞKAN — Efendim hangisini teklif edersiniz onu oya koyayım. Sahın Behice Boran, konuşmasının 5 dakika daha uzamasını talebetmektedir. (AP sıralarından, «Usule aykırı oluyor» sesleri) Bunlar hep usule aykırı oya koymalar, hep aykırı teklifler haddizatında. 5 dakikalık müddet temdidi hususunu oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurunuz efendim, hep gayriusuli hâdiseler bunlar efendim.

TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla — Amerika bunun üzerine 1962'de daha Kennedy zamanında, «Elâstiki mukabele» stratejisini kabul etti, Mc Namara bu teklifi NATO'ya getirdi, fakat kabul ettiremedi. Fransa buna direniyordu ve Fransa'nın NATO'dan çıkışının bir sebebi, Entegre Komutanlığın gerçekten entegre olmayışı, Amerika'nın hâkimiyetinde bulunuşu idi. İkinci sebebi de, bu fleksibl, elâstiki mukabele stratejisi uygulandığı takdirde, Avrupa'nın konvansiyonel bir harble, nükleer silâhlar tam kullanılmadan önce tamamen harabolacağı kanaatinde bulunmasıydı.

Bu durumda, Amerika için, kendi sınırları dışında olan

müttefik ülkeler, iki şey için gerekli veya faydalı hale gelmişti:

1. Radar irtibatı tesisleri için;

2. Kademeli savaş stratejisinde, ilk kademe savaşların, konvansiyonel savaşların yer alacağı bölgeler olarak.

Bu stratejinin ilk kademesinin deneneceği ülkeler arasında Türkiye başta gelmektedir. Çünkü sınırda bir ülkedir. Bu durumda, Türkiye hem bir deneme tahtası olacak, hem de politik temaslar ve müzakereler de yapılacağından, bir pazarlık konusu olacaktı.

Türkiye, şüphesiz ne deneme tahtası gibi kullanılmayı, ne de pazarlık konusu yapılmayı kabul etmemelidir. Çünkü, bu elâstiki mukabelenin bir tarafı da, dengeli olacağıdır. Yani, bir safha askerî savaş yapılacak, ondan sonra diplomatik müzakereler, pazarlıklar yapılacak; uzlaşılamazsa ikinci kademeye, yine müzakerede uzlaşılamazsa üçüncü kademeye geçecektir.

İşte, bu durum da gösteriyor ki, NATO stratejisi, hele bugünkü haliyle, Türkiye'yi ne hukuken, ne de fiilen Kuzeyden gelecek muhtemel bir saldırıya karşı koruyamamaktadır.

Türkiye —daha önce de belirttiğim gibi— denizaşırı hedefleri, çıkarları olmayan bir ülke olduğu için, az gelişmiş veya gelişmekte olan bir ülke olduğu için, ancak millî kurtuluş savaşlarını, nereden gelirse gelsin verecektir.

Millî kurtuluş savaşlarının ise, yenilmez olduğunu son Vietnam olayları bir kere daha isbatlamıştır.

Tarihte Birinci Kurtuluş Savaşını vermiş olan Türkiye'nin, aynı durumda kalırsa, ikinci bir savaş vereceği ve mutlaka zafere ulaşacağı, elbette ki, şüphe götürmez bir gerçektir.

Binaenaleyh, tekrar edeyim, NATO stratejisi, Amerika'nın bir 3. dünya savaşını gözönünde tutarak, dünya çapında meydana getirdiği bir stratejinin parçasıdır. Bizim böyle bir stratejide yerimiz yoktur. Türkiye'nin çıkarı, üçüncü dünya savaşının dışında kalmaktır.

«Jeopolitik durumumuz» deniyor. İkinci Dünya Savaşında jeopolitik durumumuz aynı değil miydi? Hattâ, İkinci Dünya Savaşında kıtalararası füzeler bulunmadığı için, bu jeopolitik durum daha da önemli idi. Öyle iken, biz İkinci Dünya Savaşı'nın dışında kaldık. Ama, NATO Blokuna bağlı kalırsak, dünyanın neresinde ihtilâf çıkarsa çıksın, o ihtilâf bir üçüncü dünya savaşına yol açarsa, biz NATO içinde olduğumuz için, mutlaka o savaşa bulaşacağız.

«NATO ittifakı bölgeseldir. Ancak, bu bölgede bir ihtilâf çıkarsa ve bölgesel menfaatler gerektirirse üçüncü dünya savaşına gireriz» iddiası tamamen isabetsizdir. Çünkü, bir üçüncü dünya savaşı —mazallah yer alırsa— bloklar arasında topyekûn bir savaş olacaktır ve herhalde karşı taraf Amerika ile nükleer harbe girdikten sonra ve Amerika'nın da bizde tesisleri, üsleri, nükleer başlıkları, silâhları bulunurken, «efendim Türkiye, NATO ittifakı içindedir, o da bölgesel bir antlaşmadır, bu ihtilâf ise faraza Vietnam'da çıkmıştır, ben Amerika'nın Türkiye'deki üslerini, silâhlarını, havaalanlarını tahribetmem» demeyecektir.

BAŞKAN — Bağlayınız lûtfen.

*TİP GRUBU ADINA BEHİCE HATKO (BORAN) (Devamla) — Binaenaleyh bütün bu jeopolitik argümanlar, diğer argümanlar yersizdir, bunların üzerinde durmak isterdim ve bunları uzun uzun tetkik etmiştim hazırlıklarımda, ama maalesef yer kalmadı. Aynı zamanda bâzı kanun teklifleri ve tasarıları üzerinde de durmak istiyordum. Bunun üzerinde de duramayacağım maalesef zaman kıtlığından dolayı. Çok teşekkür ederim. (TİP sıralarından, alkışlar)**

Türkiye'de İşçi Partisi ABD ve SSCB'den aynı uzaklıkta bir politika izlenmesini istiyordu. Bunu Meclise ilk girdiği gün bir kez daha Meclis kürsüsünden açıklamıştı. Türkiye'nin savaş dışında kalmasını istiyorduk. Bunun olanaksız olmadığına inanıyorduk. Nitekim II. Dünya Savaşına

* TBMM Tutanak Dergisi Dev. 2, Top. 3, C. 25, s. 466-473.

girmemiştik. Ama ülkesinde Amerika'nın askeri üsleri bulunan bir ülkenin savaş dışı kalması olanaksızdı. Bunun için İkili antlaşmaların feshedilmesi ve üslerin sökülmesini ısrarla istiyorduk. Atatürk'ün TAM BAĞIMSIZLIK politikasını savunuyorduk.

Bir de DEMOKRASİ'nin gerçekten uygulanmasında kararlıydık. Oysa çok partili rejime zoraki geçildiğinden beri, hep demokrasinin sözü edilmiş, ama kendisi yaşanmamıştı. Tek parti rejiminden kalma faşist yasalar hâlâ yürürlükteydi: 141, 142, 163 başta olmak üzere, düşün ve inanç özgürlüklerini, özünde yok eden Ceza yasası maddeleri olduğu gibi duruyordu. Ve Tek Parti rejimini yürüten aynı Bey ve Paşalar takımı iktidar koltuğuna şimdi sırayla oturmaya, bu oyunu halkın oyları ile yapmaya karar vermişlerdi. Demokrasi dedikleri işte bu idi. Biz ise Demokrasinin Bey ve Paşalar takımı ile İşçi sınıfı ve tüm emekçi halk yığınları arasında, yani Sağ partilerle Sol partiler arasında, bir denge rejimi olduğunu ileri sürüyorduk. Bu tahterevalli'nin dürüst, namuslu olarak oynanmasını savunuyorduk. Örneğin tüm sol partilerin, serbestçe örgütlenmesi engellendikçe, demokrasiden söz edilemeyeceğini söylüyor ve bunu yasaklayan uygulamalara son verilmesini istiyorduk. Başta 141 ve 142 olmak üzere demokrasiye ve Anayasaya aykırı birçok yasanın iptali için Anayasa mahkemesinde davalar açmıştık.

Kaldı ki Demokrasi sadece bir yasa sorunu da değildir. Demokrasi bir felsefe, bir ahlâk sorunudur öncelikle. Bir İNSAN anlayışı, bir TOPLUM anlayışı, bir YAŞAM anlayışı sorunudur. Oysa Amerika'nın gölgesinde sınır bekçiliği yapan Adalet Partisi iktidarı, Zengini daha Zengin, Fakiri daha Fakir etme yolunda ilerlerken, bununla da yetinmeyip uyanmaya başlayan emekçileri sindirmek için TİP'e taşlı sopalı saldırılar düzenlemeye devam ediyordu. TİP'in Karadeniz gezisi her ilde zor kullanılarak engellenmek istenmişti. Bir avuç TİP'li milletvekiline Mecliste saldıran, bir arkadaşımızı hastanelik eden bu pervasız iktidardan demokrasi elbet beklenemezdi. Bunu elbet biz de bili-

yorduk. Ama yüzlerindeki maske indirilebilirdi; indirilmeliydi. Biz de her vesileyle işte bunu yapmaya çalışıyorduk. (O günlerin üzerinden tam yirmi yıl geçti: 141, 142, 163 ve tüm anti-demokratik yasalar yine yürürlükte. Sosyalist Partiye ve yöneticilerine dava açıldı. Ve Türkiye hâlâ Amerika'nın ileri karakolu.)

Her işin başı Demokrasi. Demokrasi insanların eşitliği ve özgürlüğü demektir. Eşitlik ve özgürlük ise, sömürü ile bağdaşmaz. İnsanlar, üretim aracı sahibi bir avuç insan tarafından sömürülüyorsa, yani yarattıkları artı-değere o bir avuç insan elkoyuyorsa, insanlar eşit değildir, özgür değildir. Demokrasi sosyalizmle gerçekleşir. Demokrasi ile Sosyalizm birbirine sımsıkı bağlıdır. Biri olmazsa, öbürü de olmaz. Her ikisini de halk kurar, emekçiler kurar. Her ikisi de tabandan kurulur; aşağıdan yukarı yani. Bey ve Paşaların buyruğu ile ne demokrasi, ne sosyalizm olur. Bizde Paşaların buyruğu ile kurulan demokrasi etiketli rejimlerin, örtülü dikta rejimi olduğu, faşist yasaların yürürlükte olmasından da bellidir. 1960'da genç subayların darbesi, kimi raslantıların da araya girmesiyle, halka dönük hükümler de içeren 1961 Anayasasını getirmişti. Bey ve Paşalar takımı buna hiç sevinmediler. İnönü ve Demirel hükümetleri, Anayasayı görmezlikten geliyorlardı. Ve TİP ilk günden beri üzerlerine gidiyor, Anayasa'nın uygulanmasını istiyordu.

1968 Bütçesi üzerinde demokrasi ve sosyalizm ağırlıklı bir konuşma yaptım. Konuşma şöyle idi:

BAŞKAN — Millet Meclisinin 54. Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Müzakerelere devam ediyoruz.

Söz sırası, TİP Grubu adına Sayın Mehmet Ali Aybar'ındır. Buyurunuz Sayın Aybar; saat: 14,32.

TİP GRUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Demirel Hükümetinin üçüncü bütçe müzakereleri, Türkiye'de demokratik düzenin dar boğazlara sürüklendiği bir döneme rastlıyor. Demokratik düzenin memleketimizde teh-

likelere mâruz bulunmasını tesadüflere atfetmek mümkün değildir. Bir kere bunun objektif, nesnel nedenleri var. Geri kalmış ülkelerde, yani ekonomisi, politikası dışarıya bağlı olan ülkelerde, demokratik düzen çoğu kez, bir avuç sermaye sahibinin, dışarıyla ilişkileri bulunan sınıfların, giderek diktasına dönüşüyor ve demokrasi aslında, bir «demokrasi karikatürü» haline geliyor. Demek ki bu, geri kalmış toplumlarda görülen bir hastalık. Çünkü, demokrasinin temel şartı olan sınıflar arasındaki denge, geri kalmış toplumlarda kurulamıyor. Emekçi sınıflar henüz politik bir güç olarak teşkilâtlanmadıklarından dolayı, kurulan demokrasiler şekli ve karikatüral demokrasi niteliğinden öteye geçemiyor. Bundan dolayı, geri kalmış memleketlerde demokrasinin kurulmasında emekçi halkın uyanması ve politik bir güç haline gelmesi, birinci şart olarak görünüyor.

Fakat Türkiye'mizde demokrasinin kurulması ve tutunmasını yalnız bu nesnel şart, objektif şart içinde mütalâa etmek doğru değildir. Çünkü Türkiye geri kalmış bir toplum olmakla beraber, özellikleri olan, başka geri kalmış toplumlara benzemeyen bir toplumdur. Ve unutmamak lâzımdır ki, Türkiye'de halkın siyasi hayata, politik hayata çıkışı oldukça eski bir tarihe sahiptir. Bilhassa 1946'dan bu yana geçen süre zarfında halkımız, demokratik haklara sahip çıkmasını bilmiş ve her gün daha güçlenerek, daha bilinçlenerek politika hayatına ağırlığını koyma yönüne doğru hızlı adımlarla ilerlemiştir. Binaenaleyh, geri kalmış toplumların örneği, Türkiye için tek başına geçerli bir örnek sayılamaz.

Demokrasinin çıkmaza doğru sürüklenmesinde, Adalet Partisinin doğuşu itibariyle yapısal varlığı bakımından sorumluluk taşıdığı neticesine varmak zarureti vardır. Gerçekten Adalet Partisi, kuruluşu anından itibaren Anayasamıza ters düşmüş bir partidir. (AP sıralarından gülüşmeler.) Hiç kimse, inkâr edemez ki, Adalet Partisi, Demokrat Parti'den boşalan yeri doldurmak amaciyle kurulmuş bir siyasi teşekküldür. Oysa, Anayasamızın başlangıç kıs-

mında, Demokrat Parti iktidarının hukuk dışı ve Anayasa dışı tutum ve davranışıyla meşruluğunu kaybettiği ifade edilmiş ve Demokrat Parti'yi başka adlar altında da olsa yaşatmanın Anayasa düzeni ile bağdaşmayacağı ifade edilmiştir. Binenaleyh, Adalet Partisi kurulurken daha, Anayasaya ters düşmüş bir partidir. Nitekim, kurulduktan hemen sonra, Adalet Partisi Anayasaya karşı cephe almış; Anayasanın halkoyuna sunulduğu sırada, «Anayasaya hayır demekte, hayır vardır» propagandasını yapmıştır. (AP sıralarından «doğru» sesleri) Bu bilinen gerçeklerdir. Bundan sonra bütün 1961 seçim kampanyası sırasında, Adalet Partisi'nin, meşruluğunu kaybetmiş iktidarla mensubiyetini ortaya koyacak şekilde propaganda yaptığı da bir vâkıadır. Nitekim, hep hatırlarız; «Fazla söyleyemeyeceğim, gözlerime bakın, ne demek istediğimi anlarsınız» propagandası, Adalet Partililerin yürüttükleri propagandanın mihverini teşkil etmiştir. Demek oluyor ki, bizim için demokrasinin kuruluşundaki talihsizliklerden bir tanesi Adalet Partisi'nin böyle olduğundan başka türlü görünmek ve göründüğünden başka türlü olma durumunda bir kuruluş şeklinde ortaya çıkmış olmasıdır.

Bundan başka, Adalet Partisi iktisadi felsefesi itibariyle, Türkiye'nin kalkınmasını sağlayamayacak bir doktrine sahip bulunarak ortaya çıkmıştır. Fakat buna mukabil Adalet Partisi büyük kütlelerden oy almaya yönelmiş bir partidir. Yani, yapısında bir çelişi var; bir taraftan halkın oyunu almak zorundadır, yani halka hizmet edecektir, bir yanı ile halka hizmet etmeyen bir ekonomi doktrinine sarılmış bulunmaktadır.

Nitekim bugün, Adalet Partisi Hükümetinin Programı ile icraatı arasındaki çelişimin nedeni ortaya çıkmaktadır. Adalet Partisi programında şu vaitlere rastlıyoruz.

«Anayasamızın, Türk Milletinin tümü için öngördüğü sosyal adalet ve sosyal güvenlik tedbirlerinin gerçekleştirilmesi.

Artan millî gelirin vatandaşlar arasında sosyal adalet

prensiplerine uygun olarak dağıtılmasına yardımcı olacak maliye politikasının izlenmesi.

Kamu masraflarının, gelir seviyesi düşük vatandaşların ihtiyaçlarını daha geniş ölçüde karşılaması.

Gelir bakımından, zümreler ve bölgeler arasındaki dengenin gerçekleştirilmesi.

İşçilerin, artan millî gelirden hisselerini alabilmeleri.

Her şoförün kendi vasıtasına sahibolabilmesi.

Sağlık hizmetlerinin vatandaşın ayağına götürülmesi.

Kabiliyetli köy çocuklarının öğretime devam edebilmesi.

Muhtaç durumda olan çocuklara, parasız yatılı öğretim sağlanması.

Yoksul ve dar gelirli vatandaştan başlayarak her vatandaşın konut sahibi yapılması.

Köylümüzün toprağa kavuşturulması...»

İşte bu vaitlerle iktidara gelen Adalet Partisi, bu doğrultuda 2,5 yıldan beri ciddiye alınabilecek her hangi bir adım atmamıştır, atması da beklenemezdi. Çünkü bir taraftan kalkınmayı, millî gelir artışını özel sektör eliyle sağlayacağını söyleyen bir partinin, aynı zamanda halka hizmet vadetmesi, sosyal, adaleti, sosyal güvenliği sağlayacağını ifade etmesi birbiriyle çelişen bir durumdur. Herkesin bildiği bir gerçektir ki, geri kalmış toplumlarda özel sektör eliyle yapılmak istenen bir kalkınma, bâzı ekonomi dallarında nispî bir büyümeye yol açsa bile, ekonomiyi dengesiz bir hale soktuğu için, dışarıya bağlı olmaktan kurtarmaz. Üstelik, böyle bir kalkınmanın birikimi de, ister istemez fukara, emekçi halkın sırtına yüklenir. Binaenaleyh, Adalet Partisi'nin programında, Hükümet programında ifade edilen, şu yukarda okuduğum hususlar, nasıl olsa tutulmayacak vaitlerdir ve nitekim de bugüne kadar tutulmamıştır.

Bu vaitlerin gelir dağıtımındaki adaleti sağlamak bakımından olanları, bugüne kadar Türkiye'de gerçekleşmiş değildir, hattâ gerçekleşme yoluna girmiş değildir.

Gelir dağılımı yanında, kamu harcamalarının halk ya-

rarına kullanılmış olması, va'di de tutulmamıştır. Filhakika, incelediğimiz bütçe 1968 Bütçe kanun tasarısı, bu açıdan yani kamu harcamaları açısından küçük bir bütçedir. Bunun yanında, bu küçük bütçe niteliği yanında, harcamaların vadedildiği gibi, yoksul halka yöneldiği de iddia edilemez. Filhakika, kamu hizmetlerinden halkın yararlanması keyfiyeti geçmiş yıllara nazaran çoğalmış değil, azalmıştır. Türkiye'de sağlık hizmetleri ele alınırsa, Türkiye'de doktor sayısının azaldığı ve hastanelerdeki yatak sayısının ancak % 3 oranında çoğaldığı görülmektedir.

Eğitim konusunda da durum aynıdır. Eğitimde eşitliği sağlayabilmenin tek yolu, ortaöğrenimi parasız ve yatılı yapmaktır. Oysa, 1928, 1929 döneminde 1.000 çocuktan 65'i bu imkâna sahipken 1964, 1965 döneminde 1.000 çocuktan 13'ü ancak bu imkândan yararlanır durumda idi ve bugün halen 3.000 civarında olan parasız yatılı imkânının 10.000'e çıkarılacağı ifade edilmekte, fakat bu hususu karşılayacak ödenek bütçeye konmamış bulunmaktadır. Türkiye'de hâlâ nüfusun % 50'si okur - yazar değildir. Fukara halk çocukları için okuma - yazma imkânı sadece imam - hatip okullarıyla, ebe okulları şeklinde tecelli etmektedir. İmam - hatip okullarının artışı ise, özel maksatlara dayandığı şüpheden vârestedir.

Keza, AP Hükümeti Programında vadedilen hususlardan biri de, yoksul vatandaşların konuta kavuşturulmasıydı. Gecekondu miktarı 1960'da 240.000 civarında iken bugün yarım milyona yükselmiş bulunmaktadır. Ankara nüfusunun % 60'ı gecekonduda oturmaktadır. Adana'nın, İstanbul nüfusunun % 45'i hâlâ gecekondularda yaşamaktadır. Gecekondulara henüz su, elektrik gibi zaruri ihtiyaç nesnelerinin götürülmediği de bir vakıadır.

Meselâ, yalnız bir gecekondu meselesi de değildir. Bunu çok daha geniş plânda ele almak zarureti vardır. Ama tekrar edelim; AP iktidarı gibi, özel sektöre öncelik veren bir iktidarın bütün bu hizmetleri karşılaması muhaldir. Bugün, İkinci Beş Yıllık Plânı hazırlayanlar dâhil, söz konusu edilen tasarrufların sağlanamayacağı noktasında her-

kes hemfikirdir. Yani, özel sektör eliyle kalkınma yolunda gerekli yatırımların yapılamayacağı artık tahakkuk etmiş bulunmaktadır.

AP'nin iktisadi felsefesi ile Türkiye'nin kalkınamayacağı ve bağımlı bir ülke olarak kalacağı, bilhassa sanayileşme yönünde kendini gösterir. Filhakika, son zamanlarda çok sözü edilen montaj sanayii, hakiki mânada bir sanayileşme hareketi olmadığından başka, bir nevi ithalât sistemi demektir. Türkiye'de sanayi için gerekli ara malı ithalâtı, sanayi üretimine oranla 1958 - 1962 yılları arasında % 28 idi. Bu oran 1962 - 1966 döneminde % 33'e yükselmiştir. Yani, sanayileşme ile Türk ekbonomisini bağımsız hale getirmek şöyle dursun, Türk ekonomisi daha bağımlı bir hale gelmiştir. Çünkü, aslında bu sanayileşme dışarıya bağlı bir sanayileşmedir, ara malı dışarıdan ithal edilen bir sanayileşme türüdür. Genel ithalâtımızda, sanayi hammalı ithalâtı % 50 oranında bulunmaktadır. Bu da gösteriyor ki, Türkiye'nin tutulan yoldan kalkınması, bilhassa bağımsız bir ekonomiye kavuşturulması mümkün değildir.

Türkiye'nin bugünkü düzeni temelden değiştirilmeden Türkiye'de kalkınma sağlanması mümkün olmayacaktır. Bunu dış ticaret konusu bir kez daha ortaya koyuyor. Dış borçların faiz ve borç taksidiyle, kâr transferi toplamı son üç yılda şöyledir:

1965'te faiz 30.000.000 dolar, taksit 161.000.000 dolar, transfer 15.000.000 dolar, toplam 206.000.000 dolar. 1966'da, 164.000.000 dolar, 1967'de 170.000.000 dolar. Üç yılın ortalaması: 180.000.000 dolar.

İhracat gelirimiz de şu:

1965'te 465..000.000 dolar, 1966'da 490.000.000 dolar, 1967' de 520.000.000 dolar. Üç yıllık ortalama; 490.000.000 dolar, 490'dan 180'i çıkarırsak geriye kalır 310.000.000 dolar. Yani ihracattan son on yılda bize kalan döviz; 310.000.000 dolardır ortalama olarak. Oysa, 1951'de bu miktar 314.000.000 dolardı, 1952'de 363.000.000 dolardı. Demek ki, 17 sene son-

ra bu seviyenin altında bulunuyor dış ticaretimizden bize kalan döviz miktarı.

Şimdi efendim, demokrasi buhranı meselesini şu ekonomik gerçekler dışında mütalâa etmek mümkün değildir. Deminden beri arz ettiğim rakamlar bu neticeye ulaşmak içindi. Demokratik düzen, zorlamaya karşı olan bir düzendir. Demokratik düzenin yürüyebilmesi için, memleketteki sınıflar arasında adaletli bir dengenin kurulmuş olması şarttır. Bu dengenin kendiliğinden olabileceği düşünülemez. İktidarda olan sınıflar, ister istemez memleketin ekonomisini kendi çıkarlarına doğru yöneltirler. Ve bunun neticesinde geniş halk kütlelerinin sömürülmesi ve gittikçe fakirleşmesi dolayısiyle demokratik hak ve hürriyetlerden yoksun yaşaması olur. Hele geri kalmış toplumlarda hâkim sınıflar dışarıya dönüş, dışariyle bağlı olduğu için, bu sömürme katmerli olur. İktidarda bulunan sınıfların emekçi halk sınıflarına söz hakkı, demokratik hürriyetlerin tanınması şeklinde tecelli edecek olan demokrasi, sömürünün artması yüzünden bir çıkmaza doğru sürüklenir, eğer emekçi sınıflar tarihin içinde şu veya bu şekilde tecelli eden bir gelişme sonucu teşkilâtlanmak, politik bir güç olarak iktidardaki sınıfları frenlemek imkânından yoksun kalırlarsa.

Şimdi, Türkiye'de 1946'dan beri büyük halk kütleleri demokratik haklarına sahip çıkma yolundadır. 1961 Anayasası ise getirdiği hükümlerle emekçi halk sınıflarını politik bir güç olarak Devlete ağırlıklarını koymaları imkânını sağlamıştır. Şimdi, yukarda arz ettiğim ekonomik nedenler, AP Hükümetini, demokratik hürriyetleri kısmaya zorlamaktadır. Gerçekten, Türkiye'nin servetleri ve halkı dış ve iç sermaye çevrelerince sömürülürken bunun karşısına emekçi sınıfların uyanarak politik bir güç şeklinde dikilmeleri, bu sömürünün devamını imkânsız hale kor. Bu nedenle de demokratik hakların kısılması iktidar için adetâ bir zâruret halini alır.

AP iktidara gelince, bir kere Devleti de diğer teşekkülleri de kendi doğrultusuna almak için anayasayı zorlama-

ya başladı. Genel müdürler olayı, memur nakilleri, savcı ve öğretmen kıyımı ve bu vesileyle Danıştay kararlarının uygulanmaması bu doğrultuda atılmış adımlardır ki, herkesin hatırındadır. Bir yandan, halka karşı bir ekonomi politikası izlediği halde AP'nin halktan oy alma mecburiyetinde oluşu bu iktidarı halkın uyanmasını önleyecek tedbirlere itelemiştir. Filhakika AP iktidara geldikten bu yana, irtica olaylarının yoğunlaşması ve sıklaşması bir tesadüf sayılamaz. Burada, TİP Grubu adına konuşan Kanbolat arkadaşım irtica olaylarının, bir envanterini verdi. Görülüyor ki, irtica olayları son 2,5 yıl zarfında artmıştır, yoğunlaşmıştır ve bu hiç şüphesiz AP'nin müsamahası ve teşvikiyle olmuştur. Çünkü bu artışı başka türlü izah etmek mümkün değildir. Kaldı ki, böyle bir artışta AP iktidarının doğrudan doğruya da menfaati vardır, halkı uyandırmamak bakımından.

Keza Adalet Partisi gene halkı uyutmak, halkın dikkatini başka taraflara çekmek bakımından birtakım yan kuvvetlerin gelişmesini de teşvik etmiş, desteklemiştir. Devlet Hazinesinden, sözde milliyetçi olan derneklere yardım yapılmıştır. Bunların saldırı hareketlerine girişmelerine göz yumulmuştur. Bu da Adalet Partisi'nin seçim endişesiyle halkın uyanmasını kösteklemek amacıyla giriştiği demokrasiye aykırı hareketlerden bir başkasıdır.

Nihayet üçüncü bir tedbir, yani halkın uyanması ve politik bir güç haline gelmesini önleme yönünden üçüncü bir tedbir; Adalet Partisi'nin özel kanunlar getirme teşebbüsüdür. Adalet Partisi Seçim Kanunu hazırlamaktadır; Adalet Partisi temel hak ve hürriyetler kanunu hazırlamaktadır ve keza Askeri Ceza Kanununda birtakım tadilât düşünüldüğü haberleri yayılmaktadır. Bütün bunlar demokratik gelişmeyi durdurma isteğinin, arzusunun belirtileridir.

Filhakika Seçim Kanununun getirilmesi her şeyden evvel Türkiye İşçi Partisi'nin tasfiyesi amacını güder. Gösterilen gerekçe kimseyi tatmin edecek bir gerekçe değildir. Deniliyor ki; 1961 Kurucu Meclisin hazırladığı Seçim Kanu-

nuna dönülecektir. Sayın milletvekilleri, 1961'de Kurucu Meclis o kanunu hazırlarken tek parti iktidarını önlemek amacının peşinde idi. Yani koalisyonlarla Türkiye'nin idare edilmesini istiyordu, kanun bunun için hazırlanmıştır. Ancak sonra gelişme o şekilde oldu ki bu kanun tek parti iktidarını önleyecek nitelikte olmadı. Bundan dolayıdır ki, son derece adil bir seçim sistemi olan bakiye sistemine gidildi. Bakiye sisteminin âdil olduğu, öyle zannediyorum ki, tartışma konusu olmaz. (AP sıralarından gülüşmeler) Nispî temsilde bir parti vatandaştan ne oranda oy almışsa Mecliste o oranda sandalyası olur, milli bakiye sistemiyle de bu oran tıpa tıp uygulanmaktadır. Adalet Partisi oyların yüzde elliiki virgül, bir rakamını almıştır; yüzde elliüç sandalyesi vardır. Binaenaleyh gayet âdil bir nisbet ve bir oran içinde temsil yapılmaktadır. Şimdi bunun değiştirilmesindeki maksat gayet açık; Türkiye'de gelişmekte olan sol, sosyalist hareketi önlemek, Meclis dışında tutmaktır. Ama Adalet Partisi'nin bu tasarıları, bu istekleri —göreceğiz önümüzdeki seçimde— gerçekleşmeyecektir. Çünkü halkın uyanma hızı Adalet Partisi'nin o hızı kesmek için düşündüğü tedbir ve tertiplerden çok daha üstündür.

Arkadaşlar, demokrasi düzeni son zamanlarda tehlikeye düşüren bir eğilim ve hedefi Türkiye'deki sol ve sosyalist hareketleri saf dışı etmek olan bir eğilim Anayasamızın sosyalizme kapalı olduğu yolundaki iddialarla kendini ortaya atmıştır, çıkarmıştır. Anayasamız sosyalizme açıktır. Filhakika Anayasa Komisyonu sözcüleri bu hususu pek açık şekilde ifade etmişlerdir. Sayın Başbakan bu kürsüden, Sayın Muammer Aksoy'un Anayasa Komisyonu sözcüsü olarak ifade ettiği fikirleri tekrarlamış, fakat mutadı veçhile bu fikirlerin yalnız kendisine elverişli olan kısmını ele almış, tamamını okumamıştır. Kaldı ki aldığı kısım bile öyle yorumlanmaz. Başbakan bu kürsüden demiştir ki; «İşte Anayasa Komisyonu sözcüsü Muammer Aksoy diyor ki: Anayasamızda —izm— yoktur.» Anayasamızda izm yoktur demek sosyalizme kapalıdır demek değil, tam tersine

bütün izmlere açıktır demek. Yani Anayasa bir sınır koymamıştır. (AP sıralarından gülüşmeler)

Şimdi gülen arkadaşlarıma, Muammer Aksoy'un sözlerinin tamamını okuyarak cevap vermek istiyorum. Muammer Aksoy diyor ki: Tutanak Dergisi cilt iki, sayfa 494: «Arkadaşlar, bu Anayasada aslâ doktrin yoktur, bu Anayasada hiçbir partinin programı yoktur, ne devletçilik vardır, ne liberalizm, ne sosyalizm ve ne de her hangi bir izm vardır. Bu Anayasa renksiz, fakat renksiz dediysek karaktersiz değildir, karakter sahibi bir Anayasadır. XX. asrın ulaştığı medeniyet seviyesine uygun her parti programının tatbik edilmesine imkân veren bir Anayasadır. Orada devletçilik de tatbik edilebilir, liberalizm de tatbik edilebilir, fakat komünistlik aslâ tatbik edilmez» (AP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Şimdi geliyor ama şimdi «Sosyalizmi tatbik edebilirsiniz çünkü o da insan haklarına hürmetkârdır, demokrasiyi tanır, insan haklarını tanır, hukuk Devletini tanır, onun yanında sosyal zihniyete de sahiptir. Bugün artık sosyal olmak medeni olmanın en başta gelen şartıdır...»

Demek oluyor ki, Muammer Aksoy Anayasamızın sosyalizme açık olduğunu gayet kesin olarak ifade etmiştir. Anayasa Komisyonu sözcülerinden Sayın Turan Güneş de gene aynı konuda gayet kesin olarak Anayasanın sosyalizme açık olduğunu belirtmiştir. Keza Anayasanın sınıflar esasına göre bir Anayasa olduğunu da Turan Güneş'in sözlerinde bulmak mümkündür.

Şimdi, aynı doğrultuda, daha Anayasa Komisyonu sözcülerinin Anayasanın sosyalizme açık olduğunu belirten başka konuşmaları da var, fakat onlara değinmeden Anayasa Mahkemesinin bu yöndeki kararına işaret etmek isterim. Anayasa Mahkemesi 1963/173 esas, 965/40 Karar ve 26.9.1965 tarihli kararıyla; «Anayasa düzenine uygun bulunan derneklerle Anayasanın cevaz verdiği ölçüde sosyalizmi tahakkuk ettirmek amacını güden partileri kurma ve bu amacın propagandasını yapma hallerinin ise bu hüküm-

lerin yani 141 ve 142. maddenin kapsamı dışında kaldığı tesbit edilmiş» deyip devam etmektedir.

Ayrıca Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 30.5.1967 tarihli kararında sosyalizm şöyle tarif edilmektedir: «Bu durum karşısında dâva konusu olan (Sosyalist Türkiye) adlı kitabın incelenmesine geçilmeden önce sosyalistlikle komünistliğin mahiyetleri ve bu iki akım arasındaki esas farklarla Türk Ceza Kanununun 141 ve 142. maddelerinin bu konuyla ilgili hükümlerinin kısaca gözden geçirilmesi gerektiği kanısına varılmıştır.

A) Sosyalizm iktisadi alanda toplumu tatmin edici bir nizamı sağlayabilmesi için insanın bütün olarak gelişmesine daha elverişli, daha adaletçi sonuçlar meydana getirecek bir düzeni savunan bir görüş, bir doktrin olarak tanımlamaktadır. Muhtelif memleketlerde çeşitli suretlerde uygulanan ve her memleketin şartlarına göre farklı şekillere bürünmüş olan sosyalizmin mutedil diğer bir deyimle demokratik sosyalizmin özelliklerini şöyle özetleyebiliriz: Üretim vasıtalarının devletleştirilmesi, sosyal adaletin sağlanması, emek sahiplerinin emeklerinin karşılığını alabilmeleri, milli gelirin âdil bir şekilde ve her ferdin topluma kazandırdığı kadar alabilmesini temin yolunda dağıtılması, sosyalizmin cemiyette işçilerin alacakları yevmiyelerin umumî seviyesi ürettiklerinin servet miktarına bağlı bulunmaktadır. Sosyalistler şu formülü kullanmaktadırlar: Herkese gücüne göre, her güce eserine göre; herkese cemiyete kazandırdığı kadar. Sosyalizm üretim vasıtalarının dışında ferdî mülkiyeti kabul etmektedir. Sosyalistler bir ihtilâl ve darbeye taraftar olmayıp çok partili demokratik bir Devlet içinde kendi fikir ve görüşlerini halka yaymaya çalışarak meşru ve kanuni yollarla iktidara gelmek ve Hükümete iştirak ederek işçi menfaatlerini koruyabilecek bir siyaset takibetmek ve islâhat programlarını böylece gerçekleştirmek amacını gütmektedirler.» Şimdi bu da Yüksek Temyiz Mahkemesinin verdiği bir karar.

Sosyalistlik üzerinde söz söylemek için memleketimizdeki sosyal gelişmeleri yakından takibetmiş olmak, sosya-

lizmin tarihini yakından bilmek lâzımdır. Bu vesileyle hemen beyan edeyim ki Türkiye'de ilk sosyalist partisi 1910 senesinde kuruldu, bundan 58 sene evvel. Ve Türkiye İşçi Partisi o tarihten bu yana kurulmuş sosyalist partilerin tarih plânında bir devamıdır. Sayın İçişleri Bakanı benim bu sözümü almış ve hemen sonra söylediğim sözleri mütatları veçhile meskût geçerek bu kürsüden, Türkiye İşçi Partisi'nin bundan evvel kurulmuş olan sosyalist, komünist partilerin bir devamı olduğunu itiraf ettiği yolunda yorumlamaya kalkmıştır.

Başkan — Sayın Aybar, üç dakikanız var efendim.

TİP GRUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Arkadaşlar, demin belirttim, Türkiye'de ilk kurulan sosyalist partisi 1910'da kuruldu. Yani henüz daha dünyada komünist teşekküller yokken kuruldu, bu bir. İkincisi, Türkiye'de komünist partilerin yanında sosyalist partiler de kuruldu ve nitekim şimdi vakit kalırsa okuyacağım bir ilâm, Türkiye Sosyalist Partisi hakkındaki ilâm, bu hususu gayet açık ve vazıh bir şekilde ortaya koyar. Kaldı ki ben o konuşmamda, «Türkiye İşçi Partisi 58 senelik sosyalist mâzinin tarih plânında devamıdır» dedikten sonra «Türkiye İşçi Partisi ile bundan evvel kurulmuş partiler arasında bir organik bağ bulmak çabaları beyhudedir» diye ilâve ettim. Filhakika Türkiye İşçi Partisi yepyeni şartlar altında yeni esaslara dayanarak kurulmuş bir partidir. Binaenaleyh, Türkiye İşçi Partisi'ni suçlamaya kalkışanlar, bizim ifadelerimizi kendi yaptıkları tutarsız ve düzme belgelere dayanan beyanlar bir yana, bizim beyanlarımızı tahrife kalkışmasınlar, çünkü bu tahrifatı yalanlamak, nihayet o gün söz almak imkânı yoksa bile nihayet bir gün gelir yalanlamak mümkündür.

Arkadaşlar, Türkiye'de şunu ifade edeyim ki sosyalizm olmadan demokrasiyi yürütmek mümkün değildir. Bunu bir kez iyice anlayalım. Türkiye'de sosyalizmi zaten yasak etmek elinizde de değildir, bunu da söyleyeyim. Türkiye' de sosyalizmi yasak etmeye kalkıştığınız takdirde Türkiye'nin kaderi üzerinde çok olumsuz sonuçları bizzat ken-

diniz hazırlamış olursunuz. (AP sıralarından, «hadi ordan!», «ne demek istiyorsun?» sesleri)

Demek istediğim gayet açık; bir kere sosyalizmi yasaklama gücünüz yoktur. Bu gücü kendinizde vehmettiğiniz takdirde sizler Anayasa nizamı dışına düşersiniz. Çünkü Anayasa nizamı sosyalizme açıktır. Düzme belgelerle, düzme vesikalarla sosyalizmi suçlamak, Türkiye İşçi Partisi'ni suçlamak ancak Faşist metotlardır.

Arkadaşlar faşizm dünyanın her yerinde böyle geldi. İtalya'da faşizm bu yoldan geldi, sizin izlediğiniz yoldan. Yani bir tezvir kampanyası açtı, bunlar komünisttir dedi ve İtalya'da o zaman komünist partisi de vardı, ondan başlamak suretiyle komünist partisini, sosyalist partisini ve sonra liberal partiyi, radikal partiyi velhasıl kelâm faşist partisi dışındaki bütün partileri kapatmıştır. Hatırlarsınız; faşizm de böyle bir darbe ile filân gelmedi İtalya'ya. Faşizm 1922'den 1926'ya kadar çok partili bir mecliste iktidarını uyguladı ve adım adım tıpkı şimdi sizin hazırladığınız gibi Seçim Kanununu değiştirerek, zorba ekipler meydana getirerek, tıpkı sizin yaptığınız gibi özel kanunlar ve özel mahkemeler kurarak İtalya'yı faşizme götürdü.

BAŞKAN — Sayın Aybar vaktiniz tamam efendim, cümlelerinizi tamamlayın.

*TİP GRUBU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Ama şunu bilin ki Türkiye İtalya değildir. Türkiye'de demokrasiyi koruyacak güçler vardır ve koruyacaklardır. Türkiye'de demokrasi düzeni sizin anladığınız mânada değil, gerçek anlamında payidar olacaktır. Bu güçler vardır. Bunun karşısına çıkacak güçler için istikbal karanlıktır, hüsrandır. Benim sözlerim bu kadar. Hepinizi saygı ile selâmlarım. (TİP sıralarından alkışlar)**

* TBMM Tutanak Dergisi, Dev. 2, Top. 3, C. 26, S. 677-683

İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİP MECLİSE GİRİYOR, 7

Bay Kosigin, 11
Sokak Saldırılarından Meclis Saldırılarına, 12
Genelkurmay Başkanının Emirnamesi, 14
TİP'in Gensorusu; Hükümet Anayasaya Karşı, 17
İnönü Nasıl Değerlendiriyor, 37
Demirel, Tural'ı Savunuyor, 46
Olayın Sonuçları, 73
TİP Moskova'dan Emir Alıyormuş, 78
İkinci Kurtuluş Savaşı, 81
1967 Yılının Özelliği, 104
Ortadoğu'da Savaş, 114
Ciddi ve Yeni Bir Sorun, 122

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VİETNAM SAVAŞI VE RUSSELL MAHKEMESİ, 129

Bombalar Altında Vietnam, 134
Soykırım Raporu, 140
Ermeni Sorunu, 145
TİP Kök Salıyor ve Dışa Açılıyor, 161
TİP Akdeniz İlerici Partiler Konferansında, 169
DİSK, 173

BEŞİNCİ BÖLÜM

KOCA AP GRUBUNUN BİR AVUÇ TİP'LİYE SALDIRISI, 177

Tepkiler, 235
Demirel ve İkili Antlaşmalar, 259
Milli Savunma Bütçesi, 269

Bu kitap
1988 yılının Mayıs ayında
İstanbul'da Özal Matbaası'nda
dizilip basılmıştır.